

P. TERENTI AFRI
COMOEDIAE.

ITERVM RECENSUIT

ALFREDVS FLECKEISEN.

Heinrich May

BE

LIPSIAE
IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI.

MDCCXC VIII.

FRANCISCO BVECHELERO

OTTONI RIBBECKIO

HERMANNO VSENERO

AMICIS CARISSVMIS

S.

PRAEFATIO.

Quadraginta anni interiecti sunt inter priorem meam recensionem comoediarum P. Terenti Afri et hanc alteram. quae per hoc quod dixi temporis spatium ad emendandum earum textum aut a me ipso inventae aut ab aliis in lucem emissae sunt coniecturae, quatenus hae ad notitiam meam pervenerunt, quot veras agnovi, tot in textum recepi nominibus auctorum omissis, sed ita ut lectiones codicum manuscriptorum infra textum subicerem, exceptis eis locis, ubi textus lectio ab uno ex veteribus scriptoribus aut grammaticis confirmata erat, id quod ex Francisci Vmpfenbachii editione (Berolini 1870) facile perspicitur. ubi vocabula in libris omissa supplevi, haec litteris *cursivis* quae vocantur insignivi.

In digerendis canticis summatim, qua de re iam a. 1876 in annalibus philologicis eius anni p. 538 sententiam meam aperui, secutus sum eam rationem, quam Carolus Conrardius proposuit in eo libro quem inscripsit 'die metrische composition der comödien des Terenz' (Berolini 1876), praeterquam quod singulis locis ab eo discessi, de quibus rationem reddunt indices metrorum, quos singulis fabulis subieci.

Suetonianam Terenti vitam dedi ex recensione Friderici Ritschelii: vide eius opuscula philologica vol. III (Lipsiae 1877) p. 204—214.

Dabam Dresdae idibus Septembribus
anni MDCCCXCVII.

C. SVETONI TRANQVILLI
VITA P. TERENTI AFRI.

P. TERENTIVS AFER, Karthagine natus, seruiit Romae Terentio Lucano senatori, a quo ob ingenium et formam non institutus modo liberaliter, sed et mature manu missus est. quidam captum esse existimant: quod fieri nullo modo potuisse Fenestella docet, cum inter finem secundi Punici belli et initium tertii et natus sit et mortuus. nec si a Numidis aut Gaetulis captus sit, ad dominum Romanum peruenire potuisse, nullo commercio inter Italicos et Afros nisi post deletam Karthaginem coepto. hic cum multis nobilibus familiariter uixit, sed maxime cum Scipione Africano et C. Laelio, quibus etiam corporis gratia conciliatus existimatur. quod et ipsum Fenestella arguit, contendens utroque maiorem natu fuisse. quamuis et Nepos aequales omnes fuisse tradat et Porcius suspensionem de consuetudine per haec faciat:

Dum lasciuiam nobilium et laudes fucosas petit,
dum Africani uocem diuinam inhiat audis auribus,
dum ad Philum se cenitare et Laelium pulchrum putat,
dum in Albanum crebro rapitur ob florem aetatis suae:
suis postlatis rebus ad summam inopiam redactus est.
itaque ex conspectu omnium abit in Graeciam terram
ultumam.

mortuos Stymphalist Arcadiae oppido. nil Publio
Scipio profuit, nil illi Laelius, nil Furius,
tres per id tempus qui agitabant nobiles facillime.
eorum ille opera ne domum quidem habuit conducticiam,
saltem ut esset, quo referret obitum domini seruolus.

C. SVETONI TRANQVILLI VITA P. TERENTI AFRI VII

scripsit comoedias sex. ex quibus primam Andriam cum aedilibus daret, iussus ante Caecilio recitare ad cenantem cum uenisset, dicitur initium quidem fabulae, quod erat contemptiore uestitu, subsellio iuxta lectulum residens legisse, post paucos uero uersus inuitatus ut accumberet cenasse una, dein cetera percucurrisse non sine magna Caecilii admiratione. et hanc autem et quinque reliquas aequaliter populo probauit: quamuis Volcatius in dinumeratione omnium ita scribat:

Simitur Hecura sexta exclusast fabula.

Eunuchus quidem bis dei⟨nceps⟩ acta est meruitque pretium quantum nulla antea cuiusquam comoedia, octo milia nummum. propterea summa quoque titulo ascribitur. * * *
* * * * *
nam Adelphorum principium Varro etiam praefert principio Menandri. non obscura fama est adiutum Terentium in scriptis a Laelio et Scipione: eamque ipse auxit, numquam nisi leuiter se tutari conatus, ut in prologo Adelphorum:

Nam quod isti dicunt maleuoli, homines nobiles
hunc adiutare assidueque una scribere,
quod illi maledictum uehemens esse existumant:
eam laudem hic ducit maxumam, quom illis placet
qui uobis uniuorsis et populo placent,
quorum opera in bello, in otio, in negotio
suo quisque tempore usust sine superbia.

uidetur autem leuius se defendisse, quia sciebat Laelio et Scipioni non ingrati esse hanc opinionem. quae tum magis et usque ad posteriora tempora ualuit. C. Memmius in oratione pro se 'P. Africanus' inquit 'a Terentio personam mutuatus, quae domi luserat ipse, nomine illius in scaenam detulit'. Nepos auctore certo comperisse se ait C. Laelium quondam in Puteolano kalendis martiis admonitum ab uxore, temperius ut discumberet, petisse ab ea ne se interpellaret, seroque tandem ingressum

triclinium dixisse non saepe in scribendo magis sibi successisse: deinde rogatum ut scripta illa proferret, pronuntiasset uersus qui sunt in Heanton timorumeni:

Satis pol proterue me Syri promissa huc induxerunt.

Santra Terentium existimat, si modo in scribendo adiutoribus indignerit, non tam Scipione et Laelio uti potuisse, qui tunc adulescentuli fuerint, quam C. Sulpicio Gallo, homine docto, quo consule (Megalens)ibus ludis initium fabularum dandarum fecerit, uel Q. Fabio Labeone et M. Popillio, consulari utroque ac poeta. ideo ipsum non iuuenes designare qui se adiunare dicantur, sed uiros quorum operam et in bello et in otio et in negotio populus sit expertus. post editas comoedias, nondum quintum atque uicesimum ingressus annum, causa uitandae opinionis qua uidebatur aliena pro suis edere, seu percipiendi Graecorum instituta moresque quos non perinde exprimeret in scriptis, egressus urbe est neque amplius rediit. de morte eius Volcatius sic tradit:

Sed ut Afer populo sex dedit comoedias,
iter hinc in Asiam fecit. ut nauem semel
conscendit, uisus numquam est: sic uita uacat.

Q. Cosconius redeuntem e Graecia perisse in mari dicit cum fabulis conuersis a Menandro: ceteri mortuum esse in Arcadia siue Leucadiae tradunt, Cn. Cornelio Dolabella M. Fuluius Nobiliore consulibus, morbo implicitum ex dolore ac taedio amissarum sarcinarum quas in naue praemiserat, ac simul fabularum quas nouas fecerat. fuisse dicitur mediocri statura, gracili corpore, colore fusco. reliquit filiam, quae post equiti Romano nupsit: item hortulos xx iugerum uia Appia ad Martis. quo magis miror Porcium scribere: 'Scipio nihil ei profuit, nihil Laelius, nihil Furius: eorum ille opera ne domum quidem habuit conducticiam'. hunc Afranius quidem omnibus comicis praefert, scribens in Compitalibus:

Terenti non consimilem dicas quempiam.

+ faceret

Volcatius autem non solum Naenio et Plauto et Caecilio, sed Licinio quoque et Atilio postponit. Cicero in Limone hactenus laudat:

Tu quoque, qui solus lecto sermone, Terenti,
conuersum expressumque latina uoce Menandrum
in medium nobis sedatis motibus effers,
quiddam come loquens atque omnia dulcia miscens.

item C. Caesar:

Tu quoque, tu in summis, o dimidiate Menander,
poneris, et merito, puri sermonis amator.
lenibus atque utinam scriptis adiuncta foret uis,
comica ut aequato uirtus polleret honore
cum Graecis, neue hac despectus parte iaceres.
unum hoc maceror aureolo tibi desse, Terenti.

AVCTARIVM AELII DONATI.

Haec Suetonius Tranquillus. nam duos Terentios poetas fuisse scribit Maecius, quorum alter Fregellanus fuerit Terentius Libo, alter libertinus Terentius Afer patria, de quo nunc loquimur. Scipionis fabulas edidisse Terentium Vagellius in actione ait:

Tuae, Terenti, quae uocantur fabulae
cuius sunt? non has, iura qui populis dabat,
summo ille honore affectus, fecit fabulas?

duae ab Apollodoro translatae esse dicuntur comico, Phormio et Hecyra: quatuor reliquae a Menandro. ex quibus magno successu et pretio stetit Eunuchus fabula: Hecyra saepe exclusa, uix acta est.

A N D R I A

P · T E R E N T I · A F R I

GRAECA · MENANDR · ACTA · LVDIS · MEGALENSIBVS
MARCO · FVLVIO · MANIO · GLABRIONE · AED · CVR
EGERE · L · AMBIVIVS · TVRPIO · L · ATILIVS · PRAEN
MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIBIIS · PARIB · TOTA
FACTA · PRIMA · M · MARCELLO · C · SVLPICIO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA

Sorórem falso créditoam meretrículae
 genere Ándriae, Glycérium, uitiat Pámphilus
 grauidáque facta dát fidem, uxorém sibi
 fore hánc: namque aliam páter eĩ despónderat,
 gnatám Chremetis, átque ut amorem cómperit, 5
 simulát futuras núptias, cupiéns suos
 quid habéret animi fílius cognóscere.
 Dauí *persuasu* nón repugnat Pámphilus.
 sed éx Glycerio nátum ut uidit púerulum
 Chremés, recusat núptias, generum ábdicat. 10
 mox fíliam Glycérium insperato ágnitam
 hanc Pámphilo, aliam dát Charino cóniugem.

PERSONAE

SIMO SENEX
 SOSIA LIBERTVS COCVS
 DAVOS SERVOS
 MYSIS ANCILLA
 PAMPHILVS ADVLESCENS
 CHARINVS ADVLESCENS
 BYRRIA SERVOS
 LESBIA OBSTETRIX
 GLYCERIVM MVLIER
 CHREMES SENEX
 CRITO SENEX
 DROMO LORARIVS

PROLOGVS

Poëta quom primum ánimum ad scribendum ádpulit,
 id sibi negoti crédidit solúm dari,
 populo út placerent quas fecisset fábulas.
 uerum áliter eueníre multo intéllegit:
 nam in prólogis scribúndis operam abútitur, 5
 non qui árgumentum nárret, sed qui máliuoli
 ueteris poëtae máledictis respóndeat.
 nunc, quám rem uitio dént, quaeso ánimum atténdite.
 Menánder fecit Ándriam et Perínthiam.
 qui utrámuis recte nórit, ambas nóuerit: 10
 ita nón dissímili súnť argumento, ét tamen
 dissímili oratióne súnť factae ác stilo.
 quae cónuenere, in Ándriam ex Perínthia
 fatétur transtulisse atque usum pró suis.
 id istí uituperant factum atque in eo disputant 15
 contáminari nón decere fábulas.
 faciúntne intellegéndo, ut nihil intélligant?
 qui quom hunc accusant, Naéuium Plautum Énnum
 accúsant, quos hic nóster auctorés habet,
 quorum aémulari exóptat neclegéntiam 20
 potiús quam istorum obscéram diligéntiam.
 dehinc út quiescant pórró moneo et désinant
 maledícere, *ut* malefácta ne noscánt sua.
 fauéte, adeste aequo ánimo et rem cognóscite,
 ut pérnoscatís, écquid spei sit rélicuom, 25
 posthác quas faciet de íntegro comoédias,
 spectándaé an exigéndaé sint uobís prius.

11 non ita || et] sed || 25 ecquid] et quid ||

- 60 dicébant aut Nicératum (ei tres túm simul
eam amábant). 'eho, quid Pámphilus?' "quid? sýmbolam
dedit, cenauit." gaúdebam. item alió die
quaerébam: comperíbam nihil ad Pámphilum 90
quicquam áttinere. enim uéro spectatúm satis
65 putábam et magnum exémplum continéntiae:
nam quí cum ingeniis cónfectatur eíus modi
neque cómmouetur ánimus in ea ré tamen,
scias pósse habere iam ípsum suae uitaé modum. 95
quom id míhi placebat, tum úno ore omnes ómnia
70 bona dícere et laudáre fortunás meas,
quí gnátum haberem táli ingenio praéditum.
quid uérbis opus est? hác fama impulsús Chremes
ultro ad me uenit, únicam gnatám suam 100
cum dóte summa filio uxorem út daret.
75 placuít: despondi: hic núptiis dictúst dies.
SO. Quid ígitur obstat, quór non fiant? SI. Aúdiēs.
ferme ín diebus paúcis, quibus haec ácta sunt,
Chrysis uicina haec móritur. SO. Oh, factúm bene! 105
beásti: metui a Chrýside. SI. Ibi tum filius
80 cum illís, qui amarant Chrýsidem, una áderát frequens.
curábat una fúnus: tristis ínterim,
non núnquam conlacrumábat. placuit tum íd míhi.
sic cógitabam 'hic páruae consuetúdinis 110
causa húius mortem tám fert familiáriter:
85 quid si ípse amasset? quíd hic míhi faciét patri?
haec égo putabam esse ómnia humani ingeni
mansuétique animi offícia. quid multís moror?
egomét quoque eius caúsa in funus pródeo, 115
nil étiam suspiciáns mali. SO. Hem, quid id ést? SI.
Scies.
- 90 ecfértur intus. ínterea inter múlieres,
quae ibi áderant, forte unam áspicio adulescéntulam,

87. 88 nam hi tres tum simul | amabant || 90 comperie-
bam || 103 non uerae (uere) fiant || 107 amabant || 116 suspi-
cans etiam || 117 intus] imus ||

- formá SO. Bona fortásse? SI. et uoltu, Sósia,
adeó modesto, adeó uenusto, ut níl supra. 120
quae túm míhi lamentári praeter céteras
95 uisást, et quia erat fóрма praeter céteras
honésta ac liberáli, accedo ad pédisequas,
quae sít rogo. sorórem esse añunt Chrýsidis.
percússit ilico ánimus. attat hoc illud est, 125
hinc illae lacrumae, haec illast misericórdia.
100 SO. Quam tímeo, quorsum euádas! SI. Funus ínterim
procédit. sequimur; ad sepulcrum uénimus;
in ígnem inpositast; flétur. ínterea haec soror,
quam díxi, ad flammam accéssit imprudéntius, 130
satis cúm periculo. ibi tum éxanimatus Pámphilus
105 bene díssimulatum amórem et celatum índicat:
adcurrít, mediam múlierem compléctitur.
'mea Glycerium' inquit 'quíd agis? quor te is pérditum?'
tum illa, út consuetum fácite amorem cérneres, 135
reiécit se in eum fléns quam familiáriter!
110 SO. Quid aís? SI. Redeo inde irátus atque aegré ferens;
nec sátis ad obiurgándum causae. diceret
'quíd féci? quid commérui aut peccaui, pater?
quae sése in ígnem incere uoluit, próhibui: 140
seruáui.' honesta orátio. SO. Recté putas:
115 nam si illum obiurges, uítae qui auxiliúm tulit,
quid fácias ei, qui dámnum dederit aut malum?
SI. Venít Chremes postrídie ad me clámítans
indígnum facinus cómperisse, Pámphilum 145
pro uxóre habere hanc péregrinam. ego illud sédulo
120 negáre factum. ille ínstat factum. dénique
ita túm discedo ab illo, ut qui se filiam
negét daturum. SO. Nón tu ibi gnatum...? SI. Ne
haéc quidem
satis uéhemens causa ad óbiurgandum. SO. Quí? 150
cedo.
SI. 'Tute ípse his rebus finem praescriptí, pater:

143 facias illi qui dederit damnum ||

125 prope adést, quom alieno móre uiuendúmsi mihi:
sine núnc meo me uiuere intereá modo?
SO. Qui igitúr relictust óbiurgandi tibi locus?
SI. Si própter amorem uxórem nolit dúcere. 155
ea primum ab illo animum áduortenda iniúriast.
130 et núnc id operam do, út per falsas núptias
uera óbiurgandi caúsa sit, si déneget;
simúl sceleratus Dáuos siquid cónsili
habet, út consumat núnc, quom nihil obsínt doli: 160
quem ego crédo manibus pédibusque obnixe ómnia
135 factúrum: magis id ádeo, mihi ut incómmodat
quam ut óbsequatur gnáto. SO. Quaproptér? SI.
Rogas?
mala méns, malus animus. quem quidem ego si séné-
sero . . !
sed quíd opust uerbis? sín eueniat, quód uolo, 165
in Pámphilo ut nil sít morae, restát Chremes,
140 qui mi éxorandust: atque id spero cónfore.
nunc tuómst officium, has béne ut adsimules núptias,
pertérrefacias Dáuom, obserues filium,
quid agát, quid cum illo cónsili captét. SO. Sat est: 170
curábo. SI. Eamus núnciam intro. i praé, sequar.

SIMO DAVOS
SENEX SERVOS

12 SI. Non dúbiumst, quin uxórem nolit filius:
ita Dáuom modo timére sensi, ubi núptias
futúras esse audiuit. sed ipse exít foras.
DA. Mirábar hoc si sic abiret, ét eri semper lénitas 175
uerébar quorsum euáderet:
5 qui póstquam audierat nón datum iri filio uxorém suo,

153 me meo || 154 relictus est || 165 sine || 167 atque] et ||
171 curabo. eamus nunciam intro. SI i prae ||

númquam quouquam nóstrum uerbum fécit neque id
aegré tulit.
SI. At fáciét nunc, neque *id*, ut opinor, sine tuo
magnó malo.
DA. Id uóluit, nos sic nécopinantis dúci falso gaúdio, 180
10 sperántis, iam amotó metu interóscitantis ópprimi,
né esset spatium cógitandi ad dísturbandas núptias:
astúte! SI. Carnuféx quae loquitur? DA. Érus est,
neque prouíderam.
SI. Daue. DA. Ém, quid est? SI. Ehodum ad me! DA.
Quid hic uolt? SI. Quíd aís? DA. Qua de ré? SI. Rogas?
meum gnátum rumor ést amare. DA. Id pópus curat
scílicet. 185
15 SI. Hocíne agis an non? DA. Égo uero istuc. SI. Séd
nunc ea me exquíre
iníqui patris est: nám quod antehac fécit, nihil ad me
átinet.
dum témpus ad eam rém tulit, siui, ánimum ut ex-
plerét suom:
nunc híc dies aliam uítam *ei* adfert, álios mores póstulat.
dehinc póstulo siue aéquomst te oro, Dáué, ut redeat
iam ín uiam. 190
20 hoc quíd sit? omnes, qui amant, grauiter síbi dari
uxorém ferunt.
DA. Ita áiunt. SI. Tum siquís magistrum cépit ad
eam rem ínprobum,
ipsum ánimum aegrotum ad déteriorem pártém plerum-
que ádplicat.
DA. Non hércle intellegó. SI. Non? hem. DA. Non:
Dáuos sum, non Oédipus.
SI. Nempe érgo aperte ús quae restant mé loqui?
DA. Sané quidem. 195
25 SI. Si sénésero hodie quécquam in his te núptiis
falláciae conári, quo fiánt minus,
aut uéllé in ea re osténdi, quam sis cállidus:

uerbéribus caesum te ín pistrinum, Dáue, dedam usque
 ad necem,
 ea lége atque omine, út, si te inde exémerim, ego pro
 té molam. 200
 50 quid? hoc íntellexin án nondum etiam ne hóc quidem?
 DA. Immo cállide:
 ita apérte rem ipsam módo locutus, níl circum itione
 úsus es.
 SI. Vbiús facilius pássus sim quam in hác re me
 delúdiér.
 DA. Bona uérba, quaeso. SI. Inrídes? níl me fállés.
 edicó tibi,
 ne témere facias: néque tu hau dices tibi non prae-
 dictúm. caue! 205

DAVOS
 SERVOS

13 Enim uéro, Daue, níl locist segnítiae neque socór-
 diae,
 quantum íntellexi módo senis senténtiam de núptiis:
 quae sí non astu próuidentur, me aut erum pessúm
 dabunt.
 nec quíd agam certumst: Pámphilumne adiútem an
 auscultém seni.
 5 si illúm relínquo, eius úitae timeo; sín opitulor, huíus
 minas, 210
 quói uérba dare difficílest. primum íám de amore hoc
 cómperit;
 me infénsus seruat, néquam faciam in núptiis falláciam.
 si sénserit, (perii!) út ei lubitum fúerit, causam céperit,
 qua iúre, qua me iniúria praecipitem in pistrínúm dabit.
 10 ad haéc mala hoc mi accédit etiam: haec Ándria, 215

202 ipsam rem || circuitione || 204 fallis || 213 ut ei || aut si ||
 214 quo iure quaque iniuria praecipitem me ||

si ista úxor siue amícast, grauida e Pámphilost.
 audíreque eorumst óperae pretium audáciam:
 nam incéptiost améntium, hand amántium.
 quidquíd peperisset, décreuerunt tóllere,
 15 et fíngunt quandam intér se nunc falláciam, 220
 ciuem Átticam esse hanc. 'fúit olim hinc quidám senex
 mercátor: nauem is frégit apud Andrum ínsulam;
 is óbiit mortem. ibi tum hanc eiectam Chrýsidis
 patrém recepisse órban, paruam.' fábulae!
 20 miquidem hércle non fit uéri simile: atqui ípsis com-
 mentúm placet. 225
 sed *eccam eius ancilla* Mýsis ab ea egréditur: at ego
 hinc me ad forum,
 conuéniam Pamphilúm, ne de hac re páter imprudentem
 ópprimat.

MYSIS
 ANCILLA

Aúdiui, Archylís, iam dudum: Lésbiam adducí iubes. I 4
 sáne pol illa témulentást múlíer et temerária
 nec satis digna, quói committas prímo partu mú-
 lierem. 230
 támen eam adducam? ínportunitátem spectate ániculae:
 5 quía compotrix éius est. di, dáte facilitatem, óbsecro,
 huíc pariundi atque illi in aliis pótius peccandí locum!
 sed quídnam Pamphilum éxanimatum uídeo? uereor
 quíd siet.
 oppériar, ut sciám numquidnam túrbae haec tristitia
 ádferat. 235

216 siue ista || 225 mihi quidem || atque || 226 forum ut ||
 235 haec turba tristitiae ||

PAMPHILVS MYSIS
ADVLESCENS ANCILLA

15 PA. Hócinest humánum factu aut ínceptu? hocínest patris?

MY. Quid illud est? PA. quid est, si haec non contuméliast?

uxórem dare sese hódie mihi decrérat: nonne opórtuit praescísse me ante? nóne prius comunicatum opórtuit?

5 MY. Miserám me, quod uerbum aúdio! 240

PA. quíd? Chremes, qui dénegarat sé commissurúm mihi gnatám suam uxorem, íd mutauit, quóm me inmutatúm uidet?

itane óbstatate dát operam, ut me a Glýcerio miserum ábstrahat!

quod sí fit, pereó fúnditus.

10 ádeon hominem esse ínuenustum aut ínfelicem quémquam, ut ego sum! 245

pró deum atque hominúm fidem!

núllon ego Chremétis pacto adfínitatem ecfúgere potero? quót modis contémptus, spretus! fácta, transacta ómnia.

hem,

répudiatus répetor: quam ob rem? nísi si id est, quod súspicor:

15 áliquíd monstri alúnt: ea quoniam némini oprudí potest, 250

ítur ad me. MY. Orátio haec me míseram exanimauít metu.

PA. nam quíd ego dicam dé patre? ah, tantámne rem tam nélegenter ágere! praeteriéns modo mihi ápud forum 'uxor tibi ducendast, Pámphile, hodie' inquít, 'para:

236 hocinest officium patris || 237 PA. pro deum fidem (pro deum atque hominum fidem, pro deum fidem atque hominum) quid est || 238 decrerat dare sese mihi hodie || 242 quom quoniam (quia) || 243 operam dat ||

20 abi *hinc* domum.' id mihi uísust dicere 'ábi cito ac suspénde te.' 255

obstípui: me censétin uerbum pótuisse ullum próloqui aut caúsam ineptam sáltem, falsam? obmútui.

quódsi ego rescuíssem id prius, quid fácerem, siquis mé roget:

áliquíd facerem, ut hóc ne facerem. séd nunc quid primum éxsequar?

25 tót me impediunt cúrae, quae meum ánimum diuorsaé trahunt: 260

amor, mísericordia húius, nuptiárum sollicitátio, tum pátris pudor, qui mé tam leni pássus est animo úsque adhuc

quae meó quomque animo líbitumst facere. eíne égo ut aduorser? eí mihi!

incértumst quid agam. MY. Mísera timeo 'incértumst' hoc quorsum áccidat.

30 sed péropust nunc aut húnec cum ipsa aut de illa áliquíd me aduorsum húnec loqui. 265

dum in dúbiost animus, pauló momento húc uel illuc impéllitur.

PA. Quis hic lóquitur? Mysis, sálue. MY. Oh, salue, Pámphile. PA. Quid agít? MY. Rogas?

labórat e dolóre, atque ex hoc mísera sollicitást, diem quia ólim in hunc sunt cóstitutae nuptiae. tum autem hóc timet,

35 ne déseras se. PA. Egone ístuc conarí queam? 270

egon própter me illam decípi míserám sinam, quae míhi suom ánimum atque ómnem uitam crédidit?

quam ego ánimo egregie cáram pro uxore hábuerim, bene ét pudice eius dóctum atque eductúm sinam

40 coáctum egestate íngenium inmutárier? 275 non fáciam. MY. Haud uerear, si ín te sit soló situm;

256 censeten (censen) me || 257 aut ullam causam || 258 siquis nunc me || 264 timeo incertum hoc || 265 nunc peropus est || aliquid de illa || 270 PA. hem egone ||

sed ut uim queas ferre. PA. Ádeon me ignauóm putas,
adeón porro ingratum aut inhumanum aut ferum,
ut néque me consuetúdo neque amor néque pudor
45 commóueat neque commóneat, ut seruém fidem? 280
MY. Vnum hóc scio, esse hanc méritam, ut memor
essés sui.

PA. Memor éssem? o Mysis Mýsis, etiam núnc mihi
scripta illa sunt in ánimo dicta Chrýsidis
de Glýcerio. iam férme moriens mé uocat;
50 accéssi; nos semótae, nos soli. incipit 285
'mi Pámphile, huius fórmam atque aetatém uides,
nec clám te est, quam illi núnc utraeque inútiles
et ad pudicitiam ét ad rem tutandám sient.
quod pér ego te dextram hánc oro et geniúm tuom,
55 per tuám fidem perque hústus solitúdinem 290
te optéstor, ne abs te hanc ségregeš neu déseras.
si te in germani frátris dilexí loco
siue haéc te solum sémper fecit máxumi
seu tibi morigera fúit in rebus ómnibus,
60 te istí uirum do, amícum tutorém patrem: 295
bona nóstra haec tibi permítto et tuae mandó fidei.
hanc mi in manum dat: mórs continuo ipsam óccupat.
accépi: acceptam sérnabo. MY. Ita speró quidem.
PA. Sed quór tu abis ab illa? MY. Óbstetricem arcéssó.
PA. Propera. atque audin?
65 uerbum únnum caue de núptiis, ne ad mórbum hoc
etiam.. MY. Téneo. 300

CHARINVS PAMPFILVS BYRRIA
ADVLESCENTES DVO SERVOS

II 1 CH. Quíd aís, Byrriá? daturne illa Pámphilo hodie
núptum? BY. Sic est.

277 uim ut || 281 hanc meritam esse || 283 dicta sunt in
animo || 289 egó te per hanc dexteram ||

CH. Quí scis? BY. Apud forúm modo e Dauo audíui.
CH. Vae miseró mihi!
ut ánimus in spe atque in timore usque ántehac atten-
tús fuit,
ita, póstquam adempta spés est, lassus cúra confectús
stupet.
5 BY. Quaéso edepol, Charíne, quoniam nónc potest id
fieri quod uis, 305
íd uelis quod póssit. CH. Nil uolo áliud nisi Philú-
menam. BY. Ah,
quanto íd te satiust dáre operam, istam qui áb animo
amoueás tuo,
quam id éloqui, quo mágis lubido frástra incendatúr tua!
CH. Facile ómnes, quom ualémus, recta cónsilia aegro-
tís damus:
10 tu si híc sis, aliter séntias. BY. Age age, út lubet.
CH. Sed Pámphilum 310
uideo. ómnia experíri certumst prius quam pereó:
BY. Quíd híc agit?
CH. hunc ípsum orabo, huic súpplicabo, amórem huic
narrabó meum:
credo ímpetrabo, ut áliquot saltem núptiis prodát dies:
intérea fiet áliquid, spero. BY. Id 'aliquid' nihil est.
CH. Byrria,
15 quid tibi uidetur? ádeon ad eum? BY. Quídni? si
nihil ímpetres, 315
ut te árbítretur síbi paratum moéchum, si illam dúxerit.
CH. Ábin hinc in malám rem cum suspítione istác, scelus?
PA. Charínium uideo. sálue. CH. Oh, salue, Pámphile:
ád te aduenio spém salutem auxiliúm consiliúm éxpétens.
20 PA. Néque pol consilí locum habeo néque ad auxi-
liúm cópiam. 320
séd istuc quidnam est? CH. Hódie uxorem dúcis?
PA. Aíunt. CH. Pámphile,

307 satiust te id || istam qui] qui istum amorem || 308 loqui
|| 312 ipsum hunc ||

si id facis, hodié postremum mé uides. PA. Quid ita?
 CH. Eí mihi,
 uéreor dicere: huíc dic quaeso, Býrria. BY. Ego dicám.
 PA. Quid est?
 BY. Spónsam hic tuam amat. PA. Né iste haud mecum
 séntit. ehodum díe mihi:
 25 núnquidnam ampliús tibi cum illa fúit, Charine?
 CH. Aha, Pámphile, 325
 níl. PA. Quam uellem! CH. Núnce te per amorem
 ét per amicitiam óbsecro,
 princípío ut ne dúcas. PA. Dabo equidem óperam.
 CH. Sed si id nón potest
 aut tibi nuptiae haéc sunt cordi, PA. Córdi? CH.
 saltem aliquót dies
 prófer, dum proficísca aliqúo, né uideam. PA. Audi
 30 égo, Charine, ne útiqúam officium líberi esse homínis
 puto, 330
 quóm is nil mereat, póstulare id grátiae adponí sibi.
 núptias ecfúgere ego istas málo quam tu apíscier.
 CH. Réddidisti animúm. PA. Nunc siquid pótes aut
 tu aut hic Býrria,
 fácite fingite ínuenite effícite qui detúr tibi:
 35 égo id agam, mihi qui ne detur. CH. Sát habeo.
 PA. Dauom óptume 335
 uideo, quouis consílio fretus sum. CH. Át tu hercle
 haud quicquám mihi
 nísi ea quae nihil ópus sunt scíri. fúgin hinc? BY.
 Ego uero ác lubens.

326 per amicitiam et per amorem || 332 adipiscier ||
 337 scire ||

DAVOS CHARINVS PAMPHILVS

SERVOS ADVLESCENTES DVO

DA. Dí boni, boní quid porto! séd ubi ínueniam II 2
 Pámphilum,
 út metum in quo núnc est adimam atque éxpleam
 animum gaúdio?
 CH. Laétus est nesció quid. PA. Nihil est: nóndum
 haec rescuiút mala. 340
 DA. quem égo nunc credo, sí iam audierit síbi paratas
 núptias,
 5 CH. Aúdin tu illum? DA. tóto me oppido éxani-
 matum quaérere.
 séd ubi quaeram aut quó nunc primum inténdam?
 CH. Cessas ádloqui?
 DA. Hábeo. PA. Daue, adés, resiste. DA. Quís homost,
 qui me . . ? o Pámphile,
 te ípsum quaero. euge ó Charine: ambo ópportune:
 uós uolo. 345
 PA. Dáue, perii. DA. Quín tu hoc audi. PA. Intérii.
 DA. Quid timeás scio.
 10 CH. Méa quidem hercle cérté in dubio uítast. DA. Et
 quid tú, scio.
 PA. Núptiae mi DA. Etsí scio? PA. hodie . . DA.
 Optúndis, tam etsi intéllego?
 tú id paues, ne dúcas illam: tu autem, ut ducas. CH.
 Réu tenes.
 PA. Ístuc ipsum. DA. Atque ístuc ipsum níl peri-
 clist: mé uide. 350
 PA. Óbsecro te, quám primum hoc me líbera miserúm
 metu. DA. Em,
 15 líbero: uxorém tibi non dat iám Chremes. PA. Qui
 scís? DA. Scio.
 túos pater modo méprehendit: aít tibi se uxorém dare
 hódie, ítem alia múlta, quae nunc nónc est narrandí locus.

349 id paues ne ducas tu || 353. 354 tibi uxorem dare | hodie
 (sese hodie) ||

cóntinuo ad te próperans percurro ád forum, ut dicam
haec tibi. 355

úbi te non inuénio, ibi ascendo in quendam excelsúm
locum;

20 circumspectio: núsquam. forte ibi huius uideo Býrriam;
rógo: negat uidísse. mihi moléstum. quid agam cógito.
rédeunti interea éx re eapse mi incidit suspítio 'hem,
paúlulum opsoni; ípsus tristis; de ínprouiso núptiae: 360
nón cohaerent.' PA. Quórsumnam istuc? DA. Ego
me continuo ád Chremem.

25 quóm illo aduenio, sólitudo ante óstium: iam id gaúdeo.
CH. Récte dicis. PA. Péрге. DA. Maneo: intérea
intro ire néminem

uideo, exire néminem; matrónam nullam in aédibus,
níl ornati, níl tumulti; accéssi, intro aspexí. PA. Scio: 365
mágnum signum. DA. Núm uidentur cónuenire haec
núptiis?

30 PA. Nón opinor, Dáue. DA. 'Opinor' nárras? non
recte áccipis.

cérta res est. étiam puerum inde ábiens conuení Chremi:
hólera et pisciculós minutos férre obolo in cenám seni.
CH. Líberatus súm, Daue, hodie túa opera. DA. Ac
nullús quidem. 370

CH. Quíd ita? nempe huic prórsus illam nón dat.
DA. Ridiculúm caput!

35 quási necessus sít, si huic non dat, té illam uxorem
dúcere,

nísi uides, nisi sénis amicos óras, ambis. CH. Béne
mones:

íbo, etsi hercle saépe iam me spés haec frustratást.
uale.

358 uidisse se || 359 ex ipsa re || 372 necesse ||

PAMPHILVS DAVOS
ADVLESCENS SERVOS

PA. Quíd igitur sibi uólt pater? quor símulat? DA. II 3
Ego dicám tibi. 375

si íd suscenseát nunc, quia non dét tibi uxorém Chremes,
4 prius quam tuom animum út sese hábet ad núptias
perspéxerit:

3 ípsus sibi esse iniúrius uideátur, neque id iniúria.

5 séd si tu negáris ducere, íbi culpam in te tránsferet:
túm illae turbae fíent. PA. Quiduis pátiar. DA. Pater
est, Pámphile: 380

díficilest. tum haec sólast mulier: díctum factum in-
uénierit

áliquam causam, quam ób rem eíciat óppido. PA.
Eíciát? DA. Cito.

PA. Cédo igitur, quid fáciam, Daue? DA. Díc te duc-
turum. PA. Hém! DA. Quid est?

10 PA. Egon dicám? DA. Quor non? PA. Númquam
faciam. DA. Né nega.

PA. Nolí suadere. DA. Ex eá re quid fiát, uide. 385

PA. Vt ab illa excludar, hóc concludar. DA. Nón itast.

nempe hóc sic esse opínor: dicturúm patrem
'ducás nolo hodie uxórem': tu 'ducam' ínquies:

15 cedo quíd iurgabit técum hic? reddes ómnia
quae núnc sunt certa ei cónsilia incerta út sient, 390

sine omní periclo: nam hóc hau dubiumst, quín Chremes

tibi nón det gnatam. nec tu ea causa mínueris

haec quae facis, ne is mútet suam senténtiam.

20 patrí dic uelle, ut, quóm uelit, tibi iúre irasci nón queat.

nam quód tu speres 'própulsabo fácale uxorem his

móribus, 395

dabit némo': inueniet ínopem potius, quám te corrupí

sinat.

377 habeat || 381 dictum ac factum ||

sed sí te aequo animo férre accipiet, nélegentem féceris:
alia ótiosus quaéret, aliquid ínterea acciderít boni.

25 PA. Itan crédis? DA. Hau dubium íd quidemst. PA. Vide
quó me inducas. DA. Quín taces?

PA. Dicám. puerum autem né resciscat míhi esse ex
illa caútiost: 400

nam póllicitus sum súsepturum. DA. O fácinus audax!
PA. Hánc fidem

sibi me óbsecrauit, quí se sciret nón desertum *iri*, út
darem.

DA. Curábitur. sed páter adest. caue té esse tristem
séntiat.

SIMO DAVOS PAMPHILVS
SENEX SERVOS ADVLESCENS

II 4 SI. Reuísio quid agant aut quid captent cónsili.

DA. Hic núnc non dubitat, quín te ducturúm neges. 405
uenít meditatús álicunde ex soló loco:

orátionem spérat inuenísse se,

5 qui dífferat te: próin tu fac apud té sies.

PA. Modo ut póssim, Daue! DA. Créde inquam hoc
míhi, Pámphile,

numquam hódie tecum cómmutaturúm patrem 410
unum ésse uerbum, sí te dices dúcere.

BYRRIA SIMO DAVOS PAMPHILVS
SERVOS SENEX SERVOS ADVLESCENS

II 5 BY. Erus mé relictis rébus iussit Pámphilum

hodie óbseruare, ut quíd ageret de nuptiis
scirem: íd propterea núnc huc uenientém sequor.

ipsum ádeo praesto uideo cum Dauo: hóc agam. 415

414 nunc hunc ||

5 SI. Vtrúmque adesse uideo. DA. Em, serua. SI. Pám-
phile!

DA. Quasi de ínprouiso réspice ad eum. PA. Ehém
pater!

DA. Probe. SI. Hódie uxorem dúcas, ut dixí, uolo.

BY. Nunc nóstrae timeo párti, quid hic respóndeat.

PA. Neque istíc neque alibi tibi erit usquam in mé
mora. BY. Hem, 420

10 DA. Obmútuit. BY. quid díxit? SI. Facis ut té decet,
quom istíc quod postulo ínpetro cum grátia.

DA. Sum uérus? BY. Erus, quantum aúdio, uxore
éxídit.

SI. I núnciam intro, ne ín mora, quom opus sít, sies.

PA. Eó. — BY. Nullane in ré esse quoiquam hominí
fidem! 425

15 uerum íllud uerbumst, uólgo quod dicí solet,
omnis sibi malle mélius esse quam álteri.

ego íllam uidi: uírginem formá bona

meminí uidere. quo aéquior sum Pámphilo,

si sé íllam in somnis quam íllum amplecti máluit. 430

20 renúntiabo, ut pro hóc malo míhi dét malum.

DAVOS SIMO
SERVOS SENEX

DA. Hic núnc me credit áliquam sibi falláciam II 6
portáre et ea me hic réstitisse grátia.

SI. Quid Dáuos narrat? DA. Néqueo quicquam núnc
quidem.

SI. Nilne? hém. DA. Nil prorsus. SI. Átqui exspectábám
quidem. 435

5 DA. Praetérspem euenit, séntio: hoc male habét uirum.

SI. Potin és míhi uerum dícere? DA. Nil fácius.

SI. Num illí molestae quídpíam haec sunt nuptiae?

434 nequeo] aeque ||

- DA. Num própter consuetúdinem huiusce hóspitae?
nihil hércle: aut, si adeo, bíduist aut trídui 440
10 haec sólicitudo, nóstin? deinde désinet.
etenim ípsus secum *id* récta reputauit uia.
SI. Laudó. DA. Dum licitumst *ei* dumque aetás tulit,
amáuit; tum *id* clam: cáuit ne unquam infámiae
ea rés sibi esset, út uirum fortém decet. 445
15 nunc úxore opus est: ánimum ad uxorem ádpulit.
SI. Subtrístis uisust esse aliquantillúm mihi.
DA. Nil própter hanc rem, séd est quod suscensét tibi.
SI. Quid *id* ést? DA. Puerilest. SI. Quidnamst? DA.
Nil. SI. Quin díc quid est?
DA. Ait nímium parce fácere sumptum. SI. Méne?
DA. Te. 450
20 'uix' ínquit 'drachumis ést opsonatús decem:
non filio uidétur uxorem dare.
quem' ínquit 'uocabo ad cénam meorum aequalium?
potis súm nunc *unum*?' et quód *tibi* dicendum híc siet,
tu quóque per parce, nímium: non laudó. SI. Tace: 455
25 DA. Commóui. SI. ego istaec récte ut fiant uídero.
quidnam hóc est rei: quíd hic uolt ueteratór sibi?
nam si híc malist quicquam, ém illic est huic rei caput.

MYSIS LESBIA SIMO DAVOS GLYCERIVM
ANCILLA OBSTETRIX SENEX SERVOS MVLIER

- III 1 MY. Ita pól quidem res est, út *tu* dixti, Lésbia:
fidélem hau ferme mülieri inueniás uirum. 460
SI. Ab Ándriast ancilla haec? DA. Quid narrás?
SI. Itast.
MY. sed hic Pámphilus SI. Quid dicit? MY. firmauit
fidem: SI. Hem!

439. 440 propter huiusce hospitae consuetudinem? | DA.
Nihil || 442 *id*] eam rem || 447 aliquantum (aliquantum) ||
449 quid *id* est] quidnamst || quidnamst] quid est || 451 drachmis ||
454 potissimum nunc et ||

- 5 DA. Vtinam aut hic surdus aut haec muta facta sit!
MY. nam quód peperisset, iússit tolli. SI. O Iúppiter,
quid ego aúdio? actumst, síquidem haec uera praé-
dicat. 465
LE. Bonum ingénium narras ádulescentis. MY. Óptu-
mum.
sed séquere me intro, ne ín mora illi síis. LE. Sequor.—
10 DA. Quod rémedium nunc huic malo inueniám? SI.
Quid hoc?
adeón est demens? éx peregrina? iám scio: ah,
uix tándem sensi stólidus. DA. Quid hic sensísse aít? 470
SI. Haec prima adfertur iám mi ab hoc fallácia:
hanc simulant parere, quó Chremetem abstérreant.
15 GL. (intus) Iunó Lucina, fér opem, serua me, óbsecro.
SI. Hui, tám cito? ridiculum: postquam ante óstium
me audíuit stare, adpróperat. non sat cómmodé 475
diúisa sunt tempóribus tibi, Daue, haéc. DA. Mihin?
SI. Num inmémores discipuli? DA. Ego quid narres
nescio.
20 SI. Hic mé si in ueris ínparatum núptiis
adórtus esset, quós mihi ludos rédderet!
nunc huíus periclo fít, ego in portu náuigo. 480

LESBIA SIMO DAVOS
OBSTETRIX SENEX SERVOS

- LE. Adhúc, Archylís, quae adsolént quaeque opórtet III 2
signa ésse ad salutem, omnia huic esse uídeo.
nunc primum fac ístam ut lauét; poste deinde,
quod iússi ei darí bibere et quántum imperáui,
5 date: móx ego huc reuórtor. 485
per ecástor scítus púer est natus Pámphilo.
deos quaéso ut sit supérstes, quandoquidem ípsest
ingenió bono,

470 sensísse se aít || 478 hicine me si inparatum in ueris ||
483 istam] illam (ista, istaec) || post ||

quomque huic est ueritus óptumae facere ádulescenti iniúriam. —

SI. Vel hoc quis non credat, qui te norit, ábs te esse ortum? DA. Quídam id est?

10 SI. Non ímperabat córam, quid facto ésset opus puér-
perae, 490

sed pósquam egressast, illis quae sunt íntus clamat dé uia.
o Dáue, itan contémnor abs te? aut itane tandem idóneus
tibi uídeor esse, quém tam aperte fallere incipiás dolis?
saltem áccurate, ut métui uidear cérte, si rescíuerim.

15 DA. Certe hércle nunc hic se ípsus fallit, haúd ego.

SI. Edixim tibi, 495
intérminatus súm, ne faceres? ueritu's? numquid ré tulit?
credón tibi hoc nunc, péperisse hanc e Pámphilo?

DA. Teneó quid erret, ét quid agam habeo. SI. Quíd
taces?

DA. Quid crédas? quasi non sint tibi renúntiata haec
síc fore.

20 SI. Mihin quisquam? DA. Eho an tute íntellexti hoc
ádsimulari? SI. Inrídeor. 500

DA. Renúntiatumst: nám qui tibi istaec íncidit suspítio?
SI. Qui? quía te noram. DA. Quási tu dicas fáctum
id consilió meo.

SI. Certe énim scio. DA. Non sátis me pernosti étiam,
qualis sim, Simo.

SI. Egon té? DA. Sed siquid tibi narrare occépi,
continuó dari

25 tibi uérba censes? SI. Fálso? DA. itaque hercle níl
iam muttire aúdeo. 505

SI. Hoc égo scio unum, néminem peperisse hic. DA.
Intelléxti.

níhilo setiús mox puerum huc déferent ante óstium.

488 ueritus est || adulescenti facere || 490 opus facto esset ||
496 num ueritus quid || 499 tibi renuntiata sint (tibi sint
renuntiata) || 500 adsimularier || 507 sed nihilo setius puerum
deferent huc ante ostium (sed nihilo minus referetur mox huc
puer ante ostium) ||

íd ego iam nunc tibi renuntio, ére, futurum, ut sís sciens,
ne hóc posterius dicas Dauí fáctum consilio aut dolis:
30 prorsus a me opínionem hanc túam esse ego amo-
tám uolo. 510

SI. Vnde id scis? DA. Audfui et credo: múlta con-
currunt simul,

quí coniecturam hánc nunc faciam. iám prius haec se
e Pámphilo

gráuidam dixit ésse: inuentumst fálsum. nunc, post-
quám uidet

núptias domi ádparari, míssast ancilla fílico
35 óbstetricem arcéssitum ad eam et puérum ut adferrét
simul. 515

hóc nisi fit, puerum út tu uideas, níl remouentur
núptiae.

SI. Quíd aís? quom intelléxeras
íd consilium cápere, quor non díxti extemplo Pámphilo?

DA. Quís igitur eum ab illa abstraxit nísi ego? nam
omnes nós quidem

40 scimus, quam misere hánc amarit. nunc sibi uxorem
éxpetit. 520

póstremo id mihi dá negoti; tú tamen idem has núptias
pérge facere ita út facis, et id spéro adiuturós deos.

SI. Immo abi intro: ibi me ópperire et quód parato
opus ést para. —

non ímpulit me, haec núnc omnino ut créderem.
45 atqui haúscio an quae díxit sint uera ómnia. 525

sed páruí pendo: illúd mihi multo máximumst,
quod mihi pollicitust ípsus gnatus. núnc Chremem
conuéniam: orabo gnáto uxorem: id si ímpetro,
quid álias malim quam hódie has fieri núptias? 529

52 atque ádeo in ipso témpore eccum ipsum óbuiam. 532

50 nam gnatus quod pollicitust, haud dubiumst mihi, 530

51 si nolit, quin eum merito possim cogere. 531

508 ne tu hoc mihi (mihi hoc) posterius || 512 facio || 516 mo-
uentur || 525 atque ||

SIMO CHREMES

SENES DVO

- III 3 SI. Iubeó Chremetem. CH. Oh, te ípsum quaerebam.
 SI. Ét ego te: optato aduenis.
 CH. Aliquot me adierunt, éx te auditum qui aíbant
 hodie núbere
 meam filiam tuo gnáto: id uiso tñ an illi insániant. 535
 SI. Auscúlta paucis: quíd ego te uelim ét tu quod
 quaerís scies.
 5 CH. Auscúlto: loquere quíd uelis.
 SI. Per té deos oro et nóstram amicitíam, Chremes,
 quae incépta a paruís cum aétate adereuít simul,
 perque únicam gnatám tuam et gnatúm meum, 540
 quouis tibi potestas súmma seruandí datur,
 10 ut me ádiuues in hác re, atque ita uti núptiae
 fueránt futurae, fíant. CH. Ah, ne me óbseca:
 quasi hóc te orando a me ímpetrare opórteat.
 alium ésse censes núnc me atque olim quóm dabam? 545
 si in rémst utrique ut fíant, arcessí iube;
 15 sed si éx ea re plús malist quam cómmodi
 utríque, id te *obseco* in commune ut cónsulas,
 quasi si illa tua sit Pámphilique ego sím pater.
 SI. Immo íta uolo itaque póstulo ut fiát, Chremes, 550
 neque póstulem abs te, ni ípsa res moneát. CH.
 Quid est?
 20 SI. Iraé sunt inter Glýcerium et gnatum. CH. Aúdio.
 SI. Ita mágnae, ut sperem pósse auelli. CH. Fábulae!
 SI. Profécto sic est. CH. Sic hercle ut dicám tibi:
 amántium irae amóris integrátioست. 555
 SI. Em, id te óro ut ante eámus, dum tempús datur
 25 dumque eíus lubido oclúsast contuméliis.

533. 534 ego te. CH. optato aduenis. | aliquot || 534. 535
 aiebant hodie filiam | meam nubere || 536 paucis et quid ||
 548 obseco] oro || 550 Chreme ||

- prius quam hárum scelera et lácrumae confictaé dolis
 reddúcant animum aegrótum ad misericórdiam,
 uxórem demus. spéro consuetúdiue 560
 coniúgi *eum* liberalís deuinctúm, Chremes,
 30 dein fáciie ex illis sése emersurúm malis.
 CH. Tibi ita hóc uidetur; át ego non posse árbitor,
 neque illum hác perpetuo habére neque me pérpeti.
 SI. Qui scís ergo istuc, nísi periclum féceris? 565
 CH. At istúc periclum in fília fierí grauest.
 35 SI. Nempe íncommoditas déniue huc omnis redit,
 si euéniat, quod di próhibeant, discéssio.
 at sí corrigitur, quót commoditatés uide:
 princípío amico filium restítueris, 570
 tibi génerum firmum et filiae inueniés uirum.
 40 CH. Quid istíc? si ita istuc ánimu induxti esse útile,
 noló tibi ullum cómmodu in me cláudier.
 SI. Meritó te semper máxumi fecí, Chremes.
 CH. Sed quíd ais? SI. Quid? CH. Qui scís eos nunc
 díscordare intér se? 575
 SI. Ipsús mihi Dauos, qui íntumust eorúm consiliis,
 díxit;
 45 et ís mihi suadet núptias quantúm queam ut matúrem.
 num censes faceret, filium nisi scíret eadem haec uéllé?
 tute ádeo iam eius uerba aúdiés. heus, éuocate huc
 Dáuom.
 atque éccum uideo ipsúm foras exíre.

DAVOS SIMO CHREMES

SERVOS SENES DVO

- DA. Ad te íbam. SI. Quídnam est? 580 III 4
 DA. Quor úxor non arcessitur? iam aduéspascit. SI.
 Aúdin?

560. 561 consuetudine et | coniugio liberali || 574 Chreme ||
 579 audies uerba || 581 audin tu illum? ||

- ego dúdum non nil uéritus sum, Daue, ábs te, ne
facérés idem,
quod uólgus seruorúm solet, dolís ut me delúderes
5 proptérea quod amat filius. DA. Egon ístuc facerem?
SI. Crédidi,
idque ádeo metuens uós celauí, quód nunc dicam. DA.
Quíd? SI. Scies: 585
nam própemodum habeo iám fidem. DA. Tandém
cognosti quí siem?
SI. Non fúerant nuptiaé futurae. DA. Quíd? non?
SI. Sed ea grátia
simuláui, uos ut pértemptarem. DA. Quíd ais? SI.
Sic res ést. DA. Vide:
10 numquam ístuc quíui ego íntellegere. uáh, consílium
cállidum!
SI. Hoc aúdi: ut hinc te intro íre iussi, oppórtune hic
fit mi óbuiam, DA. Hem, 590
numnám perimus? SI. nárró huic quae tu dúdum
narrastí mihi,
DA. Quidnam aúdiam? SI. gnatam út det oro, uíxque
id exoro. DA. Óccidi. SI. Hem,
quid díxisti? DA. Optume ínquam factum. SI. Núnce
per hunc nullást mora.
15 CH. Domúm modo ibo, ut ádparetur dícam, atque huc
renúntio. —
SI. Nunc te óro, Daue, quóniam solus mi éffecisti has
núptias, 595
DA. Ego uéro solus. SI. córrigi mihi gnátum porro eníttere.
DA. Faciam hércle seduló. SI. Potes nunc, dum áni-
mus irritátus est.
DA. Quiéscas. SI. Age igitúr, ubi nunc est ípsus?
DA. Mirum ní domist.
20 SI. Ibo ad eum atque eadem haec, tibi quae dixi, dícam
ítidem illi. — DA. Núllus sum.

586 habeo tibi iam || 594 apparentur || 596 corrigere ||
599 quae tibi ||

- quid caúsaest, quin hinc ín pistrinum récta proficiscár
uia? 600
nihil ést preci locí relictum. iám perturbauí ómnia:
erúm fefelli; in núptias coniéci erilem filium;
feci hódie ut fierent ínsperante hoc átque inuito Pám-
philo.
25 em astútias! quodsí quiessem, níhil euenissét mali.
sed eccum ípsum: utinam esset mi áliquíd hic, quo núnce
me praecipitém darem. 605. 606

PAMPHILVS DAVOS
ADVLESCENS SERVOS

- PA. Vbi illést scelus, qui me pérdidit? DA. Perii. III 5
PA. átque hoc confiteór mihi
iure óptigisse, quándoquidem ego tam inérs, tam nulli
cónsili.
oh, sérnon fortunás meas me cómmisisse fútili!
ego prétium ob stultitiám fero, sed núnquam inultum
id aúferet. 610
5 DA. Posthác me incolumem sát scio fore, núnce si de-
uito hóc malum.
PA. nam quíd ego nunc dicám patri? negábon uelle
mé, modo
qui súm pollicitus dúcere? qua audácia id facere aúdeam?
nec quíd nunc me faciám scio. DA. Nec méquidem,
atque id ago sédulo.
dicam áliquíd me inuentúrurum, ut huic malo áliquam
producám moram. PA. Oh! 615
10 DA. Sum uísus. PA. Ehodum, bóne uir, quid ais?
uíden me consiliís tuis

605. 606 ipsum uideo: occidi. | utinam mihi esset || 607 illic
est || confiteor iure | (608) mihi obtigisse || consili sum || 610 in-
ultum id numquam || 611 incolumem sat scio fore me || 613 qua
fiducia || 615 Oh] Ohe || 616 uisus sum || tuis consiliis ||

miserum impeditum esse? DA. At iam expediam. PA.
Expédies? DA. Certe, Pámphile.
PA. Nempe út modo. DA. Immo mélius spero. PA. Oh,
tíbi ego ut credam, fúrcifer?
tu rem impeditam et pérditam restítuas? em quo fré-
tus sim,
qui me hódie ex tranquillíssuma re cóniecisti in núp-
tias! 620
15 an nón ego dixi esse hóc futurum? DA. Díxisti. PA.
Quid meritú's? DA. Crucem.
séd sine paululum ad me redeam: iam áliquid dispi-
ciam. PA. Eí mihi,
quóm non habeo spátium, ut de te súmam supplicium,
út uolo!
námque hoc tempus praécavere míhi me, hau te
ulciscí sinit.

CHARINVS PAMPHILVS DAVOS
ADVLESCENTES DVO SERVOS

IV 1 CH. Hócinest crédibile aut *hércle* memorábile, 625
tánta uecórdia innáta quoiquam út siet,
út malis gaúdeant atque ex incómmodis
áleriús sua ut cómparent cómmoda! ah
5 ídnest uerum? immo id est péssimum hominúm genus,
ín negandó modo quis pudor paúlum adest; 630
9 ét timent dénégare, ét tamen rés premit.
7 póst ubist témpus promíssa iam pérfici,
8 tím coactí necessarió se áperiunt:
10 íbi tum eorum impudentíssuma orátios
'quis tú's? quis míhi's? quor meám tibi? 635

619 fretus siem || 629. 630 genus hominum pessimum in
denegando || 631 et timent et tamen res premit denegare ||
632 ubi tempus est (ubi tempus) ||

heus, próxumus sum egomét mihi.
at tamen 'ubi fides?' sí roges,
nil púdet hic ubi opust: ílli ubi
nil ópus est, ibi ueréntur. 638^b
15 séd quid agam? adeamne ad eum et cum eo iniúriam
hanc expóstulem?
íngeram mala múlta? atqui aliquis dícat 'nil promó-
ueris?' 640
multúm: molestus cérte ei fuero atque ánimo morem
géssero.
PA. Charíne, et me et te imprúdens, nisi quid dí re-
spiciunt, pérdidisti.
CH. Ítane 'imprudens'? tándem inuentast caúsa, soluísti
fidem!
20 PA. Quíd 'tandem'? CH. Etiam núnc me ducere ístis
dictis póstulas?
PA. Quíd istuc est? CH. Postquám me amare díxisti,
complacitást tibi. 645
heú me miserum, quí tuom ánimu ex ánimo spec-
tauí meo!
PA. Fálsum es. CH. Non sátis tibi esse hoc sólídum
uisumst gáudium,
ní me lactassés amantem et fálssa spe producères?
25 hábeas. PA. Habeam? ah, néscis quantis ín malis
uorsér miser,
quantásque hic consiliís suis confláuit sollicitúdines, 650
meus cárnufex. CH. Quid istuc tam mirumst, dé te
si exemplúm capit?
PA. Haud istuc dicas, sí cognoris uel me uel amorém
meum.
CH. Scío: cúm patre altercásti dudum, et ís núnc
proptereá tibi
30 suscénset nec te quíuit hodie cógere illam ut dúceres.

640 atque || 647 nonne tibi satis esse (esse satis) hoc uisum
solidum (solidum uisum) est || 648 ni] nisi || 650 hic suis con-
siliis mihi ||

PA. Immo étiam, quo tu mínus scis aerumnás meas, 655
haec núptiae non ádparabantúr mihi,
nec póstulabat núnc quisquam uxorém dare.

CA. Scio: tú coactus tuá uoluntate és. PA. Mane:
35 nondúm scis.. CH. Scio equidem íllam ducturum
ésse te.

PA. Quor me énicas? hoc áudi. numquam déstitit 660
instáre, ut me esse dúcturum patri dicerem:
suadére, orare usque ádeo donec pérpulis.

CH. Quis homo ístuc? PA. Dauos. CH. Dauos?
quam ob rem? PA. Néscio,

40 nisi deós mihi fuisse irátos, qui auscultáuerim.
CH. Factum hóc est, Daué? DA. Fáctum. CH. Hem,
quid aís? ó scelus! 665

at tibi di dignum fáctis exitiúm duint!
eho, díe mihi, si omnes hunc coniectum in núptias
inimíci uellent, quód nisi consilium hóc darent?

45 DA. Decéptus sum, at non défetigátús. CH. Scio.

DA. Hac nón successit, ália adgrediemúr uia: 670
nisi si íd putas, quia prímo processít parum,
non pósse iam ad salútem hoc conuortí malum.

PA. Immo étiam: nam satis crédo, si aduigiláueris,
50 ex únis geminas míhi conficies núptias.

DA. Ego, Pámphile, hoc tibi pró seruitio débeo, 675
conári manibus pédibus noctisque ét dies,
capítis periculum adíre, dum prosím tibi;
tuomst, síquid praeter spem éuenit, mi ignóscere.

55 parúm succedit quód ago? at facio sédulo.
uel mélius tute réperi, me missúm face. 680

PA. Cupió: restitue me ín quem accepistí locum.

DA. Faciam. PA. Át iam hoc opus est. DA. Hém,
mane: crepuít a Glycerio óstium.

661 dicerem me esse ducturum patri || 663 CH. dauos?
PA. inturbat. CH. quamobrem? || 664 mihi deos satis scio
fuisse iratos (fuisse iratos satis scio) || 668 hoc consilium ||
681 me in quem] in quem me (quem a me) || 682 hem sed
mane concrepuit ||

PA. Nihil ád te. DA. Quaero. PA. Hem, núncin demum?
DA. At iam hóc tibi inuentúm dabo.

MYSIS PAMPHILVS CHARINVS DAVOS
ANCILLA ADVLESCENTES DVO SERVOS

MY. Iam ubi tibi erit, inuentúm tibi curábo et mecum IV 2
addúctum

tuom Pámphilum: modo tu, ánime mi, nolí te ma-
ceráre. 685

PA. Mýsis! MY. Quis est? ehem Pámphile, optumé
mihi te offers. PA. Quidnam est?

MY. Oráre iussit, sí se ames, era, íam ut ad sese uénias:
5 uidére te aít cúpere. PA. Vah, perii: hóc malum
integráscit.

sicín me atque íllam operá tua nunc míseros sollicitári!
nam ideíreo arcessor, núptias quod mi ádparari sénsit. 690
CH. Quibus quídem quam facile pótuérat quiésci, si
hic quiéssset!

DA. Age, si híc non insanít satis sua spónte, instiga.
MY. Atque édepol

10 ea rés est: proptereaúque nunc misera ín maerorest.
PA. Mýsis,

per omnis tibi adiuró deos, numquam eám me desertúrum,
non, sí capiundos míhi sciam esse inimícos omnis
hómínes. 695

hanc mi expetiui, cóntigit. conuéníunt mores. uáleant
qui inté nos discidiúm uolunt: hanc nísi mors mi
adimet némo.

15 CH. Resipísco. PA. Non Apóllinis magis uérum atque
hoc respónsumst.

si póterit fieri, ut né pater per mé stetisse crédat,
quó mínus haec fierent núptiae, uoló. sed si id non
póterit, 700

- id faciam, in procliui quod est, per me stetisse ut credat. quis uideor? CH. Miser, aequae atque ego. DA. Consilium quaero. PA. Fortis,
- 20 scio, quod conere. DA. Hoc ego tibi profecto effectum reddam.
- PA. Iam hoc opus est. DA. Quin iam habeo. CH. Quid est? DA. Huic, non tibi habeo, ne erres.
- CH. Sat habeo. PA. Quid facies? cedo. DA. Dies hic mi ut satis sit uereor 705
- ad agendum, ne nunc me uociuom esse ad narrandum credas.
- proinde hinc uos amolimini: nam mi impedimento estis.
- 25 PA. Ego hanc uisam. — DA. Quid tu? quo hinc te agis? CH. Verum uis dicam? DA. Immo etiam: narrationis incipit mi initium. CH. Quid me fiet?
- DA. Eho tu impudens, non satis habes quod tibi diculam addo, 710
- quantum huic promoueo nuptias? CH. Daue, at tamen DA. Quid ergo?
- CH. ut dicam. DA. Ridiculum. CH. Huc face ad me ut uenias, siquid poteris.
- 30 DA. Quid ueniam? nil habeo. CH. At tamen siquid. DA. Age, ueniam, siquid.
- CH. Domi ero. — DA. Tu, Mysis, dum exeo, parumper opperire hic.
- MY. Quapropter? DA. Ita factost opus. MY. Matúra. DA. Iam, inquam, hic adero. 715

MYSIS DAVOS
ANCILLA SERVOS

- IV 3 MY. Nilne esse proprium quoquam! di nostram fidem! summum bonum esse erae hunc putabam Pamphilum,

702 PA.] CH. || 703 PA. scio quid || 706 uacuum esse me nunc (nunc me) || 714 opperire me hic (me operire hic) || 715 facto opus est || 717 putabam (putaui) hunc ||

- amicum, amatorem et uirum in quouis loco paratum; uerum ex eo nunc misera quem capit
- 5 dolorem! facile hic plus malist quam illic boni. 720
- sed Dauos exit. mi homo, quid istuc obsecro est? quo portas puerum? DA. Mysis, nunc opus est tua mihi ad hanc rem exprompta malitia atque astutia.
- MY. Quidnam incepturus? DA. Accipe a me hunc ocius atque ante nostram ianuam adpone. MY. Obsecro, 725
- humine? DA. Ex ara hinc sume uerbenas tibi atque eas substerne. MY. Quam ob rem tute id non facis?
- DA. Quia, si forte opus sit ad erum iurato mihi non adposuisse, ut liquido possim. MY. Intellego:
- 15 noua nunc religio in te istaec incessit. cedo! 730
- DA. Moue ocium te, ut quid agam porro intellegas. pro Iuppiter! MY. Quid est? DA. Sponsae pater intervenit.
- repudio quod consilium primum intenderam. MY. Quid narres nescio. DA. Ego quoque hinc ab dextera
- 20 uenire me adsimulabo: tu ut subseruias 735
- orationi, utquomque opus sit, uerbis uide. MY. Ego quid agas nihil intellego; sed siquid est, quod mea opera opus sit uobis, ut tu plus uides, manebo, nequod uostrum remorer commodum.

CHREMES MYSIS DAVOS
SENEX ANCILLA SERVOS

- CH. Reuertor, postquam quae opus fuere ad nuptias 740 IV 4
- gnatae parauit, ut iubeam arcessi. sed quid hoc? puer herclest. mulier, tu adposisti hunc? MY. Vbi illic est?

728 iurato] iusiurandum || 729 apposuisse || 734 nescio quid narres || 738 aut tu || 742 tu apposuisti (posuisti) ||

- CH. Non mihi respondes? MY. Nūquam est. uae
miserae mihi!
- 5 relīquit me homo atque abiit. DA. Di uostrām fidem,
apud fórum quid turbaest! quid illic hominum líti-
gant! 745
- tum annóna carast. quid dicam aliud, nescio.
MY. Quor tu óbsecro hic me sólam..? DA. Hem,
quae haec est fábula?
- eho Mýsis, puer hic undest? quisue huc áttulit?
- 10 MY. Satin sánu's, qui me id rógites? DA. Quem ego
igitúr rogem,
qui hic néminem alium uideam? CH. Miror unde sit. 750
DA. Dictúra's quod rogo? MY. Aú. DA. Concede
ad dexteram.
- MY. Delíras: non tute ípse..? DA. Verbum sí mihi
unúm praeterquam quód te rogo faxís, caue.
- 15 male dícis. undest? díc clare. MY. A nobís. DA. Hahaec:
mirúm uero, inpuđerter mulier sí facit? 755
CH. Ab Ándriast ancilla haec, quantum intéllego.
DA. Adeón uidemur uóbis esse idónei,
in quíbus sic inludátis? CH. Veni in témpore.
- 20 DA. Propera ádeo puerum tóllere hinc ab iánua.
mané: caue quoquam ex ístoc excessís loco. 760
MY. Di te éradicent: íta me miseram térritas.
DA. Tibi díco ego an non? MY. Quid uis? DA. At
etiám rogas?
- cedo, quóium puerum hic ádposisti? díc mihi.
- 25 MY. Tu nescis? DA. Mitte id quód scio: dic quód rogo.
MY. Vostri. DA. Quoius nostri? MY. Pámphili. CH.
Hem! DA. Quid? Pámphili? 765
MY. Eho, an nón est? CH. Recte ego sémper fugi
has nuptias.
- DA. O fácinus animum aduórtendum! MY. Au, quid
clámitas?

745 quid turbaest apud forum || 751 dicturan es || 753 praetereaquam || 754 MY. maledicis. DA. unde es || 756 meretricis? CH. || 763 apposisti ||

- DA. Quemne égo heri uidi ad uós adferri uésperi?
- 30 MY. O hóminem audacem! DA. Vérum: uidi Cán-
tharam
suffárcinatam. MY. Dís pol habeo grátiam, 770
quom in páriundo aliquot ádfuerunt líberae.
DA. Ne illa illum haud nouit, quóia causa haec íncipit:
'Chremés si puerum adpósitum ante aedis uiderit,
35 suam gnátam non dabit': tanto hercle mágis dabit.
CH. Non hércle faciet. DA. Núnce adeo, ut tu síis
sciens, 775
nisi púerum tollis, iám ego hunc in mediám uiam
prouólutam teque ibídem peruoluam ín luto.
MY. Tu pól, homo, non es sóbrius. DA. Fallácia
40 alia áliam trudit. iám susurrari atúdio,
ciuem Átticam esse hanc: CH. Hémi! DA. 'coactus
légibus 780
eam uxórem ducet.' MY. Ého obsecro, an non cíuis est?
CH. Ioculárium in malum ínciens paene íncidi.
DA. Quis hic lóquitur? euge, o Chrémes, per tempus
áduenis:
- 45 auscúlta. CH. Audiui iam ómnia. DA. Ain tu? haec
ómnia?
CH. Audíui, inquam, a princípío. DA. Audistin, ób-
secro? em 785
scelera! hánc iam oportet ín cruciatum hinc ábripi.
hic est ille, ne te crédas Dauom lúdere.
MY. Me miseram: nil pol fálsi dixi, mí senex.
- 50 CH. Noui ómnem rem. est Símo íntus? DA. Est. —
MY. Ne me áttigas,
sceléste. si pol Glýcerio non ómnia haec.. 790
DA. Eho inépta, nescis quid sit actum? MY. Quí
sciam?
- DA. Hic sócer est. alio pácto haud poterat fieri,
ut scíret haec quae uólumus. MY. Hem, praedíceres.

772 cuius || 773 positum || 784 ain] an || 789 attingas ||

55 DA. Paulum interesse censes, ex animo omnia,
ut fert natura, facias an de industria? 795

CRITO MYSIS DAVOS
SENEX ANCILLA SERVOS

IV 5 CR. In hac habitasse platea dictumst Chrysidem,
quae sese inhoneste optavit parere hic ditias
potius quam in patria honeste pauper uiveret.
eius morte ea ad me lege redierunt bona.
5 sed quos perconter uideo. saluete. MY. Obsecro, 800
estne hic, quem uideo, Crito sobrini Chrysidis?
is est. CR. O Mysis, salue. MY. Saluos sis, Crito.
CR. Itan Chrysis? hem. MY. Nos quidem pol miseram
perdidit.
CR. Quid uos? quo pacto hic? satine recte? MY.
Nosne? sic;
10 'ut quimus' aiunt, quando 'ut uolumus' non licet. 805
CR. Quid Glycerium? iam hic suos parentis reperit?
MY. Vtinam! CR. An nondum etiam? haud auspiciato
huc me attuli:
nam pol, si id scissem, numquam huc tetulissim
pedem.
sempere ei dictast esse haec atque habitast soror:
15 quae illi fuerunt, possidet. nunc me hospitem 810
lites sequi, quam id mihi sit facile atque utile,
aliorum exempla commonent. simul arbitror
iam aliquem esse amicum et defensorem ei: nam fere
grandicula iam profectast illum. clamitent
20 me sycophantam, hereditatem persequi, 815
mendicium; tum ipsam despoliare non lubet.
DA. O optume hospes! MY. Pol, Crito, antiquom
optines.

797 diuitias || 801 quem uideo? estne hic || 809 ei] enim ||
810 illius || 814 grandiuscula || illinc (illi) || 817 MY. o optume
hospes pol ||

CR. Duc me ad eam, quando huc ueni, ut uideam.
MY. Maxime.
DA. Sequar hos: me nolo in tempore hoc uideat senex.

CHREMES SIMO
SENES DVO

CH. Satis, iam satis, Simo, spectata erga te amicitia V 1
mea: 820
satis periculi incipi adire: orandi iam finem face.
dum studeo obsequi tibi, paene inlusi uitam filiae.
SI. Immo enim nunc quom maxime abs te postulo
atque oro, Chremes,
5 ut beneficium uerbis ininitum dudum nunc re comprobem.
CH. Vide quam iniquos sis prae studio: dum id effi-
cias quod cupis, 825
neque modum benignitatis neque quid me ores cogitas:
nam si cogites, remittas iam me onerare iniuriis.
SI. Quibus? CH. At rogitas? perpulisti me, ut homini
adulescentulo
10 in alio occupato amore, abhorrenti ab re uxoria,
filiam ut darem in seditionem atque incertas nuptias, 830
eius labore atque eius dolore gnato ut medicarer tuo.
impetrasti: incipi, dum res tetulit. nunc non fert: feras.
illam hinc ciuem esse aiunt: puer est natus: nos
missos face.
15 SI. Per ego te deos oro, ut ne illis animum inducas
credere,
quibus id maxime utilest, illum esse quam deterrimum. 835
nuptiarum gratia haec sunt ficta atque incepta omnia.
ubi ea causa, quam ob rem haec faciunt, erit adempta
eis, desinent.
CH. Erras: cum Dauo egomet uidi iurgantem ancillam.
SI. Scio.

20 CH. Véro uoltu, quom íbi me adesse néuter tum prae-
senserat.
SI. Crédo, et id factúras Dauos dúdum praedixít
mihi: 840
ét nescio qui id tibi sum oblitus hódie ac uolui dicere.

DAVOS CHREMES SIMO DROMO
SERVOS SENES DVO LORARIVS

V 2 DA. Ánimo nunciam ótioso esse ímpero CH. Em
Dauóm tibi.
SI. Vnde egreditur? DA. meó praesidio atque hóspitis.
SI. Quid illúd malist?
DA. Égo commodiorem hómínem aduentum témpus
non uidí. SI. Scelus,
quémnam hic laudat? DA. Ómnis res est iam ín uado.
SI. Cesso ádloqui? 845
5 DA. Érus est: quid agam? SI. Oh, sálue, bone uir. DA.
Éhem Simo, o nostér Chremes,
ómnia adparáta iam sunt íntus. SI. Curastí probe.
DA. Vbi uoles, arcésse. SI. Bene sane: íd enim uero
hinc núnc abest.
ét iam tu hoc respónde: quid istic tibi negotist? DA.
Mihine? SI. Ita.
DA. Mihin? SI. Tibi ergo. DA. Módo *huc* ii intro. SI.
Quási ego quam dudúm rogem.
10 DA. Cúm tuo gnato una. SI. Anne est íntus Pám-
philus? cruciór miser. 851
ého, non tu dixti ésse inter eos ínimicitias, cárnufex?
DA. Súnt. SI. Quor igitur híc est? CH. Quid illum
cénses? cum illa litígat.
DA. Ímmo uero indígnum, Chremes, iam fácinus faxo
ex me audies.
néscio quis senéx modo uenit: éllum! confidéns catus: 855

841 qui id] quid || 850 modo introii || 852 dixtin ||

15 quóm faciem uideás, uidetur ésse quanti uís preti:
trístis est seuéritas in uóltu atque in uerbís fides.
SI. Quídnam adportas? DA. Níl equidem, nisi quód
illum audiui dicere.
SI. Quíd aít tandem? DA. Glýcerium se scíre ciuem
esse Átticam. CH. Hem!
SI. Drómo, Dromo! DA. Quid ést? SI. Dromo! DA.
Audi. SI. Vérbum si addiderís .. Dromo! 860
20 DA. Audi óbsecro. DR. Quid uís? SI. Sublimen íntro
hunc rape quantúm potest.
DR. Quem? SI. Dáuom. DA. Quam ob rem? SI. Quía
lubet. rape ínquam. DA. Quid fecí? SI. Rape.
DA. Si quícquam ínuenies mé mentitum, occídito. SI.
Nihil aúdio:
ego té continuo mútum reddam. DA. Támen etsi hoc
uerúmst? SI. Tamen.
cura ádseruandum uíctum, atque audin? quádrupedem
constríngito. — 865
25 age núnciam: ego pol hódie, si uiuó, tibi
osténdam, quid erum sít pericli fállere,
et illí patrem. CH. Ah, ne saéui tanto opere. SI.
Óh, Chremes,
pietátem gnati! nóne te miserét mei?
tantúm laborem cápere ob talem fílium! 870
30 age Pámphile, exi Pámphile: ecquid té pudet?

PAMPHILVS SIMO CHREMES
ADVLESCENS SENES DVO

PA. Quis mé uolt? perii, páter est. SI. Quid aís, óm- V 3
nium ..? CH. Ah,
rem pótius ipsam díe ac mitte mále loqui.
SI. Quasi quícquam ín hunc iam gráuius dici póssiet.

857 seueritas est (ínest) || 859. 860 SI. Hem | Dromo || 861 sub-
limem || 864 ego te iam (iam te) commotum || 867 erum quid ||

- ain tándem, cuius Glýceriumst? PA. Ita praedicant. 875
 5 SI. 'Ita praedicant?' o ingentem confidentiam!
 num cogitat quid dicat? num facti piget?
 uide: num eius color pudoris signum usquam indicat?
 adeo impotenti esse animo, ut praeter civium
 morem atque legem et sui uoluntatem patris 880
 10 tamen hanc habere studeat cum summo probro!
 PA. Me miserum! SI. Hem, modone id demum sensi,
 Pamphile?
 olim istuc, olim, quom ita animum induxisti tuom,
 quod cuperes aliquo pacto efficiendum tibi:
 eodem die istuc uerbum uere in te accidit. 885
 15 sed quid ego? quor me exercitio? quor me macero?
 quor meam senectutem huius sollicito amentia?
 an ut pro huius peccatis ego supplicium sufferam?
 immo habeat, ualeat, uiuat cum illa. PA. Mi pater!
 SI. Quid 'mi pater'? quasi tu huius indigeas patris: 890
 20 domus uxor liberi inuenti inuito patre.
 adducti qui illam hinc ciuem dicant: uiceris.
 PA. Pater, licetne pauca? SI. Quid dicis mihi?
 CH. Tamén, Simo, audi. SI. Ego audiam? quid ego
 audiam,
 Chremés? CH. At tandem dicat. SI. Age dicat
 sino. 895
 25 PA. Ego me amare hanc fateor; si id peccarest, fateor
 id quoque.
 tibi, pater, me dedo. quiduis oneris inpone, impera.
 uis me uxorem ducere, hanc amittere? ut poteró,
 feram.
 hoc modo te obsecro, ut ne credas a me adlegatum
 hunc senem:
 sine me expurgem atque illum huc coram adducam.
 SI. Adducas? PA. Sine, pater. 900
 30 CH. Aequom postulát: da ueniam. PA. Sine te hoc
 exorém! SI. Sino. —

879 adeon || 882 sensisti || 898 hanc uis amittere ||

- quiduis cupio, dum ne ab hoc me falli comperiár,
 Chremes.
 CH. Pro peccato magno paulum supplici satis est patri.

CRITO CHREMES SIMO PAMPHILVS
 SENES TRES ADVLESCENS

- CR. Mitte orare. una harum quaeuis causa me ut V 4
 faciam monet,
 uel tu uel quod uerumst uel quod ipsi cupio Glý-
 cerio. 905
 CH. Andrium ego Critonem uideo? certe is est. CR.
 Saluos sis, Chremes.
 CH. Quid tu Athenas insolens? CR. Euenit. sed
 hieinest Simo?
 5 CH. Hic Simost. CR. Men quaeris? SI. Eho tu,
 Glýcerium hinc ciuem esse ais?
 CR. Tu negas? SI. Itane huc uenis paratus? CR. Qua
 de ró? SI. Rogas?
 tune inpune haec facias? tune hic homines adulescén-
 tulos 910
 imperitos rerum, eductos libere, in fraudem inlicis
 sollicitando, et pollicitando eorum animos lactas? CR.
 Sannun es?
 10 SI. ac meretricios amores nuptiis conglutinas?
 PA. Perii, metuo ut substet hospes. CH. Si, Simo,
 hunc noris satis,
 non ita arbitre: bonus est hic uir. SI. Hic sit uir
 bonus? 915
 itane attemperate euenit, hodie in ipsis nuptiis
 ut ueniret, antehac numquam? est uero huic credun-
 dum, Chremes.
 15 PA. Ni metuam patrem, habeo pro illa re illum quod
 moneam probe.

903 paululum || 908 Hic. CR. Simo. SI. men || 909 paratus
 aduenis ||

SI. Sycophanta! CR. Hem! CH. Sic, Crito, est hic:
 mitte. CR. Videat qui siet:
 si mihi perget quae uolt dicere, ea quae non uolt
 audiet. 920
 ego istaec moueo aut curo? non tu tuom malum aequo
 animo feras?
 nam ego quae dico uera an falsa audierim, iam sciri
 potest.
 20 Atticus quidam olim naue fracta ad Andrum eiectus est
 et istaec una parua uirgo. tum ille egens forte adplicat
 primum ad Chrysidis patrem se. SI. Fabulam inceptat.
 CH. Sine. 925
 CR. Itane uero opturbat? CH. Perge tu. CR. Is
 mihi cognatus fuit,
 qui eum recepit. ibi ego audiui ex illo sese esse
 Atticum.
 25 is ibi mortuost. CH. Eius nomen? CR. Nomen tam
 cito? PA. Phania. CH. Hem,
 perii! CR. Verum hercle opinor fuisse Phanium: hoc
 certo scio,
 Rhamnسيوم se aibat esse. CH. O Iuppiter! CR.
 Eadem haec, Chremes, 930
 multi alii in Andro tum audire. CH. Vtinam id sit,
 quod spero! eho, dic mihi,
 quid eam tum? suanne esse aibat? CR. Non. CH.
 Quoiam igitur? CR. Fratris filiam.
 30 CH. Certé meast. CR. Quid ais? SI. Quid tu ais?
 PA. Arrige aures, Pamphile!
 SI. Qui id credis? CH. Phania ille frater meus fuit.
 SI. Noram et scio.
 CH. Is hinc bellum fugiens meque in Asiam perse-
 quens proficiscitur: 935
 tum ueritust meam relinquere hic. postilla nunc pri-
 mum audio

926 perge. CR. tum is || 928 cito tibi Phania || 930 aiebat ||
 931 tum audire (audire) || 932 aiebat || 934 qui id] QUID (qui) ||
 936 tum illam relinquere hic est ueritus ||

quid illó sit factum. PA. Vix sum apud me: ita ani-
 mus commotust metu
 35 spe gaudio, mirando tanto tam repentino hoc bono.
 CR. Ne istam inueniri tuam multimodis gaudeo. CH.
 Credo. PA. O pater!
 CH. At scrupulus mi etiam unus restat, qui me male
 habet. PA. Dignus es: 940
 cum tua religione, odium, nodum in scrpo quaeris.
 CR. Quid istud est?
 CH. Nomen non conuenit. CR. Fuit hercle huic aliud
 paruae. CH. Quod, Crito?
 40 numquid meministi? CR. Id quaero. PA. Egon huius
 memoriam patiár meae
 uoluptati obstare, quom ego possim in hac re medi-
 cari mihi?
 heus, Chremes, quod quaeris, Pásibulast. CH. Pási-
 bula? ipsast. CR. East. 945
 PA. Ex ipsa audiui miliens. SI. Omnis nos gaudere
 hoc, Chremes,
 te credo credere. CH. Ita me di ament, credo. PA.
 Quod restat, pater..
 45 SI. Iam dudum res redduxit me ipsa in gratiam. PA.
 O lepidum patrem!
 de uxore, ita ut possedi, nihil mutat Chremes? CH.
 Causa optumast:
 nisi quid pater ait aliud. PA. Nempe id? SI. Scí-
 licet. CH. Dos, Pamphile, est 950
 decem talenta. PA. Accipio. CH. Propero ad filiam.
 eho mecum i, Crito:
 nam illam me credo haud nosse. — SI. Quor non illam
 huc transferrí iubes?
 50 PA. Recte admones: Dauo ego istuc dedam iam negoti.
 SI. Non potest.
 PA. Qui? SI. Quia habet aliud magis ex sese et maius.
 PA. Quidnam? SI. Vincit est.

939 CR.] SI. || multimodis tuam inueniri || PA. credo pater ||
 940 mihi unus scrupulus etiam || 941 istuc || 946 miliens audiui ||

PA. Patér, non recte uinctust. SI. Haud ita iússi.
 PA. Iube solui óbsecro. 955
 SI. Age fiat. PA. At matúra! SI. Eo intro. PA.
 O faústum et felicem hunc diem!

CHARINVS PAMPHILVS

ADVLESCENTES DVO

V 5 CH. Quid agat Pamphilús prouiso: atque éccum. PA.
 Me aliquis fórs putet
 nón putare hoc uérum; at mihi nunc síc esse hoc
 uerúm lubet.
 égo deorum uítam eapropter sémpiternam esse árbitor,
 quód uoluptates eórum propriae súnt: nam mi immor-
 tálitas 960
 5 pártast, si nulla aégritudo huic gaúdio intercésse-
 réd quem ego mihi potíssimum exoptem, haéc quoi
 nunc narrém, dari?
 CH. Quid illud gaudist? PA. Dáuom uideo. némost
 quem malle omniúm:
 nam hunc scio mea sólíde solum gaúisurum gaúdia.

DAVOS PAMPHILVS CHARINVS

SERVOS ADVLESCENTES DVO

V 6 DA. Pámphilus ubi nam hic ést? PA. O Daue! DA.
 Quis homost? PA. Ego sum. DA. O Pámphile!
 PA. Néscis quid mi optigerit. DA. Certe; séd quid
 mi optigerit scio. 966
 PA. Ét quidem ego. DA. More hóminum euenit, út
 quod sum nactús mali
 prius resciscerés tu, quam ego illud quód tibi euenit boni.

957 prouiso quid agat Pamphilus || aliquis forsitan me
 putet || 962 cui nunc (nunc cui) haec narrem || 967 sim ||

5 PA. Glycérium mea suós parentis répperit. DA. Fac-
 túm bene. CH. Hem!
 PA. Páter amicus súmmus nobis. DA. Quis? PA.
 Chremes. DA. Narrás probe. 970
 PA. Néc mora ullast, quín eam uxorem dúcam. CH.
 Num ille sómniat
 éa quae uigilans uóluit? PA. Tum de púero, Daue..
 DA. Ah désine:
 sólus es quem díligant di. CH. Sáluos sum, si haec
 uéra sunt.
 10 cónloquar. PA. Quis homóst? Charine, in témpore
 ipso mi áduenis.
 CH. Béne factum. PA. Audisti? CH. Ómnia. age,
 me in tuís secundis réspice. 975
 túos est nunc Chremés: facturum quae uoles scio esse
 ómnia.
 PA. Mémini: atque adeo lóngumst nos illum éxspectare
 dum éxeat.
 séquere hac me: intus ápud Glycérium núnc est. tu,
 Daue, ábi domum,
 15 própera, arcesse hinc qui aúferant eam. quíd stas?
 quid cessás? DA. Eo.
 ne éxspectetis dum éxeant huc: intus despondébitur: 980
 intus transigétur, siquid ést quod restet. CANTOR.
 Plaúдите.

973 es] est || 974 o Charine || 975 audistin ||

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 174 iambici senarii
 - 175 = 180 iambici octonarii
 - 176 iambicus quaternarius
 - 177 = 181 iambici octonarii
 - 178 = 182 trochaici septenarii
 - 179 = 183 iambici octonarii
 - 184 ad 195 iambici octonarii
 - 196 ad 198 iambici senarii
 - 199 ad 214 iambici octonarii
 - 215 ad 224 iambici senarii
 - 225 ad 227 iambici octonarii
 - 228 ad 233 trochaici septenarii
 - 234 et 235 iambici octonarii
 - 236 = 241 trochaici septenarii
 - 237 iambicus senarius
 - 238 et 239 = 242 et 243 iambici octonarii
 - 240 = 244 iambici quaternarii
 - 245 = 247 trochaici octonarii
 - 246 trochaicus quaternarius catalecticus
 - 248 ad 251 trochaici septenarii
 - 252 iambicus quaternarius
 - 253 ad 256 iambici octonarii
 - 257 iambicus senarius
 - 258 ad 260 trochaici septenarii
 - 261 ad 266 iambici octonarii
 - 267 ad 269 iambici octonarii

- V. 270 ad 298 iambici senarii
 - 299 et 300 iambici septenarii
 - 301 = 305 trochaici octonarii
 - 302 = 306 trochaici septenarii
 - 303 et 304 = 307 et 308 iambici octonarii
 - 309 ad 316 iambici octonarii
 - 317 trochaicus septenarius
 - 318 iambicus senarius
 - 319 ad 333 trochaici septenarii
 - 334 ad 393 iambici senarii
 - 394 ad 403 iambici octonarii
 - 404 ad 480 iambici senarii
 - 481 et 482 = 483 et 484 bacchiaci quaternarii
 - 485 iambicus quaternarius catalecticus
 - 486 iambicus senarius
 - 487 et 488 iambici octonarii
 - 489 ad 496 iambici octonarii
 - 497 et 498 iambici senarii
 - 499 ad 505 iambici octonarii
 - 506 iambicus septenarius
 - 507 ad 516 trochaici septenarii
 - 517 trochaicus binarius catalecticus
 - 518 ad 523 trochaici septenarii
 - 524 ad 532 iambici senarii
 - 533 ad 536 iambici octonarii
 - 537 iambicus quaternarius
 - 538 ad 574 iambici senarii
 - 575 ad 581 iambici septenarii
 - 582 ad 621 iambici octonarii
 - 622 ad 624 trochaici septenarii
 - 625 ad 629 = 630 ad 634 cretici quaternarii
 - 635 ad 638 iambici quaternarii acatalecti
 - 638^b iambicus quaternarius catalecticus
 - 639 et 640 trochaici septenarii
 - 641 et 642 iambici octonarii
 - 643 ad 649 trochaici septenarii
 - 650 ad 654 iambici octonarii
 - 655 ad 681 iambici senarii
 - 682 et 683 iambici octonarii
 - 684 ad 715 iambici septenarii
 - 716 ad 819 iambici senarii

- V. 820 ad 860 trochaici septenarii
 - 861 ad 865 iambici octonarii
 - 866 ad 895 iambici senarii
 - 896 ad 928 trochaici septenarii
 - 929 ad 956 iambici octonarii
 - 957 ad 981 trochaici septenarii.

HAVTON TIMORVMENOS

P · TERENTI · AFRI

GRAECA · MENANDR · ACTA · LVDIS · MEGALENSIBVS
 L · CORNELIO · LENTVLO · L · VALERIO · FLACCO · AED
 CVR · EGIT · AMBIVIVS · TVRPPIO · MODOS · FECIT
 FLACCVS · CLAVDI · ACTA · PRIMVM · TIBIS · INPARIBVS
 DEINDE · DVABVS · DEXTRIS · FACTAST · SECVNDA
 MA · IVVENTIO · TI · SEMPRONIO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA

In militiam proficisci gnatum Clíniam
 amántem Antiphilam cõmpulit durús pater,
 animíque sese angébat facti paénitens.
 mox út reuersust, clám patrem deuórtitur
 ad Clítiphonem. is amábat scortum Báčhidem. 5
 cum arcésseret cupítam Antiphilam Clínia,
 ut éius Bacchis uénit amica ac séruolae
 habitúm gerens Antíphila: factum id quó patrem
 suám celaret Clítipho. hic technís Syri
 decém minas merétriculae aufert á sene. 10
 Antíphila Clitiphónis reperitúr soror;
 hanc Clínia, aliam Clítipho uxorem áccipit.

PERSONAE

CHREMES SENEX
 MENEDEMVS SENEX
 CLITIPHO ADVLESCENS
 CLINIA ADVLESCENS
 SYRVVS SERVVS
 DROMO SERVVS
 BACCHIS MERETRIX
 ANTIPHILA VIRGO
 SOSTRATA MATRONA
 [CANTHARA] ANVS
 PHRYGIA ANCILLA

PROLOGVS

Nequó sit nostrum mírum, quor partís seni
 poëta dederit, quae sunt adulescéntium,
 id primum dicam, deinde quod ueni éloquar. 3
 orátorem esse uóluit me, non prólogum: 11
 nostrúm iudicium fécit, me actorém dedit,
 si hic áctor tantum póterit a faciúdia,
 quantum ille potuit cógitare cómmode,
 qui orátionem hanc scripsit, quam dictúrus sum. 15
 nam quód rumores dístulerunt máliuoli,
 multás contaminásse Graecas, dúm facit
 paucás Latinas: factum id esse hic nón negat,
 neque sé pigere et deinde facturum aútmát. 20
 habét bonorum exéplum, quo exépló sibi
 licére id facere quód illi fecerúnt putat.
 tum quód maliuolus uétus poëta díctitat,
 repénite ad studium hunc se ádplicasse músicum,
 amícum ingenio frétum, haud naturá sua:
 arbítrium uostrum, uóstra existumátio 25
 ualébit. qua re orátos omnis uós uolo,
 ne plús iniquom póssit quam aequom orátio.
 facite aéqui sitis: dáte crescendi cópíam,

duplex quae ex argumento facta est simplici. 6
 nouam esse ostendi et quae esset: nunc qui scripserit
 et quonia Graeca sit, ni partem maxumam
 existumarem scire uostrum, id dicerem.
 nunc quam ob rem has partis didicerim paucis dabo. 10

13 si] sed || 18 FACTUMHICESSEID (id esse factum hic) ||
 26 omnes uos oratos ||

nouárum qui spectánda faciunt cópíam
sine útiis: ne ille pró se dictum exístumet, 30
qui núper fecit séruo currenti ín uia
decésse populum: quór insano séruiat?
eius dé peccatis plúra dicet, quóm dabit
aliás nouas, nisi fínem maledictís facit. 34
* * * * *
hodié sum acturus Háuton timorúmenon, 5
ex íntegra Graeca íntegram comoédiam. 4
adéste aequo animo: dáte potestatém mihi 35
statáriam agere ut líceat per siléntium,
ne sémpér seruos cúrens, iratús senex,
edáx parasitus, sýcophanta autem ínpudens,
auárus leno adsídúe agendi sínt mihi
clamóre summo, cúm labore máxumo. 40
mea caúsa causam hanc iústam esse animum indúcite,
ut áliqua pars labóris minuatúr mihi.
nam núnc nouas qui scríbunt, nil parcúnt seni:
siquaé laboriósast, ad me cúrritur;
si lénis est, ad álium defertúr gregem. 45
in hác est pura orátio. experímíni,
in utrámque partem ingénium quid possít meum. 47
exémplum statuíté ín me, ut adulescéntuli 51
uobís placere stúdeant potius quám sibi.

si numquam auare pretium statui arti meae 38
et eum esse quaestum in animum induxi maxumum
quam maxumè seruire uostris commodis 50

33 eius de] de illius || 5 heauton ||

CHREMES MENEDEMVS
SENES DVO

CH. Quamquam haéc inter nos núper notitia ádmodumst I 1
(inde ádeo quom agrum in próxumo hic mercátus es)
nec réi fere sane ámplius quicquám fuit: 55
tamén uel uirtus túa me uel uicínitas,
5 quod ego ín propínqua párté amicitiaé puto,
facit út te audacter móneam et familiáriter,
quod míhi uidere praeter aetatém tuam
facere ét praeterquam rés te adhortatúr tua. 60
nam pró deum fidem átque hominum, quid úis tibi?
10 quid quaéris? annos séxaginta nátus es,
aut plús eo, ut conício; in his regiónibus
meliórem agrum neque préti maioris némo habet;
seruós num pluris? proinde quasi nemó siet, 65
ita atténte tute illórum officia fúngere.
15 numquám tam mane egrédiór neque tam uésperi
domúm reuortór, quín te in fundo cónspicer
fodere aut arare aut áliquid ferre. dénique
nullúm remittis témpus neque te réspicis. 70
haec nón uoluptati tibi esse satis certó scio.
20 'enim' díces 'quantum hic óperis fiat paénitet.'
quod in ópere faciundo óperae consumís tuae,
si súmas in illis éxercendis, plús agas. 75
ME. Chremés, tantumne ab ré tuast otí tibi,
aliéna ut cures, éa quae nihil ad te áttinent?
25 CH. Homó sum: humani níhil a me alienúm puto.

54 quom] quod || 61 atque hominum fidem || 63. 64 agrum
in his regionibus | meliorem neque || 65 seruos compluris ||
72 at enim dices me ||

uel mé monere hoc uel percontari puta:

rectumst, ego ut faciam; non est, te ut deterream.

ME. Mihi sic est usus; tibi ut opus factost, face. 80

CH. An quouquamst usus homini, ut se cruciet? ME. Mihi.

30 CH. Siquid laborist, nollem: sed quid istuc malist?

quaeso, quid de te tantum commeruisti? ME. Eheu!

CH. Ne lacruma, atque istuc, quidquid est, fac me ut sciam:

ne retice, ne uerere, crede inquam mihi: 85

aut consolando aut consilio aut re iuero.

35 ME. Scire hoc uis? CH. Hac quidem causa qua dixi tibi.

ME. Dicetur. CH. At istos rastrost interea tamen

adpone, ne labora. ME. Minume. CH. Quam rem agis!

ME. Sine me, uocinome tempus nequod dem mihi 90

laboris. CH. Non sinam, inquam. ME. Ah, non aequom facis.

40 CH. Hui! tam grauis hos, quaeso? ME. Sic meritumst meum.

CH. Nunc loquere. ME. Filium unicum adulescentulum

habeo. ah, quid dixi? habere me? immo habui, Chremes:

nunc habeam necne incertumst. CH. Quid ita istuc?

ME. Scies. 95

est e Corintho hic aduena anus paupercula;

45 eius filiam ille amare coepit uirginem,

prope ut pro uxore haberet: haec clam me omnia.

ubi rem rescui, coepi non humanitus

neque ut animum decuit aegrotum adulescentuli 100

tractare, sed ui et uia peruolgate patrum.

50 cottidie accusabam: hem, tibi haec diutius

licere speras facere me uiuo patre,

amicam ut habeas prope iam in uxoris loco?

erras, si id credis, et me ignoras, Clinia. 105

ego te meum esse dici tantisper uolo,

55 dum quod te dignumst facies; sed si id non facis,

ego quod me in te sit facere dignum inuenero.

nulla adeo ex re istuc fit nisi ex nimio otio.

ego istuc aetatis non amori operam dabam, 110

sed in Asiam hinc abii propter pauperiem atque ibi

60 simul rem et belli gloriam armis repperi.

postrimo adeo res rediit: adulescentulus

saepe eadem et grauitate audiendo uictus est:

putauit me et aetate et beniuolentia 115

plus scire et prouidere quam se ipsum sibi:

65 in Asiam ad regem militatum abiit, Chremes.

CH. Quid ais? ME. Clam me est profectus, mensis tris abest.

CH. Ambo accusandi, etsi illud inceptum tamen

animist prudentis signum et non instruum. 120

ME. Vbi comperi ex eis, qui fuere ei conscii,

70 domum reuortor maestus atque animo fere

perturbato atque incerto prae aegritudine.

adsido: adcurrunt serui, soccos detrahunt;

inde alii festinare lectos sternere, 125

cenam adparare: pro se quisque sedulo

75 faciebant, quo illam mihi lenirent miseriam.

ubi uideo, haec coepi cogitare hem, tot mea

solliciti sint causa, ut me unum expleant?

ancillae tot me uestiant? sumptus domi 130

tantos ego solus faciam? sed gnatum unicum,

80 quem pariter uti his decuit aut etiam amplius,

quod illa aetas magis ad haec utenda idoneast,

eum ego hinc eieci miserum iniustitia mea!

malum quidem me quouis dignum deputem, 135

si id faciam. nam usque dum ille uitam illam colet

85 inopem, carens patria ob meas iniurias,

interea usque illi de me supplicium dabo,

laborans, parcens, quaerens, illi seruens.

ita facio prorsus: nil relinquo in aedibus, 140

nec uas nec uestimentum: conrasi omnia.

- 90 ancillas, seruos, nisi eos qui opere rústico
faciundo facile sumptum exsercérēt suom,
omnis produxi ac uéndidi. inscripsi ílico
aedís mercede. quási talenta ad quíndecim 145
coëgi, agrum hunc mercátus sum, hic me exérceo.
- 95 decreui me tantisper minus iniúriæ,
Chremés, meo gnato fácere, dum uiuám miser;
nec fás esse, ulla mé uoluptate híc frui,
nisi ubi ille huc saluos réderit meus párticeps. 150
CH. Ingénio te esse in líberos lení puto,
100 et illum óbsequentem, síquis recte aut cómmode
tractáret. uerum nec illum tu satis nóueras
nec té ille; hoc ubi fit, íbi non uere uiuitur.
tu illúm numquam ostendísti quanti pénderes, 155
nec tibi illest credere aúsus quæ est æquóm patri.
105 quod si ésset factum, hæc núnquam euenissént tibi.
ME. Ita rés est, fateor: péccatum a me máxumest.
CH. Menedéme, at porro récte spero et illúm tibi
saluom ádfuturum esse híc confido própediem. 160
ME. Vtinam íta di faxint! CH. Fácient. nunc si
cómmodumst
- 110 (Dionýsia hic sunt hódie), apud me síis uolo.
ME. Non póssum. CH. Quor non? quaéso tandem
aliquántulum
tibi párcce: idem absens fácere te hoc uolt filius.
ME. Non cónuenit, qui illum ád laborem hinc
pépulerim, 165
nunc me ípsum fugere. CH. Sícinest senténtia?
- 115 ME. Sic. CH. Béne uale. ME. Et tu. — CH. Lá-
crumas excassít mihi,
miserétque me eius. séd ut diei témpus est,
tempúst monere me hunc uicinum Phániam,
ad cénam ut ueniat: íbo, uisam sí domist. — 170
nihil ópus fuit monitóre: iam dudúm domi

143 exercerent || 147 tantisper me || 148 uiuam] fiam ||
153 tu illum satis (tu satis illum) || 154 hoc qui fit ubi || 165 ad
laborem inpulerim ||

- 120 praesto ápod me esse aúnt; égomet conuiuás moror.
íbo ádeo hinc intro. séd quid crepuerúnt fores
hinc á me? quisnam egréditur? huc concéssero.

CLITIPHO CHREMES
ADVLESCENS SENEX

- CL. Níhil adhuc est quód uereare, Clínia: haudqua- 1 2
quam étiam cessant: 175
ét illam simul cum núnctio híc tibi ádfuturam hodié scio.
proín tu sollicitúdinem istam fálsum, quæ te exscrúciat,
mittas.
- CH. Quícum loquitur filius?
- 5 CL. Páter adest, quem uólui: adibo. páter, opportune
áduenis.
- CH. Quid ést? CL. Hunc tu Menedémum nostin nóstrum
uicinúm? CH. Probe. 180
- CL. Huic filium scis ésse? CH. Audiui esse: ín Asia.
CL. Non ést, pater:
apud nós est. CH. Quid aís? CL. Áduenientem, e
náui egredientem ílico
abdúxi ad cenam: nám mihi cum eó iam usque a
puéritia
- 10 fuit sémpet familiáritas. CH. Voluptátem magnam
núnctias.
quam uellem Menedemum ínuitatum, ut nóbiscum esset,
ámplius, 185
ut hánc laetitiam necopinanti primus obicerem eí domi!
átque etiam nunc témpus est. CL. Caue fáxis: non
opus ést, pater.
- CH. Quaprópter? CL. Quia enim incértust etiam,
quíd se faciat. módo uenit;
- 15 tímet ómnia, iram pátris et animum amícae se erga
ut sít suæ.

176 tibi hic || 183 iam inde usque || 188 incertumst ||
189 patris iram ||

eam misere amat; propter eam haec turba atque ábitio
euenit. CH. Scio. 190

CL. Nunc séruolum ad eam in urbem misit, ét ego
nostrum uná Syrum.

CH. Quid nárrat? CL. Quid ille? míserum se esse.

CH. Míserum? quem minus créderes?
quid rélicuist quin hábeat, quae quidem in hómine
dicuntúr bona?

20 paréntis, patriam incolumem, amicos, génus, cognatos,
dítias.

atque haéc perinde súnť ut illiust ánimus qui ea
póssidet: 195

qui utí scit, ei bona; illi, qui non útitur recté, mala.

CL. Immo ille fuit senex inportunus sémper, et nunc
níl magis

uereór quam nequid ín illum iratus plús satis faxit,
pater.

25 CH. Illícine? sed me réprimam: nam in metu esse
hunc illist útile.

CL. Quid túte tecum? CH. Dicam: utut erat, mánsu-
tamen opórtuit. 200

fortásse aliquantum iníquiior erat praéter eius lubídinem:
paterétur: nam quem férret, si paréntem non ferrét
suom?

huncíne erat aequom ex móre illius án illum ex huius
uíuere?

30 et quód illum insimulat dúrum, id non est: nám pa-
rentum iniúriae

uníus modi sunt férme (paulo qui ést homo tolerá-
bilis): 205

scortári crebro nólunt, nolunt crébro conuiuárier,
praebént exigue súmptum; atque haec sunt támen ad
uirtutem ómnia.

uerum úbi semel cupiditate animus sése deuinxit mala,

192 crederest || 194 diuitias || 195 illius animus (illius
animus est) || 199 illene? sed reprimam me || 203 illius more ||
208 ubi animus (animus ubi) semel se cupiditate ||

35 necéssesť, Clitiphó, consilia cónsequi consímilia.
scitúmst periculum ex áliis facere, tibi quod ex usú
siet. 210

CL. Ita crédo. CH. Ego ibo hinc íntro, ut uideam in
cénam quid nobis siet.

tu, ut témpus est diéi, uide sis néquo hinc abeas
lóngius.

CLITIPHO
ADVLESCENS

Quam iníqui sunt patrés in omnis ádulescentis iúdice! II 1
qui aequom esse censent nós a pueris ílico nasci senes
neque illárum adfinis esse rerum, quas fert adu-
lescéntia. 215

lubíidine ex suá moderantur, nunc quae est, non quae
olim fuit.

6 mihi filius si erit úmquam, ne ille fáciľi me utetúr
patre:

nam et cónoscendi et ígnoscendi dábitur peccatí locus:
non út meust, qui míhi per alium osténdit suam sen-
téntiam.

perii! ís mi, ubi adbibit plus paulo, suá quae narrat
fácinora! 220

nunc aít 'periculum ex áliis facito, tibi quod ex usú
siet.'

10 astútus: ne ille hau scít, quam mihi nunc súrdo narret
fábulam.

magis nunc me amicae dícta stimulant 'dá mihi' atque
'adfér mihi':

quoi quód respondeám nil habeo: néque me quis-
quam est míserior.

211 NOBISQUIDINCEN (nobis cenae quid, cenae quid nobis) ||
216 ex sua lubidine || 217 si umquam filius erit || 219 meus ||

nam hic Clínia, etsi is quóque suarum rerum sat agitát,
tamen 225
habét bene ac pudíce eductam, ignáram rei meretríciae.
15 meást petax, procáx, magnífica, sumpuosa, nóbilis;
tum quód dera ei, 'recte' est: nám nil esse míhi re-
ligiost dícere.
hoc égo mali non prídem inueni, néque etiam dum
scít pater.

CLINIA CLITIPHO
ADVLESCENTES DVO

II 2 CLN. Si míhi secundae rés de amore meo éssent, iam
dudúm scio 230
ueníssent; sed uereór, ne mulier me ábsente hic cor-
rúpta sit.
concurrunt multa eam opínionem quae míhi animo
exaúgeant:
occásio, locus, aétas, mater quóiús sub imperióst mala,
5 quoi níl iam praeter prétium dulcest. CLT. Clínia!
CLN. Ei miseró mihi!
CLT. Etiám caues, ne uídeat forte hic te á patre ali-
quis éxiens? 235
CLN. Faciám; sed nesció quíd profecto mi ánimus prae-
sagít mali.
CLT. Pergín istuc prius diiúdicare, quám seis quid
uerí siet?
CLN. Si níl mali esset, iam híc adessent. CLT. Iam áderunt.
CLN. Quando istuc 'iam' erit?
10 CLT. Non cógitas hinc lóngule esse? et múlierum
ností moras:
dum móliuntur, dúm conantur, ánnus est. CLN. O
Clítipho, 240
timeó. CLT. Respira: eccúm Dromonem cúm Syro
una: adsúnt tibi.

226 rei] artis || 227 petax] potens || 232 multae opiniones
quae míhi animum || 239 nosti mores mulierum ||

SYRVS DROMO CLINIA CLITIPHO
SERVI DVO ADVLESCENTES DVO

SY. Aín tu? DR. Sic est. SY. Vérum interea, dúm II 3
sermones caédimus,
íllae sunt relíctae. CLT. Mulier tibi adest: audin,
Clínia?
CLN. Égo uero audio ét nunc demum úuo et ualeo,
Clítipho.
SY. Mínime mirum: adeo ímpeditae súnt: ancillarúm
gregem 245
5 dúcunt secum. CLN. Périi, unde illi súnt ancillae?
CLT. Mén rogas?
SY. Nón oportuít relictas: pórtant quid rerum! CLN. Eí
míhi!
SY. aúrum, uestem; et uésperascit, ét non nouerúnt
uiam.
fáctum a nobis stúlttest. abi dum tú, Dromo, illis
óbuiam.
própera; quid stas? — CLN. Vaé míhi misero, quánta
de spe decídi! 250
10 CLT. Quí istuc? quae res té sollicitat aútem? CLN. Ro-
gítas quíd siet?
uíden tu? ancillas aúrum uestem, quám ego cum una
ancíllula
híc reliqui, unde éi esse censes? CLT. Váh, nunc
demum intéllego.
SY. Dí boni, quid túrbaest! aedes nóstrae uix capiént,
scio.
quíd comedent! quid ébibent! quid séne erit nostro
miserius! 255
15 séd eccos uideo quós uolebam. CLN. O Iúppiter, ubi-
nam ést fides?

244 audio nunc demum et uideo || 250 misero mihi || 251 quid
istuc || 256 uideo eccos ||

dum ego própter te errans pátria careo démens, tu
intereá loci
conlócupletasti te, Ántiphila, et me in hís deseruistí
malis,
proptér quam in summa infámia sum et meó patri mi-
nus óbsequens,
quoius núnc pudet me et míseret. qui harum móres
cantabát mihi, 260
20 monuisse frustra, néque eum potuisse úmquam ab hac
me aspéllere!
quod támen nunc faciam: túm, quom gratum míhi
esse potuit, nólui.
nemóst miserior me. SY. Híc de nostris uérbis errat
uídelicet,
quae hic súmus locuti. Clínia, aliter túom amorem
atque est áccipis:
nam et uítast eadem et ánimus te erga idem ác fuit, 265
25 quantum éx re eapse cóniecturam fécimur.
CLN. Quid est óbsecro? nam míhi nunc nil rerum
ómniumst
quod málim quam me hoc fálsó suspicárier.
SY. Hoc prímum, ut nequid huíus rerum ignorés: anus,
quae est dícta mater ésse ei antehac, nón fuit; 270
30 ea óbiit mortem. hoc ípsa in itinere álterae
dum nárrat, forte audíui. CLT. Quaenam est áltera?
SY. Mane: hóc quod coepi prímum enarrem, Clítipho;
post ístuc ueniam. CLT. Própera. SY. Iam primum
ómnium,
ubi uéntum ad aedis ést, Dromo pultát fores. 275
35 anus quaedam prodit. haéc ubi aperit óstium,
contínuo hic se intro cónicit, ego cónsequor;
anus fóribus obdit péssulum, ad lanám redit.
hic scíri potuit aut nusquam alibi, Clínia,
quo stúdio uitam suám te absente exégerit, 280

261 expellere || 266 ex ipsa re || 276 aperuit || 277 coniecit
intro ||

40 ubi de ínprouisost ínteruentum múlieri.
nam ea rés tum dedit exístumandi cópiam
cottídianae uítae consuetúdinem,
quae quoiusque ingenium ut síť declarat máxume.
texéntem telam stúdiosé ipsam offéndimus, 285
45 mediócritér uestítam ueste lúgubri
(eius ánuis causa opínor quae erat mórtua)
sine aúro: tum ornatam íta uti quae ornantúr sibi:
nulla arte malas éxpolitam múliebri;
capíllus passus prólixé et circúm caput 290
50 reiéctus neclegénter, pax. CLN. Syre mi, óbsecro,
ne me ín laetitiam frústra cóniciás. SY. Anus
subtémen nebat. praétereá una ancíllula
erat; éa texebat úna, pannis óbsita,
neclécta, immunda inlúuie. CLT. Si haec sunt, Clínia, 295
55 uera, íta uti credo, quís te est fortunátior!
scin tu? hánc quam dicit sórdidatam et sórdidam,
magnum hóc quoque signumst, dóminam esse extra
nóxiám,
eius quóm tam neclegúntur internúntii.
nam dísciplinast prímum munerárier 300
60 ancíllas eis ad dóminas qui adfectánt uiam.
CLN. Perge, óbsecro te, et cáue ne falsam grátiam
studeás inire. quíd aít, ubi me nóminas?
SY. Vbi dícimus redísse te et oráre uti
ueníret ad te, múlier telam désinit 305
65 contínuo et lacrumis ópplet os totúm sibi,
ut fácele scires désiderio id fieri.
CLN. Prae gaúdio, ita me dí ament, ubi sim néscio:
ita tímui. CLT. At ego nil ésse scibam, Clínia.
age dúm uicissim, Síre, dic quae illast áltera? 310
70 SY. Addúcimur tuam Baccíhidem. CLT. Hem, quíd?
Baccíhidem?

282 dedit tum || 289 arte malas] mala re esse || 290 pro-
lixus || 299 cum eius || 300. 301 disciplina est eisdem mune-
rariis | ancillas primum || 304 orare] rogare || 307 fieri tuo ||
309 sciebam ||

ēho sceleste, quó illam ducis? SY. Quó ego illam?
ad nos scilicet.
CLT. Ad patremne? SY. Ad eum ipsum. CLT. O homi-
nis impudentem audáciam! SY. Heus,
nón fit sine períclo facinus mágnum nec memorábile.
CLT. Hóc uide: in mea uíta tibi tu laúdem is quae-
sitúm, scelus? 315
75 úbi si paululúm modo quid te fúgerit, ego périerim.
quíd illo facias? SY. At enim.. CLT. Quid 'enim'?
SY. Sí sinas, dicám. CLN. Sine.
CLT. Síno. SY. Ita res est haec nunc, quasi quom..
CLT. Quás malum ambagés mihi
nárrare occipít! CLN. Syre, uerum hic dicit: mitte,
ad rém redi.
SY. Énim uero reticére nequeo: múltimodis in-
iúrius 320
80 Clítipho est neque férrí potis est. CLN. Aúdiundum
herclést, tace.
SY. Vís amare, uís potiri, uís quod des illi éffici;
tuóm esse in potiundó periculum nón uis: haud stulté
sapis,
síquidem id saperest, uélle te id quod nón potest
contíngere.
aut haec cum illis súnť habenda, aut ílla cum his
mitténda sunt. 325
85 hárum duarum cóndicionum núnc utram malís uide,
étsi consiliúm quod cepi réctum esse et tutúm scio.
nam ápud patrem tua amíca tecum síne metu ut sit
cópíast.
túm quod illi argentum és pollicitus, eádem hac in-
ueniám uia,
quód ut efficerem orándo surdas iam aúris reddiderás
mihi. 330
90 quíd aliud tibi uís? CLT. Síquidem hoc fit. SY. Sí-
quidem? experiundó scies.

CLT. Age age, cedo istuc tuóm consilium: quíd id
est? SY. Adsimulábimus
túam amicam huius ésse amicam. CLT. Pálere: hic
quid faciét sua?
án ea quoque dicétur huius, si úna haec dedecoríst
parum?
SY. Ímmo ad tuam matrem ábducetur. CLT. Quíd eo?
SY. Longumst, Clítipho, 335
95 sí tibi narrem, quam ób rem id faciam: uéra causast.
CLT. Fábulae!
níl satis firmi uídeo, quam ob rem accíperere hunc mi
expediát metum.
SY. Máne, habeo aliud, si ístest metus, quod ámbo
confiteámini
síne períclo esse. CLT. Huius modi obsecro áliquíd
reperi. SY. Máxume:
ibo óbuiam huic, dicam út reuertatúr domum. CLT.
Hem, 340
100 quid díxti? SY. Ademptum tibi iam faxo omném
metum,
in aúrem utramuis ótiose ut dórmias.
CLT. Quid ágo nunc? CLN. Tune? quód boni CLT.
Syre! — díe modo
uerum. SY. Áge modo: hodie séro ac nequiquám
uoles.
CLN. datúr, fruare dúm licet: nam néscias 345
105 CLT. Syre inquam! — perge pórró, tamen istuc ago.
CLN. eius sit potestas pósthac an numquám tibi.
CLT. Verum hércle istuc est. — Síre, Síre inquam,
heus heús, Síre!
SY. Concáluit. quid uis? CLT. Rédi, redi. SY. Ad-
sum: díe quid est?
iam hoc quóque negabis tibi placere. CLT. Immó,
Syre, 350

- 110 et me ét meum amorem et fámam permittó tibi.
tu es iúdex: nequid áccusandus sís uide.
SY. Ridículumst te istuc me ádmonere, Clítipho:
quasi ístic mea res mínor agatur quám tua!
hic síquid nobis fórte aduorsi euénerit, 355
- 115 tibi erúnt parata uérba, huic homini uérbera:
quaprópter haec res ne útiquam neclectúst mihi.
sed istúnc exora, ut súam esse adsimulet. CLN. Scílicet
factúrum me esse: in eúm iam res rediít locum,
ut sít necessus. CLT. Mérito te amo, Clínia. 360
- 120 CLN. Verum illa nequid títubet! SY. Perdoctást probe.
CLT. At hóc demiror, quí tam facile pótuers
persuádere illi, quae solet quos spérnere!
SY. In témpore ad eam uéni, quod rerum ómniumst
primúm: nam quendam míserere offendi ibi mílitem 365
- 125 eius nóctem orantem: haec árte tractabát uirum,
ut illíus animum cúpidum inopia incénderet
eadémque ut esset ápud te hoc quam gratíssimum.
sed heús tu, uide sis nequid inprudéns ruas!
patrém nouisti ad hás res quam sit pérspicax; 370
- 130 ego te aútem noui quam ésse soleas ínpotens:
inuérta uerba, euérsas ceruicés tuas,
gemitús, screatus, tússis, risus ábstine.
CLT. Laudábis. SY. Vide sis. CLT. Tútímet mirábere.
SY. Sed quám cito sunt cónsecutae múlieres! 375
- 135 CLT. Vbi súnť? quor retines? SY. Iám nunc haec
non ést tua.
CLT. Scio, ápud patrem; at nunc ínterim? SY. Nihiló
magis.
CLT. Sine. SY. Nón sinam, inquam. CLT. Quaéso
paulispér. SY. Veto.
CLT. Saltém salutare. SY. Ábeas, si sapiás. CLT. Eo.
quid istíc? SY. Manebit. CLT. Hóminem felicem!
SY. Ámbula. 380

354 minor mea res || 357 NECLECTUMST (neglectui est)
380 o hominem ||

BACCHIS ANTIPHILA CLINIA SYRVS
MERETRIX MVLIER ADVLESCENS SERVOS

- BA. Édepol te, mea Antíphila, laudo et fórtunatam II 4
iú dico,
íd quom studuisti, ísti formae ut móres consimilés
forent:
mínumeque, ita me dí ament, miror, sí te sibi quisque
éxpetit.
nám mihi, quale ingénium haberes, fúit indicio orátio:
10 ét quom egomet nunc mécum in animo uítam tuam
cónsidéro 385
ómniumque adeó uostrarum, uólgus quae ab se sé-
gregant,
ét uos esse istí modi et nos nón esse haud mirábilest.
nam éxpedít bonas ésse uobis; nós, quibuscum est res,
nón sinunt:
quíppe forma inpúlsi nostra nós amatorés colunt:
15 haéc ubi inminútať, illi súom animum alio cónfe-
runt; 390
nisi si prospectum ínterea aliquid ést, desertae uíuimus.
uóbis cum uno sémel ubi aetatem ágere decretúmst uiro,
quoíus mos maxumést consimilis uóstrum, ei se ad
uos ádplicant.
hóc beneficio utríque ab utrisque uéro deuincímíni,
15 út numquam ulla amóri uostro incidere possit cala-
mitas. 395
AN. Néscio alias: méquidem semper scío fecisse sédulo,
út ex illius cómodo meum cómpararem cómodum.
CL. Ah,
ergó, mea Antiphila, tú nunc sola réducem me in
patriám facis:
nam dum ábs te absum, omnes míhi labores fuére
quos cepí leues,

387 istius || 393 ei] hi ||

- 20 praeterquam tui carendum quod erat. SY. Crédo. CL.
 Syre, uix sùffero: 400
 hocin me miserum nón licere meó modo ingeniúm frui!
 SY. Immo út patrem tuom uídi ex tuo abitu, dñu etiam
 durás dabit.
 BA. Quisnam híc adulescens ést, qui intuitur nós? AN.
 Ah, retine me, óbsecro.
 BA. Amábo quid tibíst? AN. Disperii: périi misera!
 BA. Quíd stupes?
 25 CL. Antíphila! AN. Videon Clíniam an non? BA. Quém
 uides? 405
 CL. Salue, ánime mi. AN. O mi Clínia, salue. CL. Vt
 uales?
 AN. Saluom áduenisse gaúdeo. CL. Teneóne te,
 Antíphila, maxume éxoptata animó meo?
 SY. Ite întro: nam nos iám dudum exspectát senex.

CHREMES MENEDEMVS

SENES DVO

- III 1 CH. Lucíscit hoc iam. céssó pultare óstium 410
 uicíni, primo ex me út sciat sibi filium
 redísse? etsi adulescéntem hoc nolle intéllégo.
 uerúm quom uideam miserum hunc tam excruciárier
 5 eius ábitu, celem tam însperatum gaúdium,
 quom illí pericli níhil ex indició siet? 415
 haud fáciam: nam quod pótero adiutabó senem.
 item ut filium meum amíco atque aequalí suo
 uideo înseruire et sócium esse in negótiis,
 10 nos quóque senes est aéquom senibus óbsequi.
 ME. Aut égo profecto ingénio egregio ad míserias 420
 natús sum, aut illud fálsumst, quod uolgo aúdio
 dici, diem adimere aégritudinem hóminibus.

401 hocine || 402 uidi esse habitum || 408 animo exoptata ||
 411 primum ||

- nam míhi quidem cottídie angescít magis
 15 de filio aegrítudo, et quanto diútius
 abést, magis cupio tánto et magis desidéro. 425
 CH. Sed ipsum foras egréssum uideo: ibo, ádloquar.
 Menedéme, salue: núntium adportó tibi,
 quoius máxume te fieri participém cupis.
 20 ME. Numquídnam de meo gnáto audiuiíst, Chremes?
 CH. Valet átque uiuit. ME. Vbinam est quaeso? CH.
 Apud mé domi. 430
 ME. Meus gnátus? CH. Sic est. ME. Vénit? CH.
 Certe. ME. Clínia
 meus uénit? CH. Dixi. ME. Eámus: duc me ad eum,
 óbsecro.
 CH. Non uólt te scire sé redísse etiam, ét tuom
 25 conspéctum fugitat: própter peccatum hóc timet,
 ne túa duritia antíqua illa etiam adaúcta sit. 435
 ME. Non tu illi dixisti ut éssem? CH. Non. ME. Quam
 ob rém, Chremes?
 CH. Quia péssume istac in te atque in illum cónsulis,
 si té tam leni et uícto esse animo osténderis.
 30 ME. Non póssum: satis iam, sátis pater durús fui.
 CH. Ah,
 ueheméns in utramque pártem, Menedeme, és nimis, 440
 aut lárgitate nímia aut parsimónia.
 in eándem fraudem ex hác re atque ex illa íncides.
 primum ólim potius quám paterere filium
 35 commétare ad muliérculam, quae paululo
 tum erát contenta quoiúque erant grata ómnia, 445
 protérruisti hinc. éa coacta ingrátis
 postílla coepit uíctum uolgo quaérere.
 nunc quóm sine magno intérrimento nón potest
 40 habéri, quiduis dáre cupis. nam ut tú scias,
 quam ea núnc instructa púlcre ad perniciém siet, 450
 primúm iam ancillas sécum adduxit plús decem,
 onerátas ueste atque aúro: satrapa sí siet

429 gnato meo || Chreme || 452 satrapas (satrapes) ||

amátor, numquam súfferre eius sumptús queat:
 45 nedúm tu possis. ME. Éstne ea intus? CH. Sít
 rogas?

sensí: namque unam ei cénam atque eius cómitibus 455
 dedí; quodsi iterum míhi sit danda, actúm siet.
 nam ut ália omittam, pýtissando módo mihi
 quid úni absumpsit 'sic hoc' dicens; 'ásperum,
 50 pater, hóc est: aliud lénius sodés uide!'
 reléui dolia ómnia, omnis sérias: 460

omnis sollicitos hábuit, atque haec úna nox!
 quid té futurum cénses, quem adsidue éxedent?
 ita mé di amabunt, út me tuarum míseritumst,
 55 Menedéme, fortunárum. ME. Faciat quídlubet:
 sumát consumat pérdat, decretúmst pati, 465
 dum illúm modo habeam mécum. CH. Si certúmst tibi
 sic fácere, permagni illud re ferre árbitror,
 ut né scientem séntiat te id sibi dare.

60 ME. Quid fáciam? CH. Quiduis pótius quam quod
 cógitas:

per álium quemuis út des, falli té sinas 470
 technís per seruolum: étsi subsensi íd quoque,
 illós ibi esse, id ágere inter se clánculum.
 Syrus cum illo uostro cónsusurrant, cónferunt
 65 consília ad adulescéntes; et tibi pérdere
 taléntum hoc pacto sátius est quam illó minam. 475
 non núne pecunia ágitur, sed illud quó modo
 minumó periclo id démus adulescéntulo.
 nam sí semel tuom ánimus ille intelléxerit,
 70 prius próditurum té tuam uitam ét prius
 pecúniám omnem, quam ábs te amittas fílium: 480
 huic quántam fenestram ad néquitiam pateféceris,
 tibi autem porro ut nón sit suaue uiuere!
 nam déteriores ómnes sumus licéntia.

75 quodquómque est, quom ei inciderit in mentém, uolet

461 habui || 467 illud permagni || 471 technis || 480. 481 filium
 hui | quantam fenestram || 484 quod cuique cum inciderit ||

neque íd putabit práuom an rectum sít: petet. 485
 tu rém perire et ípsum non poterís pati.
 dare dénégaris? íbit ad illud ílico,
 qui máxume apud te sé ualere séntiet:
 80 abitúrum se abs te esse ílico minitábitur.

ME. Vidére uera atque íta uti res est dícere. 490

CH. Somnum hércle ego hac nocte óculis non uidí meis,
 dum id quaéro, tibi qui fílium restítuerem.

ME. Cedo déxtram: porro té idem oro ut faciás,
 Chremes.

85 CH. Parátus sum. ME. Scin quíd nunc fácere té uolo?

CH. Dic. ME. Quód sensisti illós me incipere fállere, 495
 id út maturent fácere: cupio illí dare

quod uólt, cupio ipsum iám uidere. CH. Operám dabo.
 paulum hóc negoti mi óbstat: Simus ét Crito

90 uicíni nostri hic ámbigunt de fínibus:

me cépere árbitrum: íbo ac dicam, ut díxeram 500
 operám daturum me, hódie non posse eís dare.

contínuo hic adsum. ME. Ita quaéro. — di uostrám
 fidem!

itan cómparatam esse hóminum naturam ómniúm,

95 aliéna ut melius uideant et diiúdicent

quam súa! an eo fit, quía in re nostra aut gaúdio 505
 sumus praépediti nimio aut aegritúdine?

hic míhi nunc quanto plús sapit quam egométi míhi! —

CH. Dissólui me, otíósus operam ut tibi darem.

100 Syrus ést prendendus átque adhortandús mihi.

a mé nescio quis éxit: concede hinc domum, 510

ut né nos inter nós congruere séntiant.

SYRVS CHREMES

SERVOS SENEX

SY. Hac íllac circuncúrsa: inueniundum és tamen, III 2
 argéntum; intendenda ín senemst fallácia.

493 Chreme || post v. 497 sequuntur vv. 509—511 ||
 502 adero || 512 inueniundumst (est) ||

- CH. Num mé fefellit hósce id struere? uidelicet
ille Clíniai séruos tardiúsculust: 515
5 idcirco huic nostro tráditast prouíncia.
SY. Quis hic lóquitur? perii. númnam haec audiúit?
CH. Syre! SY. Em!
CH. Quid tu ístic? SY. Recte equidém. sed te mirór,
Chremes,
tam máne, qui heri tántum biberis. CH. Níl nimis.
SY. 'Nil' nárras? uisast uéro, quod dici solet, 520
10 aquilae senectus. CH. Héia! SY. Mulier cómmoda,
facéta haec meretrix. CH. Sáne itidem uisást mihi.
SY. Et quídem, ere, forma lículenta. CH. Síe, satis.
SY. Ita nó n ut olim, séd uti nunc, sané bona:
minuméque miror, Clínia hanc si déperit. 525
15 sed habét patrem quendam áuidum misere atque áridum,
uicínium hunc: nostin? át quasi is non dítiis
abúndet, gnatus eíus profugit ínopia.
scis ésse factum ut dico? CH. Quid ego ní sciam?
hominém pistrino dígnum! SY. Quem? CH. Istunc
séruolum. 530
20 dico ádulescentis, SY. Síre, tibi timuí male.
CH. qui pássus est id fieri. SY. Quid facerét? CH.
Rogas?
aliquíd reperiret, fíngeret fallácias,
unde ésset adulescénti, amicae quód daret,
atque hunc dífficilem inuítum uersarét senem. 535
25 SY. Garrís. CH. Haec facta ab illo oportebát, Syre.
SY. Eho quaéso laudas, quí eros fallunt? CH. In loco
ego uéro laudo. SY. Récte sane. CH. Quíppe qui
magnárum saepe id rémedium aegritúdinumst:
uel iam huic mansisset únicus gnatús domi. 540
30 SY. Iocón an serio ille haec dicat néscio,
nisi míhi quidem addit ánimum, quo lubeát magis.

515 Clíniae || 518 Chreme || 521 commoda et || 522 itidem ||
idem || 523 ere] hercle || 526 miserum || 527 diuitiis || 529 ego
nesciam || 535 seruaret || 541 ille haec] illaec ||

- CH. Et núne quid exspectát, Syre? an dum hinc dénuo
abeát, quom tolerare ille huius sumptus nó n queat?
nonne ad senem aliquam fábricam fingit? SY. Stó-
lidus est. 545
35 CH. At te ádiutare opórtet adulescéntuli
causá. SY. Facile equidem fácere possum, sí iubes:
etením quo pacto id fieri soleat, cáleo.
CH. Tanto hércle melior. SY. Nó n est mentirí meum.
CH. Fac érgo SY. At heus tu, fáctodum eadem haec
mémineris, 550
40 huius síquid simile fórte aliquando euénerit,
ut sún t humana, túos ut faciat fílius.
CH. Non úsus ueniet, spéro. SY. Spero hercle égo
quoque,
neque eó nunc dico, quó quicquam illum sénserim;
sed síquid, nequid. quaé sit eíus aetás, uides, 555
45 et ne égo te, si usus uéniat, magnificé, Chremes,
tractáre possim. CH. De ístoc, quom usus uénerit,
uidébimus quid ópus sit: nunc istúc age. —
SY. Numquám commodius quicquam erum audiúit loqui,
nec quóm male facere créderem mi inpúnium 560
50 licére. quisnam a nó bís egreditúr foras?

CHREMES CLITIPHO SYRVS
SENEX ADVLESCENS SEVOS

- CH. Quid istuc quaeso? quí istic mos est, Clítipho? III 3
itane fieri oportet?
CL. Quid ego feci? CH. Vídin ego te módo manum
in sinum huic meretrici
íngerere? SY. Acta haec res est: perii. CL. Méne?
CH. Hisce oculis, né nega.
facis ádeo indigne iniúriam illi, quí non abstineás
manum. 565

544 ille huius] illius || 551 si quid huius || 556 Chreme ||
559 quicquam] umquam || 560 facerem ||

5 nam istaéc quidem contuméliast,
hóminem amicum récipere ad te atque eíus amicam
súbigitare.
uél heri in uino quam ímmodestus fuísti, SY. Factum.
CH. quám molestus!
út equidem, ita me dí ament, metui, quíd futurum
dénique esset!
nóui ego amantis: ánimum aduortunt gráuitèr quae
non cénseas. 570
10 CL. At míhi fides apud húnc est, nil me istíus factu-
rúm, pater.
CH. Ésto, at certe hinc uólo concedas áliquo ab ore
eorum áliquantisper.
múlta fert lubído: ea facere próhibet tua praeséntia.
dé me ego facio cóniecturam: némost meórum amí-
corum hodie,
ápud quem expromere ómnia mea occúlta, Clitipho,
aúdeam. 575
15 apud álium próhibet dígnitas; apud álium ipsi factí
pudet,
ne inéptus, ne protéruos uidear. quód illum facere
crédito,
sed nóstrumst intellégere, utquomque atque úbiquom-
que opus sit óbsequi.
SY. Quíd iste narrat! CL. Périi. SY. Clitipho, haéc
ego praecipió tibi?
hóminis frugi et témperantis fúnctú's officiúm? CL.
Tace sodes. 580
20 SY. Récte sane! CH. Síre, pudet me. SY. Crédo:
neque id iniúria: quin
míhi molestumst. CL. Pérdis me hercle. . . SY. Vérum
dico quód uidetur.
CL. Nón accedam ad illos? CH. Eho quaeso, úna
accedundí uiastr?

570 amantium || 572 hinc uolo] ut hinc (ut) || 574 ego de
me || 576 ipsius ||

SY. Áctumst: hic prius se índicarit quám ego argen-
tum effécero.
Chremés, uin tu homini stúlto mi auscultáre? CH.
Quíd faciám? SY. Iube hunc 585
25 abíre hinc aliquo. CL. Quó ego hinc abeam? SY. Quó
lubet: da illís locum:
abi deámbulatum. CL. Deámbulatum, quó? SY. Vah,
quasi desít locus!
abi sáne istac, istórsum, quó uis. CH. Récte dicit,
cénseo.
CL. Di te éradicent, Síre, qui me hinc extrúdis! SY
At tu istás tibi
pol pósthac comprimitó manus! — 590
30 cénsen uero? quíd illum porro crédas facturúm,
Chremes,
nísi eum, quantum tibi opis dí dant, séruas castigás
mones?
CH. Égo istuc curabo. SY. Átqui nunc tibi, ére,
istic adseruándus est.
CH. Fíet. SY. Si sapiás: nam míhi iam mínus minus-
que optémperat.
CH. Quíd tu? ecquid de illó quod dudum técum egi
egistí, Syre? 595
35 répperistí tibi quod placeat án non? SY. De fallácia
dícis? est: inuéní nuper quándam. CH. Frugi es.
cédo quíd est?
SY. Dícam, uerum ut éx alio aliud íncidit. CH. Quid-
nám, Syre?
SY. Péssuma haec est méretrix. CH. Ita uidétur.
SY. Immo sí scias!
uáh, uide quod incéptet facinus. fuit quaedam anus
Corínthia hic: 600
40 quóí drachumarum haec árgenti *olim* mílle dederat
mítuom.

585 Chreme || 589. 590 at tu pol tibi istas | posthac ||
591 Chreme || 593 ére tibi || 595 Syre aut || 596 an nondum
etiam || 598 aliud ex alio || 601 drachmarum (dragmarum) ||

CH. Quid tum? SY. Ea mortuást: reliquit filiam
adulescéntulam.
éa relicta huic árrabonist pro illo argento. CH. In-
téllego.
SY. Hánc secum huc addúxit, ea quae est núnc apud
uxorém tuam.
CH. Quid tum? SY. Cliniam órát, sibi ut id núnc
det: illam illí tamen 605
45 póst daturam: mílle nummum póscit. CH. Et poscít
quidem? SY. Hui,
dúbium id est? ego sic putavi . . . CH. Quid nunc fa-
cere cógitas?
SY. Égone? ad Menedemum íbo, dicam hanc ésse captam
e Cária,
dítem et nobilém: si redimat, mágnam inesse in eá lucrum.
CH. Érras. SY. Quid ita? CH. Pró Menedemo núnc
tibi ego respóndeo 616
50 'nón emo': quid agés? SY. Optata lóquere. CH. Qui?
SY. Non ést opus.
CH. Nón opus est? SY. Non hércle uero. CH. Quí
istuc, miror. SY. Íam scies.
máne, mane, quid est quód* tam a nobis gráuitér
crepuerúnt fores?

SOSTRATA **CHREMES** [**CANTHARA**] **SYRVS**
MATRONA **SENEX** **ANVS** **SERVOS**

IV 1 SO. Nisi me ánimus fallit, híc profectost ánulús, quem
ego súspicor,
is quícum expositast gnáta. CH. Quid uolt síbi, Syre,
haec orátio? 615
SO. quid est? ísne tibi uidétur? CA. Dixi equidem,
úbi mi ostendisti, flico
eum ésse. SO. At satis ut cótemplata módo sis, mea
nutríx. CA. Satis.

617 ut satis ||

5 SO. Abi núnciam intro, atque ílla si iam láuerit, mihi
núntia. —
hic égo uirum interea ópperibor. SY. Té uolt: uideas
quíd uelit.
nesció quid tristis ést; non temerest: tímeo quid sit.
CH. Quid siet? 620
ne ista hércle magno íam conatu mágnas nugas díxerit.
SO. Ehem mí uir! CH. Ehem mea úxor! SO. Te ipsum
quaéro. CH. Loquere quíd uelis.
10 SO. Prímum hoc te oro, néquid credas me áduorsum
edictúm tuom
fácere esse ausam. CH. Vín me istuc tibi, etsi ín-
credibilest, crédere?
crédo. SY. Nescio quíd peccati pórtat haec purgátio. 625
SO. Méministin me gráuidam esse et te máxumo opere
edícere,
sí puellam párerem, nolle tólli? CH. Scio quid fé-
ceris:
15 sústulisti. SY. Sic ést factum: dómna ego, erus dam-
no aúctus est.
SO. Mínume; sed erat híc Corinthia ánus haud impura:
eí dedi
éxponendam. CH. O Iúppiter, tantam ésse in animo
inscítiam! 630
SO. Périi: quid ego féci? CH. Rogitas? SO. Sí
peccaui, mí Chremes,
ínsciens feci. CH. Íd quidem ego, si tú neges, certó
scio,
20 te ínscientem atque ímprudentem dícere ac facere ómnia;
tót peccata in hác re ostendis. nám iam prímum, sí
meum
ímpérium exsequí uoluisses, ínteremptam opórtuit, 635
nón simulare mórtem uerbis, re eáipse spem uitaé dare

626 esse grauidam et mihi te || 628 domina ergo || 636 re
ipsa ||

át id omitto: mísericordia, ánimus maternús: sino.
 25 quám bene uero abs té prospectum sít quod uolui, id
 cógita:

némpe anui illi pródita abs te fíliast planíssume,
 pér te uel uti quaéstum faceret uél uti uenirét pa-
 lam. 640

crédo, id cogitásti: 'quiduis sátis est, dum uiuát modo.'
 quíd cum illis agás, qui neque ius néque bonum atque
 aequóm sciunt?

30 mélius peius, prósit obsit, níl uident nisi quód lubet.
 SO. Mí Chremes, peccáui, fateor: uíncor. nunc hoc te
 óbsecro,

quándo tuos est ánimus, mi uir, nátura ignoscéntior, 645
 út meae stultitiae ín iustitia tuá sit aliquid praésidi.

CH. Scílicet equidem ístuc factum ignóscam: uerum,
 Sóstrata,

35 mále docet te. méa facilitas múlta. sed istuc quíd-
 quid est,
 quá hoc oceptumst caúsa, loquere. SO. Vt stúltae et
 misere omnes sumus

réligiosae, quom éxponendam dó illi, de digito ánulum 650
 détraho et eum díco ut una cúm puella expóneret,
 sí moreretur, ne éxpers partis ésset de nostrís bonis.

40 CH. Ístuc recte: cónseruasti te átque illam. SO. Hic
 is est ánulus.

CH. Vnde habes? SO. Quam Bácschis secum addúxit
 adulescéntulam, SY. Hem,

quíd illa narrat? SO. éa lauatum dum ít, seruan-
 dum míhi dedit. 655

ánimum non aduórta primo; séd postquam aspexi, fílico
 cónoui, ad te exsilui. CH. Quid nunc súspicare aut
 ínuenis

45 de illa? SO. Nesció, nisi ex ipsa quaéras, unde hunc
 hábuerit,

638 prospectum est quid uoluisti cogita || 644 Chreme ||
 645 quanto || animus natu grauior ignoscentior || 649 miserae ||

sí potis est reperíri. SY. Interii: plús spei uideo
 quám uolo.
 nóstrast, si itast. CH. Víuitne illa, quóí tu dederas?

SO. Nescio. 660

CH. Quíd renuntiáuit olim? SO. Fécisse id quod
 iússeram.

CH. Nómen mulierí cedo quid sit, út quaeratur. SO.
 Phílterae.

50 SY. Ípsast. mirum ní illa saluast ét ego perii. CH.
 Sóstrata,

séquare hac me intro. SO. Hoc út praeter spem euénit!
 quam timuí male,

né nunc animo ita ésses duro, ut ólim in tollendó,
 Chremes! 665

CH. Nón licet hominem ésse saepe ita út uolt, si res
 nón sinit.

núnc ita tempus fért, mi ut cupiam fíliam: olim níl
 minus.

SYRVVS

SERVOS

Nisi me ánimus fallit múlrum, haud multum a me IV 2
 áberit infortúnium:

ita hác re in angustum óppido nunc meae coguntur
 cópiae:

nisi sí áliquid uideo, ne ésse amicam hanc gnáti re-
 sciscát senex. 670

nam quód de argento spérem aut posse póstulem me
 fállere,

5 nihil ést: triumpho, sí licet me látere tecto abscédere.
 cruciór bolum míhi tántum ereptum tám desubito e
 faúciibus.

662 mulieris || 664 me intro hac. SO. ut || 665 Chreme ||
 667 fert] est ||

quid agam? aut quid comminiscar? ratio de integro
ineundast mihi.

nil tam difficilest, quin quaerendo inuestigari possiet. 675
quid si hoc nunc sic incipiam? nihil est. quid, sic?
tantundem egero.

10 at sic opinor. non potest. immo optume. euge habeo
optumam.

retraham hercle ego idem illud ad me, opinor, fugitiuom
argentum tamen.

CLINIA SYRVS
ADVLESCENS SERVOS

IV 3 CL. Res nulla mihi posthac potest iam interuenire tanta,
quae mi aegritudinem adferat: tanta haec laetitia ob-
ortast. 680

patri me dedo nunciam, ut frugalior sim quam uolt.
SY. Nil me fefellit: cognitast, quantum audio huius
uerba.

5 istuc tibi ex sententia tua optigisse laetor.

CL. O mi Syre, audisti obsecro? SY. Quid ni? qui
usque una adfuerim.

CL. Quoiquam aequae audisti commode quicquam eue-
nisse? SY. Nulli. 685

CL. Atque ita me di ament, ut ego nunc non tam
meapte causa

laetor quam illius, quam ego scio esse honore quouis
dignam.

10 SY. Ita credo. sed age, Clinia, nunc da te mihi uicissim:
nam amici quoque res est uidentia in tuto ut con-
locetur,

nequid de amica nunc senex... CL. O Iuppiter! SY.
Quiesce. 690

678 OPINORIDEMADMEGOILLUDHODIEFUGITIUM (opinor ad
me idem illud fugitiuum) || 679 nulla mihi res || 681 dedo patri
me || 685 cui aequae || 688 nunc Clinia age ||

CL. Antiphila mea nubet mihi. SY. Sicin mihi inter-
loquere?

CL. Quid faciam? Syre mi, gaudeo: fer me. SY. Fero
hercle uero.

15 CL. Deorum uitam apti sumus. SY. Frustra operam
opinor sumo.

CL. Loquere: audio. SY. At iam hoc non agis. CL. Agam.
SY. Videndumst, inquam,

amici quoque res, Clinia, tui in tuto ut conlocetur. 695
nam si nunc a nobis abis et Bacchidem hic relinquis,
senex resciscet ilico esse amicam hanc Clitiphonis;

20 si abduxeris, celabitur, itidem ut celata adhuc est.

CL. At enim istoc, Syre, nil est magis meis nuptiis
aduorsum.

nam quo ore appellabo patrem? tenes quid dicam?
SY. Quid ni? 700

CL. Quid dicam? quam causam adferam? SY. Quin
nolo mentiare:

aperte ita ut res sese habet narrato. CL. Quid ais?
SY. Iubeo:

25 illam te amare et uelle uxorem, hanc esse Cliti-
phonis.

CL. Bonam atque iustam rem oppido imperas et factu
facilem.

et scilicet iam me hoc uoles patrem exorare ut celet 705
senem uostrum? SY. Immo ut recta uia rem narret
ordine omnem. CL. Hem,

satin sanus es aut sobrius? tuquidem illum plane
perdis.

30 nam qui ille poterit esse in tuto? dic mihi.

SY. Huic equidem consilio palmam do: hic me magni-
fice efero,

qui uim tantam in me et potestatem habeam tantae
astutiae, 710

uera dicendo ut eos ambos fallam: ut, quom narret
senex

- uóster nostro esse ístam amicam gnáti, non credát tamen.
- 35 CL. Át enim spem istoc pácto rursum núptiarum omnem éripis: nám dum amicam hanc méam esse credet, nón committet fíliam. tú fors quid me fiat parui péndis, dum illi cónsulas. 715
- SY. Quíd malum me aetátem censes uélle id adsimulárier? únus est diés, dum argentum erípio: pax: nihil ámplius.
- 40 CL. Tántum sat habes? quíd tum quaeso, si hóc pater rescuerit?
- SY. Quíd si redeo ad illos qui áiunt 'quíd si nunc caelúm ruat?'
- CL. Métuo quid agam. SY. Métuis? quasi non éa potestas sit tua, 720
- quó uelis in témpore ut te exsóluas, rem faciás palam.
- CL. Áge age, traducátur Bacchis. SY. Óptume ipsa exít foras.

BACCHIS CLINIA SYRVS DROMO PHRYGIA
MERETRIX ADVLESCENS SERVI DVO ANCILIA

- IV 4 BA. Satis pól proterue mé Syri promíssa huc in-
duxérunt,
decém minas quas dáre mihi pollicítust. quodsi is
nunc me
decéperit, saepe óbsecrans me ut uéniam frustra
uéniet; 725
aut quóm uenturam díxero et constituero, quom is
cérte
5 renúntiarit, Clítipho quom in spé pendebit ánimi:

715 fors] fortasse || 724 mihi dare ||

- decípiam ac non ueniám, Syrus mihi térgo poenas péndet.
- CL. Satis scíte promittít tibi. SY. Atqui tu hánc iocari crédis?
- faciét, nisi caueo. BA. Dórmiunt: ego pól istos commouébo. 730
- mea Phrygia, audistin, módo iste homo quam uíllam demonstráuit
- 10 Charíni? PH. Audiui. BA. Próxumam esse huic fúndo ad dextram? PH. Mémini.
- BA. Currículo percurrere: ápod eum milés Dionysia ágitat:
- SY. Quid incéptat? BA. dic me hic óppido esse in-
uítam atque adseruári,
uerum áliquo pacto uérba me his datúram esse et uentúram. 735
- SY. Perii hércle! Bacchis, máne, mane: quo míttis istam quaéso?
- 15 iube máneat. BA. I. SY. Quin ést paratum argéntum. BA. Quin ego máneo.
- SY. Atquí iam dabitur. BA. Vt lubet. num ego ínsto? SY. At scin quid sódes?
- BA. Quid? SY. Tránseundumst nunc tibi huc ad Ménedemum, et tua pómpa eo tránsducendast. BA. Quám rem agis, scelus? SY. Égon? argentum cúdo, 740
- quod tibi dem. BA. Dignam mé putas, quam inlúdas? SY. Non est témere.
- 20 BA. Etiámne tecum hic rés mihist? SY. Minumé: tuom tibi réddo.
- BA. Eátur. CL. Sequere hac.—SY. Heús, Dromo! DR. Quis mé uolt? SY. Syrus. DR. Quid ést rei?
- SY. Ancillas omnis Báčchidis transdúce huc ad uos própere.
- DR. Quam ob rém? SY. Ne quaeras: écferant quae sécum huc attulérunt. 745

739 huc nunc tibi || 743 SY. sequere hac. heus ||

sperábit sumptum síbi senex leuátum esse harunc ábitu:
 25 ne ille haúscit, hoc paulúm lucrí quantum éi damni
 adpórtet.
 tu nescies quod scís, Dromo, si sápies. DR. Mutum
 díces.

CHREMES SYRVS
 SENEX SERVOS

- IV 5 CH. Ita mé di amabunt, út nunc Menedemí uicem
 miserét me: tantum déuenisse ad eúm mali! 750
 illáncin mulierem álere cum illa fámilia!
 etsí scio, aliquot hós dies non séntiet:
 5 ita mágno desidério fuit ei fílius.
 uerum úbi uidebit tántos síbi sumptús domi
 cottídianos fieri nec fierí modum, 755
 optábit rursum ut ábeat ab se fílius.
 Syrum óptume eccum. SY. Césso hunc adoriri? CH.
 Syre!
- 10 SY. Ehem, te ípsum míhi iam dúdum exoptabám dari.
 CH. Vidére egisse iám nescio quid eúm sene.
 SY. De illó quod dudum? díctum factum réddidi. 760
 CH. Bonán fide? SY. Bona hércle. CH. Non possúm
 pati,
 quin tibi caput demúlceam: accede húc, Syre:
 15 faciám boni tibi áliquíd pro ista re, ac lubens.
 SY. At sí scias quam scíte in mentem uénerit!
 CH. Vah, glóriare euénisse ex senténtia? 765
 SY. Non hércle uero, uerum dico. CH. Díc quid est?
 SY. Tui Clíthiphonis ésse amicam hanc Bácchidem
 20 Menedémo dixit Clínia, et ea grátia
 secum ádduxisse, né tu id persentísces.
 CH. Probé. SY. Dic sodes. CH. Nímium, inquam. SY.
 Immo síc, satis. 770

748 nescis || 752 hosce aliquot || 757. 758 Syre. SY. hem. | CH.
 quid est? SY. te || 760 dictum ac factum || 761 bona. CH.
 hercle non ||

- sed pórró auscultá quód superest falláciae:
 sese ípse dícet tuám uidisse fíliam,
 25 eius síbi complacitam fórmam, postquam aspéxerit,
 hanc cúpere uxorem. CH. Módone quae inuentást?
 SY. Eam:
 et quídem iubebit pósci. CH. Quam ob rem istúc,
 Syre? 775
 nam prórsus nihil intéllego. SY. Vah, tárdus es.
 CH. Fórtásse. SY. Argentum dábitur illi ad núptias,
 30 aurum átque uestem quí. . . tenesne? CH. Cómparet?
 SY. Id ípsum. CH. At ego illi néque do neque de-
 spóndeo.
 SY. Non? quam ób rem? CH. Quam ob rem? mé rogas?
 homini. . ? SY. Út lubet. 780
 non égo in perpetuom dícebam ut illam illí dares,
 uerum út simulares. CH. Nón meast simulátio:
 35 ita tu ístae tua miscéto, me ne admísceas.
 egon quóí daturus nón sum, ut ei despóndeam?
 SY. Crédebam. CH. Minume. SY. Scíte poterat
 fieri; 785
 et ego hóc, quia dudum tú tanto opere suáseras,
 eo coépi. CH. Credo. SY. Céterum equidem istúc,
 Chremes,
 40 aequí bonique fácio. CH. Atqui quam máxume
 uolo té dare operam ut fiát, uerum aliá uia.
 SY. Fiát, quaeratur áliquíd. sed illud quód tibi 790
 dixí de argento, quód ista debet Bácchidi,
 id núnc reddendumst illi: neque tu scílicet
 45 illúc confugies: 'quíd mea? num míhi datumst?
 num iússi? num illa oppígnerare fíliam
 meám me inuito pótuit?' uerum illúd, Chremes, 795
 dicúnt: 'ius summum saépe summast málitia.'
 CH. Haud faciám. SY. Immo aliis sí licet, tibi nón
 licet:
 50 omnes te inlautum esse ín bene parta ré putent.

795 Chreme || 798 in lauta et bene acta parte putant ||

CH. Quin égomet iam ad eam déferam. SY. Immo
 iube pótius. CH. Quam ob rem? SY. Quía enim in
 eum suspítios⁸⁰⁰
 transláta amoris. CH. Quid tum? SY. Quia uidébitur
 magis uéri simile id ésse, quom hic illí dabit;
 55 et simul conficiam fácius ego quód uolo.
 ipse ádeo adest: abi, éfer argentum. CH. Écfero.

CLITIPHO SYRVS
 ADVLESCENS SERVOS

IV 6 CL. Nullást tam facilis rés, quin difficilis siet, 805
 quam inuitus facias. uél me haec deambulatio
 (quam nón laboriósá!) ad languorém dedit.
 nec quícquam magis nunc méto quam ne dénuo
 5 miser áliquo extrudar hinc, ne accedam ad Bécchidem
 ut téquidem di deaeque ómnes quantumst, ó Syre, 810
 cum istóc inuento cúmque incepto pérduint,
 huius módi qui mihi res sémpér comminiscere,
 ubi me éxcarnufices! SY. In hinc quo tu dignus es?
 10 quam paéne tua me pérdidit protéruitas!
 CL. Vellem hércle factum, ita méritu's. SY. Meritus?
 quó modo? 815
 ne mé istuc prius ex te aúdiuisse gaúdeo,
 quam argéntum haberes, quód daturus iám fui.
 CL. Quid igitur tibi uis dicam? adisti mihi *manum*:
 15 amícam adduxti, quám non licitumst tángere.
 SY. Iam nón sum iratus. séd scin ubi nunc sít tibi 820
 tua Bécchis? CL. Apud nos. SY. Nón. CL. Vbi
 ergo? SY. Apud Clíniam.
 CL. Perí. SY. Bono animo es: iam árgentum ad
 eam déferes,

810 omnes di deaeque || 813 in tu hinc (ISHINO, i tu hinc) quo
 dignus es || 818 abisti || 819 licitum sit (liceat) ||

quod ei és pollicitus. CL. Gárris. unde? SY. A tuó
 patre.
 20 CL. Ludís fortasse me? SY. Eáipse re experíbere.
 CL. Ne ego hómo sum fortunátus: deamo té, Syre. 825
 SY. Sed páter egreditur. cáue quícquam admirátus sis,
 qua caúsa id fiat; óbsecundato ín loco,
 quod ímperabit fácto, loquitor paúcula.

CHREMES CLITIPHO SYRVS
 SENEX ADVLESCENS SERVOS

CH. Vbi Clitipho hic est? SY. 'Écce me' inque. CL. IV 7
 Eccum híc tibi.
 CH. Quid rei ésset dixti huic? SY. Dixi pleraque
 ómnia. 830
 CH. Cape hóc argentum ac défer. SY. I: quid stás,
 lapis?
 quin áccipis? CL. Cedo sáne. SY. Sequere hac me
 ócius.
 5 tu hic nós, dum eximus, ínterea opperíbere:
 nam níhil est illic quód moremur diútius. —
 CH. Minás quidem iam décem habet a me filia, 835
 quas pró alimentis ésse nunc ducó datas;
 hasce órnaméntis cónsequentur álterae,
 10 porro haéc talenta dótis adposcúnt duo.
 quam múlta iniusta ac práua fiunt móribus!
 mihi nunc relictis rébus inueniúndus est 840
 aliquís, labore inuénta mea quói dém bona.

824 ipsa re || 826 et 827 *inverso ordine* || 826 admiratus
 sies || 829 ecce me] eccum me || 830 dixti ||

MENEDEMVS CHREMES
SENES DVO

- IV 8 ME. Multo ómnium nunc mé fortunatíssimum
factúm puto esse, quóm te, gnate, intélego
resipísse. CH. Vt errat! ME. Te ípsum quaerebám,
Chremes:
seruá, quod in te est, fílium et me et fámiliam. 845
5 CH. Cedo quíd uis faciam? ME. Inuénisti hodie fíliam.
CH. Quid tum? ME. Hánc uxorem síbi dari uolt
Clínia.
CH. Quaeso quid tu homini's? ME. Quíd id est? CH.
Iamne oblítus es,
intér nos quid sit díctum de fallácia,
ut eá uia abs te argéntum auferretúr? ME. Scio. 850
10 CH. Ea rés nunc agitur ípsa. ME. Quid narrás,
Chremes?
immo haéc quidem, quae apúd me est, Clitiphónis est
amíca. CH. Ita aiunt, ét tu credis ómnia,
et illum *illam* uelle uxórem, ut, quom despónderim,
des qui aúrum ac uestem atque ália quae opus sunt
cómparet. 855
15 ME. Id ést profecto: id amícae dabitur. CH. Scílicet
datum íri. ME. Ah, frustra sum ígitur gauisús miser.
quiduis tamen iam málo quam hunc amítere.
quid núnc renuntiem ábs te responsúm, Chremes,
ne séntiat me sénsisse atque aegré ferat? 860
20 CH. Aegré? nimium illi, Ménedeme, indulgés. ME. Sine:
incéptumst: perface hóc mi in perpetuóm, Chremes.
CH. Dic cónuenisse, egísse te de nuptiis.
ME. Dicám. quid deinde? CH. Mé facturum esse ómnia,
generúm placere; póstremitiam, sí uoles, 865
25 despónsam quoque esse dícto. ME. Em, istuc uó-
lueram.

844 Chreme || 851 Chreme || 854 illum aiunt uelle || 857 da-
turum. ME. uah || 862 Chreme ||

- CH. Tanto ócius te ut póscat et tu, id quód cupis,
quam ocíssime ut des? ME. Cúpio. CH. Ne tu
própediem,
ut istám rem uideo, istíus obsaturábere.
sed haéc uti sunt, caútím et paulatím dabis, 870
30 si sápies. ME. Faciam. CH. Abi íntro: uide quid
póstulet.
ego dómi ero, siquid mé uoles. ME. Sané uolo:
nam té scientem faciam, quidquid égero.

MENEDEMVS CHREMES
SENES DVO

- ME. Égo me non ita astútum neque ita pérspicacem V 1
esse íd scio,
séd hic adiutor méus et monitor ét praemonstratór
Chremes 875
hóc mihi praestat; ín me quiduis hárum rerum cón-
uenit,
quae sunt dicta in stúlto: caudex, stípes, asinus,
plúmbeus;
5 ín illum nil potést: exsuperat eíus stultitia haec ómnia.
CH. Óhe, desiste inquam deos, uxor, grátulando optún-
dere,
túam esse inuentam gnátam, nisi illos éx tuo ingenio
iúdicás, 880
út nil credas intélegere, nísi sit dictum céntiens.
séd interim quid illíc iam dudum gnátus cessat cúm
Syro?
10 ME. Quós ais hominés, Chremes, cessáre? CH.
Ehem, Ménedeme, áduenis?
díe mihi, Cliniaé quae dixi núntiastin? ME. Ómnia.
CH. Quíd aít? ME. Gaudere ádeo ocepit, quási qui
cupiunt nuptias. 885

874 non tam astutum || 879 desine || 881 sit dictum] idem
dictum sit (dictumst) || 883 Chreme ||

- CH. Háhahae. ME. Quid risísti? CH. Serui uénere
in mentém Syri
cálliditates. ME. Ítane? CH. Voltus quóque homi-
num fingít scelus.
- 15 ME. Gnátus quod se adsímulat laetum, id dícis? CH.
Id. ME. Idem istúe mihi
uénit in mentém. CH. Veterator! ME. Mágis, si
magis norís, putes 889
íta rem esse. CH. Ain tu? ME. Quín tu auscultá. CH.
Máne *dum*, hoc prius scire expeto,
quíd perdideris. nam úbi desponsam núntiasti filio,
cóntinuo iniecísse uerba tibi Dromonem scélicet,
20 spónsae uestem aurum átque ancillas ópus esse: ar-
gentum út dares.
- ME. Nón. CH. Quid 'non'? ME. Non, ínquam. CH. Neque
ipse gnátus? ME. Nil prorsúm, Chremes.
mágis unum etiam instáre, ut hodie cónficerentur
núptiae. 895
- CH. Míra narras. quíd Syrus meus? ne ís quidem
quicquám? ME. Nihil.
- CH. Quam ób rem, nescio équidem. ME. Miror, qui
ália tam plané scias.
- 25 séd tuom quoque Sírus idem ille míre finxit filium,
út ne paululúm quidem subolat ésse amicam hanc
Clíniae.
- CH. Quid agit? ME. Mitto iam ósculari atque ámplexari:
id níl puto. 900
- CH. Quid est quod ampliús simuletur? ME. Váh! CH.
Quid est? ME. Audí modo.
- ést mihi ultumís conclaue in aédibus quoddám retro:
30 húc est intro látus lectus, uéstimentis strátus est.
- CH. Quid postquam hoc est fáctum? ME. Dictum
fáctum huc abiit Clítipho.
- CH. Sólus? ME. Solus. CH. Tímeo. ME. Bacchis
cónsecutast filio. 906

- CH. Sóla? ME. Sola. CH. Périi. ME. Vbi abiere íntro,
operuere óstium. CH. Hem,
Clínia haec fierí uidebat? ME. Quid ní? mecum uná
simul.
- 35 CH. Filíst amica BÁCchis: Menedeme, óccidi.
ME. Quam ob rém? CH. Decem diérum uix mihist
fámilia.
- ME. Quid? istúe times quod ille óperam amico dát
suo? 910
- CH. Immó quod amicae. ME. Sí dat. CH. An dubium
íd tibist?
- quemquámne tam comi ánimo esse aut lení putas,
40 qui sé uidente amicam patiatúr suam..?
ME. Quid ní? quo uerba fácius dentúr mihi.
- CH. Derídes merito. núnc ego mihi suscénseo: 915
quot rés dedere, ubi póssem persentíscere,
ní essém lapis! quae uídi! uae miseró mihi!
- 45 at né illi id haud ínúltum, si uiuó, ferent:
nam iám.. ME. Non tu te cóhibes? non te réspicis?
non tibi ego exempli sátis sum? CH. Prae ira-
cúndia, 920
- Menedéme, non sum apúd me. ME. Tene istúe loqui!
nonne id flagitiumst, te áliis consiliúm dare,
50 foris sápere, tibi non pósse te auxiliárier?
- CH. Quid fáciam? ME. Id quod *tu* mé fecisse aibás
parum.
- fac té patrem esse séntiat: fac ut aúdeat 925
tibi crédere omnia, ábs te petere et póscere,
nequam áliam quaerat cópíam ac te déserat.
- 55 CH. Immo ábeat multo málo quo uis géntium,
quam hic pér flagitium ad ínopíam redigát patrem.
nam si illi pergo súppeditare súmptibus, 930
Menedéme, mihi illac uére ad rastros rés redit.
- ME. Quot incómoditates hác re accipies, nísi caues!

- 60 difficilem ostendis te ét post ignoscés tamen,
et id érit ingratum. CH. Ah néseis, quam doleam.
ME. Vt lubet.
- quid hoc quód rogo, ut illa núbat nostro? nísi quid
est ⁹³⁵
- quod mális. CH. Immo et géner et adfinés placent.
ME. Quid dótis te dixisse dicam filio?
- 65 quid ópticuisti? CH. Dótis? ME. Ita dico. CH. Áh!
ME. Chremes,
nequíd uereare, sí minus: nil nos dós mouet.
CH. Dúo talenta pró re nostra ego ésse decreuí satis; 940
séd ita dictu opus ést, si me uis saluom esse et rem
et filium,
ómnia me mea bóna dixisse dóti illius. ME. Quám
rem agis?
- 70 CH. Íd mirari té simulato et illum hoc rogitató simul,
quam ób rem id faciam. ME. Quín ego uero quam
ób rem id facias néscio.
CH. Égone? ut eius ánimum, qui nunc lúxuria et
lascíuia ⁹⁴⁵
diffluit, retúndam, redigam, ut quó se uortat nésciat.
ME. Quíd agis! CH. Mitte: síne me in hac re gérere
mihi morém. ME. Sino:
- 75 ítane uis? CH. Ita. ME. Fíat. CH. Ac iam uxórem
ut arcessát paret. —
híc ita ut liberós est aequom díctis confutábitur.
séd Syrum quidem ego hódie, si uiuo, ádeo exornatúm
dabo, ⁹⁵⁰
ádeo depexum, út dum uiuat méminerit sempér mei:
quí sibi me pro dérídículo ac délectamentó putat.
80 nón, ita me di amént, auderet fácere haec uiduae
múlieri,
quae ín me fecit.

933. 934 te esse et ignoscēs tamen | post || 937 dicam te
dixisse || 938 Chreme || 942 me mea omnia bona doti dixisse
illi || 950 ego hodie] egone ||

CLITIPHO MENEDEMVS CHREMES SYRVVS
ADVLESCENS SENES DVO SERVOS

- CL. Ítane tandem quaéso est, Menedeme, V 2
út pater
tám in breui spatio ómnem de me eiécerit animúm
patris? ⁹⁵⁵
- quódnam ob factum? quíd ego tantum scéleris admisi
miser?
- uólgo faciunt. ME. Scío tibi esse hoc gráuius multo
ac dúrius,
9 quó fit; uerum ego haúd minus aegre pátiór, id qui
néscio
néc rationem cápío, nisi quod tibi bene ex animó uolo.
CL. Híc patrem astare aibas. ME. Eccum. — CH. Quíd
me incusas, Clítipho? ⁹⁶⁰
- huíus quidquid ego féci, tibi prospéxi et stultitiaé tuae.
úbi te uidi esse ánimo omisso et suáua in praeséntia
10 quae éssent prima habére neque consúlere in longi-
túdinem:
cépi rationem, út neque egeres néque ut haec posses
pérdere.
úbi quói decuit prímo, tibi non lécuit per te míhi
dare, ⁹⁶⁵
- ábii ad proxumúm, tibi qui erat: eí commisi et cré-
didi.
íbi tuae stultítiae semper érit praesídium, Clítipho,
15 uíctus, uestitús, quo in tectum té receptes. CL. Eí
míhi!
- CH. Sátius est quam te ípso herede haec póssidere
Bácchidem.
- SY. Dísperii: sceléstus quantas túrbas concíui ínciens! 970
CL. Émori cupió. CH. Prius disce quaéso, quid sit uíuere.
úbi scies, si dísplicebit uíta, tum istoc útitor.

960 aiebas || 961 quidquid ego huius

20 SY. Ére, licetne? CH. Lóquere. SY. At tuto. CH. Ló-
quere. SY. Quae istast práuitas
quaéue amentiást, quod peccaui égo, id obesse huic!
CH. Ilicet.
né te admisce: némo accusat, Syre, te: nec tu arám
tibi 975
néc precatorém pararis. SY. Quíd agis? CH. Nil
suscénseo
néc tibi nec tíbi: nec uos est aéquom quod fació mihi.

SYRVS CLITIPHO
SERVOS ADVLESCENS

25 SY. *Ille* ábiit? uah, rogásse uellem. CL. Quíd? SY. unde
peterem míhi cibum:
ita nós abalienáuit. tibi iam esse ad sororem intéllego.
CL. Adeón rem rediisse, út periculum etiam á fame
míhi sít, Syre! 980
SY. Modo líceat uiuere, ést spes CL. Quae? SY. nos
ésuriturós satis.
CL. Inrídes in re tánta neque me quícquam consilio
ádiuuas?
30 SY. Immo ét ibi nunc sum et úsque dudum id égi,
dum loquitúr pater,
et quántum ego intellégere possum, CL. Quíd? SY.
non aberit lóngius.
CL. Quid érgo? SY. Sic est: nón esse horum te árbi-
tror. CL. Qui istúe, Syre? 985
satin sánus es? SY. Ego dícam quod mi in méntemst,
tu diiúdice.
dum istís fuisti sólus, dum nulla ália delectátio
35 quae própior esset, te índulgebant, tibi dabant: nunc
fília
postquámst inuenta uéra, inuentast caúsa qui te ex-
péllerent.

978 mihi peterem || 980 redisse ||

CL. Est uéri simile. SY. An tu ób peccatum hoc ésse
illum iratúm putas? 990
CL. Non árbitror. SY. Nunc áliud specta: mátres
omnes filiis
in péccato adiutrices, auxilio in paterna iniúria
40 solent ésse: id non fit. CL. Vérum dicis; quíd ego
nunc faciám, Syre?
SY. Suspítionem istánc ex illis quaére, rem profér
palam.
si nón est uera, ad mísericordiam ámbos adducés cito, 995
aut scíbis quoius sis. CL. Récte suades: faciám. —
SY. Sat recte hóc mihi
in méntem uenit: nám quam maxume huic uana haec
suspítios,
45 tam fácilume pacém patris in léges conficiét suas.
etiam haúscio an *iam* uxórem ducat ac Syro nil grátiae.
quid hoc aútem est? senex exít foras: ego fúgio. ad-
huc quod fáctumst, 1000
mirór non continuo hínc me abripuisse. ad Mene-
demum hunc pérgam:
eum míhi precatorém paro; seni nóstro fidei nil hábeo

SOSTRATA CHREMES
MATRONA SENEX

SO. Profécto nisi caués, tu, homo, aliquid gnáto con- v 3
ficiés mali:
idque ádeo miror, quó modo
tam inéptum quicquam tíbi uenire in méntem, mi uir,
pótuerit. 1005

QUAM

993 ego] ergo || 997. 998 NAMQUEADULESCENS MAXUME-
HUCUN. \ EC. . SPIS. . . | TAM FACILLUME PATRIS PACEM (nam-
que adulescens quam in minima spe situs | erit tam facillume
patris pacem) || 1001 MIRORCONTINUOHUNCADRIPUISSEADMENE-
DEMUM (miror non iussisse ilico arripi me ad Menedemum) ||

CH. Oh, pérgin mulier ódiosa esse? ullam égo rem
unquam in uitá mea
5 uoluí, quin tu in ea ré mihi aduorsátrix fueris, Sóstrata?
at sí rogem iam, quíd est quod peccem aut quam ób
rem id faciam: néscias,
in quá re nunc tam cónfidenter réstas, stulta. SO. Ego
néscio?

CH. Immó scis, potius quám quidem redeat íntegra
eadem orátio. SO. Oh, 1010
iníquos es, qui mé tacere dé re tanta póstules.

10 CH. Non póstulo iam: lóquere; nihilo mínus ego hoc
faciám tamen.

SO. Fácies? CH. Verum. SO. Nón uides quantúm
mali ex ea re éxcites?
súbditum se súspicatur. CH. 'Súbditum' ain tu? SO.
Síc erit,
mí uir. CH. Confitére? SO. Au, te obsecro, ístuc
inimicís siet! 1015
égon confítear meúm non esse filium, qui sít meus?

15 CH. Quíd? metuis ne nón, quom uelis, conuincas esse
illúm tuom?
cónuinces facile éx te natum: nám tui similis ést
probe. 1020
nám illi nil uitíst relictum, quin *idem* itidem sít tibi.
20 túm praeterea nísi tu nulla talem pareret filium.
séd ipse egreditur, quám seuerus! rém quom uideas,
cénséas.

SO. Quod filias inuenta? CH. Non: sed quod magis credun-
dum siet 1018
id quod est consimilis moribus

1006 ullam] nullamne || 1010 ad integrum eadem (haec
eadem) || 1022 talem nisi tu nulla (talem nulla nisi tu) ||

CLITIPHO SOSTRATA CHREMES
ADVLESCENS MATRONA SENEX

CL. Si úmquam ullum fuit témpus, mater, quom égo V 4
uoluptatí tibi
fúerim, dictus fílius tuos uóstra uoluntate: óbsecro, 1025
éús ut meminerís atque inopis núnc te miserescát mei:
quód peto aut quod uólo, parentes meós ut common-
strés mihi.

5 SO. Óbsecro, mi gnáte, ne istuc ín animum inducás
tuom,
álienum esse té. CL. Sum. SO. Miseram me, hócine
quaesisti óbsecro?
íta mihi atque huic sís superstes, út *tu* ex me atque
hoc nátus es, 1030
ét caue posthac, sí me amas, umquam ístuc uerbum
ex te audíam.

CH. Át ego, si me métuis, mores cáue in te esse istos
séntiam.

10 CL. Quós? CH. Si scire uís, ego dicam: gérró iners
fraus hélluo
gáneo's, damnósus: crede, et nóstrum te esse crédito.
CL. Nón sunt haec paréntis dicta. CH. Nón, si ex
capite sís meo 1035
nátus, item ut Minéruam esse aiunt éx Ioue, ea causá
magis
pátiar, Clitiphó, flagitiis tuis me infamem fieri.

15 SO. Dí istaec prohibeánt! CH. Deos nescio: égo quod
potero, sédulo.
quaerís id quod habés, parentis: quód abest non quaerís,
patri
quó modo obsequáre et ut serues quód labore inué-
nerit. 1040
nón mihi per fallácias addúcere ante oculos..? pudet
dicere hac praesénte uerbum túrpe: at te id nulló modo

1036 aiunt Mineruam esse ||

20 *facere puduit.* CL. *Éheu, quam ego nunc tótus displiceó mihi!*
quám pudet! neque quód principium ad plácandum inueniám scio.

MENEDEMVS CHREMES SOSTRATA CLITIPHO
 SENES DVO MATRONA ADVLESCENS

V 5 ME. *Énim uero Chremés nimis grauiter crúciat adulescéntulum* 1045
nímisque inhumane: éxeo ergo, ut pácem conciliem. óptume
ípsos uideo. CH. *Ehém, Menedeme, quór non arcessí iubes*
fíliam et quod dótis dixi firmas? SO. *Mi uir, te óbsacro*
 5 *né facias.* CL. *Pater, óbsacro mi ignóscas.* ME. *Da ueniám, Chremes:*
síne te exorem. CH. *Egon méa bona ut dem Baccéhidi donó sciens?* 1050
nón faciam. ME. *At id nos nón sinemus.* CL. *Sí me uiuom uís, pater,*
ignosce. SO. *Age, Chremés mi.* ME. *Age quaeso, né tam offirma té, Chremes.*
 CH. *Quíd istic? uideo nón licere ut coéperam hoc perténdere.*
 10 ME. *Fácis, ut te decét.* CH. *Ea lege hoc ádeo faciam, sí facit*
quód ego hunc aequom cénseo. CL. *Pater, ímpera: faciam ómnia.* 1055
 CH. *Úxorem ut ducás.* CL. *Pater!* CH. *Nihil aúdio.*
 SO. *Ad me récipio:*
fáciét. CH. *Nil etiam aúdio ipsum.* CL. *Pérrí!* SO. *An dubitas, Clítipho?*

CH. *Ímmo utrum uolt.* SO. *Fáciét omnia.* ME. *Haéc dum incipias, gráua sunt,*
 15 *dúmque ignores; úbi cognoris, fáclia.* CL. *Faciám, pater.*
 SO. *Gnáte, ego pol tibi dábo puellam lépidam, quam tu fáclle ames,* 1060
fíliam Phanócratae nostri. CL. *Rúfamne illam uírginem,*
caésiam, sparso óre, adunco náso? non possúm, pater.
 CH. *Héia, ut elegáns est! credas ánimum ibi esse.*
 SO. *Aliám dabó.*
 20 CL. *Ímmo, quandoquidém ducendast, égomet habeo própemodum*
quám uolo. SO. *Nunc laúdo, gnate.* CL. *Archónidi huius fíliam.* 1065
 CH. *Sátis placet.* CL. *Pater, hóc nunc restat.* CH. *Quíd? CL. Syro ignoscás uolo*
quae meá causa féclt. CH. *Fiat.* CANTOR. *Vós ualete et plaúclite.*

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 174 iambici senarii
 - 175 = 177 trochaici octonarii
 - 176 = 179 trochaici septenarii
 - 178 trochaicus quaternarius catalecticus
 - 180 ad 186 iambici octonarii
 - 187 trochaicus septenarius
 - 188 ad 241 iambici octonarii
 - 242 ad 256 trochaici septenarii
 - 257 ad 264 iambici octonarii
 - 265 ad 311 iambici senarii
 - 312 ad 339 trochaici septenarii
 - 340 ad 380 iambici senarii
 - 381 ad 397 trochaici septenarii
 - 398 ad 404 iambici octonarii
 - 405 ad 561 iambici senarii
 - 562 et 563 = 568 et 569 trochaici octonarii
 - 564 = 570 trochaici septenarii
 - 565 = 571 iambici octonarii
 - 566 iambicus quaternarius
 - 567 = 572 trochaici octonarii
 - 573 trochaicus septenarius
 - 574 trochaicus octonarius
 - 575 trochaicus septenarius
 - 576 ad 578 iambici octonarii
 - 579 trochaicus septenarius
 - 580 ad 582 trochaici octonarii
 - 583 et 584 trochaici septenarii
 - 585 ad 589 iambici octonarii
 - 590 iambicus quaternarius

- V. 591 ad 613 trochaici septenarii
 - 614 ad 622 iambici octonarii
 - 623 ad 667 trochaici septenarii
 - 668 ad 678 iambici octonarii
 - 679 ad 707 iambici septenarii
 - 708 iambicus senarius
 - 709 ad 722 trochaici septenarii
 - 723 ad 748 iambici septenarii
 - 749 ad 873 iambici senarii
 - 874 ad 907 trochaici septenarii
 - 908 ad 939 iambici senarii
 - 940 ad 977 trochaici septenarii
 - 978 ad 999 iambici octonarii
 - 1000 ad 1002 iambici septenarii
 - 1003 iambicus octonarius
 - 1004 iambicus quaternarius
 - 1005 ad 1012 iambici octonarii
 - 1013 ad 1067 trochaici septenarii.

E V N V C H V S

P · TERENTI · AFRI

GRAECA · MENANDR · ACTA · LVDIS · MEGALENSIBVS
L · POSTVMIO · ALBINO · L · CORNELIO · MERVLA · AED · CVR
EGERE · L · AMBIVIVS · TVRPIO · L · ATILIVS · PRAEN
MODOS · FECIT · FLACCVS · TIBIIS · DVABVS · DEXTRIS
FACTA · TERTIA · M · VALERIO · C · FANNIO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA

Sorórem falso dicitatam Tháidis
 id ípsum ignorans miles aduexít Thraso
 ipsíque donat. érat haec ciuis Áttica.
 eidem eunuchum, quem émerat, tradí iubet
 Tháidis amator Phaédria ac rus ípse abit 5
 Thrasóni oratus bíduum concéderet.
 ephébus frater Phaédriae puéllulam
 cum déperiret dóno missam Tháidi,
 ornátu eunuchi indúitur (suadet Pármeno):
 intro *út* iit, uitiat uírginem. sed Átticus 10
 ciuis repertus fráter eius cónlocat
 uitiatam ephébo; Phaédriam exorát Thraso.

PERSONAE

PHAEDRIA ADVLESCENS
 PARMENO SERVOS
 THAIS MERETRIX
 GNATHO PARASITVS
 CHAEREA ADVLESCENS
 THRASO MILES
 PYTHIAS ANCILLA
 CHREMES ADVLESCENS
 ANTIPHO ADVLESCENS
 DORIAS ANCILLA
 DORVS EVNVCHVS
 SANGA SERVOS
 SOPHRONA NVTRIX
 [LACHES] SENEX

PROLOGVS

Si quisquamst, qui placére se studeát bonis
 quam plúrumis et mínime multos laédere,
 in eís poëta hic nómen profitetúr suom.
 tum síquis est, qui dícitum in se incleméntius
 existumabit ésse, *is* sic existumet, 5
 respónsum, non dictum ésse, quia laesít prior,
 qui béne uortendo et eásdem scribendó male
 ex Graécis bonis Latínas fecit nón bonas.
 idém Menandri Phásma nuper pérdidit
 atque ín Thensauro scrípsit, causam dícere 10
 prius únde petitur, aúrum qua re sít suom,
 quam illúm qui petit, unde *is* sit thensaurús sibi
 aut únde in patrium mónumentum peruénerit.
 dehinc né frustretur ípse se aut sic cógitet
 'defúnctus iam sum, níhil est quod dicát mihi': 15
is ne érrer moneo et désinat lacéssere.
 habeo ália multa, quae nunc condonábitur,
 quae próferentur, póst si perget laédere,
 ita ut fácere instituit. quám nunc acturí sumus
 Menándri Eunuchum, póstquam aediles émerunt, 20
 perfécit sibi ut inspiciundi esset cópia,
 magistrátus quom íbi adéssent. occeptást agi.
 exclámat furem, nón poëtam fábulam
 dedísse et nil dedísse uerborúm tamen:
 Colacem ésse Naeni et Plaúti, ueterem fábulam, 25
 parasíti personam índe ablatam et militis.

3 in his (is) || 5 existimauit || 9 Phasma, nunc nuper dedit ||
 12 illum] ille (illi) ||

si id ést peccatum, péccatum inprudéntiast
poëtae, non qui fúrtum facere stúduerit.
id ita ésse uos iam iúdicare póteritis.

Coláx Menandrist: ín east parasitús colax 30
et míles gloriósus: eas se *hic* nón negat
persónas transtulísse ín Eunuchúm suam
ex Graéca; sed ea ex fábula factás prius
Latínas scisse sése, id uero pérnegat.

quod sí personis ísdem huic uti nón licet, 35
qui mágis licet curréntem seruom scríbere,
bonás matronas fácere, meretricés malas,
puerúm supponi, fálli per seruóm senem,
amáre, odisse, súspicari? dénique 40
nullúmst iam dictum, quód non sit dictúm prius.
qua re aéquomst uos cognóscere atque ignóscere,
quae uéteres factitáruunt si faciúnt noui.
date óperam, cum siléntio animum atténdite,
ut pérnoseatis, quíd sibi Eunuchús uelit. 45

parasitum edacem, gloriosum militem 38

33 ea ex fabula] eas fabulas ||

PHAEDRIA PARMENO
ADVLESCENS SERVOS

PH. Quid ígitur faciam? nón eam ne núnc quidem, 11
quom arcéssor ultro? an pótius ita me cómparem,
non pérpeti meretricum contumélias?

exclúsit; reuocat: rédeam? non, si me óbsecret.

5 PA. Siquidem hércle possis, níl prius neque fórtius. 50
uerúm si incipies néque pertendes gnáuiter
atque, úbi pati non póteris, quom nemo éxpetet,
infécta pace ultro ad eam uenies, índicans
te amáre et ferre nón posse: actumst, flicet,
10 perísti: eludet, úbi te uictum sénserit. 55

proin tú, dum est tempus, étiam atque etiam cógita,
ere: quae res in se néque consilium néque modum
habet úllum, eam consílio regere nón potes.
in amóre haec omnia ínsunt uitia: iniúriae,

15 suspítiones, ínimicitiae, indútia, 60
bellúm, pax rursum: incérta haec si tu póstules
ratióne certa fácere, nihilo plús agas
quam sí des operam ut cúm ratione insánias.
et quód nunc tute técum iratus cógitas

20 'egone íllam, quae illum, quae me, quae non...? síne 65
modo,

mori me malim: séntiet qui uír siem?:

haec uérba *illa* una me, hércle falsa lácrimula,
quam oculós terendo misere uix ui expésserit,
restínguet, et te ultro áccusabit, ét dabis

25 ultró supplicium. PH. Indígnum facinus! núnc ego 70
et illám scelestam esse ét me miserum séntio:

et taedet et amore ardeo, et prudens sciens,
 uiuos uidensque pereo, nec quid agam scio.
 PA. Quid agas? nisi ut te redimas captum quam queas
 30 minumó; si nequeas paululo, at quanti queas: 75
 et ne te adflictes. PH. Itane suades? PA. Si sapis.
 neque praeterquam quas ipse amor molestias
 habet addas, et illas quas habet recte feras.
 sed eccam ipsa egreditur, nostri fundi calamitas:
 35 nam quod nos capere oportet, haec intercipit. 80

THAIS PHAEDRIA PARMENO
 MERETRIX ADVLESCENS SERVOS

1 2 TH. Miseram me! uereor ne illud grauius Phaedia
 tulerit neue aliorum atque ego feci acceperit,
 quod heri intro missus non est. PH. Totus, Parmeno,
 tremo horreoque, postquam aspexi hanc. PA. Bono
 animo es:
 5 accede ad ignem hunc, iam calesces plus satis. 85
 TH. Quis hic loquitur? ehem, tu hic eras, mi Phaedia?
 quid hic stabas? quor non recta intro ibas? PA. Ce-
 terum
 de exclusione uerbum nullum? TH. Quid taces?
 PH. Sane quia uero hae mihi patent semper fores
 10 aut quia sum apud te primus. TH. Missa ista face. 90
 PH. Quid 'missa'? o Thais, Thais, utinam esset mihi
 pars aequa amoris tecum ac pariter fieret,
 ut aut hoc tibi doleret itidem ut mihi dolet,
 aut ego istuc abs te factum nihili penderem!
 15 TH. Ne crucia te obsecro, anime mi, mi Phaedia. 95
 non pol, quo quemquam plus amem aut plus diligam,
 eo feci: sed res ita erat, faciendum fuit.
 PA. Credo, ut fit, misera praee amore exclusi hunc
 foras.

TH. Sicine agis, Parmeno? age; sed huc qua gratia
 20 te arcessi iussi, ausculta. PH. Fiat. TH. Dic mihi 100
 hoc primum, potin est hic tacere? PA. Egone? optume.
 uerum heus tu, hac lege tibi meam astringo fidem:
 quae uera audiui, taceo et contineo optume;
 sin falsum aut uanum aut finctumst, continuo palamst:
 25 plenus rimarum sum, hac atque illac perfluo. 105
 proin tu, taceri si uis, uera dicito.
 TH. Mater mihi Samia fuit, ea habitabat Rhodi.
 PA. Potest taceri hoc. TH. Ibi tum matri paruolam
 puellam dono quidam mercator dedit
 30 ex Attica hinc abreptam. PH. Ciuemne? TH. Ar-
 bitror, 110

certum non scimus. matris nomen et patris
 dicebat ipsa; patriam et signa cetera
 neque scibat neque per aetatem etiam potis erat.
 mercator hoc addabat: e praedonibus,
 35 unde emerat, se audisse abreptam e Sunio. 115
 mater ubi accepit, coepit studiose omnia
 docere, educere, ita uti si esset filia.
 sororem plerique esse credebant meam.
 ego cum illo, quocum tum uno rem habebam ho-
 spite,
 40 abii huc: qui mihi reliquit haec quae habeo omnia. 120
 PA. Vtrumque hoc falsumst: efluat. TH. Qui istuc?
 PA. Quia
 neque tu uno eras contenta neque solus dedit:
 nam hic quoque bonam magnamque partem ad te
 attulit.
 TH. Itast; sed sine me peruenire quo uolo.
 45 interea miles, qui me amare occiperat, 125
 in Cariamst profectus: te interea loci
 cognoui. tute scis postilla quam intumum
 habeam te et mea consilia ut tibi credam omnia.

PA. Ne hoc quidem tacebit Pármeno. TH. Oh, du-
biúmne id est?
50 hoc ágite, amabo. máter mea illic mórtuast 130
nupér: quouis frater áliquantum ad remst áuidior.
is ubi *esse* hanc forma uídet honesta uírginem
et fídibus scire, prétium sperans ílico
prodúcit, uendit. fórte fortuna ádfuit
55 hic méus amicus: émit eam donó mihi, 135
inprúdens harum rérum ignarusque ómnium.
is uénit: postquam sénsit me tecúm quoque
rem habére, fingit caúsas ne det sédulo:
ait, sí fidem habeat se íri praepositúm tibi
60 apúd me, ac non id métuat, ne, ubi accéperim, 140
sesé relinquam, uélle se illam míhi dare;
uerum íd uereri. séd ego quantum súspicor,
ad uírginem animu adiécit. PH. Etiamne ámpliús?
TH. Níl: nám quaésiui. núnc ego eam, mi Phaédria,
65 multae sunt causae quam ób rem cupio abdúcere: 145
primúm quod soror est dícta, praeterea út suis
restítuam ac reddam. sóla sum: habeo hic néminem
neque amícum neque cognátum. quam ob rem, Phaédria,
cupio áliquos parere amícos beneficío meo.
70 id amábo adiuta mé, quo id fiat fácius. 150
sine illúm priores pártis hosce aliquót dies
apúd me habere. níl respondes? PH. Péssuma,
egon quícquam cum istis fáctis tibi respóndeam?
PA. Eú nóster, laudo: tándem perdoluít: uir es.
75 PH. At égo nescibam, quórsum tu íres: 'páruola 155
hinc ést abrepta; edúxit mater pró sua;
soror díctast; cupio abdúcere, ut reddám suis:'
nempe ómnia haec nunc uérba huc redeunt déniqúe:
ego exclúdor, ille récipitur. qua grátia?
80 nisi si íllum plus quam mé amas et istam núnc 160
times,

129 PH. ne || PA. oh || 130 TH. hoc || 131 quouis] eius ||
149 beneficio || 155 nesciebam || 160 amas quam me ||

quae aduécstast, ne illum tálem praeripiát tibi.
TH. Ego id tíneo? PH. Quid te ergo áliud sollicitát? cedo.
num sólus ille dóna dat? numcúbi meam
benígnitatem sénsisti in te cláudier?
85 nonne úbi mi dixti cúpere te ex Aethíopia 165
ancállulam, relictis rebus ómnibus
quaesiúi? porro eunúchum dixti uélle te,
quia sólae utuntur eís reginae: répperi,
herí minas uigínti pro ambobús dedi.
90 contéptus abs te támen haec habui in mémoria: 170
ob haéc facta abs te spérnor! TH. Quid istic, Phaédria?
quamquam íllam cupio abdúcere atque hac re árbitror
íd fieri posse máxime: uerúm tamen
potiús quam te inimicum hábeam, faciam ut iússeris.
95 PH. Vtinam ístuc uerbum ex ánimo ac uere díceres 175
'potiús quam te inimicum hábeam!' si istuc créderem
sincére dici, quídus possem pépeti.
PA. Labáscit ictus úno uerbo quám cito!
TH. Ego nón ex animo mísera dico? quám ioco
100 rem uóluiſti a me tándem, quin perféceris? 180
ego ímpetrare néqueo hóc abs te, bíduom
saltem út concedas sólum. PH. Siquidem bíduom:
uerúm ne fiant ísti uigínti dies.
TH. Profécito non plus bíduom aut.. PH. 'Aut' nú
moror.
105 TH. Non fiét: hoc modo síne te exorem. PH. Scí-
licet 185
faciúndumst quod uis. TH. Mérito te amo, béne facis.
PH. Rus íbo: ibi hoc me mácerabo bíduom.
ita fácere certumst: mós gerundust Tháidi.
tu, Pármeno, huc fac illi ádducantur. PA. Máxime. —
110 PH. In hoc bíduom, *mea* Tháís, uale. TH. Mi Phaé-
dria, 190
et tú: numquid uis áliud? PH. Egone quíd uelim?

163 num ubi (nuncubi) || 168 is (his) || 170 tamen con-
temptus abs te || 178 uictus ||

cum mīlite isto praesens absens ut sies;
 diēs noctisque me ames, me desideres,
 me somnies, me exspectes, de me cogites,
 115 me speres, me te oblectes, mecum tota sis: 195
 meus fac sis postremo animus, quando ego sum tuos. —
 TH. Me miseram! fors *fuat* an mi hic paruum habeat
 fidem
 atque ex aliarum ingeniiis nunc me iudicet.
 ego pol, quae mihi sum conscia, hoc certo scio,
 120 neque me finxisse falsi quicquam neque meo 200
 cordi esse quemquam cariorem hoc Phaedia.
 et huius quidquid feci, causa uirginis
 feci: nam me eius spero fratrem propemodum
 iam reperisse, adulescentem adeo nobilem;
 125 et is hodie uenturum ad me constituit domum. 205
 concedam hinc intro atque exspectabo, dum uenit.

PHAEDIA PARMENO
 ADVLESCENS SERVOS

II 1 PH. Fac, ita ut iussi, deducantur isti. PA. Faciam.
 PH. At diligenter!
 PA. Fiet. PH. At matire! PA. Fiet. PH. Satin hoc
 mandatūmst tibi? PA. Ah
 rogitare, quasi difficile sit.
 utinam tam aliquid inuenire facile possis, Phaedia,
 quam 210
 5 hoc peribit! PH. Ego quoque una pereō, quod mihi
 carius:
 ne istuc tam iniquo patiari animo. PA. Minime: qui
 effectum dabo.
 sed numquid aliud imperas?
 PH. Minus nostrum ornato uerbis, quod poteris, et
 istum aemulum,

197 forsitan hic mihi || 202 quidquid huius || 212 quin
 effectum ||

quod poteris, ab ea pellito. 215
 10 PA. Memini, tam etsi nullus moneas. PH. Ego rus
 ibo atque ibi manebo.
 PA. Censeo. PH. Sed heus tu! PA. Quid uis? PH.
 Censen posse me offirmare
 perpeti, ne redeam interea? PA. Tene? non hercle
 arbitror:
 nam aut iam reuortere, aut mox noctu te adiget hor-
 sum insomnia.
 PH. Opus faciam, ut defetiger usque, ingratiis ut
 dormiam. 220
 15 PA. Vigilabis lassus: hoc plus facies. PH. Abi, nil
 dicis, Parmeno.
 eiciunda hercle haec est mollities animi: nimis me in-
 dulgeo.
 tandem non ego illam caream, si sit opus, uel totum
 triduum? PA. Hui,
 uniuersum triduum? uide quid agas. PH. Stat sen-
 tentia. —
 PA. Di boni, quid hoc moribist? adeo homines immu-
 tariet 225
 20 ex amore, ut non cognoscas eundem esse! hoc nemo fuit
 minus ineptus, magis seuerus quisquam nec magis
 continens.
 sed quis hic est, qui huc pergit? attat, hiquidemst
 parasitus Gnatho
 militis: ducit secum una uirginem dono huic: papae!
 facie honesta. mirum ni ego turpiter me hodie hic
 dabo 230
 25 cum meo decrepito hoc eunucho. haec superat ipsam
 Thaidem.

217 offirmare et || 228 hic quidem est || 230 me turpiter ||

GNATHO PARMENO
PARASITVS SERVOS

II 2 GN. Di ímmortales, hóm̄ini homo quid praestat! stulto
intéllegens
quíd interest! hoc ádeo ex hac re uénit in mentém
m̄ihi:
cónueni hodie aduéniens quendam meí loci hinc atque
órdinis
hóm̄inem haud inpurum, ítidem patria qui ábligur-
rierát bona: 235
5 uídeo sentum squálidum aegrum, pánnis annisque
óbsitum.
'quíd istuc' inquam 'ornátist?' "quoniam míser quod
habui pérdidi, em
quó redactus sum. ómnes me noti átque amici dé-
serunt."
híc ego illum contémpsi prae me; 'quid homo' inquam
'ignauíssume?
ítan parasti te, út spes nulla rélicua in te sít tibi? 240
10 s̄imul cum re consílium amisti? uíden me ex eodem
ortúm loco?
quí color nitór uestitus, quae habitudost córporis!
ómnia habeo, néque quicquam habeo: níl quom est,
níl defít tamen.'
"át ego infelix néque ridiculus ésse neque plagás pati
póssum." 'quid? tu his rébus credis fieri? tota errás
uia. 245
15 ólim isti fuit géneri quondam quaéstus apud saeclúm
prius;
hóe nouomst aucúpium; ego adeo hanc prímus in-
uení uiam.
ést genus hominum, qui ésse primos se ómnium rerúm
uolunt,
néc sunt: hos conséctor; hisce ego nón paro me ut
rídeant,

séd eis ultro adrídeo et eorum íngenia admirór simul. 250
20 quídquid dicunt, laúdo; id rursum sí negant, laudo íd
quoque;
négat quis? nego; aít? áío; postremo ímperaui ego-
mét mihi
ómnia adsentári. is quaestus núnc est multo ubér-
rumus.'
PA. Scítum hercle hominem! hic hóm̄ines prorsum ex
stúltis insanós facit.
GN. dum haec lóquimur, intereá loci ad macéllum ubi
aduenímus, 255
25 concúrrunt laeti mi óbuiam cuppédinarií ómnes:
cetárii laníí coqui fartóres piscatóres,
quibus ét re salua et pérđita profúeram et prosum
saépe:
salútant, ad cenám uocant, aduéntum gratulántur.
ille úbi míser famélicus uidet mé esse tanto honóre, 260
30 tam fáciie uictum quaérere: ibi homo coépit me ob-
seccáre,
ut síbi liceret díscere id de mé: sectari iússi,
si pótis est, tamquam filósophorum habent dísciplinae
ex ípsis
uocábula, ut parasíti item Gnathónici uocéntur.
PA. Viden ótium et cibus quíd facit aliénus? GN. sed
ego céssó 265
35 ad Tháidem hanc dedúcere et rogáre ad cenam ut
uéniat.
sed Pármenonem ante óstium huius stáre tristem
uídeo,
riualis seruom: sálua res est. ním̄irum homines frígent.
nebulónem hunc certumst lúdere. PA. Hisce hoc mú-
nere arbitrántur
suam Tháidem esse. GN. Plúruma salúte Parme-
nónem 270

250 his (is) || 264 parasiti ita (itidem) ut || 267 ostium
Thaidis tristem ||

- 40 summum suum inperit Gnatho. quid agitur? PA.
Statur. GN. Video.
numquidnam hic quod nolis uides? PA. Te. GN. Crédo:
at numquid aliud?
PA. Quidum? GN. Quia tristi's. PA. Nil quidem. GN.
Ne sis: sed quid uidetur
hoc tibi mancipium? PA. Non malum hercle. GN. Vro
hominem. PA. Vt falsus animist!
GN. Quam hoc minus gratum Thaidi arbitrare esse?
PA. Hoc nunc dicis 275
- 45 eiectos hinc nos; omnium rerum, heus, uicissitudo est.
GN. Sex ego te totos, Parmeno, hos mensés quietum
reddam,
ne sursum deorsum cursites neue usque ad lucem
uigiles:
ecquid beo te? PA. Men? papae! GN. Sic soleo amicos.
PA. Laudo.
- GN. Detineo te: fortasse tu profectus alio fueras. 280
50 PA. Nusquam. GN. Tum tu igitur paululum da mi
operae: fac ut admittar
ad illam. PA. Age modo, i: nunc tibi patent fores
hae, quia istam ducis.
GN. Numquem euocari hinc uis foras? — PA. Sine
biduom hoc praetereat:
qui mihi nunc uno digitulo fores aperis fortunatus,
ne tu istas faxo calcibus saepe insultabis frustra. — 285
- 55 GN. Etiamne tu hic stas, Parmeno? eho, numnam
hic relictus custos,
nequis forte internuntius clam a milite ad istam curset?
PA. Facete dictum: mira uero militi quae placeant! —
sed uideo erilem filium minorem huc aduenire.
miror, quid ex Piraeo abierit: nam ibi custos publi-
cest nunc. 290
- 60 non temerest: et properans uenit, nescio quid circum-
spectat.

CHAEREA PARMENO
ADVLESCENS SERVOS

CH. Occidi!

II 3

- neque uirgost usquam neque ego, qui illam e con-
spectu amisí meo.
ubi quaeram, ubi inuestigem, quem percónter, quam
insistam uiam,
incertus sum. una haec spes est: ubi ubi est, diu
celari non potest. 295
- 50 faciem pulcram! deleo omnis dehinc ex animo mu-
lieres:
taedet cottidianarum harum formarum. PA. Ecce autem
alterum,
qui nescio quid de amore loquitur: o infortunatum senem!
hic uerost, qui si occéperit, ludum iocumque, sat scio,
dicet fuisse illum alterum, praeut huius rabies quae
dabit. 300 301
- 10 CH. Vt illum di deaque senium perdant, qui hodie
me remoratus est,
meque adeo qui restiterim, tum autem qui illum flocci
fecerim!
sed eccum Parmenonem. salue. PA. Quid tu es tri-
stis? quidue es alacris?
unde is? CH. Egone? nescio hercle, neque unde eam
neque quorsum eam: 305
- ita prorsum oblitus sum mei.
- 15 PA. Qui quaeso? CH. Amo. PA. Hem! CH. Nunc, Par-
meno, tu ostendes te qui uir sies.
scis te mihi saepe pollicitum esse 'Chaerea, aliquid
inueni
modo quod ames: in ea re utilitatem ego faciam ut
cognoscas meam',
quom in cellulam ad te patris penum omnem con-
gerebam clanculum. 310

- PA. Age, inépte. CH. Hoc hercle factumst. fac sis
nunc promissa adpareant:
- 20 sic ádeo digna res est, ubi tu neruos intendas tuos.
haud similis uirgost uirginum nostrarum, quas matres
student
demissis umeris esse, uincto pectore, ut gracilae sient.
siquast habitior paulo, pugilem esse aiunt, deducunt
cibum: 315
- tam etsi bonast natura, reddunt curatura iunceas:
25 itaque ergo amantur. PA. Quid tua istaec? CH. Noua
figura oris. PA. Papae!
CH. Color uerus, corpus solidum et suci plenum.
PA. Anni? CH. Anni? sedecim.
PA. Flos ipsus. CH. *Ipsam* hanc mihi tu uel ui uel
clam uel precario
fac tradas: mea nil re fert, dum potiar modo. 320
PA. Quid? uirgo quoiast? CH. Nescio hercle. PA. Un-
dest? CH. Tantundem. PA. Vbi habitat?
30 CH. Ne id quidem. PA. Vbi uidisti? CH. In uia. PA.
Qua ratione amisisti?
CH. Id equidem adueniens mecum stomachabar modo:
neque quemquam ego hominem esse arbitror, qui
magis bonae
felicitates omnes auorsaesient. 325
PA. Quid hoc est sceleris! CH. Perii. PA. Quid fac-
tumst? CH. Rogas?
35 patris cognatum atque aequalem Archidemem
nouistin? PA. Quid ni? CH. Is, dum hanc sequor, fit
mi obuiam.
PA. Incommode hercle. CH. Immo enim uero infeli-
citer:
nam incommoda alia sunt dicenda, Parmeno. 330
illum liquet mihi deierare his mensibus
40 sex septem prorsum non uidisse proximum

312 sic] si (siue) || 319 flos ipsum (ipse) || tu mihi ||
325 aduersae ||

- nisi nunc, quom minime uellem minimeque opus fuit.
eho, nonne hoc monstri similest? quid ais? PA.
Maxime.
- CH. Continuo adcurrit ad me, quam longé quidem, 335
incruos, tremulus, labiis demissis, gemens:
45 'heus heus, tibi dico, Chaerea' inquit. restiti.
'scin quid ego te uolebam?' "dic." 'cras est mihi
iudicium.' "quid tum?" 'ut diligenter nunties
patri, aduocatus mane mi esse ut meminerit.' 340
dum haec dicit, abiit hora. rogo numquid uelit.
50 'recte' inquit. abeo. quom huc respicio ad uirginem,
illa sese interea commodum huc aduorterat
in hanc nostram plateam. PA. Mirum ni hanc dicit,
modo
huic quae datast dono. CH. huc quom aduenio,
nulla erat. 345-
- PA. Comités secuti scilicet sunt uirginem?
55 CH. Verum: parasitus cum ancilla. PA. Ipsast: flicet.
desine, iam conclamatumst. CH. Alias res agis.
PA. Istuc ago equidem. CH. Nostin quae sit? dic mihi,
uidistin? PA. Vidi, noui: scio quo abducta sit. 350
CH. Eho, Parmeno mi, nostin et scis ubi siet?
60 PA. Huc deductast ad meretricem Thaidem: ei dono
datast.
CH. Quis is est tam potens cum tanto munere hoc?
PA. Miles Thraso,
Phaedriae riuális. CH. Duras fratris partis praedicas.
PA. Immo enim si scias quod donum huic dono contra
comparat, 355
magis id dicas. CH. Quodnam quaeso hercle? PA.
Eunuchum. CH. Illumne obscuro
65 inhonestum hominem, quem mercatus est heri, senem
mulierem?
PA. Istum ipsum. CH. Nimium homo quatietur cum
dono foras.

349 mihi aut || 356 tum magis || 358 quatietur certe cum ||

séd istam Thaidém non sciui nóbis uicinam. PA.
Haú diust.

CH. Périi, nunquamne étiam me illam uídusse! ehodum
dic mihi: 360

éstne, ut fertur, fóрма? PA. Sane. CH. At níhil ad
nostram hanc? PA. Ália res.

70 CH. Óbsecro hércle, Pármeno, fac ut pótiar. PA.
Faciam sédulo:

dábo operam, adiuuábo. numquid me áliud? CH. Quo
nunc ís? PA. Domum,

út mancupia haec, íta uti iussit fráter, ducam ad
Thaidém.

CH. Ó fortunatum ístum eunuchum, quí quidem in
hanc detúr domum! 365

PA. Quíd ita? CH. Rogitas? súmma forma sémpér
conseruám domi

75 uidébit, conloquétur, aderit úna in unis aédibus;
cibúm non numquam cápíet cum ea, intérdum propter
dórmiet.

PA. Quíd sí nunc tute fórtunatus fías? CH. Qua re,
Pármeno?

respónde. PA. Capias uéstem illius. CH. Véstem?
quid tum póstea? 370

PA. Pro illó te deducam. CH. Aúdio. PA. Te esse
illum dicam. CH. Intéllego.

80 PA. Tu illís fruare cómmodis, quibus tu illum dice-
bás modo:

cibum úna capias, ádsis, tangas, lúdas, propter dórmias,
quandóquidem illarum néque te quisquam nóuit neque
scit quí sies.

praetérea forma et aétas ipsast, fáciie ut pro eunuchó
probes. 375

CH. *Hui*, díxti pulcre: núnquam uidi mélius consiliúm
dari.

362 sedulo ac || 364 ita ut || 370 illius uestem (tu illius
uestem) ||

85 age eámus intro núnciam: orna me, ábduc, duc, quan-
túm potis.

PA. Quíd agís? iocabar équidem. CH. Garris. PA.
Périi, quid ego egí miser!

quo trúdis? perculerís iam tu me. tibi equidem dicó,
mane.

CH. Eámus. PA. Pergin? CH. Cértumst. PA. Vide modo
hóc ne nimis sit cállidum. 380

CH. Non ést profecto: síne. PA. At enim istaec ín me
cudetúr faba. CH. Ah!

90 PA. Flagítium facimus. CH. Án id flagitiumst, si ín
domum meretríciam

dedúcar et illis crúciibus, quae nos nóstramque adu-
lescéntiam

habent déspicatam et quae nos sémpér ómnibus cru-
ciánt modis,

nunc réferam gratiam átque eas itidem fállam, ut ab
illis fállimur? 385

an pótius haec pati aéquomst, pater ut á me ludatúr
dolis?

95 quod quí rescierint, cúlpent; illud mérito factum omnés
putent.

PA. Quíd istíc? si certumst fácere, faciam: uérum ne
post cónferas

culpam ín me. CH. Non faciám. PA. Iubesne? CH.
Iúbeam? cogo atque impero;

numquám defugiam auctóritatem. séquere. PA. Di
uortánt bene! 390

377 potes (potest) || 380 uide ne nimium callidum (sic) hoc
sit modo || 386 pati (patri) aequomst fieri ut || 390 PA. se-
quere. di ||

THRASO GNATHO PARMENO
MILES PARASITVS SERVOS

- III 1 TH. Magnás uero agere grátias Thaís mihi?
GN. Ingéntis. TH. Ain tu, laétast? GN. Non tam
ipsó quidem
donó quam abs te datum ésse: id uero sério
triúmphant. PA. Hoc prouiso ut, ubi tempús siet,
5 dedúcam. sed eccum mílitem. TH. Est istúe datum 395
profécto, ut grata míhi sint quae facio ómnia.
GN. Aduórti hercle animum. TH. Vél rex semper
máxumas
míhi agébat quidquid féceram, aliis nó n item.
GN. Labóre alieno mágno partam glóriam
10 uerbís saepe in se trásmouet, qui habét salem; 400
quod in tést. TH. Habes. GN. Rex te érgo in oculis
TH. Scilicet.
GN. gestáre? TH. Verum: crédere omnem exércitum,
consília. GN. Mirum. TH. Túm sicubi eum sátietas
hominum aut negoti síquando odium céperat,
15 requiescere ubi uolébat, quasi . . . nostín? GN. Scio: 405
quasi ubi illam exspueret míseriam ex animó, TH.
Tenes.
tum mé conuiuam sólum abducebát sibi. GN. Hui,
regem élegantem nárras. TH. Immo sic homost:
perpaúcorum hominumst. GN. Immo nullorum, ár-
bitror,
20 si técum uiuit. TH. Inuidere omnés mihi, 410
mordére clanculum; égo non flocci péndere.
illi ínuidere míseré, uerum unús tamen
inpénse, elephantis quem Índicis praefécerat.
is úbi molestus mágis est, 'quaeso' inquám 'Strato,
25 eone és ferox, quia habés imperium in béluas?' 415
GN. Pulcré mehercle *istuc* díctum et sapientér. papae,
iuguláras hominem. quíd ille? TH. Mutus sílico.

- GN. Quid ní ésset? PA. Di uostrám fidem! hominem
pérditum
miserúmque et illum sácrilegum! TH. Quid illúd,
Gnatho,
30 quo pácto Rhodium tétigerim in conuúio, 420
numquám tibi dixi? GN. Númquam, sed narra ób-
secro.
plus míliens audíui. TH. Vna in conuúio
erat híc, quem dico, Rhódus adulescéntulus.
forte hábui scortum: coépit ad id adlúdere
35 et me ínridere. 'quíd ais' inquam homini 'ínprudens? 425
lepus túte es, pulpaméntum quaeris?' GN. Háhahahae.
TH. Quid ést? GN. Facete, lépide, laute, níl supra!
tuomne, óbsecro te, hoc díctum erat? uetus crédidi.
TH. Audíeras? GN. Saepe, et fértur in primís. TH.
Meumst.
40 GN. Dolet díctum inprudenti ádulescenti et líbero. 430
PA. At té di perdant! GN. Quid ille quaeso? TH.
Pérditus:
risu ómnes qui aderant émoriri; dénique
metuébant omnes iám me. GN. Non iniúria.
TH. Sed heús tu, purgon égo me de istac Tháidi,
45 quod eám me amare súspicatast? GN. Níl minus. 435
immo aúge magis súspicionem. TH. Quór? GN. Rogas?
scin, síquando illa méntionem Phaédriae
facit aut si laudat, te út male urat? TH. Séntio.
GN. Id út ne fiat, haéc res solast rémedio.
50 ubi nóminabit Phaédriam, tu Pámphilam 440
contínuo. síquando illa dicet 'Phaédriam
intró mittamus cómissatum', Pámphilam
cantátum prouocémus. si laudábit haec
illíus formam, tu húius contra. dénique
55 par pró pari reférto, quod eam mórdeat. 445
TH. Siquidém me amaret, túm istuc prodessét, Gnatho.
GN. Quando illud quod tu dás exspectat átque amat,

iam dudum te amat: iam dudum illi facile fit
quod doleat: metuit semper, quem ipsa nunc capit
fructum, nequando iratus tu alio conferas. 450
60 TH. Bene dixti: at mihi istuc non in mentem uenerat.
GN. Ridiculum: non enim cogitaras; ceterum
idem hoc tute melius quanto inuenissés, Thraso!

THAIS	THRASO	PARMENO	GNATHO
MERETRIX	MILES	SERVOS	PARASITVS

PYTHIAS
ANCILLA

III 2 TH. Audire uocem uisa sum modo militis.
atque ecce. salue, mi Thraso. THR. O Thais mea, 455
meum saluum, quid agitur? ecquid nos amas
de fidicina istac? PA. Quam uenuste, quod dedit
5 principium adueniens! TH. Plurimum merito tuo.
GN. Eamus ergo ad cenam. quid stas? PA. Em al-
terum:
ex homine hunc natum dicas? TH. Vbi uis, non
moror. 460
PA. Adibo atque adsimulabo quasi nunc exeam.
ituran, Thais, quopiam es? TH. Ehem, Parmeno,
10 bene fecisti hodie: itura... PA. Quo? TH. Quid, hunc
non uides?
PA. Video et me taedet. ubi uis, dona adsunt tibi
a Phaédria. THR. Quid stamus? quor non imus
hinc? 465
PA. Quaeso hercle ut liceat, pace quod fiat tua,
dare huic quae uolumus, conuenire et conloqui.
15 THR. Perpulera credo dona aut nostri similia.
PA. Res indicabit. heus! iubete istos foras
exire, quos iussi. ocius procede tu huc. 470
ex Aethiopiast usque haec. THR. Hic sunt tres minae.

GN. Vix. PA. Vbi tu es, Dore? accede huc. em eu-
nuchum tibi,
20 quam liberali facie, quam aetate integra!
TH. Ita me di ament, honestust. PA. Quid tu ais,
Gnatho?
numquid habes quod contemnas? quid tu autem,
Thraso? 475
tacent: satis laudant. fac periculum in litteris,
fac in palaestra, in musicis: quae liberum
25 scire aequomst adulescentem, sollertem dabo.
THR. Ego illum eunuchum, si opus sit, uel sobrius...!
PA. Atque haec qui misit, non sibi soli postulat 480
te uiuere et sua causa excludi ceteros,
neque pugnas narrat neque cicatricés suas
30 ostentat neque tibi obstat, quod quidam facit;
uerum ubi molestum non erit, ubi tu uoles,
ubi tempus tibi erit, sat habet, si tum recipitur. 485
THR. Adparet seruum hunc esse domini pauperis
miserique. GN. Nam hercle nemo posset, sat scio,
35 qui haberet qui pararet alium, hunc perpeti.
PA. Tace tu, quem ego esse infra infumos omnis puto
hominés: nam qui adsentari huic animum induxeris, 490
e flamma petere te cibum posse arbitror.
THR. Iamne imus? TH. Hos prius intro ducam et
quae uolo
40 simul imperabo: poste huc continuo exeo. —
THR. Ego hinc abeo. tu istanc opperire. PA. Haud
conuenit
una ire cum amica imperatorem in uia. 495
THR. Quid tibi ego multa dicam? domini simiu's.
GN. Hahahaé. THR. Quid rides? GN. Istuc quod
dixti modo,
45 et illud de Rhodio dictum quom in mentem uenit.
sed Thais exit. THR. Abi prae, cura ut sint domi

493 poste] post (postea) || 496 simiu's] similis es ||
499 curre ||

paráta. GN. Fiet. — TH. Díligenter, Pýthias, 500
 fac cúres, si forte hóc Chremes aduénierit,
 ut óres, primum ut rédeat; si id non cómmodumst,
 50 ut máneat; si id non póterit, ad me addúcito.
 PY. Ita fáciam. TH. Quid? quid áliud uolui dícere?
 ehem: cúrate istam díligenter uírginem: 505
 domi adsítis facite. THR. Eámus. TH. Vos me sé-
 quimini.

CHREMES PYTHIAS
 ADVLESCENS ANCILLA

III 3 CH. Profécto quanto mágis magisque cógito,
 nimirum dabit haec Tháís mihi magnúm malum:
 ita mé uideo ab ea astúte labefactárier
 iam túm quom primum iússit me ad se arcéssier. 510
 5 rogét quis 'quid tibi cum illa?' ne norám quidem.
 ubi uéni, causam, ut íbi manerem, répperit:
 ait rém diuinam fécissee et rem sériam
 uelle ágere mecum. iám tum erat suspítio,
 doló malo haec fieri ómnia. ipsa adcúmbere 515
 10 mecúm, mihi sese dáre, sermonem quaérere.
 ubi fríget, huc euásit, quam pridém pater
 mihi et máter mortui éssent. dico, iám diu.
 rus écquod Suni habérem et quam longe á mari.
 credo eí placere hoc, spérat se a me auéllere. 520
 15 postrémo, ecqua inde párua periússét soror;
 ecquís cum ea una; quíd habúisset, quóm perit;
 ecquís eam posset nóscere. haec quor quaéritet?
 nisi si illa forte quae ólim perit páruola
 soror, eám se intendit ésse, ut est audácia. 525
 20 uerum éa si uiuít, ánnos natást sédecim,
 non máior; Tháís, quám ego sum, maíusculast.
 misít porro orare, út uenirem, sério.

500 fiat || 502 redeat] maneat || 503 maneat] redeat ||
 519 suni ecquod ||

aut dícat quod uolt aut molesta né siet.
 non hércle ueniam tértio. heus heus, écquis hic? 530
 25 ego súm, Chremes. PY. O cápítulum lepidíssimum!
 CH. Dico égo mi insidias fieri? PY. Tháís máxumo
 te orábat opere, ut crás redires. CH. Rús eo.
 PY. Fac amábo. CH. Non possum, ínquam. PY. At
 tu apud nos híc mane,
 dum rédeat ipsa. CH. Níl minus. PY. Quor, mí
 Chremes? 535
 30 CH. Malám rem hinc íbis? PY. Si ístuc ita certúmst
 tibi,
 amábo ut illuc tránseas ubi illást. CH. Eo.
 PV. Abi, Dórias, cito húnc deduce ad mílitem.

ANTIPHO
 ADVLESCENS

Heri áliquot adulescéntuli cóimus in Piraéo III 4
 in húnc diem, ut de sýmbolis essémus. Chaeream
 eí rei 540
 praefécimus: dati ánuli; locus, témpus constitútumst.
 praetériit témpus: quo in loco dictúmst, parati níl est.
 5 homo ípse nusquamst, néque scio quid dícam aut
 quid coníctem.
 nunc mi hóc negoti céteri dedére, ut illum quaéram,
 idque ádeo uisam, sí domist. quisnam híc a Thaíde
 éxit? 545
 is ést an non est? ípsus est. quid hoc hómínist? quid
 hoc ornátist?
 quid illúd malist? nequeó satis mirári neque confícere,
 10 nisi, quídquid est, procul híc lubet prius quíd sit
 sciscitári.

546 quid (qui) hic ornatus (est) ||

CHAEREA ANTIPHO
ADVLESCENTES DVO

III 5 CH. Numquid hic est? nemost. numquid hinc me sequitur? nemo homost.
iamne rumpere hoc licet mi gaudium? pro Iuppiter!
nunc est profecto, interfici quom perpeti me possum, ne hoc gaudium contaminet uita aegritudine aliqua.
5 sed neminemne curiosum interuenire nunc mihi, qui me sequatur quoquo eam, rogitando optundat, enicet,
quid gestiam aut quid laetus sim, quo pergam, unde emergam, ubi siem
uestitum hunc nactus, mihi quid quaeram, sanus sim ane insaniam!
AN. Adibo atque ab eo gratiam hanc, quam uideo uelle, inibo.
10 Chaerea, quid est quod sic gestis? quidue hic uestitus sibi quaerit? quid est quod laetus es? quid tibi uis? satine sanus es?
quid aspectas me? quid taces? CH. Oh, festus dies es hominis:
amice, salue! o mi Antipho,
nemo hominumst, quem ego nunc magis uidere cuperem quam te.
15 AN. Narra istuc quaeso quid siet. CH. Immo ego te oro hercle ut audias.
nostin hanc, quam amat frater? AN. Noui: nempe, opinor, Thaidem.
CH. Istam ipsam. AN. Sic commemoreram. CH. Hodie quaedamst ei donata

556 quid mihi || 558 sibi hic uestitus || 560 me aspectas (adspectans) || 561 nemost hominum (nemo est omnium) || cuperem uidere || 562 oro] obsecro ||

uirgo: quid ego eius tibi nunc faciem praedicem aut laudem, Antipho,
quom ipsus me noris quam elegans formarum spectatator sim?
20 in hac commotus sum. AN. Ain tu? CH. Primam dicas, scio, si uideris.
quid multa uerba? amare coepi. forte fortunata domi erat quidam eunuchus, quem mercatus fuerat frater Thaidi,
neque is deductus etiamdum ad eam. submonuit me Parmeno
ibi seruos, quod ego arripui. AN. Quid id est? CH. Tacitus citius audies:
25 ut uestem cum eo mutem et pro illo iubeam me illoc ducier.
AN. Pro eunuchon? CH. Sic est. AN. Quid ex ea re tandem ut caperes commodi?
CH. Rogas? uiderem, audirem, essem una quacum cupiebam, Antipho.
num parua causa aut praua ratio? traditus sum mulieri.
illa flico ubi me accepit, laeta uero ad se abducit domum,
30 commendat uirginem. AN. Quoi? tibine? CH. Mihi. AN. Satis tuto tamen.
CH. Edicit ne uir quisquam ad eam adeat, et mihi ne abscedam imperat:
in interiore parte ut maneam solus cum sola. adnuo terram intuens modeste. AN. Miser! CH. 'Ego' inquit 'ad cenam hinc eo'.
abducit secum ancillas: paucae, quae circum illam essent, manent
35 nouiciae puellae. continuo haec adornant ut lauet. adhörtor properent. dum adparatur, uirgo in conclauis sedet

566 ipsum me (me ipsum) || siem || 575 praua] parua ||

suspéctans tabulam quándam pietam; ibi ínerat pictura
 haéc, Iouem
 quo pácto Danaae mísisse aïunt quóndam in gremium
 imbrem aúreum. 585
 egomét quoque id spectáre coepi, et quíá consimilem
 lúserat
 40 iam olim ille ludum, inpéndio magis ánimus gau-
 debát mihi:
 deum sése in hominem cónuortisse atque ín alias
 tégulas
 uenísse clanculúm per inpluuium fúcum factum múlieri.
 at quém deum! qui témpa caeli súmma suo nutú
 quatit. 590
 ego homíncio hoc non fácerem? *facerem* ego illud
 uero itidem ac lubens.
 45 dum haec mécum reputo, arcéssitur lauátum interea
 uírgo:
 iit, láuit, rediit; deínde eam in lecto illae conlocáru-
 sto exspéctans, siquid mi ímperent. uenit úna, 'heus
 tu' inquit 'Dóre,
 cape hóc flabellum, uéntulum huic sic fácito, dum
 lauámus: 595
 ubi nós lauerimus, sí uoles, lauáto'. accipio trístis.
 50 AN. Tum equidem ístuc os tuom ínpudens uidére ni-
 mium uellem,
 qui essét status, flabéllum tenére te asinum tántum.
 CH. Vix élocutast hóc, foras simul ómnes prouónt se,
 abeúnt lauatum, pérstrepunt, ita út fit, domini ubi
 ábsunt. 600
 intérea somnus uírginem opprimít. limis ego spécto
 55 sic pér flabellum clánculum: simul ália circumspécto
 satin éplorata sít. uideo esse. péssulum ostio óbdo.
 AN. Quid túm? CH. Quid tum? fáue? AN. Fateor.
 CH. An ego ocasiónem

590 summa sonitu concutit || 591 itidem] ita feci || 598 fla-
 bellum || 601 ego limis ||

mihi óstentatam tám breuem, tam optátam, tam in-
 sperátam 605
 amítterem? tum pól ego is essem uére, qui simulábar.
 60 AN. Sane hérele ut dicis. séd interim de sýmbolis quid
 áctumst?
 CH. Parátumst. AN. Frugi es: úbi? domin? CH. Immo
 ápud libertum Díscum.
 AN. Perlóngest; sed tanto ócius properémus: muta
 uéstem.
 CH. Vbi mútem? perii: nám domo exuló nunc; metuo
 frátrem 610
 ne intús sit; porro autém pater ne rúre redierít iam.
 65 AN. Eámus ad me: ibi próximumst ubi mútes. CH.
 Recte dicis.
 eámus; et de istác simul, quo pácto porro póssim
 potíri, consiliúm uolo capere úna tecum. AN. Fíat.

DORIAS

ANCILLA

Íta me di ament, quántum ego illum uídi, non nil IV 1
 tímeo misera, 615
 néquam ille hodie insánus turbam fáciat aut uim
 Tháidi.
 nam póstquam iste aduenít Chrenes aduléscens, frater
 uírginis,
 mílitem rogat út eum admitti iúbeat; continuo ille irasci,
 5 néque negare audére; Thaïs pórró instare ut hómínem
 inuitet.
 íd faciebat rétinendi eius caúsa: quia illa quae cu-
 piebat 620
 dé sorore eius índicare ad eám rem tempus nóñ erat.
 inuítat tristis: mánsit. ibi illa cum illo sermoñem
 óccipit.

618 ille continuo || 620 eius] illius ||

miles uero sibi putare ante oculos aemulum illum ad-
ductum;
10 uoluit contra facere huic aegre: 'heus, Pamphilam' in-
quit 'puer, arcesse,
ut delectet hic nos.' illa exclamat 'minime gen-
tium: 625
in conuiuium illam?' miles tendere inde ad iurgium.
interea aurum sibi clam mulier demit, dat mihi ut
auferam.
hoc est signi: ubi primum poterit, se illum subdu-
cet scio.

PHAEDRIA
ADVLESCENS

IV 2 Dum rus eo, coepi egomet mecum inter uias,
ita ut fit, ubi quid in animos molestiae, 630
aliam rem ex alia cogitare et ea omnia
peiorum in partem. quid opus uerbis? dum haec puto,
5 praeterea imprudens uillam. longe iam abieram,
quom sensi; redeo rursum, male uero me habens.
ubi ad ipsum ueni deuorticulum, constitui: 635
occepi mecum cogitare 'hem, biduum hic
manendumst soli sine illa? quid tum postea?
10 nil est. quid? nil? si non tangendi copias,
eho ne uidendi quidem erit? si illud non licet,
saltem hoc licebit. certe extrema linea 640
amare haud nihil est.' uillam praeterea sciens.
sed quid hoc, quod timida subito egreditur Pythias?

623 adductum ante oculos aemulum || 624 heus inquit puer
Pamphilam accersere || 628 illinc (illi) || 631. 632 omnia in | pe-
iorem partem ||

PYTHIAS DORIAS PHAEDRIA
ANCILLAE DVAE ADVLESCENS

PY. Vbi ego illum scelerosum misera atque impium IV 3
inueniam? aut ubi quaeram?
hocine tam audax facinus facere esse ausum! DO.
Perii. PH. Hoc quid sit uereor.
PY. quin etiam insuper scelus, postquam ludificatust
uirginem, 645
uestem omnem miserae discidit, tum ipsam capillo
conscidit.
5 PH. Hem! PY. qui nunc si detur mihi,
ut ego unguibus facile illi in oculos inuolem uenefico!
PH. Hic nescio quid profecto absente nobis turbatumst
domi.
adibo. quid istuc? quid festinas? aut quem quaeris,
Pythias? 650
PY. Ehem Phaedria, ego quem quaeram? abi hinc
10 quo dignus cum donis tuis tam lepidis. PH. Quid
istuc est rei?
PY. Rogas me? eunuchum quem dedisti nobis quas
turbas dedit!
quam erae dono dederat miles uirginem uitiauit. PH.
Quid ais?
PY. Perii. PH. Temulenta's. PY. Vtinam sic sint qui
mihi male uolunt. DO. Au, 655
obsecro, mea Pythias, quid istuc nam monstrum fuit?
15 PH. Insanis: qui istuc facere eunuchus potuit? PY.
Ego illum nescio
qui fuerit: hoc quod fecit res ipsa indicat.
uirgo ipsa lacumat neque, quom rogites, quid sit
audet dicere.
ille autem bonus uir nusquam adparet. etiam hoc
misera suspicor, 660

654 uirginem quam erae dono dederat miles ||

aliquid domo abeuntem abstulisse. PH. Néqueo mirari satis,

20 quo ille *hinc* abire ignavos possit longius, nisi si domum forte ad nos rediit. PY. Vise amabo, num sit. PH. Iam faxo scies. —

DO. Perii! obsecro, tam infandum facinus, mea tu, ne audiui quidem.

PY. At pol ego amatoris mulierum esse eos audieram maximos, 665

sed nil potesse; verum miserae non in mentem uenerat:

25 nam illum aliquo conclusissem neque illi commisissem uirginem.

PHAEDRIA DORVS PYTHIAS DORIAS
ADVLESCENS EVNVCHVS ANCILLAE DVAE

IV 4 PH. Exi foras, sceleste. at etiam restitas, fugitive? prodi, male conciliate. DO(RVS). Obsecro.

PH. Oh,

illud uide, os ut sibi distorsit carnufex! 670
quid huc tibi reditost? uestis quid mutatiost?

5 quid naras? paulum si cessassem, Pythias, domi non offendissem, ita iam adornarat fugam.

PY. Haben hominem, amabo? PH. Quid ni habeam? PY. Oh, factum bene.

DOR(IAS). Istuc pol uero bene. PY. Vbist? PH. Rogitas? non uides? 675

PY. Videam? obsecro quem? PH. Hunc scilicet. PY. Quis hic est homo?

10 PH. Qui ad uos deductus hodie. PY. Hunc oculis suis nostrarum numquam quisquam uidit, Phaedria.

PH. Non uidit? PY. An tu hunc credidisti esse, obsecro,

665 audieram eos || 671 quid uestis ||

ad nos deductum? PH. Namque alium habui neminem. PY. Au, 680

ne comparandus quidem hic ad illumst: ille erat

15 honesta facie ac liberali. PH. Ita uisus est dudum, quia uaria ueste exornatus fuit;

nunc tibi uidetur foedus, quia illam non habet.

PY. Tace obsecro: quasi uero paulum intersiet! 685
ad nos deductus hodie adulescentulus,

20 quem tu uidere uero uelles, Phaedria.

hic est uetus uetus ueternosus senex,

colore mustelino. PH. Hem, quae haec est fabula?

eo rediges me, ut quid egerim egomet nesciam? 690

eho tu, emin ego te? DO. Emisti. PY. Iube mi denuo

25 respondeat. PH. Roga. PY. Venisti hodie ad nos? negat.

at ille alter uenit annos natus sedecim,

quem secum adduxit Parmeno. PH. Age dum hoc mi expedi

primum: istam quam habes unde habes uestem? taces? 695

monstrum hominis, non dicturus? DO. Venit Chaerea.

30 PH. Fratere? DO. Ita. PH. Quando? DO. Hocedie.

PH. Quam dudum? DO. Modo.

PH. Quicum? DO. Cum Parmenone. PH. Norasne eum prius?

DO. Non. PH. Unde fratrem meum esse scibas? DO. Parmeno 699. 700

dicebat eum esse. is mihi dedit hanc, PH. Occidi!

DO. meam ipse induit; post una ambo abierunt foras.

35 PY. Iam satis credis sobriam esse me et nil mentitam tibi?

iam satis certumst uirginem uitiatam esse? PH. Age nunc, beluae

681 hic quidem || 682 ac] et || 697 hodie || 700 unde igitur fratrem || sciebas || 701 dedit mihi hanc (hanc uestem) || 704 belua ||

crédis huic quod dicat? PY. Quid isti crédam? res ipsa índicat. 705

PH. Cóncede istim huc paululum: audin? étiam nunc paulúm: sat est. dícdum hoc rursum, Chaérea tuam uéstem detraxít tibi?

40 DO. Fáctum. PH. Et eamst indútus? DO. Factum. PH. Et pró te huc deductúst? DO. Ita.

PH. Iúppiter magne, óh scelestum atque audacem hominem! PY. Vaé mihi:

étiam nunc non crédis nos indignis inrisás modis? 710 PH. Mírur mi tu crédis quod iste dícit. quid agam néscio.

heús negato rúrsum. possumne égo hodie ex te excúlpere

45 uérum? uidistíne fratrem Chaéream? DO. Non. PH. Nón potest

síne malo fatéri, uideo: séquere hac: modo aít módo negat.

óra me. DO. Obsecró te uero, Phaédria. PH. I intro núnciam. 715

DO. Oíei. PH. Alio pácto honeste hinc quó modo abeam néscio.

áctumst, siquidem tú me hic etiam, nébulo, ludificábere. —

50 PY. Pármenonis tám scio esse hanc téchinam quam me uíuere.

DOR. Síe est. PY. Inueniám pol hodie, párem ubi referam grátiam.

séd nunc quid faciúndum censes, Dórias? DOR. De istác rogas 720

uírgine? PY. Ita, utrum praédicemne an táceam? DOR. Tu pol, sí sapis,

706 istim huc] istuc || paulum] paululum || 710 indignis nos esse inrisas || 711 credas || dicat || 716 quo modo hinc || 718 technam || 721 taceamne an praedicem ||

quód scis nescis de isto eunucho aequé ac de uitio uírginis.

55 hác re et te omni túrba euolues ét illi gratum féceris. íd modo dic, abísse Dorum. PY. Ita faciám. DOR. Sed uideón Chremem?

Tháís iam aderit. PY. Quid ita? DOR. Quia, quom inde ábeo, iam tum incéperat 725

túrba inter eos. PY. Tu aúfer aurum hoc: égo scibo ex hoc quíd siet.

CHREMES PYTHIAS
ADVLESCENS ANCILLA

CH. Attát data hercle uérba mihi sunt: uicit uinum IV 5 quód bibi.

at dum ádcubabam, quám uidebar míhi pulcre esse sóbrius!

postquám surrexi, néque pes neque mens sátis suom officiúm facit.

PY. Chremés! CH. Quis est? ehem Pýthias: uah, cuánto nunc formónsior 730

5 uidére mihi quam dúdum! PY. Certo túquidem pol multo hílarior.

CH. Verbum hércle hoc uerum erít 'sine Cerere et Líbero frigét Venus'.

sed Tháís multon ánte uenit? PY. Án abiit iam a mílite?

CH. Iam dúdum, aetatem. lítes factae súnt inter eos máxumae.

PY. Nil díxit, tu ut sequerére sese? CH. Níl, nisi abiens mi innuit. 735

10 PY. Eho, nóne id sat erat? CH. Át nescibam id dícere illam, nísi quia

722 istoc || aequé ac] neque || 733 multo || 736 nesciebam ||

corréxit miles, quo íntellexi mínus: nam me extrusít foras.
sed eccam ípsam: miror úbi ego huic anteuórterim.

THAIS	CHREMES	PYTHIAS
MERETRIX	ADVLESCENS	ANCILLA

- IV 6 TH. Crédo equidem illum iam ádfuturum esse, út illam a me eripiát; sine ueniat!
átqui si illam dígito attigerit úno, oculi ilico écfodientur. 740
úsque adeo eius férre possum inéptiam et magnífica uerba,
uérba dum sint; uérum enim si ad rem cónferentur, uápulabit.
- 5 CH. Tháís, ego iam dúdum hic adsum. TH. O mí Chremes, te ipsum éxpeto.
scín tu turbam hanc própter te esse fáctam? et adeo ad te áttinere hanc ómnem rem? CH. Ad me? quí quaeso istuc? TH. Quía, dum tibi sorórem studeo 745
réddere ac restítuere, haec atque huíus modi sum múlta passa.
- CH. Vbi east? TH. Domi apud me. CH. Hém! TH. Quid est?
- 10 édueta ita uti téque illaque dígnumst. CH. Quid aís? TH. Íd quod res est.
hánc tibi dono dó neque repeto pro illa quicquam abs té preti.
- CH. Et habétur et referétur, Tháís, tibi ita ut merita's grátia. 750
- TH. Át enim caue, ne priús quam hanc a me accípias amittás, Chremes:

741 eius] ego illius || 743 expecto (expectabam) || 751 Chreme ||

- nam haéc east, quam míles a me uí nunc ereptúm uenit.
15 abi tú, cistellam, Pýthias, domo écfer cum monuméntis.
- CH. Viden tu íllum, Tháís, PY. Vbi sitast? Th. In ríscio: odiosa céssas.
- CH. mílitem secum ád te quantas cópias addúcere? 755
áttat. TH. Num formídulosus óbsecro es, mi homo?
CH. Ápage sis:
égon formidulósus? nemost hómínium qui uiuát minus.
- 20 TH. Átqui ita opust. CH. Ah, métno qualem tú me esse hominem existumes.
- TH. Ímmo hoc cogitáto: quicum rés tibist, peregrínus est,
mínus potens quam tú, minus notus, mínus amicorum híc habens. 760
- CH. Scío istuc. sed tu quód cauere póssis, stultum admíttere est.
málo ego nos prospícere quam hunc ulcéisci accepta iniúria.
- 25 tú abi atque obsera óstium intus, dúm ego hinc transcurro ád forum:
uólo ego adesse hic áduocatos nóbis in turba hác.
TH. Mane.
- CH. Mélius est. TH. Omítte. CH. Iam adero. TH. Níl opus est istís, Chremes. 765
hóc modo dic, sorórem esse illam tuam ét te paruam uírginem
ámisisse, núnc cognosse. sígna ostende. PY. Adsúnt.
TH. Cape.
- 30 sí uim faciet, ín ius ducito hómínem: intellectín?
CH. Probe.
- TH. Fác animo haec praesénti dicas. CH. Fáciam.
TH. Attolle pállium.
périi: huic ipsist ópus patrono, quém defensorém paro! 770

THRASO **GNATHO** **SANGA** **CHREMES**
MILES PARASITVS SERVOS ADVLESCENS

THAIS
MERETRIX

- IV 7 THR. Hancine ego ut contumeliam tam insignem in me accipiam, Gnatho?
morí me satiust. Símalio, Donáx, Syrisce, séquimini!
primum aedis expugnabo. GN. Recte. THR. Virginem eripiam. GN. Probe.
THR. Male mülcabo ipsam. GN. Pülcre. THR. In medium huc ágmen cum uecte í, Donax;
5 tu, Símalio, in sinístrum cornum; tú, Syrisce, in dexterum. 775
cedo álios: ubi centúriost Sanga et mánipulus furum?
SA. Eecum adest.
THR. Quid ignáue? peniculón pugnare, qui ístum huc portes, cógitas?
SA. Egone? ímperatorís uirtutem nóueram et uim militum:
sine sánguine hoc non pósse fieri: qui ábstergerem uólnera?
10 THR. Vbi álii? GN. Quí malum 'álii'? solus Sámnio seruát domi. 780
THR. Tu hosce ínstrue: ego ero hic pósst principia: inde ómnibus signúm dabo.
GN. Illúe est sapere: ut hósce ínstruxit, ípsus sibi cauít loco.
THR. Idem hóc iam Pyrrus fáctitauit. CH. Víden tu, Tháís, quam híc rem agit?
nimírum consílium íllud rectumst de ócludendis aédibus.
15 TH. Sané quod tibi nunc uír uideatur ésse hic, nebulo mágnus est: 785

- ne métuas. THR. Quid uidétur? GN. Fundam tibi nunc nimis uellém dari,
ut tu íllos procul hinc éx occulto caéderes: facerént fugam.
THR. Séd eecam Tháidem ípsam uideo. GN. Quám mox inruimús? THR. Mane:
ómnia enim prius éxperiri quam ármis sapientém decet.
20 quí scis an quae iúbeam sine ui fáciat? GN. Di uostrám fidem, 790
quántist sapere! núnquam accedo ad té, quin abeam dóctior.
THR. Tháís, primum hoc míhi responde: quóm tibi do istam uirginem,
díxtin hos diés mihi soli dáre te? TH. Quid tum póstea?
THR. Rógitas? quae mi ante óculos coram amátorem adduxít tuom
25 TH. Quín cum illo *nunc* ágis? THR. et cum eo clám te subduxít mihi? 795
TH. Lúbuit. THR. Pamphilam érgo huc redde, nísi ui mauis éripi.
CH. Tíbi illam reddat aut tu eam tangas, ómnium...?
GN. Ah, quid agís? tace.
THR. Quíd tu tibi uis? égo non tangam meám? CH. Tuam autem, fúrcifer?
GN. Cáue sis: nescis quóí maledicas núnce uiro. CH. Non tu hínce abis?
30 scín tu ut tibi res se hábeat? si quiequam hódie hic turbae cóeperis, 800
fáciam ut huius loci dieique meíque semper mémineris.
GN. Míseret tui me, qui húnce tantum hominem fácias inimicúm tibi.
CH. Dímmiuam ego capút tibi hodie, nísi abis. GN. Ain ueró, canis?

- sícine agis? THR. Quis tú homo es? quid uis tibi?
quid cum illa rei tibist? 804
- 35 CH. Scíbis: principio éam esse dico líberam. THR. Hem!
CH. Ciuem Átticam. THR. Hui!
CH. Meám sororem. THR. Os dúrum! CH. Miles, núnc
adeo edicó tibi,
né uim facias úllam in illam. Tháís, ego eo ad
Sóphronam
nútricem, ut eam addúcam et signa osténdam haec.
THR. Tun me próhibeas,
meám ne tangam? CH. Próhibebo, inquam. GN. Audín
tu? hic furti se ádligat:
- 40 sát hoc tibist. THR. Idem hoc tú aís, Tháís? TH.
Quaére qui respóndeat. — 810
- THR. Quíd nunc agimus? GN. Quíd? redeamus: iam
haéc tibi aderit súpplicans
últro. THR. Credin? GN. Ímmo certe: nóui ingenium
múlierum:
nólunt ubi uelís, ubi nolís cúpiunt ultro. THR. Béne
putas.
GN. Iám dimitto exércitum? THR. Vbi uis. GN. Sánga,
ita uti fortís decet
- 45 mílites, domí focique fác uicissim ut mémineris. 815
SA. Iám dudum animus ést in patinis. GN. Frúgi es.
THR. Vos me hac séquimini.

THAIS PYTHIAS
MERETRIX ANCILLA

- V 1 TH. Pergín, scelesta, mécum perplexé loqui?
'scio, néscio, abiit, aúdiui, ego non ádfui.'
non tu ístuc mihi dictúra aperte es, quídquid est?
uirgó conscissa uéste lacrumans ópticet; 820

804 tibi uis || 810 satis hoc ||

- 5 eunúchus abiit: quam ób rem? aut quid factúmst?
taces?
- PY. Quid tibi ego dicam mísera? illum eunuchúm
negant
fuisse. TH. Quis fuit ígitur? PY. Iste Chaérea.
TH. Qui Chaérea? PY. Iste ephébus frater Phaédriae.
TH. Quid aís, uenefica? PY. Atqui certo cómperi. 825
- 10 TH. Quid is óbsecro ad nos? quam ób rem adductust?
PY. Néscio,
nisi amásse credo Pámphilam. TH. Hem! mísera
óccidi,
infélix, siquidem tu ístaec uera praédicas.
num id lácrumat uirgo? PY. Id opínor. TH. Quid
aís, sácrilega?
- 15 istúcine intermináta sum hinc abiéns tibi? 830
- PY. Quid fácerem? ita ut tu iústi, soli créditast.
TH. Scelésta lupo ouem cómmisisti. díspudet
sic míhi data esse uérba. quid illud hómínis est?
PY. Era méa, tace tace óbsecro, saluaé sumus:
habémus hominem ipsum. TH. Vbi is est? PY. Em
ad sínísteram. 835
- 20 uiden? TH. Vídeo. PY. Compréndí iube, quantúm
potest.
TH. Quid illó faciemus, stúlta? PY. Quid faciás, rogas?
uide amábo, si non, quom áspicias, os ínpudens
uidétur! TH. Non est. PY. Túm quae eius confidéntiast!

CHAEREA THAIS PYTHIAS
ADVLESCENS MERETRIX ANCILLA

- CH. Apud Ántiphonem utérque, mater ét pater, 840 V 2
quasi dédita opera dómi erant, ut nulló modo
intro íre possem, quín uiderent me. ínterim

832 ouem lupo || 835 sinistram ||
Terentius ed. Fleckeisen. Ed. II.

dum ante ostium sto, notus mihi quidam obuiam
 5 uenit. ubi uidi, ego me in pedes quantum queo
 in angiportum quoddam desertum, inde item 845
 in aliud, inde in aliud: ita miserimus
 fui fugitando, nequis me cognosceret.
 sed estne haec Thaïs, quam uideo? ipsast. haereo
 10 quid faciam. quid mea autem? quid faciet mihi?
 TH. Adeamus. bone uir Dóre, salue: dic mihi, 850
 aufugistin? CH. Era, factum. TH. Satin id tibi placet?
 CH. Non. TH. Crédin te impune habiturum? CH. Vnam
 hanc noxiam
 amitte; si aliam admisero unquam, occidito.
 15 TH. Num meam saeuitiam ueritus? CH. Non. TH.
 Non? quid igitur?
 CH. Hanc metui ne me criminaretur tibi. 855
 TH. Quid feceras? CH. Paulum quiddam. PY. Eho
 'paulum' impudens?
 an paulum hoc esse tibi uidetur, uirginem
 uitiare ciuem? CH. Conseruam esse credidi.
 20 PY. Conseruam? uix contineo me quin inuolem
 monstro in capillum: etiam ultro derisum aduenit. 860
 TH. Abin hinc, insana? PY. Quid ita? uero debeam,
 credo, isti quicumque furcifero, id si fecerim:
 praesertim quom se seruom fateatur tuom.
 25 TH. Missa haec faciamus. non te dignum, Chaérea,
 fecisti: nam si ego digna hac contumelia 865
 sum maxime, at tu indignus qui faceres tamen.
 neque edepol quid nunc consili capiam scio
 de uirgine istae: ita conturbasti mihi
 30 rationes omnis, ut eam non possim suis
 ita ut aequom fuerat atque ut studui tradere, 870
 ut solidum parerem hoc mihi beneficium, Chaérea.
 CH. At nunc dehinc spero aeternam inter nos gratiam
 fore, Thaïs. saepe ex huius modi re quapiam

844 ego me] egomet || 859 me contineo || 860 in capillum
 monstrum || 862 si id || 871 beneficium ||

35 malo principio magna familiaritas
 conflatast. quid si hoc quispiam uoluit deus? 875
 TH. Equidem pol in eam partem accipioque et uolo.
 CH. Immo ita quaeso. unum hoc scito, contumeliae
 non me fecisse causa, sed amoris. TH. Scio,
 40 et pol propterea magis nunc ignosco tibi.
 non adeo inhumanus sum ingenio, Chaérea, 880
 neque ita imperita, ut quid amor ualeat nesciam.
 CH. Te quoque iam, Thaïs, ita me di bene ament, amo.
 PY. Tum pol tibi ab istoc, era, cauendum intellego.
 45 CH. Non ausim. PY. Nil tibi quicumque credo. TH.
 Désinas.
 CH. Nunc ego te in hac re mi oro ut adiutrix sies, 885
 ego me tuae commendo et committó fidei:
 te mihi patronam capio, Thaïs, te obsecro:
 emoriar, si non hanc uxorem duxero.
 50 TH. Tamen si pater quid . . . CH. Ah uolet, certó scio,
 cuius modo haec sit. TH. Paululum opperier 890
 si uis, iam frater ipse hic aderit uirginis;
 nutricem arcessitum sit, quae illam aluit paruolam:
 in cognoscendo tute ipse aderis, Chaérea.
 55 CH. Ego uero maneo. TH. Vin interea, dum is uenit,
 domi opperiamur potius quam hic ante ostium? 895
 CH. Immó percupio. PY. Quam tu rem actura obse-
 cro es?
 TH. Nam quid ita? PY. Rogitas? hunc tu in aedis
 cogitas
 recipere posthac? TH. Quor non? PY. Crede hoc
 meae fidei,
 60 dabit hic pugnam aliquam denno. TH. Au, tace obsecro.
 PY. Parum perspexisse eius uidere audaciam. 900
 CH. Non faciam, Pythias. PY. Non credo, Chaérea,
 nisi si commissum non erit. CH. Quin, Pythias,
 tu me seruato. PY. Neque pol seruandum tibi
 65 quicumque dare ausim neque te seruare. apage sis.

889 CH. quid ah ||

TH. Adest óptume ipse fráter. CH. Perii hercle:
 óbsecro 905
 abeamus intro, Tháís: nolo me ín uia
 cum hac uéste uideat. PY. Quam ób rem tandem?
 an quía pudet?
 CH. Id ípsum. PY. Id ipsum? uírgo uero! TH. I
 praé, sequor.
 70 tu istíc mane, ut Chremem íntro ducas, Pýthias.

PYTHIAS CHREMES SOPHRONA
 ANCILLA ADVLESCENS NVTRIX

V 3 PY. Quid, quíd uenire in méntem nunc possít mihi, 910
 quidnám, qui referam sácrilego illi grátiam,
 qui hunc súpposuit nóbis? CH. Moue te oro ócius,
 mea nútrix. SO. Moueo. CH. Vídeo, sed nil pró-
 moues.
 5 PY. Iamne óstendisti sígna nutrici? CH. Ómnia.
 PY. Amábo, quid aít? cónoscitne? CH. Ac mémo-
 riter. 915
 PY. Probe édepol narras: nám isti faueo uírgini.
 ite íntro: iam dudum éra uos exspectát domi. —
 uírúm bonum eecum Pármenonem incédere
 10 uideó: uide ut otíósus it! si díis placet,
 speró me habere, qui hunc meo excruciém modo. 920
 ibo íntro, de cognítione ut certúm sciam;
 post éxibo atque hunc pérterrebo sácrilegum.

907 PY.] TH. || 912 supposuit || moue oro ocius | (913) te ||

PARMENO PYTHIAS
 SERVOS ANCILLA

PA. Reuísio, quidnam Chaérea hic rerúm gerat. V 4
 quod si ástu rem tractáuit, di nostrám fidem,
 quantam ét quam ueram laúdem capiet Pármeno! 925
 nam ut míttam, quod eí amórem difficillumum,
 5 caríssimum, a meretríce auara uírginem
 quam amábat, eam conféci sine moléstia,
 sine súmptu, sine dispéndio, tum hoc álterum,
 id uérost quod ego míhi puto palmárium, 930
 me répperisse, quó modo adulescéntulus
 10 meretrícum ingenia et móres posset nóscere,
 matúre ut quom cognórit, perpetuo óderit.
 quae dúm foris sunt, níl uidetur mún dius,
 nec mágis compositum quícquam nec magis élegans 935
 quam cúm amatore cénam quom ligúrriunt.
 15 harúm uidere inlúuiem sordes ínopiam,
 quam inhonéstae solae sínt domi atque auidaé cibi,
 quo pácto ex iure hestérno panem atrúm uorent,
 nosse ómnia haec salútist adulescéntulis. 940
 PY. Ego pól te pro istis díctis et factís, scelus,
 20 ulcísçar, ut ne inpúne nos inlúseris.
 pró deum fidem, fácinus foedum! infélicem adulescén-
 tulum!
 ó scelestum Pármenonem, qui illum huc adduxít! PA.
 Quid est?
 PY. Miseret me: itaque ut né uiderem, mísera huc
 ecfugí foras, 945
 quae futura exémpla dicunt ín eum indigna. PA. O
 Iúppiter,
 25 quae illaec turbast? númnam ego perii? adíbo. quid
 istuc, Pýthias?

926 difficillimum et || 936 quae cum amatore (suo) cum
 cenant ligurriunt || 940 salus est || 942 inpune in nos || 943 o in-
 felicem || 944 istum ||

quíd aīs? in quem exémpla fient? PY. Rógitas, audacíssume?

pérdidisti istúm quem adduxti pro eúnúcho adulescéntulum,
dúm studes dare uérba nobis. PA. Quíd ita? aut quid factúmst? cedo. 950

PY. Dícam: uirginem ístam, Tháidi hódie quae donó datast,

30 scis eam hinc ciuem ésse? et fratrem eius ésse adprime nóbilem?

PA. Néscio. PY. Atqui síc inuentast: éam iste uitauít miser.

ille ubi id rescíuit factum fráter uiolentíssimus,

PA. Quídnam fecit? PY. cónligauit príum eum miseris modis. 955

PA. Cónligauit? PY. Átque equidem orante, út ne id faceret, Tháide.

85 PA. Quíd aīs? PY. Nunc minátur porro sése id quod moechís solet:

quód ego numquam uídi fieri néque uelim. PA. Qua audácia

tántum facinus aúdet? PY. Quid ita 'tántum'? PA. An non hoc máximumst?

quís homo pro moecho únquam uidit ín domo meretrícia 960

préndi quemquam? PY. Néscio. PA. At ne hoc nésciatis, Pýthias,

40 díco, edico uóbis nostrum esse íllum erilem fílium. PY. Hem,

óbsecro, an is est? PA. Néquam in illum Tháis uim fieri sinat!

átque adeo autem quór non egomet íntro eo? PY. Vide, Pármeno,

quíd agas, ne neque illi prosis ét tu pereas: nam hóc putant, 965

quídquid factumst, éx te esse ortum. PA. Quíd igitur faciám miser?

45 quídue incipiam? ecce aútem uideo rúre redeuntém senem: dícam huíc an non dícam? dicam herele: étsi mihi magnúm malum scío paratum; séd necessest, huíc ut subueniát. PY. Sapis. égo abeo íntro: tú isti narra omne órdine, ut factúm siet. 970

[LACHES] PARMENO
SENEX SERVOS

LA. Ex meó propinquo rúre hoc capio cómmodi: V 5
neque agrí neque urbis ódium me umquam pércipit.
nam ubi sátias coepit fieri, commutó locum.
sed éstne ille noster Pármeno? et certe ípsus est.
5 quem praéstolare, Pármeno, hic ante óstium? 975
PA. Quis homóst? ehem, saluom te áduenire, ere, gaúdeo.

LA. Quem praéstolare? PA. Périi: lingua haerét metu.
LA. Hem!

quid est quód tu trepidas? sátine saluae? díc mihi.
PA. Ere, príum te arbitrári id quod res ést uelim:

10 huius quídquid factumst, cúlpa non factúmst mea. 980

LA. Quid? PA. Récte sane intérogasti: opórtuit rem praénarrasse me. émit quendam Phaédria eunúchum, quem dono huíc daret. LA. Quoi? PA. Tháidi.*

LA. Emit? perii herele. cuánti? PA. Vigintí minis.
15 LA. Actúmst. PA. Tum quandam fidicinam amat hinc Chaérea. LA. Hem, 985

quid? ámat? an iam scit ille quid meretríx siet?
an in ástu uenit? áliud ex alió malum!

PA. Ere, né me spectes: me ímpulsore haec nón facit.

970 omnem ordinem || 980 quidquid huius || 985 hinc] hic (tunc) || 986 scit iam ||

LA. Omítte de te dicere. ego te, fúrcifer,
 20 si nŭo . . . sed istuc, quídquid est, primum expedi. 990
 PA. Is pro illo eunucho ad Tháidem hanc dedúctus est.
 LA. Pro eunúchon? PA. Sic est. hunc pro moecho
 póstea
 comprehendere intus ét constrinxere. LA. Óccidi!
 PA. Audáciam meretrícum specta. LA. Núnquid est
 25 aliúd mali damniue quod non díxeris 995
 relicuom? PA. Tantumst. LA. Césso huc intro rúm-
 pere? —
 PA. Non dúbiumst quin mihi mágnum ex hac re sít
 malum;
 nisi quía necessus fúit hoc facere. id gaúdeo
 proptér me hisce aliquid ésse euenturúm mali:
 30 nam iám diu aliquam cáusam quaerebát senex, 1000
 quam ob rem ínsigne aliquid fáceret eis: nunc répperit.

PYTHIAS PARMENO
 ANCILLA SERVOS

V 6 PY. Numquam édepol quicquam iám diu quod mágis
 uellem eueníre
 mi euenit, quam quod módo senex intro ad nos uenit
 érrans.
 mihi sólae ridiculó fuit, quae quíd timeret scíbam.
 PA. Quid hoc autemst? PY. Nunc id pródeo ut con-
 uéniam Parmenónem. 1005
 5 sed ubi óbsecro est? PA. Me quaérit haec. PY. Atque
 éccum uideo: adíbo.
 PA. Quid ést, inepta? quíd tibi uis? rídes? pergin?
 PY. Périi,
 deféssa iam sum mísera te ridéndo. PA. Quid ita?
 PY. Rógitas?

1004 sciebam || 1007 uis quid rides ||

numquám pol hominem stúltiorem uídi nec uidébo. ah,
 non sátis potest narrári, quos ludós praebueris
 intus. 1010
 10 at étiam primo cállidum ac disertum credidi hómínem.
 quíd? ílicone crédere ea quae díxi oportuít te?
 an paénitebat flágiti, te auctóre quod fecísset
 aduléscens, ni miserum ínsuper etiám patri indicáres?
 nam quíd illi credis túm animi fúisse, ubi uestem
 uídit 1015
 15 illam ésse eum indutúm pater? quíd? iám scis te
 perísse? PA. Hem,
 quod *dídum* dixti, péssuma, an mentíta's? etiam rídes?
 itan lépidum tibi uisúmst, scelus, nos ínridere? PY.
 Nímium.
 PA. Siquidem ístuc inpune hábueris . . . PY. Verúm? PA.
 Reddam hercle. PY. Crédo:
 sed ín diem istuc, Pármeno, est fortásse, quod mi-
 náre. 1020
 20 tu iám pendebis, ádulescentulum ístum qui nobílitas
 flagítiis et eundem índicas: utérque in te exempla édent.
 PA. Nullús sum. PY. Hic pro illo múnere tibi honós
 est habitus: ábeo. —
 PA. Egomét meo indició miser quasi sórex hodie périi.

GNATHO THRASO
 PARASITVS MILES

GN. Quíd nunc? qua spe aut quó consilio huc ímus? V 7
 quíd coeptás, Thraso? 1025
 TH. Égone? ut Thaídí me dedam et fáciam quod iubeát.
 GN. Quid est?
 TH. Quí minus quam Herculés seruiuit Ómphalae? GN.
 Exemplúm placet.

1015 animi tum || 1016 quid est iam || 1017 quod] quid ||
 1021 qui stultum istum adulescentulum (qui stultum adul.) ||

útinam tibi commítigari uídeam sandalió caput!
 5 séd fores crepuérunt ab ea. TH. Périi: quid hoc
 autémst mali?
 húnc ego numquam uíderam etiam: quídnam hic pro-
 perans prósilít? 1030

CHAEREA PARMENO GNATHO THRASO
 ADVLESCENS SERVOS PARASITVS MILES

V 8 CH. O *mei* populares, écquis me hodie uíuit fortu-
 natiór?
 nemo hércle quisquam: nam ín me plane dí pote-
 statém suam
 omnem óstendere, quóí tam subito tót congruerint
 cómmoda.
 PA. Quid hic laétus est? CH. O Pármeno mi, o meárum
 uoluptatum ómniúm
 5 inuéntor inceptór perfectór, scís me in quibus sim
 gaúdiis? 1035
 scis Pámphilam meam inuéntam ciuem? PA. Audíui.
 CH. Scis sponsám mihi?
 PA. Bene, íta me di ament, fáctum. GN. Audin tu, hic quíd
 aít? CH. Tum autem Phaédriae
 meo frátri gaudeo ésse amorem omnem ín tranquillo:
 unást domus;
 patri se Thaís cómmendauit, ín cluentelam ét fidem
 10 nobís dedit se. PA. Frátris igitur Thaís totast? CH.
 Scílicet. 1040
 PA. Iam hoc áliud est quod gaúdeamus: míles pelletúr
 foras.
 CH. Tu fráter ubi ubi est fác quam primum haec audiat.
 PA. Visám domum. —
 TH. Numquíd, Gnatho, tu dúbitas quin ego núnc per-
 petuo périerim?

GN. Sine dúbio opinor. CH. Quíd commemorem prímum
 aut laudem máxume?
 15 illúm qui mihi dedít consiliúm ut fácerem, an me qui
 id aúsus sim 1045
 incípere, an Fortunám conlaudem, quae gubernatríx fuit,
 quae tót res tantas tam óportune in únúm con-
 clusít diem,
 an meí patris festiuitatem et fáclitatem? o Iúppiter,
 serua óbsecro haec bona nóbis!

PHAEDRIA CHAEREA THRASO GNATHO
 ADVLESCENTES DVO MILES PARASITVS

PH. Di uostrám fidem, incredíbilía
 PH. Di uostrám fidem, incredíbilía
 20 Pármeno modo quae narrauit! séd ubist frater? CH.
 Praésto adest. 1050
 PH. Gaúdeo. CH. Satis crédo. nihil est Tháide hac,
 fratér, tua
 dígnius quod amétur: ita nostrae ómnist faulrix fámi-
 liae. PH. Hui,
 míhi illam laudas? TH. Périi, quanto mínus spei est,
 tanto mágis amo.
 óbsecro, Gnatho, ín te spes est. GN. Quíd uis faciam?
 TH. Pérfice hoc
 25 précbus pretio, ut haéream in parte áliqua tandem
 apud Tháidem. 1055
 GN. Díffícilest. TH. Siquíd conlubítumst, nóui te. hoc
 si efféceris,
 quóduis donum praémium a me optáto, id optatum aúferes.
 GN. Ítane? TH. Sic erít. GN. Si efficio hoc, póstulo
 ut mihi túa domus
 té praesente absénte pateat, ínuocato ut síl locus
 30 sémpér. TH. Do fidém futurum. GN. Adcíngrar. PH.
 Quem ego hic aúdio? 1060
 ó Thraso! TH. Saluéte. PH. Tu fortásse quae facta
 híc sient

néscis. TH. Scio. PH. Quor érgo ego in his te cón-
spicor regiónibus?
TH. Vóbis fretus . . PH. Scím quam fretus? míles,
edicó tibi,
sí te in platea offéndero hac post úmquam, quod
dicás mihi
35 'álium quaerebam, íter hac habui', périisti. GN. Heia,
haud síc decet. 1065
PH. Díctumst. GN. Non cognóscó uostrum tám super-
bum. PH. Síc ago.
GN. Príus audite paúcis: quod quom díxero, si plá-
cuerit,
fácitote. CH. Audiámus. GN. Tu concéde paulum
istúc, Thraso.
príncipio ego uos crédere ambos hóc mihi uehementér
uelim,
40 me húius quidquid fácio id facere máxume causá
mea; 1070
uérum idem si uóbis prodest, uós non facere inscítias.
PH. Quíd id est? GN. Militem égo riualem récipiundum
cénseo. PH. Hem,
récipiundum? GN. Cógita modo. tu hércle cum illa,
Phaédria,
út lubenter uíuis (etenim béne lubenter uíctitas),
45 quód des paulumst, ét necesses multum accipere
Tháidem. 1075
út tuo amori súppeditare póssint sine sumptú tuo
ómnia haec, magis ópportunus néc magis ex usú tuo
némost. princípio ét habet quod det, ét dat nemo
lárgius.
fátuos est, insúlsus, tardus, stértit noctis ét dies:
50 néque istum metuas né amet mulier: fácale pellas
úbi uelis. 1080

1062 ergo (te ergo) in his ego || 1068 paululum || 1069 ambos
credere || 1071 si idem || 1075 paululum || 1076 possit || 1077 ad
omnia haec ||

CH. Quíd agimus? GN. Praetérea hoc etiam, quód ego
uel primúm puto:
áccipit *hoc* homo némo melius prórsus neque prolíxius.
CH. Mírum ní illoc hómíne quoquo pácto opus est. PH.
Idem ego árbitror.
GN. Récte facitis. ún timeré etiam hoc uos óro, ut me in
uostrúm gregem
55 récipiatis: sátis diu hoc iam sáxum uorso. PH. Ré-
cipimus. 1085
CH. Ác lubenter. GN. Át ego pro isto, Phaédria et
tu Chaérea,
húnc comedendum uóbis propino ét deridendúm. CH.
Placet.
PH. Dígnus est. GH. Thraso, áccede ubi uis. TH. Ób-
secro te, quíd agimus?
GN. Quíd? isti te ignorábant; postquam eis móres
ostendí tuos
60 ét conlaudauí secundum fácta et uirtutés tuas, 1090
ínpetraui. TH. Béne fecisti: grátiam habeo máxú-
mam.
námquam etiam fui úsquam, quin me amárent omnes
plúrumum.
GN. Díxin ego in hoc ésse uobis Átticam elegántiam?
PH. Níl praeter promíssum est. GN. Ite hac. CANTOR.
Vós ualete et plaúdite.

1092 omnes amarent ||

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 206 iambici senarii
 - 207 = 210 trochaici octonarii
 - 208 = 211 trochaici septenarii
 - 209 iambicus quaternarius
 - 212 iambicus octonarius
 - 213 et 215 iambici quaternarii
 - 214 trochaicus septenarius
 - 216 et 217 trochaici octonarii
 - 218 trochaicus septenarius
 - 219 ad 223 iambici octonarii
 - 224 trochaicus septenarius
 - 225 ad 254 trochaici septenarii
 - 255 ad 291 iambici septenarii
 - 292 trochaicus binarius catalecticus
 - 293 ad 298 = 299 ad 303 iambici octonarii
 - 304 trochaicus octonarius
 - 305 trochaicus septenarius
 - 306 iambicus quaternarius
 - 307 ad 319 iambici octonarii
 - 320 iambicus senarius
 - 321 et 322 iambici septenarii
 - 323 ad 351 iambici senarii
 - 352 ad 366 trochaici septenarii
 - 367 ad 390 iambici octonarii
 - 391 ad 538 iambici senarii
 - 539 ad 548 iambici septenarii

- V. 549 et 550 = 558 et 559 trochaici septenarii
 - 551 et 552 = 560 et 561 iambici septenarii
 - 560^b iambicus quaternarius
 - 553 ad 556 = 562 ad 565 iambici octonarii
 - 557 = 566 iambici septenarii
 - 567 ad 591 iambici octonarii
 - 592 ad 614 iambici septenarii
 - 615 = 620 trochaici octonarii
 - 616 = 621 trochaici septenarii
 - 617 = 622 iambici octonarii
 - 618 et 619 = 623 et 624 trochaici octonarii
 - 625 ad 628 trochaici septenarii
 - 629 ad 642 iambici senarii
 - 643 et 644 = 654 et 655 trochaici octonarii
 - 645 = 656 trochaici septenarii
 - 646 = 657 iambici octonarii
 - 647 et 651 iambici quaternarii
 - 648 ad 650 = 659 ad 661 iambici octonarii
 - 658 iambicus senarius
 - 652 et 653 = 662 et 663 iambici octonarii
 - 664 ad 667 iambici octonarii
 - 668 ad 702 iambici senarii
 - 703 ad 726 trochaici septenarii
 - 727 ad 737 iambici octonarii
 - 738 iambicus senarius
 - 739 ad 742 = 744 ad 746 et 748 trochaici octonarii
 - 747 trochaicus quaternarius catalecticus
 - 743 = 749 trochaici septenarii
 - 750 iambicus octonarius
 - 751 et 752 trochaici septenarii
 - 753 et 754 iambici septenarii
 - 755 ad 770 trochaici septenarii
 - 771 ad 787 iambici octonarii
 - 788 ad 816 trochaici septenarii
 - 817 ad 942 iambici senarii
 - 943 ad 970 trochaici septenarii
 - 971 ad 1001 iambici senarii
 - 1002 ad 1024 iambici septenarii
 - 1025 ad 1030 trochaici septenarii
 - 1031 ad 1049 iambici octonarii
 - 1050 ad 1094 trochaici septenarii.

P · TERENTI · AFRI

PHORMIO

GRAECA · APOLLODORV · EPIDICAZOMENOS
ACTA · LVDIS · ROMANIS · L · POSTVMIO · ALBINO
L · CORNELIO · MERVLA · AEDILIBVS · CVRVLIBVS
EGERE · L · AMBIVIVS · TVRPPIO · L · ATILIVS · PRAEN
MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIBIIS · INPAR · TOTA
FACTA · QVARTA · C · FANNIO · M · VALERIO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Chremétis frater áberat peregre Démipho
relicto Athenis Ántiphone filio.
Chremés clam habebat Lemni uxorem et filiam,
Athénis aliam cóniugem et amantem únice
fidéinam gnatum. máter e Lemno áduenit 5
Athénas; moritur; úirgo sola (áberát Chremes)
funús procurat. íbi eam cum uisam Ántipho
amáret, opera párasiti uxorem áccipit.
pater ét Chremes renérsi fremere. deín minas 10
trigínta dant parasíto, ut illam cóniugem
habéret ipse. argénto hoc emitur fidéina.
uxórem retinet Ántipho a patruo ádgnitam.

5 gnatum fidicinam || 7.8 eam uisam antipho | cum amaret||

PERSONAE

DAVOS SERVOS
GETA SERVOS
ANTIPHO ADVLESCENS
PHAEDRIA ADVLESCENS
DEMIPHO SENEX
PHORMIO PARASITVS
HEGIO
CRATINVS } ADVOCATI
CRITO }
DORIO LENO
CHREMES SENEX
SOPHRONA NVTRIX
NAVSISTRATA MATRONA

PROLOGVS

Postquám poëta uétus poëtam nón potest
retráhere a studio et tránsdere hominem in ótium,
maledíctis deterrére ne scribát parat:
qui ita dicitat, quas ánte hic fecit fábulas,
tenui ésse oratióne et scripturá leui: 5
quia núsquam insanum scrípsit adulescéntulum
ceruám uidere fúgere et sectarí canes
et eám plorare, oráre ut subueniát sibi.
quod si íntellexeret, quóm stetit olím noua,
actóris opera mágis stetisse quám sua, 10
minus múlto audacter, quám nunc laedit, laéderet.
nunc síquis est, qui hoc dícat aut sic cógitet:
‘uetus sí poëta nón lacessissét prior,
nullum ínuenire prólogum possét nouos?’ 14
is síbi responsum hoc hábeat, in medio ómnibus 16
palmam ésse positam, qui ártem tractant músicam.
ille ád famem hunc a stúdio studuit réicere:
hic réispondere uóluit, non lacéssere.
benedíctis si certásset, audissét bene: 20
quod ab illo adlatumst, íd sibi rellatúm putet.
de illó iam finem fáciam dicundí mihi,
peccándi quom ipse dé se finem nón facit?
nunc quíd uelim animum atténdite. adportó nouam
Epídiazomenon quám uocant comoédiam 25
Graecí, Latine *hic* Phórmionem nóminat,

quem diceret nisi haberet cui male diceret 15

4 ante hic] antehac (ante) || 14 potuisset || 21 IDSIBIESSEELA
TUM(sibi esse id relatum) || 26 latini phormionem nominant ||

quia prímas partis qui aget, is erit Phórmio
 parasítus, per quem res geretur máxume,
 uolúntas uostra si ad poëtae accesserit.
 date óperam, adeste aequo ánimo per siléntium, 30
 ne símili utamur fórtuna, atque usí sumus,
 quom pér tumultum nóster grex motús locost:
 quem actóris uirtus nóbis restituít locum
 bonitásque uostra adiútans atque aequánimitas.

29 poetam ||

DAVOS

SERVOS

Amícus summus méus et popularís Geta 35 I 1
 heri ad me uenit. érat ei de ratiúncula
 iam pridem apud me rélicuom pauxillulum
 nummórum: id ut conficerem. confeci: ádfero.
 5 nam erilem filium éius duxisse aúdio
 uxórem: ei credo mínus hoc conráditur. 40
 quam iníque comparátumst, ei qui mínus habent
 ut sémpet aliquid áddant diuitióribus!
 quod ille únciatim uix de demensó suo
 10 suóm defrudans génium comparsít miser,
 id illa úniuorsum abrípiet, haud exístumans 45
 quantó labore pártum. porro autém Geta
 ferietur alio múnere, ubi era pépererit;
 porro autém alio, ubi erit púero natalis dies;
 15 ubi ínitiabunt. ómne hoc mater aúferet:
 puer caúsa erit mittúndi. sed uideón Getam? 50

GETA DAVOS

SERVI DVO

GE. Siquís me quaeret rúfus . . DA. Praestost, désine. I 2

GE. Oh,

at ego óbuiam conábar tibi, Daue. DA. Áccipe, em:
 lectúmst; conueniet númerus quantum débui.

GE. Amó te, et non necléxisse habeo grátiam.

5 DA. Praesértim ut nunc sunt móres: adeo res redit: 55
 siquís quid reddit, mágna habendast grátia.

sed quid tu es tristis? GE. Égone? nescis quo in metu,
 quanto in periculo sumus? DA. Quid istuc est? GE. Scies,
 modo ut tacere possis. DA. Abi sis, insciens:
 10 quous tui fidem in pecunia perspexeris, 60
 uerere uerba ei credere? ubi quid mihi lucrast
 te fallere? GE. Ausculta ergo. DA. Hanc operam
 tibi dico.

GE. Senis nostri, Daue, fratrem maiorem Chremem
 nostum? DA. Quid ni? GE. Quid? eius gnatum Phaé-
 driam?

15 DA. Tam quam te. GE. Euenit senibus ambobus
 simul 65

iter illi in Lemnum ut esset, nostro in Ciliciam
 ad hospitem antiquom: is senem per epistulas
 pellexit, modo non montis auri pollicens.

DA. Quoi tanta erat res et supererat? GE. Desinas:
 20 sic est ingenium: 'oh, regem me esse oportuit!' 70
 abeuntes ambo hinc tum senes me filiis
 relinquunt quasi magistrum. DA. O Geta, prouinciam
 cepisti duram. GE. Mi usus uenit, hoc scio:
 meministi relinqui me deo irato meo.

25 coepi aduersari primo; quid uerbis opust? 75
 seni fidelis dum sum, scapulas perdidisti.

DA. Venere in mentem mi istae: namque inscitiast,
 aduersum stimulum calces. GE. Coepi eis omnia
 facere, obsequi quae uellent. DA. Scisti uti foro.

30 GE. Noster mali nil quicquam primo; hic Phaédria 80
 continuo quandam nactus est puellulam
 citharistram: hanc amare coepit perdit.
 sed ea seruabat lenoni inpurissimo,
 neque quod daretur quicquam: id curarant patres.
 35 restabat aliud nil nisi oculos pascere, 85
 sectari, in ludum ducere et redducere.
 operam otiosi nos dabamus Phaédriae.

57 metu et || 62 ergo ausculta || 70 DA. o || 71. GE. ab-
 euntes || 83 seruabat || 87 nos otiosi operam ||

in quo haec discebat ludo, exaduorsum ei loco
 tonstrina erat quaedam: hic solebamus fere
 40 plerumque eam opperiri, dum inde ireret domum. 90
 interea dum sedemus illi, interuenit

adulescens quidam lacrumans. nos mirarier;
 rogamus quid sit. 'numquam aequae' inquit 'ac modo
 paupertas mihi onus uisumst et miserum et graue.

45 modo quandam uidi uirginem hic uicinia 95
 miseram suam matrem lamentari mortuam:

ea sita erat exaduorsum, neque illi benivolus
 neque notus neque cognatus extra unam aniculum
 quisquam aderat, qui adiutaret funus. miserumst.

50 uirgo ipsa facie egregia. quid uerbis opust? 100
 commoratur omnes nos. ibi continuo Antipho
 'uoltisne eamus uisere?' alius 'censeo:

eamus: duc nos sodes.' imus, uenimus,
 uidemus: uirgo pulchra: et quo magis diceret,
 55 nihil aderat adiuuenti ad pulcritudinem: 105

capillus passus, nudus pes, ipsa horrida,
 lacruma, uestitus turpis: ut, ni uis boni
 in ipsa inesset forma, haec formam exstinguerent.
 ille qui illam amabat fiduciam tantum modo

60 'satis' inquit 'scita': noster uero. DA. Iam scio: 110
 amare coepit. GE. Scin quam? quo euadat uide.

postridie ad anum recta pergit: obsecrat,
 sibi ut eius faciat copiam. illa se negat
 neque eum aequom facere: enim illam ciuem esse
 Atticam

65 bonam bonis prognatam: si uxorem uelit, 115
 lege id licere facere; sin aliter, negat.

noster quid ageret nescire: et illam ducere
 cupiebat et metuibat absentem patrem.

DA. Non, si redisset, ei pater ueniam daret?
 70 GE. Ille indotatam uirginem atque ignobilem 120

96 miseram || 113 ut sibi || illa enim se negat | (114) neque
 eum aequom ait facere (facere ait) illam ||

daret illi? numquam faceret. DA. Quid fit denique?
 GE. Quid fiat? est parasitus quidam Phormio,
 homo confidens: qui illum di omnes perduint!
 DA. Quid is fecit? GE. Hoc consilium quod dicam
 dedit:

- 75 lex est ut orbae, qui sint genere proximi, 125
 eis nubant, et illos ducere eadem haec lex iubet.
 ego te cognatum dicam et tibi scribam dicam;
 patrum amicum me adsimulabo uirginis;
 ad iudices uenimus; qui fuerit pater,
 80 quae mater, qui cognata tibi sit, omnia haec 130
 fingam: quod erit mihi bonum atque commodum,
 quom tu horum nil refelles, uincam scilicet.
 pater aderit. mihi paratae lites: quid mea?
 illaquidem nostra erit.' DA. Iocularem audaciam!
 85 GE. Persuasumst homini: factumst, uentumst, uin-
 cimur: 135
 duxit. DA. Quid narras? GE. Hoc quod audis. DA.
 O Geta,
 quid te futurumst? GE. Nescio hercle; unum hoc
 scio:
 quod fors feret, feremus aequo animo. DA. Placet:
 em istuc uirist officium. GE. In me omnis spes
 mihi est.
 90 DA. Laudo. GE. Ad precatorem adeam credo, qui
 mihi 140
 sic oret: 'nunc amitte quaeso hunc; ceterum
 posthac si quicquam, nil precor.' tantum modo
 non addit: 'ubi ego hinc abiero, uel occidito.'
 DA. Quid paedagogus ille, qui citharistram?
 95 quid rei gerit? GE. Sic, tenuiter. DA. Non multum
 habet 145
 quod det fortasse? GE. Nihil habet nisi spem meram.
 DA. Pater eius rediit an non? GE. Nondum. DA.
 Quid? senem
 quoad expectatis uostrum? GE. Non certum scio,
 sed epistulam ab eo adlatam esse audiui modo

- 100 et ad portitores esse delatam: hanc petam. 150
 DA. Numquid, Geta, aliud me uis? GE. Vt bene
 sit tibi. —
 puer heus! nemon hoc prodit? cape, da hoc Dorcio.

ANTIPHO PHAEDRIA
 ADVLESCENTES DVO

- AN. Adeon rem redisse, ut mihi qui consultum optume I 3
 uelit esse,
 Phaedia, patrem ut extimescam, ubi in mentem eius
 aduenti ueniat!
 quod ni fuisset incogitans, ita expectarem, ut par
 fuit. 155
 PH. Quid istuc? AN. Rogitas? qui tam audacis faci-
 noris mihi conscius sis?
 5 quod utinam ne Phormioni id suadere in mentem in-
 cidisset
 ne me cupidum eo impulisset, quod mihi princi-
 piūmst mali!
 non potitus essem: fuisset tum illos mi aegre ali-
 quot dies;
 at non cottidiana cura haec angeret animum, PH.
 Audio. 160
 AN. dum exspecto quam mox ueniat qui hanc mihi
 adimat consuetudinem.
 10 PH. Aliis quia deficit quod ament aegrest; tibi quia
 superest dolet:
 amore abundas, Antipho.
 nam tua quidem hercle certo uita haec expetenda
 optandaque est.
 ita me di bene ament, ut mihi liceat tam diu quod
 amo frui, 165

iam dépecisci mórte cupio; tú conicito cétera;
 15 quíd ego éx hac inopiá nunc capiam, et quíd tu ex
 ista cópia,
 ut ne áddam, quod sine sumptu ingenuam ac líberalem
 nánctus es,
 quod habés, ita ut uoluísti, uxorem sine mala famá
 palam:
 beátus, ni unum hoc désit, animus quí modeste istaéc
 ferat. 170
 quod sí tibi res sit cum eó lenone quó mihist, tum
 séntias.

20 ita plérique omnes súms ingenio: nósmet nostri
 paénitet.

AN. At tú mihi contra núnc uidere fórtunatus, Phaédria,
 quoi de íntegro est potéstas etiam cónsulendi quíd uelis,
 retinére an a te amíttere; ego in eum íncidi infelíx
 locum, 175

ut mihi nec ius sit ámittendi néc retinendi cópia.

25 sed quíd hoc est? uideon égo Getam curréntem huc
 adueníre?

is est ípsus: ei, timeó miser, quam hic mihi nunc
 nuntiét rem.

GETA ANTIPHO PHAEDRIA
SERVOS ADVLESCENTES DVO

I 4 GE. Nullú's, Geta, nisi iam áliquod tibi consílium
 celere réperies:

íta nunc inparátum subito tánta te inpendént mala, 180
 quae néque uti deuitém scio neque quó modo me inde
 éxtraham.

nam non potest celari nostra diutius iam audacia 182

172 ingenio sumus omnes || 175 an a te] amare || 176 ut
 neque mihi eius sit || 179 nullus es || repperis (reppereris) || post
 v. 181 aut 182 interpolatus est Andr. v. 208 ||

6 AN. Quid illic commotús uenit? 183
 GE. tum témporis mihi púntum ad hanc rem est:
 érus adest. AN. Quid illíc malist?
 GE. qui hóc quom audierit, eíus quod remedium ín-
 ueniam iracúndiae? 185
 loquárne? incendam; táceam? instigem; púrgem me?
 laterém lauem.

10 heú me miserum! quóm mihi paueo, tum Ántipho me
 excrúciat animi:
 eíus me miseret, eí nunc timeo, is núnc me retinet:
 nam ábsque eo esset,
 récte ego mihi uidíssem et senis essem últus iracún-
 diam:

áliquid conuasássem atque hinc me prótinam conicerem
 ín pedes. 190

AN. Quamnam híc fugam aut furtúm parat?

15 GE. sed ubi Ántiphonem réperiam? aut qua quaérere
 insistám uia?

PH. Te nóminat. AN. Nesció quod magnum hoc núntio
 exspectó malum. PH. Ah!

GE. domum íre pergam: ibi plúrumumst. PH. Reuo-
 cémus hominem. AN. Sta ílico. GE. Hem,
 sátis pro imperio, quísquis es. AN. Geta! GE. Ípsest
 quem uolui óbuiam. 195. 196

AN. Cédo quid portas óbsecro? atque id, sí potes,
 uerbo éxpedi.

20 GE. Fáciam. AN. Eloquere. GE. Módo apud portum . .
 AN. Meúmne? GE. Íntellexti. AN. Óccidi. PH. Hem!
 AN. Quíd agam? PH. Quid aís? GE. Huíus patrem
 uidísse me, patruóm tuom.

AN. Nám quod ego huic nunc súbito exitio rémedium
 inueniám miser? 200

quódsi eo meae fortúnae redeunt, Phánium, abs te ut
 dístrahar,

185 qui hoc] quod || quod eius || 191 quamnam] quam ||
 193 ah!] ah sanusne (sanum) es ||

- núllast mihi uita éxpetenda. GE. Ergo ístaec quom
ita sint, Ántipho,
25 tánto magis te aduígilare aequomst: fórtis Fortuna
ádiuuat.
AN. Nón sum apud me. GE. Atqui ópus est nunc quom
máxume ut sis, Ántipho:
nám si senserít te timidum páter esse, arbitrábitur 205
cómmerruisse cúlpan. PH. Hoc uerumst. AN. Nón
possum inmutárier.
GE. Quid faceres, si gráuius aliquid tibi nunc faciun-
dúm foret?
30 AN. Quom hóc non possum, illúd minus possem. GE.
Hoc níhil est: Phaedria, ílicet.
quíd hic conterimus óperam frustra? quín abeo? PH.
Et quidem ego? AN. Óbsecro,
quíd si adsimulo, sátin est? GE. Garris. AN. Vóltum
contemplámini: em, 210
sátine sic est? GE. Nón. AN. Quid si sic? GE. Própemo-
dum. AN. Quid, síc? GE. Sat est.
ém istuc serua: et uérbum uerbo, pár pari ut re-
spóndeas,
35 né te iratus suís saeuídícis díctis protelét. AN. Scio.
GE. Ví coactum te ésse inuitum PH. Lége, iudició.
GE. Tenes?
séd quis hic est senéx, quem uideo in última platea?
ípusus est. 215
AN. Non póssum adesse. GE. Ah quid agis? quo
abis, Ántipho?
mane ínquam. AN. Egomet me nóui et peccatúm
meum:
40 uobís commendo Phánium et uitám meam. —
PH. Geta, quíd nunc fiet? GE. Tú iam lites aúdiés,
ego pléctar pendens, nísi quid me fefellerit. 220
séd quód modo hic nos Ántiphonem mónuimus,
id nósmet ipsos fácere oportet, Phaédria.

- 45 PH. Aufér mi 'oportet': quín tu quid faciam ímpera.
GE. Memínístin, olim ut fúerit uostra orátio
in re íncipiunda ad défendendam nóxiam, 225
iustam íllam causam, fácilem, uincibilem, óptumam?
PH. Memini. GE. Ém, ea nunc ipsa ópus est, aut,
siquíd potest,
50 melióre et callidióre. PH. Fiet sédulo.
GE. Nunc prío adito tu, égo in insidiis híc ero
subcénturiatus, síquid deficiás. PH. Age. 230

DEMIPHO	PHAEDRIA	GETA
SENEX	ADVLESCENS	SERVOS

- DE. Itan tándem *quaeso* uxórem duxit Ántipho in- II 1
iussú meo?
nec ímpérium meum, ac mítto ímpérium, nón simul-
tatém meam
reueréri saltem! nón pudere! o fácinus audax, ó Geta
monitór! GE. Vix tandem! DE. míhi quid dicent aut
quam causam réperient?
5 demíror. GE. Atqui réperiam: aliud cúra. DE. an
hoc dicét mihi: 235
'inuítus feci. léx coëgit?' aúdio, fateór. GE. Places.
DE. uerúm scientem, tácitum causam trádere aduor-
sáriis,
etiámne id lex coëgit? PH. Illud dúrum. GE. Ego
expediám: sine.
DE. incértumst quid agam, quía praeter spem atque ín-
credibile hoc mi óptigit:
10 ita sum írritatus, ánimum ut nequeam ad cógitandum
instítuere. 240
quam ob rem ómnis, quom secúndae res sunt máxume,
tum máxume

meditari secum oportet, quo pacto aduersam aerum-
nam ferant,

pericla exitia damna: peregre rediens semper cogites
aut filii peccatum aut uxoris mortem aut morbum filiae,
15 communia esse haec, nequid horum unquam accidat
animi nouum; 245

quidquid praeter spem eueniat, omne id deputare esse
in lucro.

GE. O Phaedria, incredibile quantum erum ante eo
sapientia.

meditata mihi sunt omnia mea incommoda, erus si
redierit:

molendum usque in pistrino, uapulandum, habendae
compedes,

20 opus ruri faciendum: horum nil quicquam accidet
animi nouum. 250

quidquid praeter spem eueniet, omne id deputabo esse
in lucro.

sed quid cessas hominem adire et blande in principio
adloqui?

DE. Phaedriam mei fratris uideo filium mihi ire obuiam.

PH. Mihi patriae, salue. DE. Salue; sed ubi est Antipho?

25 PH. Saluom uenire. DE. Credo; hoc responde mihi. 255

PH. Valet, hic est: sed satini omnia ex sententia?

DE. Vellem quidem. PH. Quid istuc est? DE. Rogitas,
Phaedria?

bonas me absente hic confecistis nuptias.

PH. Eho, an id suscenses nunc illi? GE. Artificem
probum!

30 DE. Egon illi non suscenseam? ipsum gestio 260
dari mihi in conspectum, nunc sua culpa ut sciat
lenem patrem illum factum me esse acerrimum.

PH. Atqui nil fecit, patriae, quod suscenseas.

DE. Ecce autem similia omnia! omnes congruunt:
35 unum cognoris? omnis noris; PH. Haud itast. 265

DE. hic in noxiast? ille ad defendendam causam adest:
quom illést, hic praestost: tradunt operas mutuas.

GE. Probe horum facta imprudens depinxit senex.

DE. nam ni haec ita essent, cum illo haud stares,
Phaedria.

40 PH. Si est, patriae, culpam ut Antipho in se ad-
miserit, 270

ex qua re minus rei foret aut famae temperans,
non causam dico quin quod meritus sit ferat.

sed si quis forte malitia fretus sua
insidias nostrae fecit adulescentiae

45 ac uicit, nostram culpa east an iudicum, 275
qui saepe propter inuidiam adimunt diuiti
aut propter misericordiam addunt pauperi?

GE. Ni nossem causam, crederem uera hunc loqui.

DE. An quisquam iudex est, qui possit noscere

50 tua iusta, ubi tute uerbum non respondeas, 280
ita ut ille fecit? PH. Functus adulescentulist
officium liberalis: postquam ad iudices
uentumst, non potuit cogitata proloqui:

ita eum tum timidum subito stupefecit pudor.

55 GE. Laudo hunc. sed cesso adire quam primum
senem? 285

ere, salue: saluom te aduenisse gaudeo. DE. Oh,
bone custos, salue, columen uero familiae,
quom commendauit filium hinc abiens meum.

GE. Iam dudum te omnes nos accusare audio

60 inmerito, et me horum omnium inmeritissimo. 290
nam quid me in hac re facere uoluisti tibi?

seruom hominem causam orare leges non sinunt,
neque testimoni dictio est. DE. Mitto omnia.

do istuc 'imprudens timuit adulescens': sino

65 'tu seruo's': uerum si cognatast maxime, 295
non fuit necesse habere, sed id quod lex iubet,

dotém daretis; quaéretet aliúm uirum.

qua rátióne inopem pótius ducebát domum?

GE. Non rátió, uerum argéntum derat. DE. Súmeret
70 alicúnde. GE. Alicunde? níhil est dictu fácius. 300

DE. Postrémo si nullo álio pacto, faénore.

GE. Hui, díxti pulere: síquidem quisquam créderet
te uíuo. DE. Non, non sic futurumst: nón potest.

egon íllam cum illo ut pátiar nuptam unúm diem?

75 nil suáue meritumst. hóminem commonstrárier 305
mihi istúm uolo aut ubi hábitet demonstrárier.

GE. Nempe Phórmionem? DE. Istúm patronum mú-
lieris.

GE. Iam fáxo hic aderit. DE. Antipho ubi nunc ést?
GE. Foris.

DE. Abi, Phaédria, eum requíre atque huc addúc.
PH. Eo:

80 rectá uia quidem ílluc. — GE. Nempe ad Pámphilam. — 310

DE. Ego deós penates hinc salutatúm domum
deuórtar: inde ibo ad forum atque aliquót mihi
amícos aduocábo, ad hanc rem qui ádsient,
ut ne ínparatus sím, quom adueniet Phórmio.

PHORMIO GETA
PARASITVS SERVOS

II 2 PH. Ítane patris aís aduentum uéritum hinc abiisse?
GE. Ádmodum. 315

PH. Phánium relíctam solam? GE. Síc. PH. Et iratúm
senem?

GE. Óppido. PH. Ad te sólum summa, Phórmio,
rerúm redit:

túte hoc intristí: tibi omnest éxedendum: adcingere.

5 GE. Óbsecro te. PH. si rogabit. GE. Ín te spes est.
PH. éccere,

314 adueniat || 315 abisse ||

quíd si reddet? GE. Tu ímpulisti. PH. síc, opinor.
GE. Súbueni. 320

PH. Cédo senem: iam instrúcta sunt mi in córde con-
silia ómnia.

GE. Quíd ages? PH. Quid uis, nísi uti maneat Phánium
atque ex crímine hoc

Antiphonem erípíam atque in me omnem íram deri-
uém senis?

10 GE. Óh, uir forti's átque amicus. uérum hoc saepe,
Phórmio,

uéreor, ne istaec fórtitudo in néruom erumpat déni-
que. PH. Ah, 325

nón itast: factúmst periclum, iám pedum uisást uia.
quót me censes hómines iam deuérberasse usque ad
necem? 327

15 cédo dum, enumquam iniúriarum audísti mihi scrip-
tám dicam?

GE. Quí istuc? PH. Quia non réte accipitri ténnitur
neque míluc, 330

quí male faciunt nóbis; illis quí nil faciunt ténnitur,
quía enim in illis frúctus est, in íllis opera lúditur.

20 áliis aliunde ést periclum, unde áliquíd abradí potest:
míhi sciunt nihil ésse. dices 'dúcent damnatúm domum'?

álere nolunt hóminem edacem, et sápiunt mea sen-
téntia, 335

pró maleficio sí beneficium súmmum nolunt réddere.
GE. Nón pote satis pro mérito ab illo tibi referri grátia.

PH. Ímmo enim nemo sátis pro merito grátiam regí
refert.

25 tén asymbolúm uenire unctum átque lautum e bálineis,
ótiosum ab ánimo, quom ille et cúra et sumptu ab-
súmitur! 340

dúm tibi fit quod pláceat, ille ríngitur; tu rídeas,

hospites tum ciues. quo magis noui tanto saepius 328

337 potest ||

Terentius ed. Fleckelsen. Ed. II.

prior bibas, prior decumbas; cēna dubia adpōnitur . .

GE. Quid istuc uerbist? PH. Vbi tu dubites quid sumas
potissimum.

30 haec quom rationem íneas quam sint suauia et quam
cāra sint,

ēa qui praebet, nōn tu hunc habeas plāne praesentēm
deum? 345

GE. Sénex adest: uide quid agas: prima cōitiost
acerruma:

si eam sustinueris, postilla iam, ut lubet, ludas licet.

DEMIPHO HEGIO CRATINVS CRITO PHORMIO
SENEX ADVOCATI TRES PARASITVS

GETA
SERVOS

II 3 DE. Enūquam quoiquam cōtumeliōsius
audistis factam iniūriam quam haec est mihi?

adeste quaeso. GE. Irātus est. PH. Quin tu hōc age: 350
iam ego hūc agitabo. pró deum immortālium,

5 negat Phānium esse hanc sibi cognatam Démipho?
hanc Démipho negat esse cognatam? GE. Negat.

PH. Neque eius patrem se scire qui fuerit? GE.
Negat. 355

DE. Ipsum esse opinor de quo agebam. séquimini. 354

10 PH. Quia egens relictast misera, ignoratúr parens, 357
neclégitur ipsa: uide, auaritia quid facit!

GE. Si erum insimulabis mālitiāe, audibís male.

DE. O audāciam! etiam me últro accusatum áduenit. 360

PH. Nam iam ádulescenti nihil est quod suscēseam,
15 si illúm minus norat: quippe homo iam grándior,

PH. nec Stilphonem ipsum scire qui fuerit? GE. Negat. 356

359 male audies ||

paupér, quoi in opere uita erat, rurí fere
se cōtinebat; íbi agrum de nostró patre
coléndum habebat. saepe interea míhi senex 365

narrábat se hunc neclégere cognatúm suom,
20 at quém uirum! quem ego uiderim in uita óptimum.

GE. Videás te atque illum nárras. PH. Abin hinc
ín cruce[m]?

nam ni ita eum existumássem, numquam tam grauis
ob hanc ínimicitias cáperem in uostram fámiliam, 370
quam is áspernatur núnc tam inliberáliter.

25 GE. Pergín ero absentí mále loqui, impuríssume?

PH. Dignum autem hoc illost. GE. Aín tamen, carcér?
DE. Geta!

GE. Bonórum extortor, légum contortór! DE. Geta!

PH. Respónde. GE. Quis homost? éhem. DE. Tace.
GE. Absentí tibi 375

te indignas seque dignas contumélias

30 numquam cessauit dicere hodie. DE. Désine.

aduléscent, primum abs te hōc bona ueniá peto,

si tibi placere pótis est, mihi ut respóndeas:

quem amicum tuom ais fuisse istum? explaná mihi, 380
et quí cognatum mé sibi esse dicere?

35 PH. Proinde éxpiscare quási non nosses. DE. Nōssem?
PH. Ita.

DE. Ego mé nego: tu quí ais redige in mémoriam.

PH. Eho tú, sobrinum tuóm non noras? DE. Énicas.
dic nōmen. PH. Nomen? DE. Máxume. quid núnc

taces? 385

PH. Perii hércle, nomen pérdidi. DE. Hem, quid ais?
PH. Geta,

40 si méministi id quod ólim dictumst, súbice. hem,
non dico: quasi non nosses, temptatum áduenis.

DE. Ego autem tempto? GE. Stílpo. PH. Atque adeo
quid mea?

368 illum ut narras || abi hinc in malam cruce[m] (i in
malam cruce[m]) || 373 tamen] tandem || 381 diceret || 385 nomen?
maxime. DE. quid || 389 Stílpho ||

Stilpóst. DE. Quem dixi? PH. Stilponem inquam nó-
ueras. 390

DE. Neque ego illum noram nec mihi cognátus fuit
45 quisquam istoc nomine. PH. Itane? non te horúm
pudet?

at sí talentum rém reliquissét decem,

DE. Di tíbi malfaciant! PH. primus esses mémoriter
progéniam uostram usque áb auo atque atauo pró-
ferens. 395

DE. Ita ut dícis. ego tum quom áduenissém, quí mihi
50 cognáta ea esset, dicerem: itidem tú face.
cedo, qui ést cognata? GE. Eu nóster, recte: heus
tú, caue!

PH. Dilúicide expediú quibus me opórtuit
iudícibus: tum id si fálsum fuerat, fílius 400
quor nóñ refellit? DE. Fílium narrás mihi?

55 quoius dé stultitia dící ut dignumst nóñ potest.
PH. At tú qui sapiens és magistratús adi,
iudícium de eadem caúsa iterum ut reddánt tibi:

quandóquidem solus régnas et solí licet 405
hic de eádem causa bís iudícium apíscier.

60 DE. Etsí mihi facta iniúriast, uerúm tamen
potiús quam lites sécter aut quam te aúdiam,
itidem út cognata sí sit, id quod léx iubet
dotís dare, abduce hánc, minas quinque áccipe. 410
PH. Hahahaé, homo suauis! DE. Quíd est? num ini-
quom póstulo?

65 an ne hóc quidem ego adipíscar, quod ius públicumst?
PH. Itan tándem, quaeso, item út meretricem ubi
abúsus sis,

mercédem dare lex iubet eí atque amíttre?

an, ut néquid turpe cíuis in se admíttet 415
proptér egestatem, próxumo iussást dari,

70 ut cum úno aetatem dégeret? quod tú uetas.

390 Stilphost || Stilphonem || 394 male faciant || 406 adi-
piscier ||

DE. Ita, próxumo quidem: át nos unde? aut quam ób
rem? PH. Óhe,
'actum' áiunt 'ne agas.' DE. Nóñ agam? immo hau
désinam,

donéc perfecero hóc. PH. Ineptis. DE. Síne modo. 420
PH. Postrémo tecum níl rei nobis, Démipho, est:

75 tuos ést damnatus gnátus, non tu: nám tua
praetérierat iam ad dúcendum aetas. DE. Omnia haec
illúm putato, quae égo nunc dico, dícere;

aut quídem cum uxore hac ípsum prohibebó domo. 425
GE. Irátus est. PH. Tu té idem melius féceris.

80 DE. Itane és paratus fácere me aduorsum ómnia,
infélix? PH. Metuit híc nos, tam etsi sédulo
dissímulat. GE. Bene habent tibi principia. PH. Quín
quod est

ferúndum fers? tuis dígnum factis féceris, 430
ut amíci inter nos símus. DE. Egon tuam éxpetam

85 amíctiam? aut te úsum aut auditúm uelim?

PH. Si cóncordabis cum illa, habebis quae tuam
senectútem oblectet: réspice aetatém tuam.

DE. Te oblétet, tibi habe. PH. Mínué uero iram.
DE. Hóc age: 435

satis iám uerborumst: nísí tu properas múlierem
90 abducere, ego illam eíciam. dixi, Phórmio.

PH. Si tu illam attigeris sécus quam dignumst líberam,
dicám tibi grandem ímpíngam. dixi, Démipho.
siquíd opus fuerit, heús, domo me. GE. Intéllego. 440

DEMIPHO GETA HEGIO CRATINVS CRITO
SENEX SERVVS ADVOCATI TRES

DE. Quantá me cura et sólicitudine ádficit
gnátus, qui me et se hisce ímpediuit núptiis!
neque mi ín conspectum pródit, ut saltém sciam,

II 4

430 feres (feras) || 439 ímpíngam grandem ||

quid de eá re dicat quídue sit senténtiae.

5 abi, uise redierítne iam an nondúm domum. 445

GE. Eó. — DE. Videtis quo ín loco res haéc siet:
quid ágo? dic, Hegio. HE. Égo? Cratinum cénseo,
si tíbi uidetur. DE. Díc, Cratine. CRA. Méne uis?
DE. Te. CRA. Ego quae ín rem tuam sint éa uelim

faciás. mihi

10 sic hóc uidetur: quód te absente hic fílius 450

egít, restitui in íntegrum aequomst ét bonum,
et id ímpetrabis. díxi. DE. Dic nunc, Hégio.

HE. Ego sédulo hunc dixísse credo; uérum itast,
quot hómínes tot senténtiae, suos quoíque mos.

15 mihi nón uidetur quód sit factum légibus 455

rescúndi posse, et túrpe inceptust. DE. Díc, Crito.

CRI. Ego ámplius delíberandum cénseo:
res mágnast. CRA. Numquid nós uis? DE. Fecistís
probe:

incértior sum múlto quam dudúm. — GE. Negant

20 redísse. DE. Frater ést exspectandús mihi: 460

is quód mihi dederit de hác re consílium, íd sequar.
percóntatum ibo ad pórtum, quoad se récipiat. —

GE. At ego Ántiphonem quaéram, ut quae acta hic
sint sciat.

sed eccum ípsum uideo in témpore huc se récipere.

ANTIPHONEM GETA
ADVLESCENS SERVOS

III 1 AN. Énim uero, Antiphó, multimodis cum ístoc animo
es uítuperandus: 465
ítane te hinc abísse et uitam tuám tutandam aliís
dedísse!
álios tuam rem crédidísti mágis quam tete animum
áduorsuros?

nam út ut erant alia, ílli certe quae nunc tibi domíst
consuleres,

5 néquid propter tuám fidem decépta poteretúr mali:
quói nunc miserae spés opesque súnt in te uno omnes
sitae. 470

GE. Et quídem, ere, nos iam dúdum hic te absentem
íncusamus, qui ábieris;

AN. Te ipsúm quaerebam. GE. séd ea causa níhilo
magis defécimus.

AN. Loquere óbsecro, quonam ín loco sunt rés et for-
tunaé meae?

10 num súbolet quid patri? GE. Nil etiam. AN. Ecquíd
spei porrost? GE. Néscio, AN. Ah!

GE. nisi Phaédria haud cessáuit pro te ení. AN.
Nil fecít noui. 475

GE. Tum Phórmio itidem in hác re ut in aliis strénuom
hominem praebuit.

AN. Quid is fécit? GE. Confutáuit uerbis ádmodum
iratúm senem.

AN. Eu, Phórmio! GE. Ego quod pótui porro. AN.
Mí Geta, omnis uós amo.

15 GE. Síc habent princípia sese ut díxi: adhuc est tran-
quílla res,

mánsurusque pátruom pater est, dum húc adueniat.
AN. Quidnam eum? GE. Aít 480

de eíus consilio sése uelle fácere quod ad hanc rem
áttinet.

AN. Quántum metuíst mihi, uidere huc sáluom nunc
patruóm, Geta!

nam eíus per unam, ut aúdio, aut uiuam aút moriar
senténtiam.

20 GE. Phaédria tibi adést. AN. Vbinam? GE. Eccum
ab suá palaestra exít foras.

474 numquid patri subolet? || 479 tranquilla res est ||
480 quidnam eum? GE. ait] quid eum? GE. ut aiebat ||
482 quantum (quantus) metus est || 483 per eius ||

PHAEDRIA DORIO ANTIPHO GETA
ADVLESCENS LENO ADVLESCENS SERVOS

- III 2 PH. Dório, 485
audi óbsecro. DO. Non aúdio. PH. Parúmper. DO.
Quin omítte me.
PH. Aúdi quod dicam. DO. Át enim taedet iam aú-
dire eadem míliens.
PH. Át nunc dicam quód lubenter aúdias. DO. Lo-
quere, aúdio.
PH. Nón queo te exoráre ut maneat tríduom hoc?
quo núnc abis?
5 DO. Mirábar si tu míhi quicquam adferrés noui. AN. Ei, 490
metuó lenonem néquid huius cónsuat capití, Geta.
PH. Nondúm mihi credis? DO. Háriolare. PH. Sín
fidem do? DO. Fábulae!
PH. Faéneratum istúe beneficium púlere tibi dicés.
DO. Logi!
PH. Créde mihi, gaudébis facto: uérum hercle hoc est.
DO. Sómnia!
10 PH. Éxperire: nón est longum. DO. Cántilenam ean-
dém canis. 495
PH. Tu míhi cognatus, tú parens, tu amícus, tu...
DO. Garrí modo!
PH. Ádeon ingenio ésse duro te átque inexorábili,
út neque misericórdia neque précibus mollirí queas!
DO. Ádeon te esse incógitantem atque ínpudentem
sine modo,
15 út phaleratis díctis ducas me ét meam ductes grátiis! 500
AN. Míseritumst. PH. Ei, uérbis uincor! GE. Quám
uterquest similís sui!
PH. Neque, Ántipho alia quom óccupatus ésset solli-
cítúdiue,

491 nequid huius consuat capiti, Geta] nequid (ne aliquid) suo suat capiti. GE. idem ego uereor (metuo) || 499 inpudentem sine modo] INPUDENTEMPHAEDRIASINEMODO (inpudentem Phaedria) ||

- tum hoc ésse mi obiectúm malum! AN. Ah, quid istúe
est autem, Phaédria?
PH. Ó fortunatíssume Antipho! AN. Égone? PH. Quoi
quod amás domist,
20 núnquam cum huius modi úsus uenit út conflictá-
rés malo! 505
AN. Míhin domist? immo, íd quod aũunt, aúribus
teneó lupum:
nám neque quo pacto á me amittam néque uti reti-
neám scio.
DO. Ístuc mi ipsum in hóc est. AN. Heia, né parum
lenó sies.
núnquid hic confécit? PH. Hicine? quód homo in-
humaníssimus:
25 Pámphilam meam uéndidit. AN. Quid? uéndidit? GE.
Ain? uéndidit? 510
PH. Véndidit. DO. Quam indígnum facinus! áncillam
aere emptám meo!
PH. Néqueo exorare út me maneat ét cum illo ut
mutét fidem
tríduom hoc, dum id quód est promissum ab amícis
argentum ádfero:
sí non tum dederó, ún timeret hórám ne opper-
tús sies.
30 DO. Óptundes? AN. Haud lóngumst id quod órat:
exorét sine: 515
ídem hic tibi, quod bóni promeritus fúeris, condu-
plicáuerit.
DO. Vérba istaec sunt. AN. Pámphilane hanc úrbem
priuari sínes?
túne praeterea hórám amorem dístrahi poterís pati?

505 neque (nec) cum huius modi umquam tibi usus ||
508 ipsum istuc mihi || 513 aufero || 515 OPTUNDIS (obtunde) ||
orat Dorio exoret || 517 Pamphilanne hac urbe || 518 tune
TUNC (tum) ||

- DO. Néque ego neque tu. PH. Dí tibi omnes íd quod
es dignús duint!
- 35 DO. Égo te complurís adorsum ingénium meum
mensés tuli, 520
pólicitantem et níl ferentem, fléntem. nunc contra
ómnia haec:
répperi qui dét neque lacrumet. dá locum melióribus.
AN. Cérte hercle, ego si sátis commemini, tibi quidemst
olím dies,
quam ad dares huic, praéstítuta. PH. Fáctum. DO.
Num ego istúe nego?
- 40 AN. Iam éa praeteriit? DO. Nón, uerum haec eí ánte-
cessit. AN. Nón pudet 525
uánitatis? DO. Mínume, dum ob rem. GE. Stérculi-
num! PH. Dório,
ítane tandem fácere oportet? DO. Síe sum: si placeo,
útere.
AN. Sic hunc decipís tu? Do. Immo énim uero, An-
tipho, hic me decipit:
nám hic me scibat huíus modi esse, ego húnce esse
aliter crédidi.
- 45 íste me feféllit, ego isti níhilo sum aliter ac fui. 530
séd utut haec sunt, támen hoc faciam: crás mane ar-
gentúm mihi
míles dare se díxit: si tu prior attuleris, Phaédria,
meá lege utar, út sit potior quí prior ad dandúmst. uale.

PHAEDRIA ANTIPHO GETA
ADVLESCENTES DVO SERVOS

- III 3 PH. Quíd faciam? unde ego núnc tam subito huic ár-
gentum inueniám miser,
quóí minus nihilo est, quód, hic si pote fuisset ex-
orárier 535

529 HUIUSMODISCEBATESSE (esse sciebat) || 532 si mihi
prior tu ||

- tríduom hoc, promíssum fuerat? AN. Ítane hunc pa-
tiemúr, Geta,
fieri miserum, quí me dudum, ut díxti, adiuerit cómiter?
5 quín quod opust beneficium rursum eí experiemur
réddere?
GE. Scío equidem hoc esse aéquom. AN. Age ergo,
sólus seruare húnce potes.
GE. Quíd faciam? AN. Inueniás argentum. GE. Cúpio;
sed id unde, édoce. 540
AN. Páter adest hic. GE. Scío: sed quid tum? AN. Ah,
díctum sapientí sat est.
GE. Ítane? AN. Ita hercle. GE. Sáne pulcre suádes:
etiam tu húnce abis?
10 nón triumpho, ex nuptiis tuis sí nil nanciscór mali,
ní étiam núnc me huíus caúsa quaerere ín malo iu-
beás cruceam?
AN. Vérum hic dicit. PH. Quíd? ego uobis, Géta, alienus
sum? GE. Haúd puto; 545
séd parumne est, quód núnc nobis súscenset senex
ómibus,
ní ínstigemus étiam, ut nullus lócus relinquatúr preci?
15 PH. Álius ab oculís meis illam in ígotum abducét
locum? hem!
tum ígitur, dum licét dumque adsum, lóquimini me-
cum, Antipho,
cóntemplamíní me. AN. Quam ob rem? aut quídnam
facturús? cedo. 550
PH. Quóquo hinc asportábitur terrárum, certúmst pér-
sequi
aút perire. GE. Dí bene uortant quód agas: pede-
temptím tamen!
20 AN. Víde síquid opis pótes adferre huic. GE. Quíd
'síquid'? AN. Quaere óbsecro,
néquid plus mínúsue faxit, quód nos post pigeát, Geta.

542 ita. GE. sane hercle || 546 omnibus nunc nobis su-
scenset senex || 553 si quid quid (si quicquid) ||

GE. Quaéro. AN. Saluos ést, ut opinor. GE. Vêrum enim metuó malum. 555

AN. Nólí metuere: úna tecum bóna mala tolerábimus.

GE. Quántum tibi opust lóquere argenti? PH. Sólae trigintá minae.

25 GE. Tríginta? hui, percárast, Phaedria. PH. Ístaec uero uílís est.

GE. Áge age, inuentas réddam. PH. O lepidum! GE. Aufér te hinc. PH. Iam opust. GE. Iám feres:

séd opus est mihi Phórmionem ad hánc rem adiutorém dari. 560

AN. Praéstost: audacíssume oneris quód uis impone, écferet:

sólus est homo amíco amícus. GE. Eámus ergo ad eum ócius.

30 AN. Númquid est quod méa opera opus sit uóbis? GE. Nil; uerum ábi domum

ét illam miseram, quam égo nunc intus scío esse exanimatám metu,

cónsolare. céssas? AN. Nihil est aéque quod faciám lubens. — 565

PH. Quá uia istuc fácies? GE. Dicam in ítinere: hinc modo te ámoue.

DEMIPHO CHREMES

SENES DVO

IV 1 DE. Quid? quá profectus caúsa hinc es Lemnúm, Chremes,

addúxtin tecum fliam? CH. Non. DE. Quid ita 'non'?

CH. Postquám uidet me eius máter esse hic diútius, simul aútem non manébat aetas uírginis 570

5 meam néclegentiam, ípsam cum omni fámilia

557 Quantum opus est tibi argenti loquere || 561 feret (et feret) || 563 quod opera mea uobis opus sit || 566 modo te hinc ||

ad mé profectam esse aíbant. DE. Quid illi tám diu quaeso ígitur commorábare, ubi id audieras?

CH. Pol mé detinuit mórbus. DE. Vnde? aut quí? CH. Rogas?

senéctus ipsast mórbus. sed uenísse eas 575

10 saluás audiui ex nauíta qui illas uéxerat.

DE. Quid gnáto optigerit me ábsente, audistín, Chremes?

CH. Quod quídem me factum cónsili incertúm facit: nam hanc cóndicionem síquoi optulero extrário,

quo pácto aut unde míhi sit, dicundum órđinest. 580

15 te míhi fidelem esse aéque atque egomet súm míhi scibam; ille si me aliénus adfiném uolet,

tacébit, dum intercédet familiáritas;

sin spréuerit me, plús quam opus est scitó sciet, uereórque ne uxor áliqua hoc resciscát mea. 585

20 quod sí fit, ut me excútiam atque egrediár domo, id réstat: nam ego meórum solus súm meus.

DE. Scio ita ésse: et istaec míhi res sollicitúdinist: neque défitiscar úsque adeo experírier,

donéc tibi id quod póllicitus sum effécero. 590

GETA DEMIPHO CHREMES

SERVOS

SENES DVO

GE. Ego hóminem callidiórem uidi néminem IV 2

quam Phórmionem. uéni ad hominem, ut dicerem argéntum opus esse et íd quo pacto fíeret.

uixdúm dimidium díxeram, intelléxerat:

5 gaudébat, me laudábat, quaerebát senem. 595

dis grátias agébat, tempus síbi dari,

ubi Phaédriae esse osténderet nihiló minus

amícum sese quam Ántiphoni. hominem ápuđ forum

iussi ópperiri: eo me ésse adducturúm senem.

10 sed eccum ípsam. quis est ultérior? attat Phaédriae 600

572 aiebant || 592 uenio || 597 esse] se (sese) || 598 sese] esse || apud] ad ||

pater uenit. sed quid pertimui autem belua?
 an quia quos fallam pro uno duo sunt mihi dati?
 commodius esse opinor duplici spe utier.
 petam hinc unde a primo institi: is si dat, sat est;
 15 si ab eo nil fiet, tum hinc adoriar hospitem. 605

ANTIPHO GETA CHREMES DEMIPHO
 ADVLESCENS SERVOS SENES DVO

- IV 3 AN. Exspecto quam mox recipiat sese Geta.
 sed patruo uideo cum patre astantem. ei mihi,
 quam timeo, aduentus huius quo impellat patrem!
 GE. Adibo. salue, o noster Chremes. CH. Salue,
 Geta.
 5 GE. Venire saluom uolup est. CH. Credo. GE. Quid
 agitur? 610
 multa aduenienti, ut fit, noua hic? CH. Compluria.
 GE. Ita. de Antiphone audistin quae facta? CH.
 Omnia.
 GE. Tun dixeras huic? facinus indignum, Chremes,
 sic circumiri! CH. Id cum hoc agebam commodum.
 10 GE. Nam hercle ego quoque id quidem agitans mecum
 sedulo 615
 inueni, opinor, remedium huic rei. CH. Quid, Geta?
 DE. Quod remedium? GE. Ut abii abs te, fit forte
 obuiam
 mihi Phormio. CH. Qui Phormio? DE. Is qui istanc...
 CH. Scio.
 GE. Visumst mi, ut eius temptarem sententiam.
 15 prendo hominem solum: 'quor non' inquam, 'Phor-
 mio, 620
 uidés, inter nos sic haec potius cum bona
 ut componamus gratia quam cum mala?

604 institi is si] INSTITISSI (institui si is) || 609 ADIBOHOS-
 CEOSALPHENOSTER (adibo hosce o noster) ||

- erus liberalis est et fugitans litium:
 nam ceteri quidem hercle amici omnes modo
 20 uno ore auctores fuere, ut praecipitem hanc daret.' 625
 AN. Quid hic coeptat aut quo euadet hodie? GE. 'an
 legibus
 daturum poenas dices, si illam eiecerit?
 iam id exploratumst: eia, sudabis satis,
 si cum illo inceptas homine: ea eloquentiast.
 25 uerum pono esse uictum eum: at tandem tamen 630
 non capitis ei res agitur, sed pecuniae.'
 postquam hominem his uerbis sentio mollirier,
 'soli sumus nunc hic' inquam: 'eho, dic quid uis dari
 tibi in manum, ut erus his desistat litibus,
 30 haec hinc facessat, tu molestus ne sies?' 635
 AN. Satin illi di sunt propitii? GE. 'nam sat scio,
 si tu aliquam partem aequi bonique dixeris,
 ut est ille bonus uir, tria non commutabitis
 uerba hodie inter uos.' DE. Quis te istaec iussit
 loqui?
 35 CH. Immo non potuit melius peruenirier 640
 eo quo nos uolumus. AN. Occidi! DE. Perge eloqui.
 GE. A primo homo insanibat. CH. Cedo quid postulat?
 GE. Quid? nimium quantum. CH. Quantum? dic.
 GE. Siquis daret
 talentum magnum. DE. Immo malum hercle: ut nil
 pudet!
 40 GE. Quod dixi adeo ei: 'quaeso, quid si filiam 645
 suam unicam locaret? parui re tulit
 non suscepisse: inuentast quae dotem petat.'
 ut ad pauca redeam, illius mittam ineptias,
 haec denique eius fuit postrema oratio:
 45 'ego' inquit 'a principio amici filiam, 650
 ita ut aequom fuerat, uolui uxorem ducere:
 nam mihi uenibat in mentem eius incommodum,

631 ei] eius || 643 quantum licuit (libuit) || 648 redeam ac
 mittam illius || 652 ueniebat ||

in séruitatem paúperem ad ditém dari.

sed mi ópus erat, ut apérte tibi nunc fábuler,
50 aliquántulum quae adféreret, qui dissóluerem 655
quae débeo: etiam núnc, si *mihi* uolt Démipho
dare quántum ab hac accípio, quae sponsást mihi,
nullám mihi malim quam ístanc uxórém dari.'

AN. Vtrúm stultitia fácere ego hunc an málitia
55 dicám, scientem an ínprudentem, incértus sum. 660
DE. Quid si ánimam debet? GE. 'Ager oppositus
pígnori

decem ób minas est.' DE. Áge age, iam ducát: dabo.
GE. 'Aedfculae item sunt ób decem alias.' DE. Oíeí,
nimiúmst. CH. Ne clama: répetito hasce a mé decem.

60 GE. 'Vxóri emunda ancíllulast; tum plúscula 665
supelléctile opus est, ópus est sumptu ad núptias:
his rébus sane *porro* pone' inquít 'decem.'

DE. Sescéntas proinde scríbito iam míhi dicas:
nil do. ínpuratus mé ille ut etiam inrídeat?

65 CH. Quaeso, égo dabo, quiéscce: tu modo fílium 670
fac ut íllam ducat, nós quam uolumus. AN. Eí mihi!
Geta, óccidisti mé tuis falláciis.

CH. mea caúsa eícitur: mé hoc est aequom amítttere.
GE. 'Quantúm potest me cértiorem' inquít 'f-cc,

70 si illám dant, hanc ut míttam, ne incertús siem: 675
nam illí mihi dotem íám constituerúnt dare.'

CH. Iam accípiat: illis répudium renúntiet,
hanc ducat. DE. Quae quidem illi res uortát male!

CH. Oppórtune adeo argéntum nunc mecum áttuli,
75 fructúm quem Lemni uxóris reddunt praédia: 680
inde súmam: uxori tibi opus esse díxero.

662 ob decem || 664 petito || 667 decem minas ||

ANTIPHO GETA
ADVLESCENS SERVOS

AN. Geta! GE. Ém. AN. Quid egisti? GE. Émunxi IV 4
argentó senes.

AN. Satin ést id? GE. Nescio hércle, tantum iússus
sum.

AN. Eho, uérbero, aliud míhi respondes ác rogo?
GE. Quid érgo narras? AN. Quíd ego narrem? operá
tua 685

5 ad réstim miquidem rés redit planíssime.
ut téquidem dí deaeque ómnes superi *atque* ínferi
malis exemplis pérđant! hem, siquíd uelis,
huic mándes, qui te ad scópulum e tranquillo auferet.
quid mínus utibile fúit quam hoc ulcus tángere 690

10 aut nóminare uxórem? iniectast spés patri
posse íllam extrudi. cédo nunc porro: Phórmio
dotém si accípiet, úxor ducendást domum:
quid fiet? GE. Non enim dúcet. AN. Noui. céterum
quom argéntum repetent, nóstra causa scílicet 695

15 in néruom potius íbit? GE. Nihil est, Antípho,
quin mále narrando póssit deprauárier.
tu id quód bonist excérpis, dicis quód malist.

audí nunc contra: íám si argentum accéperit,
ducendast uxor, út aís: concedó tibi; 700

20 spatiúm quidem tandem ádparandi núptias,
uocándi, sacrificándi dabitur paululum.
intérea amici quód polliciti súnt dabunt:
inde íste reddet. AN. Quam ób rem? aut quid dicét?
GE. Rogas? 705

'quot rés postilla mónstra euenerúnt mihi!
25 intro fít in aedis áter alienús canis;
anguís per inpluuium decídít de tégulis;
gallína cecinit; interdixit háriolus;

686 mihi quidem || 687 omnes di deaeque || 689 auferat
Terentius ed. Fleckeisen. Ed. II. 13

harispex uetuit; ánte brumam autém noui
negóti incipere? quae causast iustíssima. 710
30 haec fient. AN. Vt modo fiant! GE. Fient: mé uide.
pater éxit; abi, dic ésse argentum Phaédriae.

DEMIPHO CHREMES GETA
SENES DVO SERVOS

IV 5 DE. Quiétus esto, inquam: égo curabo néquid uerbo-
rum duit.
hoc témere numquam ego á me amittam, quín mihi
testis ádhibeam:
quoi dem ét quam ob rem dem, cómmemorabo. GE.
Vt caútust, ubi nil ést opus! 715
CH. Atqui íta opus factost: ét matura, dúm libido
eadem haéc manet:
5 nam si áltera illa mágis instabit, fórs fuat an nos
reíciat.
GE. Rem ipsám putasti. DE. Dúc me ad eum ergo. GE.
Nón moror. CH. Vbi hoc égeris,
transíto ad uxorém meam, ut conuéniat hanc prius
quam hínc abit.
dicát eam dare nos Phórmioni núptum, ne suscéns-
seat, 720
et mágis esse illum idóneum, qui ipsí sit familiárior:
10 nos nóstro officio níl digressos ésse: quantum is uólerit
datum ésse dotis. DE. Quíd malum id tua ré fert?
CH. Magni, Démipho.
non sátis est tuom te officium fecisse, íd si non fama
áprobát:
uolo ipsíus haec uoluntáte fieri, né se eiectam praé-
dicet. 725

717 fors fuat an] forsitan || 723 tua malum id || 724 si
non id || 725 ipsius quoque uoluntate haec ||

DE. Idem égo istuc facere póssum. CH. Mulier mulieri
magis cóngruit.
15 DE. Rogábo. CH. Vbi illas núnc ego reperíre possim,
cógito.

SOPHRONA CHREMES
NVTRIX SENEX

SO. Quíd agam? quem mi amicum inueniam mísera? V 1
aut quo consília haec referam?
aut unde auxiliúm petam?
nám uereor, era ne ób meum suasum indígne iniuria
ádficiatur: 730
íta patrem adulescéntis facta haec tólerare audió uio-
lenter.
5 CH. Nám quae haec anus est, éxanimata a frátre quae
egressást meo?
SO. quod ut fácerem egestas me ímpulit, quom scírem
infirmas núptias
háscce esse, ut id consúlerem, interea uíta ut in tutó
foret:
CH. Cérte edepol, nisi me ánimus fallit aut parum
prospíciunt oculi, 735
meaé nutricem gnátae uideo. SO. néque ille inuesti-
gátur, CH. Quid ago?
10 SO. qui éius pater est. CH. Ádeo an maneo, dum haéc
quae loquitur mágis cognosco?
SO. quódsi eum núnc reperíre possim, est níl quod
uerear. CH. Ipsa east.
age cónloquar. SO. Quis hic lóquitur? CH. Sophrona!
SO. ét meum nomen nóminat?
CH. Réspice ad me. SO. Di, óbsecro uos, éstne hic Stílpo?
CH. Nón. SO. Negat? 740

737 est eius pater (est pater eius) || 738 nihil est (sit)
quod uerear. CH. ea ipsa est (ea est ipsa est) || 740 Stílpo ||
13*

CH. Cóncede hinc a fóribus paulum istórsum sodes,
Sóphrona.
15 ne me ístoc posthac nómine appellássis. SO. Non is
óbsecro es,
quem sémpet te esse díctitasti? CH. St'. SO. Quid
has metuís fores?
CH. Conclúsam hic habeo uxórem saeuam. uérum
istoc me nómine
eo pérperam olim díxi, ne uos fórté imprudentés
foris 745
effúttiretis átque id porro aliqua úxor mea rescísceret.
20 SO. Hem, istóc pol nos te hic ínuenire míserae num-
quam pótuimus.
CH. Eho díe mihi, quid rei tibist cum fámilia hac
unde éxis?
ubi illaé sunt? SO. Miseram me! CH. Hém, quid
est? uiuóntne? SO. Viuit gnáta.
matrem ípsam ex aegritúdi- ne hac mors míseram con-
secútast. 750
CH. Male fáctum. SO. Ego autem, quae éssem anus
desérta egens ignóta,
25 ut pótui, nuptum uírginem locáui huic adulescénti,
harúm qui est dominus aédium. CH. Antiphónine?
SO. Em, istie ípsi.
CH. Quid? duásne is uxorés habet? SO. Au, ún-
am illequidem hanc sólam.
CH. Quid illam álteram quae díctur cognáta? SO. Haec
ergost. CH. Quid aís? 755
SO. Compóposito factumst, quó modo hanc amáns habere
póset
30 sine dóte. CH. Di uostrám fidem, quam saépe forte
témere
euéniunt quae non aúdeas optáre! offendi aduén-
iens quicúm uolebam atque út uolebam fíliam locátam:

742 SO. quid non || 750 miseram mors || 753 isti || 754 au
obsecro unam || 759 collocatam filiam (COLLOCATAMAMARI) ||

quod nós ambo opere máxumo dabámus operam ut
fieret, 760
sine nóstra cura, máxuma sua cúra hic solus fécit.
35 SO. Nunc quíd opus factó sít uide: pater ádulescentis
uénit
eumque ánimo iniquo hoc óppido ferre áiunt. CH.
Nil periclist.
sed pér deos atque hominés meam esse hanc cáue
resciscat quisquam.
SO. Nemo éx me scibit. CH. Séquere me: intus cétera
audiétis. 765

DEMIPHO GETA
SENEX SERVOS

DE. Nostrápte culpa fácimus ut malís expediat ésse, v 2
dum nímium dici nós bonos studémus et benignos.
ita fúgias ne praetér casam, quod áiunt. nonne id sát
erat,
accípere ab illo iniúriam? etiam argéntumst ultro
obiéctum,
5 ut sít qui uiuat, dum áliud aliquid flágití conficiat. 770
GE. Planíssume. DE. Eis nunc praémiumst, qui récta
praua faciunt.
GE. Veríssume. DE. Vt stultíssume quidem illí rem
gesserimus.
GE. Modo ut hóc consilio póssiet discédi, ut istam
dícat.
DE. Etiámne id dubiumst? GE. Haúscio hercle, ut
homóst, an mutet ánimum.
10 DE. Hem, mútet autem? GE. Néscio; uerúm, si
forte, díco. 775
DE. Ita fáciam, ut frater cénsuit: uxórem eius huc
addúcam,

cum ista út loquatur. tú, Geta, abi prae: nuntia hanc
uentúram. —

GE. Argéntum inuentumst Phaédriae; de iúrgio silétur;
prouisumst, ne in praeséntia haec hinc ábeat; quid
nunc pórró?

15 quid fiet? in eodém luto haesitáns uorsura sóluis, 780
Geta; praesens quod fuerát malum, in diem ábiit;
plagae créscunt,
nisi próspicis. nunc hinc domum ibo ac Phánium
edocébo,
nequíd uereatur Phórmionem aut huús oratiónem.

DEMIPHO NAVSISTRATA
SENEX MATRONA

V 3 DE. Agedum, út soles, Nausístrata, fac illam út pla-
cetúr nóbis,
ut suá uoluntate íd quod est faciúndum faciat. NA.
Fáciam. 785
DE. Paritér nunc opera me ádiuues, ac ré dudum
opituláta es.
NA. Factúm uolo; at pol mínus queo uiri cúlpa, quam
me dígnumst.
5 DE. Quid aútem? NA. Quia pol meí patris bene
párta indiligénter
tutátur: nam ex eis praédiis talénta argenti bína
statím capiebat: uír uiro quid praestat! DE. Binan
quaéso? 790
NA. Ac rébus uilióribus multó talenta bína. DE. Hui!
NA. Quid haéc uidentur? DE. Scilicet. NA. Virúm
me natum uellem:
10 ego osténderem, DE. Certó scio. NA. quo pácto . .
DE. Parce sódes,

783 huius] eius || 784 illa || 787 at] ac || 791 multo tamen
talenta ||

ut póssis cum illa, múlier ne te aduléscens defetiget.
NA. Faciam út iubes; sed meúm uirum abs te exire
uideo.

NAVSISTRATA CHREMES DEMIPHO
MATRONA SENES DVO

CH. Ehem, Démipho, 795
iam illí datumst argéntum? DE. Curauí ílico. CH.
Nollém datum.
sed uideo uxorem: paéne plus quam sát erat. DE.
Quor nollés, Chremes?
15 CH. Iam récte. DE. Quid tu? equíd locutu's cum ístac,
quam ob rem abducimus?
CH. Transégi. DE. Quid aít tándem? CH. Abduci nón
potest. DE. Qui nón potest?
CH. Quia utérque utriquest córdi. DE. Quid istue nóstra?
CH. Magni: praéterhac 800
cognátam comperi ésse nobis. DE. Quid? deliras.
CH. Síc erit.
non témere dico: rédii mecum in mémoriam. DE.
Satin sánus es?
20 NA. Au óbsecro, uide ne ín cognatam pécces. DE. Non
est. CH. Né nega:
patris nómen aliud díctumst: hoc tu errásti. DE. Non
norát patrem?
CH. Norát. DE. Quor aliud díxit? CH. Numquamne
hódie concedés mihi 805
neque intélleges? DE. Si tú nil narras? CH. Pérdis.
NA. Miror quíd siet.
DE. Equidem hércle nesció. CH. Vin scire? at íta
me seruet Iúppiter,

793 ne te adulescens mulier || 798 abducimus] hanc duci-
mus || 806 quid hoc siet (est) ||

- 25 ut própior illi, quam égo sum ac tu, homo némost.
 DE. Di uostrám fidem!
 eámus ad ipsam: una ómnis nos aut scíre aut nescire
 hóc uolo. CH. Ah!
 DE. Quid ést? CH. Itan paruam míhi fidem esse
 apúd te! DE. Vin me crédere? 810
 uin sátis quaesitum mi ístuc esse? age fiat. quid?
 illa filia
 amíci nostri quíd futurumst? CH. Récte. DE. Hanc
 30 igitur míttimus?
 CH. Quid ní? DE. Ílla maneat? CH. Síc. DE. Ire
 igitur tíbi licet, Nausístrata.
 NA. Sic pól commodius ésse in omnis árbitror, quam
 ut coéperas,
 manére hanc: nam perlíberalis uísast, quom uidí,
 míhi. — 815
 DE. Quid istúc negotist? CH. Iámne operuit óstium?
 DE. Iam. CH. O Iúppiter!
 di nós respiciunt: gnátam inueni núptam cum tuo filio.
 DE. Hem,
 35 quo pácto id potuit? CH. Nón satis tutúst ad nar-
 randum híc locus.
 DE. At tu íntro abi. CH. Heus, ne filii quidem hoc
 nóstri resciscánt uolo.

ANTIPHO
 ADVLESCENS

- V 4 Laetús sum, utut meae res sése habent, fratri óptigisse
 quód uolt. 820
 quam scítumst, eius modi ín animo paráre cupiditátes,
 quas, quóm res aduorsaé sient, pauló mederi póssis!
 hic símul argentum répperit, curá sese expédiuit;
 5 ego nullo possum rémedio me euólueré ex his túrbis,

- quin, si hóc celetur, ín metu, sin pátefit, in próbro
 825
 neque mé domum nunc récipere, ni mi éstet spes
 osténta
 huiúsce habendae. séd ubinam Getam ínuenire pós-
 sum? 827

PHORMIO ANTIPHO
 PARASITVS ADVLESCENS

- PH. Argéntum accepi, trádidi lenóni: abduxi múlie- V 5
 rem, 829
 curáui propria ut Phaédria poterétur: nam emissást
 manu. 830
 nunc úna míhi res étiam restat quae ést conficiunda,
 ótium
 ab sénibus ad potándum ut habeam: nam áliquot hos
 sumám dies.
 5 AN. Sed Phórmios: quid aís? PH. Quid ést? AN. Quid
 núnc facturust Phaédria?
 PH. Vicíssim partis tuás acturust. AN. Quás? PH.
 Vti fugitét patrem. 835
 te suás rogauit rúrsum ut ageres, causam ut pro se
 diceres.
 nam pótaturus ést apud me. ego me íre sénibus
 Súnium
 10 dicam ad mercatum, ancíllulam emptum dúdum quam
 dixít Geta,
 ne quom híc non uideant mé conficere crédant argen-
 túm suom.
 sed óstium concrépuit abs te. AN. Víde, quis egre-
 ditúr? PH. Getast. 840
 ut rogem, quód tempus conueniendi patris me capere suadeat 828

GETA ANTIPHO PHORMIO
SERVOS ADVLESCENS PARASITVS

- V 6 GE. Ó Fortuna, o Fórs Fortuna, cuántis commodi-
tátibus
quám subito meo ero Antiphoni ope uóstra hunc
onerastís diem!
AN. Quídnam hic sibi uolt? GE. nósque amicos eius
exonerastís metu!
séd ego nunc mihi céssó, qui non úmerum hunc onero
pállio
5 átque hominem propero ínuenire, ut haéc quae con-
tigerínt sciat. 845
AN. Núm tu intellegís, quíd hic narret? PH. Núm tu?
AN. Nil. PH. Tantúndem ego.
GE. Ad lenonem hinc íre pergam: ibi núnc sunt. AN.
Heus, Geta! GE. Ém tibi.
núm mirum aut nouómst reuocari, cúrsu quom in-
stiterís? AN. Geta!
GE. Périgit hercle: númquam tu odio tuó me uinces.
AN. Nón manes?
10 GE. Vápula. AN. Id quidem tibi iam fiet, nísi re-
sistis, uérbero. 850
GE. Fámiliariórem oportet esse hunc: minitatúr malum.
séd isne est quem quaero án non? ipsust. cóngredere
actutúm. AN. Quid est?
GE. Ó omnium, quantum ést qui uiuont, hóminum
homo ornatíssume!
nám sine controuórsia ab dis sólus diligere, Antipho.
15 AN. Íta uelim; sed quí istuc credam ita ésse mihi dicí
uelim. 855
GE. Sátin est si te délibutum gáudio reddo? AN.
Énicas.
PH. Quín tu hinc pollicitátiones aúfer et quod férs
cedo. GE. Oh,
tú quoque aderas, Phórmio? PH. Aderam; séd tu
cessas? GE. Áccipe, em:

- út modo argentúm tibi dedimus ápuđ forum, rectá
domum
20 súmus profecti: intérea mittit érus me ad uxorém
tuam. 860
AN. Quam ób rem? GE. Omitto próloqui: nam níhil
ad hanc rem est, Antipho.
úbi in gynaeceum íre occipio, púer ad me adcurrít
Mida,
póne prendit pállio, resupínat: respició, rogo
quam ób rem retineát me: aüt esse uétitum intro ad
eram accédere.
25 'Sóphrona huc fratrémodó' inquit 'sénis introduxít
Chremem?' 865
eúmque nunc esse íntus cum illis: hóc ubi ego audiui,
ád fores
súspenso gradú placide íre pérrexi, accessi, ástiti,
ánimam compressi, aúrem admoui: ita ánimu coepi
atténdere,
hóc modo sermónem captans. PH. Eú, Geta! GE.
Hic pulchérrumum
30 fácinus audiui, itaque paene hercle éxclamauí gáudio. 870
AN. Quód? GE. Quodnam arbitráre? AN. Nescio.
GE. Átquí mirificíssumum:
pátruos tuos est páter inuentus Phánio uxori tuae.
PH. Hem!
AN. Quíd aís? GE. Cum eius consuéuit olim mátre
in Lemno clánculum.
PH. Sómniúm! utin. haec ignoraret suóm patrem?
GE. Aliquid crédito,
35 Phórmio, esse caúsae; sed men cénses potuisse ómnia 875
íntellegere extra óstium, íntus quae ínter seipse illi
égerint?
AN. Átque ego quoque inaudíui hercle illam fábulam.
GE. Immo etiám dabo
863 reprehendit (adprehendit) || 865 modo fratrem huc ||
875 censen || 876 seipse illi] sese ipsi || 877 hercle ego quoque
inaudiui illam (illam audiui) ||

quó magis credas: pátruos interea índe huc egreditúr foras;

haúd multo post cúm patre ídem récipit se intro dénuo;

40 áit uterque tibi potestatem eíus habendae dare. 880
dénique ego sum míssus, te ut requírerem atque ad-
dúcerem.

AN. Quín ergo rape mé: quid cessas? GE. Féceró.

uále. PH. Vale, Antiphó. bene, ita me dí ament,
factum: gaúdeo.

PHORMIO
PARASITVS

V 7 Tantám fortunam de ínprouiso esse hís datam!
summa éludendi occasióst mihi núnc senes 885
et Phaédriae curam ádimere argentáriam,
ne quoíquam suorum aequálium suppléx siet.
5 nam ídem hoc argentum, ita ut míhi datumst, ingrátis
ei dátum erit: hoc qui cógam, re eapse répperi.
nunc géstus mihi uoltúsque est capiundús nouos. 890
sed hinc concedam in ángiportum hoc próximum,
inde híscé ostendam me, úbi erunt egressí foras.
10 quo me ádsimularam ire ád mercatum, nó n eo.

DEMIPHO CHREMES PHORMIO
SENES DVO PARASITVS

V 8 DE. Dis mágnas merito grátias habeo átque ago,
quando éuenere haec nóbis, frater, próspere. 895
12 CH. Estne ita uti dixi líberalis? DE. Óppido.

889 re ipsa || 896 ita ut ||

quantúm potest, nunc cónueniundust Phórmio,
prius quám dilapidet nóstras trigintá minas
5 ut aúferamus. PH. Démiphonem, sí domist,
uisam, út quod. DE. At nos ád te ibamus, Phór-
mio. 900

PH. De eadem hác fortasse caúsa? DE. Ita hercle.
PH. Crédidi:

quid ád me ibatis? DE. Rídiculum. PH. An rebámini
me nó n id facere quód recepissém semel?
10 heus, quánta quanta haec méa paupertas ést, tamen
adhúc curauí unum hoc quidem, ut mi essét fides. 905
13 idque ádeo uenio nuntiátum, Démipho,
parátum me esse: ubi uóltis, uxorém date.
15 nam omnis posthabuí míhi res, ita uti pár fuit,
postquam íd tanto opere uós uelle animum aduórteram.
DE. At híc dehortatus ést me, ne illam tibi darem: 910
'nam quí erit rumor' inquit, 'id sí féceris!
olím quom honeste pótuit, tum non ést data:
20 nunc uíduam extrudí túrpest': ferme eadem ómnia
quae túte dudum córam me incusáueras.
PH. Satis pól superbe inlúditis me. DE. Quí? PH.
Rogas? 915

quia ne álteram quidem illam potero dúcere:
nam quó redibo ore ád eam quam contémpserim?
25 CH. 'Tum autem Antiphonem uideo ab sese amíttre
inuitum eam' inque. DE. Tum autem uideo filium
inuitum sane mülíerem ab se amíttre. 920
sed tránsi sodes ád forum atque illúd mihi
argéntum rursum íube rescribi, Phórmio.
30 PH. Quodne égo discripsi pórró illis quibus débui?
DE. Quid ígitur fiet? PH. Sí uis mi uxorém dare,
quam déspondisti, dúcam: sín est út uelis 925
manére illam apud te, dós híc maneat, Démipho.
nam nó n est aequom mé propter uos decipi,

902. 903 uerebamini | ne non id facerem || 911 rumor po-
puli inquit si id ||

35 quom ego uóstri honoris caúsa repudium álterae
remiserim, quae dótis tantundém dabat.
DE. In' hinc malam rem cum istac magnificéntia, 930
fugitíue? etiam nunc crédis te ignorárier
aut túa facta adeo? PH. Irrítor. DE. Tune hanc

dúceres,
40 si tibi daretur? PH. Fác periculum. DE. Vt filius
cum illa hábitet apud te! hoc uóstrum consiliúm fuit.
PH. Quaesó quid narras? DE. Quín tu mi argentúm
cedo. 935

PH. Immo *hercle* uxorem tú cedo. DE. In ius ámbula.
PH. Enim uéro si porro ésse odiosi pérgitis . .

45 DE. Quid fácies? PH. Egone? uós me indotatis modo
patrócinari fórtasse arbitrámmini:
etiám dotatis sóleo. CH. Quid id nostrá? PH.

Nihil. 940

hic quándam noram, quóius uir uxorem CH. Hém!
DE. Quid est?

PH. Lemni hábuit aliam, CH. Nállus sum. PH. ex
qua filiam

50 suscepit, et eam edúcit clam. CH. Sepúltus sum.

PH. Haec ádeo ego illi iám denarrabo. CH. Óbsecro,
ne fácias. PH. Oh, tune is eras? DE. Vt ludós
facit! 945

CH. Missúm te facimus. PH. Fábulae! CH. Quid
uís tibi?

argentum quod habes cóndonamus te. PH. Aúdio.

55 quid uós malum ergo mé sic ludificámmini
inépti uostra púerili inconstántia?

noló uolo: uolo nólo rursum: cápe cedo: 950
quod díctum, indictumst: quód modo ratum erat, ín-
ritumst.

CH. Quo pácto aut unde hic haéc rescuiit? DE. Néscio,
60 nisi mé dixisse némini certó scio.

930 i hinc in malam rem (INMALAMREM HINC) || 936 *hercle*
uero || 937 in ius enim uero si || 943 clam educat || 949 in-
constántia] sententia || 951 erat ratum ||

CH. Monstri, ita me di ament, símile. PH. Inieci
scrúpulum. DE. Hem,

hicíne ut a nobis hóc tantum argenti auferat 955
tam apérte inridens? émori hercle sátius est.
animó uirili praésentique ut sis para.

65 uidés tuom peccátum esse elatúm foras
neque id iám celare pósse te uxorem tuam:
nunc quód *illa* ipsa auditúrast ex aliis, Chremes, 960
id nósmet indicáre placabílius est.

tum hunc ímpuratum póterimus nostró modo
70 ulcisci. PH. Attat, nisi *iám* mihi prospicio, haéreo:
hi gládiatorio ánimo ad me adfectánt uiam.

CH. At uéreor ut placári possit. DE. Bóno animo es: 965
ego rédigam uos in grátiam, hoc fretús, Chremes,
quom e médio excessit únde haec susceptást tibi.

75 PH. Itane ágitis mecum? sátis astute adgrédimini.
non ex re istius me ínstigasti, Démipho.

ain tu? úbi quae lubitum fúerit peregri féceris 970
neque huíus sis ueritus féminae primáriae,
quín nóuo modo eí fáceres contuméliam,

80 ueniás nunc precibus laítum peccátum tuom?
hisce égo illam dictis ita tibi incensám dabo,
ut né restinguas, lácrumis si exstilláueris. 975

DE. Tantáne adfectum quémquam esse hominem
audácia! 977

85 non hóc publicitus scélus hinc asportárier
in sólas terras! CH. In id redactus súm loci,
ut quíd agam cum illo nésciam prorsum. DE. Égo
scio: 980

in iús eamus. PH. In ius? huc, siquíd lubet.
CH. Adséquere, retine, dúm ego huc seruos éuoco.

90 DE. Enim néqueo solus: ádcurre. PH. Vna iniúriast

malum quod isti di deaque omnes duint 976

958 peccatum tuum || 960 ex aliis auditurast (auditura
sit) || Chreme || 966 Chreme || 969 non hercle ex || 970 peregre ||

tecúm. DE. Lege agito ergo. PH. Álterast tecúm,
Chremes.

CH. Rape húncc. PH. Sic agitis? énim uero uocést
opus: 985

Nausístrata, exi. CH. Os ópprime inpurúm: uide,
quantúm ualet! PH. Nausístrata, inquam. CH. Nón
taces?

95 PH. Taceám? DE. Nisi sequitur, púgnos in uentrem
íngere.

PH. Vel óculum exlide: est úbi uos ulciscár probe.

NAUSISTRATA CHREMES DEMIPHO PHORMIO
MATRONA SENES DVO PARASITVS

V 9 NA. Qui nóminat me? CH. Hem! NA. Quid istuc
turbaest, óbsecro, 990
mi uír? PH. Ehem, quid nunc óbstipuisti? NA. Quis
hic homost?

non míhi respondes? PH. Hícine ut tibi respóndeat,
qui hercle úbi sit nescit? CH. Cáue isti quicquam
créduas.

5 PH. Adi, tánge: si non tótus friget, me énica.

CH. Nihil ést. NA. Quid ergo? quid istuc narrat?
PH. Iám scies: 995
auscúlta. CH. Pergin crédere? NA. Quid ego ób-
secro

huic crédam, qui nil dicit? PH. Delirát miser
timóre. NA. Non pol témerest, quod tu tám times.

10 CH. Egon tímeo? PH. Recte sáne: quando nil times
et hoc níhil est quod ego díco, tu narrá. DE.
Scelus, 1000

tibi nárret? PH. Ohe tu, fáctumst abs te sédulo
pro frátre. NA. Mi uir, nón mihi dices? CH. Át
NA. Quid 'at'?

CH. non ópus est dicto. PH. Tibi quidem: at scito
huic opust.

15 in Lémno NA. Hem, quid ais? CH. Nón taces? PH.
clam te CH. Eí mihi!

PH. uxórem duxit. NA. Mí homo, di meliús duint! 1005
PH. Sic fáctumst. NA. Perii mísera. PH. Et inde
filiam

suscépit iam unam, dúm tu dormis. CH. Quid agimus?
NA. Pro di ímmortales, fácinus miserandum ét malum!

20 PH. Hoc áctumst. NA. An quicquam hódiest factum
indígnius?

* * * * *
qui mi, úbi ad uxores uéntumst, tum fiúnt senes! 1010
Démipho, te appélló; nam cum hoc ípso distaedét
loqui:

haécine erant itiónes crebrae et mánsiones diútinae
Lémni? haécine erat éa quae nostros mínuit fructus
uítas?

25 DE. Égo, Nausistrata, ésse in hac re cúlpan merítam
nón nego,

séd ea quin sit ígnoscenda. PH. Vérba fiunt mórtuo. 1015
DE. Nám neque neclegéntia tua néque odio id fecít tuo.
uínolentus fére abhinc annos quíndecim muliérculam
eám compressit, únde haec natást, néque postilla um-
quam áttigit.

30 éa mortem obiit, é medio abiit, qui fuit in re hac
scrúpus.

quam ób rem te oro, ut ália facta túa sunt, aequo
animo hóc feras. 1020

NA. Quid ego 'aequo animo'? cúpio mísera in hác re
iam defúngier;

séd qui id sperem? aetáte porro mínus peccaturúm
putem?

iám tum erat senéx, senectus sí uerecundós facit.

35 án mea forma atque aetas magis nunc expetendast,
Démipho?

quid mi hic adfers, quam ob rem exspectem aut spē-
rem porro nón fore? 1025

PH. Éxsequias Chreméti quibus est cómodum ire,
em témpus est.

sic dabo: age nunc, Phórmionem qui uolet lacéssito:
faxo tali sit maectatus infortúnio átque hic est.

DE. * * * * *

40 PH. Rédeat sane in grátiam iam: súplici satis ést
mihi.

hábet haec eī quód, dum uiuat, úsque ob aurem ob-
gánniat. 1030

NA. Át meo merito crédo. quid ego núnc comme-
morem, Démipho,

singillatim, quális ego in hunc fúerim? DE. Noui
aeque ómnia

técum. NA. Merito hoc meó uidetur fáctum? DE.
Minime géntium:

45 uerum iam quando áccusando fieri infectum nón potest,
ignosce: orat cónfitetur púrgat: quid uis ámplius? 1035

PH. Énim uero prius quam haec dat ueniam, míhi
prospiciam et Phaédriae.

heús Nausistrata, huic prius quam respóndes temere,
audí. NA. Quid est?

PH. Égo minas trigínta ab illo pér fallaciam ábstuli:

50 eás dedi tuo gnáto: is pro sua amíca lenoní dedit.

CH. Hém, quid ais? NA. Adeón indignum hoc tibi
uidetur, filius 1040

hómo adulescens sí habet unam amícam, tu uxorés
duas?

ní pudere! quo ore illum obiurgábis? respondé mihi.
DE. Fáciat ut uolés. NA. Immo ut meam iám scias
senténtiam,

1024 nunc magis || 1028 atque hic est infortunio || 1030 ob] ad || 1037 prius quam huic || 1038 per fallaciam ab illo (illoc) ||

55 néque ego ignosco néque promitto quícquam neque
respóndeo

prius quam gnatum uidero: eius iudicio permitto
ómnia. 1045

quód is iubebit fáciam. PH. Mulier sápiens es, Nau-
sistrata.

NA. Sátin tibist? DE. Satis. CH. Immo uero púlcre
discedo ét probe

ét praeter spem. NA. Tú tuom nomen dic mihi quid
sit. PH. Phórmio:

60 uóstrae familiae hércle amicus ét tuo summus Phaédriae.
NA. Phórmio, at ego ecástor posthac tibi quod potero
quae uoles 1050

fáciamque et dicám. PH. Benigne dícis. NA. Pol
meritúms tuom.

PH. Vín primum hodie fácere quod ego gaúdeam,
Nausistrata,

ét quod tuo uiro óculi doleant? NA. Cúpio. PH.
Me ad cenám uoca.

65 NA. Pól uero uoco. DE. Eámus intro hinc. NA. Fíat.
sed ubist Phaédria

iúdex noster? PH. Iam híc faxo aderit. CANTOR. Vós
ualete et plaúdite. 1055

1048 dic quod est. PH. mihin Phormio ||

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 152 iambici senarii
- 153 et 154 = 156 et 157 trochaici octonarii
 - 155 = 158 trochaici septenarii
 - 159 trochaicus septenarius
 - 160 ad 162 iambici octonarii
 - 163 iambicus quaternarius
 - 164 ad 176 iambici octonarii
 - 177 et 178 iambici septenarii
 - 179 = 184 iambici octonarii
 - 180 = 185 trochaici septenarii
 - 181 = 186 iambici octonarii
 - 183 iambicus quaternarius
 - 187 et 188 trochaici octonarii
 - 189 et 190 trochaici septenarii
 - 191 iambicus quaternarius
 - 192 ad 194 iambici octonarii
 - 195 ad 215 trochaici septenarii
 - 216 ad 230 iambici senarii
 - 231 ad 251 iambici octonarii
 - 252 et 253 trochaici septenarii
 - 254 ad 314 iambici senarii
 - 315 ad 347 trochaici septenarii
 - 348 ad 464 iambici senarii
 - 465 et 466 = 467 et 468 trochaici octonarii
 - 469 et 470 trochaici septenarii
 - 471 ad 478 iambici octonarii
 - 479 ad 484 trochaici septenarii
 - 485 trochaicus binarius catalecticus
 - 486 = 492 iambici octonarii
 - 487 ad 489 = 493 ad 495 trochaici septenarii
 - 490 iambicus senarius
 - 491 = 496 iambici octonarii
 - 497 ad 501 trochaici septenarii
 - 502 et 503 iambici octonarii

- V. 504 ad 566 trochaici septenarii
- 567 ad 712 iambici senarii
 - 713 ad 727 iambici octonarii
 - 728. 730. 731 = 735 ad 737 trochaici octonarii
 - 729 trochaicus quaternarius catalecticus
 - 732 = 738 trochaici septenarii
 - 733 = 739 iambici octonarii
 - 734 = 740 trochaici septenarii
 - 741 trochaicus septenarius
 - 742 ad 747 iambici octonarii
 - 748 ad 794 iambici septenarii
 - 795 ad 819 iambici octonarii
 - 820 ad 827 iambici septenarii
 - 829 ad 840 iambici octonarii
 - 841 ad 883 trochaici septenarii
 - 884 ad 1010 iambici senarii
 - 1011 ad 1055 trochaici septenarii.

P · TERENTI · AFRI

HECYRA

GRAECA · APOLLODORV · ACTA · LVDIS · MEGALENSIB
S · IVLIO · CAESARE · CN · CORN · DOLABELLA · AED · CVR
EGIT · LVCIVS · AMBIVIVS · TVRPIO
MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIBIIS · PARIB · TOTA
ACTA · PRIMO · SINE · PROLOGO · CN · OCTAVIO · T · MANLIO
COS · RELATA · EST · ITERVM · LVCIO · AEMELIO · PAVLO
LVDIS · FVNERALIBVS · NON · EST · PLACITA
TERTIO · RELATA · EST · Q · FVLVIO · L · MARCIO · AED · CVR
FACTA · EST · QVINTA

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA

Vxórem ducit Pámphilus Philúmenam,
 cui quóndam ignorans uírgini uitium óptulit,
 cuiúsque per uim quém detraxit ánulum
 amícae dederat BÁCchidi meretrículae.
 proféctus dein in Ímbrum est: nuptam haud áttigit. 5
 hanc máter uitio gráuidam *postquam* cómperit,
 ut aégram ad sese tránsfert. reuenit Pámphilus,
 depréndit partum, célat; uxorém tamen
 recipere non uolt. páter incusat BÁCchidis
 amórem. dum se púrgat Bacchis, ánulum 10
 matér uitiatæ fórte adgnoscit Mýrrina.
 uxórem recipit Pámphilus cum filio.

4 dederat amicae || 5 dein profectus || 6 uitio] utero ||

PERSONAE

PHILÓTIS MERETRIX
 SYRA ANVS LENA
 PARMENO SERVOS
 LACHES SENEX
 SOSTRATA MATRONA
 PHIDIPPVS SENEX
 PAMPHILVS ADVLESCENS
 MYRRINA MATRONA
 SOSIA SERVOS
 BACCHIS MERETRIX.

PROLOGVS

Hecyraést huic nomen fábulae: haec noua quóm datast,
nouae nouom interuénit uitium et cálamitas,
 ut néque spectari néque cognosci pótuerit:
 ita pópulus studio stúpidus in funámbulo
 animum óccuparat. núnce haec planest pró noua, 5
 et ís qui scripsit hánc ob eam rem nóluit
 iterúm referre, ut iterum posset uéndere.
 * * * * *
 * * * * *
 * * * * *
 aliás cognostis éius: quaeso hanc nóscite.

L · AMBIVIVS PROLOGVS

Orátor ad uos uénio ornatu prólogi:
 sinite éxorator sim, eódem ut iure utí senem 10
 liceát, quo iure sum úsus adulescéntior,
 nouás qui exactas féci ut inueteráscerent,
 5 ne cúm poëta scríptura euanésceret.
 in eís, quas primum Caécili didicí nouas,
 partím sum earum exáctus, partim uix steti. 15
 quia scíbam dubiam fórtunam esse scaénicam,
 spe incérta certum míhi laborem sústuli.
 10 easdem ágere coepi, ut áb eodem alias díscerem
 nouás, studiose, né illum ab studio abdúcerem.
 perféci ut spectaréntur: ubi sunt cógnitae, 20
 placitaé sunt. ita poëtam restitui ín locum
 14 prope iám remotum iniúria aduorsárium.
 Ab studio atque ab labore atque ab arte musica 23

1. 2 haec cum datast | noua nouum || 16 sciebam ||

- 16 quod sí scripturam spréuissem in praeséntia
et in déterrendo uóluissem operam súmere, 25
ut in ótio esset pótius quam in negótio:
detérrissem fáciie, ne alias scríberet.
- 20 nunc quíd petam, mea caúsa aequo animo atténdite.
Hecyram ad uos refero, quám mihi per siléntium
numquam ágere licitumst: ita eam oppressit cálamitas. 30
eam cálamitatem uóstra intellegéntia
sedábit, si erit adiútrix nostrae indústriae.
- 25 quom prímum eam agere coépi, pugilum glória,
comitúm conuentus, strépitus, clamor múlierum 35
fecére ut ante témpus exirém foras.
uetere in noua coepi úti consuetúdiue,
30 in éxperiundo ut éssém: refero dénuo.
primo áctu placeo: quom intérea rumór uenit
datum íri gladiatóres, populus cónuolat,
tumúltuantur clámant pugnánt dé loco:
ego intérea meum non pótui tutarí locum. 40
35 nunc túrba non est: ótium et siléntium est:
agéndi témpus míhi datumst: uobís datur
potéstas condecorándi ludos scaénicos. 45
nolíte sinere pér uos artem músicam
recídere ad paucos: fáciite ut uostra auctóritas
40 meae actóritati faútrix adiutríxque sit.
si númquam auare prétium statui artí meae
et eum ésse quaestum in ánimum induxi máximum, 50
quam máxime seruíre uostris cómmodis:
sinite ímpetrare mé, qui in tutelám meam
45 studiúm suum et se in uóstram commisít fidem,
ne eum circumentum iníque iniqui inrúdeant.
mea caúsa causam accípíte et date siléntium, 55
ut líbeat scribere áliis mihi que ut discere
nouás expediat pósthac pretio emptás meo.
- funambuli eodem accessit expectatio 34

PHILOTIS SYRA
MERETRIX ANVS LENA

- PH. Per pól quam paucos réperias meretrícibus 11
fidélis eueníre amatorés, Syra!
uel hic Pámphilus iurábat quotiens Bácschidi, 60
quam sáncte, ut quiuis fáciie posset crédere,
5 numquam ílla uiua uxórem ducturúm domum!
em, dúxit. SY. Ergo própterea te sédulo
et móneo et hortor, né te quouisquam mísereat,
quin spólies mutiles láceres, quemquem náncta sis. 65
PH. Vtín eximium néminem habeam? SY. Néminem:
10 nam némo illorum quisquam, scito, ad té uenit,
quin ita paret sese, ábs te ut blanditiís suis
quam mínimo pretio suám uoluptatem éxpleat. 70
hiscín tu amabo nón contra insidiábere?
PH. Tamén pol eandem iniúriumst esse ómnibus.
15 SY. Iniúrium autemst úlcisci aduorsários?
aut quá uia te cáptent eadem ipsós capi?
eheú me miseram, quór non aut istaéc mihi
aetás et formast aut tibi haec senténtia! 75

PARMENO PHILOTIS SYRA
SERVOS MERETRIX ANVS LENA

- PA. Senéx si quaeret, mé modo isse dícito 12
ad pórtum percontátum aduentum Pámphili.
audín quid dicam, Scírte? si quaerét me, uti

tum dicas: si non quaeret, nullus dixeris,
 5 aliás ut uti pössim causa hac íntegra. 80
 sed uídeon ego Philótium? unde haec áduenit?
 Philótis, salue múltum. Ph. Oh salue, Pármeno.
 SY. Salué mecastor, Pármeno. PA. Et tu edepól, Syra.
 dic mi, úbi, Philotis, te óblectasti tám diu?
 10 PH. Minume équidem me oblectáui, quae cum mílite 85
 Corínthum hinc sum profécta inhumaníssimo:
 biénnum ibi perpétuom misera illúm tuli.
 PA. Edepól te desidérium Athenarum árbitror,
 Philótium, cepísse saepe et té tuom
 15 consílium contempsísse. PH. Non pote dícier, 90
 quam cúpida eram huc redeúndi, abeundi a mílite
 uosque híc uidendi, antiqúae ut consuetúdine
 agitárem inter uos líbere conuúuium.
 nam illi haúd licebat nísi praefinitó loqui
 20 quae illí placerent. PA. Haúd opinor cómmode 95
 finém statuisse orátioni mílitem.
 PH. Sed quíd hoc negotist, módo quod narraút mihi
 hic íntus Bacchis? quód ego numquam créddi
 fore, ut ille hac uíua pösset animum indúcere
 25 uxórem habere. PA. Habére autem? PH. Eho tu,
 an nón habet? 100
 PA. Habét, sed firmae hae uéreor ut sint núptiae.
 PH. Ita dí deaeque fáxint, si in rem est Bécchidis.
 sed quí istuc credam ita ésse? dic mihi, Pármeno.
 PA. Non ést opus proláto hoc: percontárier
 30 desíste. PH. Nempe ea caúsa, ut ne id fiát palam? 105
 ita mé dí amabunt, haú propterea té rogo,
 ut hoc próferam, sed tácita ut mecum gaúdeam.
 PA. Numquám tam dices cómmode, ut tergúm meum
 tuam ín fidem commítam. PH. Ah noli, Pármeno:
 35 quasi nón tu multo mális narrare hóc mihi 110
 quam ego quae percontor scíre. PA. Vera haec
 praédicat,

et illúd mihi uitiumst máximum. si míhi fidem
 das té tacituram, dícam. PH. Ad ingeniúm redís.
 fidém do: loquere. PA. Auscúlta. PH. Istíe sum. PA. Hanc
 Bécchidem
 40 amábat, ut quom máxume, tum Pámphilus, 115
 quom páter uxorem ut dúcat orare óccipit
 et haéc communia ómnium quae súnť patrum,
 seném sese esse dícere, illum autem únicum:
 praesídium uelle sé senectutí suae.
 45 ille prímo se negáre; sed postquam ácrius 120
 páter ínstat, fecit ánimi ut incertús foret,
 pudórin anne amóri obsequeretúr magis.
 tundéndo atque odio déniqúe effecít senex:
 despóndit ei gnatam huíus uicini próximi.
 50 usque illud uisumst Pámphilo ne utiquám graue, 125
 donéc iam in ipsis núptiis, postquám uidet
 parátas nec moram úllam quin ducat dari,
 ibi déum ita aegre túlit, ut ipsam Bécchidem,
 si adésset, credo ibi éius commiseréseeret.
 55 ubiquómque datum erat spátium solitúdinis, 130
 ut cónloqui mecum úna posset: 'Pármeno,
 períi, quíd ego egi! in quód me coniecí malum!
 non pótero ferre hoc, Pármeno: períi miser.'
 PH. At té dí deaeque fáxint cum isto odió, Laches!
 60 PA. Vt ad paúca redeam, uxórem deducít domum. 135
 nocte ílla prima uírginem non áttigit;
 quae cónsecutast nóx eam, nihiló magis.
 PH. Quid aís? cum uírgine úna adulescens cúbuerit
 plus pótus, sese illa ábstinere ut pótuerit?
 65 non uéri simile dícis nec uerum árbitror. 140
 PA. Credo íta uideri tíbi: nam nemo ad té uenit
 nisi cúpiens tui; ille inuítus illam dúxerat.
 PH. Quid deínde fit? PA. Díebus sane paúculis
 post Pámphilus me sólum seducít foras
 70 narrátque, ut uirgo ab se íntegra etiam túm siet, 145

seque ánte quam eam uxórem duxissét domum
 sperásse eas toleráre posse núptias.
 'sed quám decrerim mé non posse diútius
 habére, eam ludíbrío haberi, Pármeno,
 76 neque honéstum mihi neque útile ipsi úrginist, 151
 75 quin íntegram itidem réddam, ut accepi á suis.' 150
 PH. Pium áe pudicum ingénium narras Pámphili.
 PA. 'Hoc égo proferre incómodum mi esse árbítror:
 reddí patri autem, quói tu nil dicás uiti,
 80 supérbumst: sed illam spéro, ubi hoc cognóuerit 155
 non pósse se mecum ésse, abituram dénique.'
 PH. Quid? intérea ibatne ad Bácschidem? PA. Cottídie;
 sed út fit, postquam hunc álienum ab sesé uidet,
 málgna et multo mágis procax facta ílicost.
 85 PH. Non édepol mirum. PA. Atqui éa res multo
 máxime 160
 diúnxít illum ab ílla, postquam et ípse se
 et íllam et hanc quae dómi erat cognouít satis
 ad exéplum ambarum móres earum exístumans.
 haec, íta uti liberáli esse ingenió decet,
 90 pudéns modesta, incómoda atque iniúrias 165
 uiri ómnis ferre et tégere contumélias.
 hic, ánimo partim uxóris misericórdia
 deuinctus, partim uictus huius iniúriis
 paulátim elapsust Bácschidi atque huc tránstulit
 95 amórem, postquam pár ingenium nánctus est. 170
 intérea in Imbro móritur cognátus senex
 horúnc. ea ad hos redíbat lege heréditas.
 eo amántem inuitum Pámphilum extrudít pater.
 relínquít cum matre híe uxorem: nám senex
 100 rus ábdidit se, huc ráro in urbem cómmeat. 175
 PH. Quid adhúe habent infirmitatis núptiae?
 PA. Nunc aúdiés. primós dies complúsculos
 bene cónuenibat sáne inter eas. ínterim

159 multo et || 167 animus || 172 rediebat || 178 conueniebat ||

mirís modis odísse haec coepit Sóstratam:
 105 neque lítes ullae intér eas, postulátio 180
 numquám. PH. Quid igitur? PA. Síquando ad eam
 accésserat
 confábulatum, fúgere e conspectu ílico,
 uidére nolle; dénique ubi non quít pati,
 simulát se ad matrem arcéssi ad rem diuínam, abit.
 110 ubi illíc dies est complúris, arcessí iubet: 185
 dixére causam néscio quam tum. iterúm iubet:
 nemó remisit. póstquam arcessunt saépius,
 aegram ésse simulant mulierem. nostra ílico
 it úsere ad eam: admísit nemo. hoc úbi senex
 115 rescíuit, heri ea caúsa rure huc áduenit, 190
 patrém continuo cónuenit Philúmenae.
 quid égerint intér se, nondum etiám scio;
 nisi sáne curaest, quórsurum euenturum hóc siet.
 habés omnem rem; pérgam quo coepi hóc iter.
 120 PH. Et quídem ego: nam constitui cum quodam
 hóspite 195
 me esse íllum conuentúram. PA. Di uortánt bene
 quod agás! PH. Vale. PA. Et tu béne uale, Philótium.

LACHES	SOSTRATA
SENEX	MATRONA

LA. Pro deúm fidem atque hominúm, quod hoc genus ést, II 1
 quae haec coniurátio!
 utin ómnes mulierés eadem aeque stúdeant nolintque
 ómnia
 neque déclinatam quícquam ab aliarum ingenio ullam
 réperias! 200
 itaque ádeo uno animo omnés socrus odérunt, *oderúnt*
 nurus.
 5 uiris ésse aduorsas aéque studiumst, símilis pertináciast.

186 tum nescio quam || 198 atque hominum fidem || est
 coniuratio ||

in eódemque omnes míhi uidentur húdo doctae ad
málitiam:

ei húdo, si ullus ést, magistram hanc ésse satis
certó scio.

SO. Me míseram, quae nunc quam ób rem accuser nescio!

LA. Hem, tu néscias? 205

SO. Non *édepol scio quid mé uelis*, ita mé di bene ament,
mí Laches,

10 itaque úna inter nos ágere aetatem líceat. LA. Di mala
próhibeant!

SO. meque ábs te inmerito esse áccusatam póst modo
resciscés, scio.

LA. Te inmérito? an quicquam pro ístis factis dígnum
te díci potest?

quae mé et te et familiám dedecoras, filio luctúm
paras, 210

tum autem éx amicis ínimici ut sint nóbis adfinés facis,
15 qui illúm decrerunt dígnum, suos quoi líberos com-
mítterent.

tu sóla exorere, quae perturbes haec tua inpuδέntia.

SO. Egon? LA. Tu ínquam mulier, quae me omnino lápi-
dem, non hominém putas.

an, quía ruri esse crébro soleo, néscire arbitrámíni, 215
quo quisque pacto hic úitam uostrarum éxigat?

20 múlto melius híe quae fiunt quam ílli ubi sum
adsidué scio,

ídeo quia, ut uos míhi domi eritis, próinde ego ero
famá foris.

íam pridem equidem audíui cepisse ódium tui Philú-
menam:

mínimeque adeost mírum; et ní id fecísset, magis
mirúm foret. 220

séd non credidi ádeo, ut etiam tótam hanc odissét domum:
25 quód si scissem, illa híe maneret pótius, tu hinc issés
foras.

át uide, quam inmerito aégritudo haec óritur mi abs
te, Sóstrata:

rús habitatum abíi, concedens uóbis et rei séruiens,
29 meó labori haud párcens praeter aéquom atque aetatém
meam, 225

30 sumpus uostros ótiumque ut nóstra res possét pati.

nón te pro his curásse rebus, néquid aegre essét mihi!

SO. Nón mea opera néque pol culpa euénit. LA. Immo
máxume:

sóla híe fuisti: in te ómnis haeret cúlpa sóla, Sóstrata.
quae híe erant curáres, quom ego uos cúris solui céteris. 230
cúm puella anúm suscepisse ínimicitias nón pudet?

35 ílius dices cúlpa factum? SO. Haud équidem dico,
mí Laches.

LA. Gaúdeo, ita me dí ament, gnati caúsa: nam de té
quidem

sátis scio peccándo fieri détrimenti níl potest.

SO. Quí scis an ea caúsa, mí uir, me ódisse adsi-
muláuerit, 235

út cum matre plús una esset? LA. Quid aís? non signi
hóc sat est,

40 quód heri nemo uóluit uisentem ad eam te intro ad-
míttere?

SO. Énim lassam oppido aíbant tum esse: eo ad eam
non admíssa sum.

LA. Tuós esse ego illi móres morbum mágis quam ullam
aliam rem árbitror,

ét merito adeo: nám uostrarum núllo est, quin gnatúm
uelit 240

dúcere uxorem: ét quae uobis plácitast condició datur:

45 úbi duxere inpúlsu uostro, uóstro inpulsu easdem
éxigunt.

PHIDIPPVS LACHES SOSTRATA
SENES DVO MATRONA

- II 2 PH. Etsí scio ego, Philúmena, meum iús esse, ut te
cógam
quae ego ímperem facere: égo tamen patrio ánimo
uictus fáciam,
ut tibi concedam, néque tuae lubídini aduorsábor. 245
LA. Atque éccum Phidippum óptume uideo: hinc iam
scíbo hoc quíd sit.
5 Phidíppe, ego me meis ómnibus scio esse adprime
obsequéntem,
sed nón adeo ut mea fácilitas corrúmpat illorum ánimos:
quod tú si idem facerés, magis in rem ét uostram et
nostram ésset.
nunc uideo in illarum ésse te potéstate. PH. Heia
uéro! 250
LA. Adí te heri de filia: ut ueni, ítidem incertum
amísti.
10 haud íta decet, si hanc ésse uis perpétuam adfinitátem,
celáre te iras. síquid est peccátum a nobis, prófer:
aut éa refellendo aut purgando uóbis corrigémus
te iúdice ipso. sín east retinéndi causa apúd uos, 255
quia aégrast: te mí iniúriam facere árbitor, Phidíppe,
15 sí métuis satis ut meae domi curétur diligénter.
at íta me di ament, haú tibi hoc concédo, etsi illi
páter es,
ut tú illam saluam mágis uelis quam ego, ádeo gnati
caúsa,
quem ego íntellexi illam haúd minus quam se ípsam
magni fácere. 260
PH. Neque id ádeo clam me est. LA. Quom ésse eum
.grauitér laturum crédam,

246 quid siet || 247 ego] etsi ego || 249 nostram id esset ||
250 potestate esse te || 252 perpetuam hanc uis esse || 255 causa
retinendi || 259 adeo] id adeo || 261 quom] quam ||

- 20 hoc sí rescierit, eó domum studeo haéc prius quam
ille huc rédeat.
PH. Lachés, et diligéntiam uostram ét benignitátem
nouí ét quae dicis ómnia esse ut dicis animum indúco,
et te hóc mihi cupio crédere: illam ad uós redire
stúdeo, 265
si fácere possim ulló modo. LA. Quae rés te facere
id próhibet?
25 eho, núnquidnam accusát uirum? PH. Minumé: nam
postquam atténdi
magis ét ui coepi cógere ut redíret, sancte adiúrat
nón pósse apud nos Pámphilo se absénte perduráre.
aliúd fortasse aliís uiti est: ego sum ánimo leni nátus: 270
nón póssum aduorsarí meis. LA. Em, Sóstrata! SO. Heu
me míseram!
30 LA. Certúmnest istuc? PH. Núnc quidem ut uidétur:
sed numquíd uis?
nam est quód me transire ad forum iam opórtet.
LA. Eo tecum úna.

SOSTRATA
MATRONA

- Édepol ne nos súmus inique aeque ómnes inuisaé uiris II 3
própter paucas, quae ómnes faciunt dígnae ut uideamúr
malo. 275
nam íta me di ament, quód me accusat núnc uir, sum
extra nóxiam.
séd non facilest expurgatu: ita ánimum induxerúnt,
socrus
5 ómnis esse iníquas: haud pol méquidem: nam numquám
secus
hábuí illam ac si ex mé nata esset: nec qui hoc mi
eueniát scio:
nísi pol filiúm multimodis iam expeto ut redeát domum. 280

270 esset nata || 280 multis modis || expecto ||

PAMPHILVS
ADVLESCENS

PARMENO
SERVOS

MYRRINA
MATRONA

III 1 PAM. Némini ego plura éx amore acérba credo homini
úmquam oblata
quám mi. heu me infélicem! hancine ego útam parsi
pérdere!

hácine causa ego erám tanto opere cúpidus redeundí
domum! hui,

quánto fuerat praéstabilius úbiuis gentium ágere aetatem
5 quam húc redire atque haéc ita esse míserum me
rescísere! 285

PAR. Át sic citius quí te expedias hís aerumnis
réperias.

sí non rediissés, hae multo fáctae irae essent ámplores;
10 séd nunc aduentúm tuom ambas, Pámphile, scito
réuerituras: 290

rém cognosces, íram expadies, rúrsum in gratiám
restitues.

léuia sunt, quae tú pergrávia esse ín animum induxtí
tuom.

PAM. Quid cónsolare me? án quisquam usquam géntium
est aequé miser?

prius quam hánc uxorem dúxi, habebam alibi ánimum
amori déditum:

16 tamén numquam ausus súm recusare eám quam mi
optrudít pater: 295

15 iam in hác re, ut taceam, quóuis facilest scítu quam
fuerím miser.

nam nos omnes quibus est alicunde aliquis obiectus labos, 286
omne quod est interea tempus prius quam id rescitumst
lucrost. 287

281 acerba credo esse ex amore || 283 hui] cui *ab*
initio v. sq. || 289 redisses hae irae factae essent multo ||
290 scio ||

uix me íllim abstraxi atque ínpeditum in ea éxpediui
animúm meum,

uixque húc contuleram, em nóua res ortast, pórró ab
hac quae me ábstrahat:

nam *aut* mátrém ex ea re me aut uxorem in cúlpa in-
uenturum árbitror.

20 quod quom ita esse inueneró, quid restat nísi porro
ut uiuám miser? 300

nam mátris ferre iniúrias me, Pármeno, pietás iubet;
tum uxóri obnoxíus sum: ita olim suó me ingenio
pértulit,

tot meás iniuriás quae numquam in úllo patefecít loco.
sed mágnum nescio quíd necessest éuenisse, Pármeno,
25 unde íra inter eas íntercessit, quae tam permansít diu. 305

PAR. Aut quídem, ere, paruom. sí uis uero ueram
rationem éxsequi,

non máxumae eas, quae máxumae sunt ínterdum irae,
iniúriae

faciúnt: nam saepe est, quíbus in rebus álius ne iratús
quidemst,

quom de eádem causa est íracundus fáctus inimicíssumus.

30 pueri ínter sese quám pro leuibus nóxiis irás gerunt! 310
quaprópter? quia enim qui eós gubernat ánimus eum
infirmúm gerunt.

itidem íllae mulierés sunt ferme ut púeri leui senténtia:
fortásse unum aliquod uérbum inter eas íram hanc
conciuísse, *ere*.

PAM. Abi, Pármeno, intro ac mé uenisse núntia. PAR. Hem,
quid hoc ést? PAM. Tace.

35 trepidári sentio ét cursari rúrsum prorsum. PAR. Age
dum, ad fores 315

accéde propius. ém, sensístin? PAM. Nóli fabulárier.
pro Iúppiter, clamórem audiui. PAR. Túte loquere,
mé uetas.

297 illinc (illi) || 299 nam] tum || 300 uiuam] fiam ||
306 haud quidem hercle paruom || 307 maxumae eas] maxumas ||
iniurias || 317 loqueris ||

MY. (*intus*) Tace óbsecro, mea gnáta. PAM. Matris
uóx uisast Philúmenae.
nullús sum. PAR. Quidum? PAM. Périi. PAR. Quam ob
rem? PAM. Néscio quod magnúm malum
40 profécto, Parmenó, me celas. PAR. Vxorem Philú-
menam 320
pauitáre nescio quíd dixerunt: íd si forte est néscio.
PAM. Intérii: quor id míhi non dixti? PAR. Quía
non poteram una ómnia.
PAM. Quid mórbi est? PAR. Nesció. PAM. Quid?
nemon médicum adduxit? PAR. Néscio.
PAM. Cesso hínc ire intro, ut hóc quam primum,
quídquid est, certó sciam?
45 quonám modo, Philúmena mea, núnc te offendam ad-
féc tam? 325
nam sí periculum ullum ín te inest, perísse me una
hau dúbiumst. —
PAR. Non úsus factost míhi nunc hunc intró sequi:
nam inuísos omnis nós esse illis séntio:
heri némo uoluit Sóstratam intro admíttere.
50 sí fórte morbus ámplior factús siet 330
(quod sáne nolim, méi eri causa máxume),
seruom ílico intro ússe dicent Sóstratae,
aliquíd tulisse cómmiscentúr mali
capiti átque aetati illórum, morbus qui aúctus sit.
55 era in crimen ueniet, égo uero in magnúm malum. 335

SOSTRATA
MATRONA

PARMENO
SERVOS

PAMPILVS
ADVLESCENS

III 2 SO. Nesció quid iam dudum aúdio hic tumúltuari mísera:
male métuo ne Philúmenae magis mórbus adgrauéscat:
quod te, Aéseulapi, et té, Salus, nequíd sit huius óro.

331 maxime eri causa mei || 332 introisse || 334 siet ||

nunc ad eam uisam. PAR. Heus, Sóstrata. SO. Em.
PAR. Iterum ístinc excludére.
5 SO. Ehem Pármeno, tun híc eras? períi, quid faciam
mísera? 340
non uísam uxorem Pámphili, quom in próxumo híc
sit aégra?
PAR. Non uísas? ne mittás quídem uiséndi causa
quémquam.
nam quí amat quoi odio ípsus est, bis fácere stulte dúco:
labórem inanem ipsús capit et illi molestiam ádfert.
10 tum fílius tuos íntro iit uidére, ut uenit, quíd agat. 345
SO. Quid aís? an uenit Pámphilus? PAR. Venít.
SO. Dis gratiam hábeo.
em istóc uerbo animus míhi redit et cúra ex corde
excéssit.
PAR. Iam eá te causa máxume nunc hóc intro ire nólo:
nam sí remittent quídpíam Philúmenae dolóres,
15 omném rem narrabít, scio, contínuo sola sóli, 350
quae inté r uos interuénierit, unde órtumst initium írae.
atque éccum uídeo ipsum égredi: quam trístist!
SO. O mi gnáte!
PAM. Mea máter, salue. SO. Gaúdeo uenisse saluom. sáluan
Philúmenast? PAM. Meliúsculast. SO. Vtinam ístuc
ita di fáxint!
20 quid tu ígitur lacrumas? aút quid es tam trístis?
PAM. Recte, máter. 355
SO. Quid fuít tumulti? díe míhi: an dolór repente
inuásit?
PAM. Ita fáctumst. SO. Quid morbi ést? PAM. Febris.
SO. Cottídiana? PAM. Ita áiunt.
i sódes intro, cónsequar iam té, mea mater. SO. Fiat. —
PAM. Tu púeris, Parmeno, óbuiam curre átque eis
onera adiúta.
25 PAR. Quid? nó n sciunt ipsí uiam, domúm qua ueniant?
PAM. Céssas? 360

359 curre Parmeno obuiam ||

PAMPHILVS
ADVLESCENS

III 3 Néqueo mearum rerum initium ullum inuenire idoneum,
unde exordiar narrare, quae necopinanti accidunt,
quae partim perspexi hisce oculis, partim percepi
auribus:

qua me propter exanimatum citius eduxi foras.

5 nam modo intro ut me corripui timidus, alio suspicans 365
morbo me uisurum adfectam ac sensi esse uxorem:
ei mihi!

postquam me aspexere ancillae, aduenisse omnes flico
simul exclamant laetae, id quod me de repente aspexerant.
sed continuo uoltum earum sensi inmutari omnium,

10 quia tam incommode illis fors optulerat aduentum
meum. 370

una illarum interea propere praecurrit nuntians
me uenisse: ego eius uidendae cupidus recta consequor.
postquam intro adueni, extemplo eius morbum cognoui
miser:

nam neque ut celari posset tempus spatium ullum dabat,
15 neque uoce alia ac res monebat ipsa poterat conqueri. 375
postquam aspexi, 'oh, facinus indignum' inquam et
corripui flico

me inde lacrumans, incredibili re atque atroci percitus.
mater consequitur; iam ubi limen extra eram, ad
genua accidit

lacrumans misera; miseritumst. profecto hoc sic est,
ut puto:

20 omnibus nobis ut res dant sese, ita magni atque hu-
milis sumus. 380
hanc habere orationem mecum a principio institit:

363 partim quae || percepi] QUAE PERCEPI (quae accipi) ||
367. 368 aduenisse ilico omnes simul | laetae exclamant uenit
id quod || 378 ubi limen extra eram] ut limen exirem ||

'o mi Pamphile, abs te quam ob rem haec abierit
causam uides:
nam uitiumst oblatum uirgini olim ab nescio quo
improbo.
nunc huc confugit, te atque alios partum ut celaret
suom.'

25 sed quom orata eius reminiscor, nequeo quin lacrumem
miser. 385

'quaeque Fors Fortunast' inquit 'nobis quae te hodie
optulit,

per eam te optestamur ambae, si ius, si fas est, uti
aduorsa eius per te tecta tacitaque apud omnis sient.
si umquam erga te esse animo amico sensisti eam, mi
Pamphile,

30 sine labore hanc gratiam te ut sibi des illa nunc
rogat. 390

caeterum de redducenda id facias, quod in rem sit tuam.
parturire eam nec grauidam esse ex te, solus conscius.
nam ait tecum post duobus concubuisse mensibus
primum, quam ad te uenit (mensis agitur hic iam
septimus):

35 quod te scire ipsa indicat res. nunc, si potis est,
Pamphile, 395

maxime uolo doque operam, ut clam eueniat partus
patrem

atque adeo omnis. sed si id fieri non potest quin
sentiant,

dic amabo tuom esse: nemini aho suspectum fore,
quin, quod ueri similest, ex te recte eum natum putent.

40 continuo exponetur: hic tibi nil quicquam in-
commodi, 400

et illi miserae indigne factam iniuriam contexeris.
pollicitus sum, et seruare in eo certumst quod dixi
fidem.

389 animo esse || 390 des pro illa || 393 aiunt || 394 primum
quam] tum postquam || 398 dicam abortum esse: scio nemini
aliter suspectum fore || 400 tibi nihil est ||

nám de redducénda, id uero ne útiqum honestum esse
 árbitror,
 néc faciam, etsi amór me grauter cónsuetudoque eíus
 tenet.
 45 lácrumo, quae posthác futurast uíta quom in mentém
 uenit 405
 sólitudoque. ó Fortuna, ut núnquam perpetuo és bona!
 séd iam prior amór me ad hanc rem exércitatum
 réddidit,
 quém ego tum consílio missum féci: item hunc operám
 dabo.
 adest Pármeno cum púeris: hunc minumést opus
 50 in hác re adesse: nam ólim soli huic crédidi, 410
 eá me abstinuissé in principio, quóm datast:
 uereór, si clamorem eíus hic crebro exaúdiat,
 ne párturire intélegat. aliquó mihist
 hinc áblegandus, dúm parit Philúmena.

PARMENO SOSIA PAMPHILIUS
 SERVI DVO ADVLESCENS

III 4 PAR. Ain tú tibi hoc incómodum euenísse iter? 415
 SO. Non hércle uerbis, Pármeno, dicí potest
 tantúm, quam re eapse náuigare incómodumst.
 PAR. Ítanést? SO. O fortunáte, nescis quíd mali
 5 praetérieris, qui núnquam es ingressús mare.
 nam aliás ut mittam míserias, unam hanc uide: 420
 diés triginta aut plús eo in nauí fui,
 quom intérea semper mórtem exspectabám miser:
 ita úsque aduorsa témpestate usí sumus.
 10 PAR. Odiósum. SO. Haud clam me est: déniqne hercle
 aufúgerim
 potiús quam redeam, si eó mihi redeundúm sciam. 425
 PAR. Ólim quidem te caúsae inpellebánt leues,

408 hunc] nunc huic || 417 re ipsa ||

quod núnq minitare fácere ut faceres, Sósia.
 sed Pámphilum ipsum uídeo stare ante óstium:
 15 ite íntro. ego hunc adíbo, siquid mé uelit. —
 ere, étiam tu hic stas? PAM. Ét quidem te exspectó.
 PAR. Quid est? 430
 PAM. In árcem transcurso ópus est. PAR. Quoi ho-
 miní? PAM. Tibi.
 PAR. In árcem? quid eo? PAM. Cállidemidem
 hóspitem
 Mycónium, qui mecum úna uectust, cónueni.
 20 PAR. Perí. uouisse hunc dícam, si saluós domum
 redísset unquam, ut me ámbulando rúmperet? 435
 PAM. Quid céssas? PAR. Quid uis dícam? an con-
 ueniám modo?
 PAM. Immó quod constitui hódie conuentúrum eum,
 non pósse, ne me frústra illi exspectét. uola!
 25 PAR. At nón noui hominis fáciem. PAM. At faciam
 ut nóueris:
 magnús, rubicundus, críspus, crassus, caésius, 440
 lentíginosa fácie. PAR. Di illum pérduint!
 quid, sí non ueniet? máneamne usque ad uésperum?
 PAM. Manéto: curre. PAR. Nón queo: ita deféssus
 sum. —
 30 PAM. Ille ábiit. quid agam infélix? prorsus néscio
 quo pácto hoc celem, quód me orauit Mýrrina, 445
 suae gnátae partum: nám me miseret múlteris.
 tamén quod potero fáciam, ut pietatém colam:
 nam mé parenti pótius quam amori óbsequi
 35 opórtet. attat éccum Phidippum ét patrem
 uideo: hórsum pergunt. quíd dicam hisce, incértus sum. 450

430 etiam tu] etiam nunc tu || 437 hodie] me hodie ||
 438 illic (ille) || 441 lentiginosa] cadauerosa || 447 quod potero
 faciam tamen ||

LACHES PHIDIPPVS
SENES DVOPAMPHILVS
ADVLESCENS

- III 5 LA. Díxiti dudum illám dixisse, se éxspectare fílium?
PH. Fáctum. LA. Venisse áiunt: redeat. PA. Causae
quid dicám patri,
quam ób rem non reddúcam, nescio. LA. Hic quem
ego audiui loqui?
PA. Cértum offirmare ést uiam me quám decreui
pérsequi.
5 LA. Ípsus est de quo hic agebam técum. PA. Salue,
mí pater. 455
LA. Gnáte mi, salué. PH. Bene factum te áduenisse,
Pámphile,
átque adeo, id quod máximumst, saluom átque ualidum.
PA. Créditur.
LA. Áduenis modo? PA. Ádmodum. LA. Cedo, quíd
reliquit Phánia
cónsobrinus nóster? PA. Sane hercle hómo uoluptati
óbsequens
10 fúit, dum uixit: ét qui sic sunt, haúid multum heredém
iuuant, 460
sibi uero hanc relínquont laudem 'uixit, dum uixit, bene'.
LA. Túm tu igitur nihil áttulisti huc plús una hac
senténtia?
PA. Quídquid est id, quód reliquit, prófuit. LA. Immo
óffuit:
nám illum uiuom et saluom uellem. PH. Inpúne optare
istúe licet:
15 ille reuiscét iam numquam, et tamen utrum malís
scio. 465
LA. Héri Philumenam ád se arcessi hic iússit. dic
iússísse te.

452 causam quam (quam causam) || 453 quem ego hic ||
461 laudem relinquent ||

- PH. Nólí fodere. iússi. LA. Sed eam iám remittet.
PH. Scilicet.
PA. Ómnem rem scio út sit gesta: aduéniens audiui
modo.
LA. Át istos inuidós di perdant, qui haéc lubenter
múntiant.
20 PA. Égo me scio cauísse, ne ulla mérito contumélia 470
fieri a uobis pósset: idque sí nunc memorare hic uelim,
quám fideli animo ét benigno in illam et clementí fui,
uere possum, ní te ex ipsa haec mágis uelim resciscere:
námque eo pacto máxime apud te méo erit ingenió fides,
25 quóm illa, quae nunc ín me iniquast, aéqua de me
dixerit. 475
néque mea culpa hóc discidium euénisse, id testór deos.
séd quando sese ésse indignam députat, matrí meae
quae concedat éiusque mores tóleret sua modéstia,
néque alio pacto componi pótis inter eas grátia:
30 ségreganda aut máter a me est, Phídippe, aut Philú-
mena. 480
nunc me pietas mátris potius cómmodum suadét sequi.
LA. Pámphile, haud inuító ad auris mi áccidit sermó
tuos,
quóm te omnis res póstputasse praé parente intéllego:
uérum uide ne impúlsus ira praéue insistas, Pámphile.
35 PA. Quid ego íra impúlsus nunc in illam iníquos sim? 485
quae núnquam quicquam ergá me comméritást, pater,
quod nóllem, et saepe méritam id quod uellém scio:
amóque et laudo et uéhementer desidéro:
nam fúisse erga me míro ingenio expértus sum,
40 illíque exopto ut rélicuam uitam éxigat 490
cum eó uiro, me quí sit fortunátior,
quandóquidem illam a me dístrahit necéssitas.
PH. Tibi id ín manu st ne fiat. LA. Si sanús satis,

468 audiui omnia (audiui omnia modo) || 478 cui concedat
cuiusque || 479 potest || 482 sermo mihi accessit || 483 post-
putasse omnes res || 485 quid ego ira] quibus iris || 493 sanus
satis sies (sanus sies) ||

iube illám redire. PA. Nón est consiliúm, pater:
 45 matrís seruibo cómmodis. LA. Quo abís? mane, 495
 mane, ínquam: quo abis? — PH. Quae haéc est
 pertinácia!

LA. Dixín, Phidippe, hanc rem aégre laturum ésse eum?
 quam ob rém te orabam, fíliam ut remítteres.

PH. Non crédidi edepol ádeo inhumanúm fore:

50 ita núnc is sibi me súpplicaturúm putat? 500

si est út uelit reddúcere uxórem, licet;

sin áliost animo, rénumeret dotem húc, eat.

LA. Ecce autem tu quoque próterue iracúndus es.

PH. Percóntumax redísti huc nobis, Pámphile!

55 LA. Decédet iam ira haec, étsi merito irátus est. 505

PH. Quia accéssit uobis paululum pecúniae,

sublāti sunt animi. LA. Étiam mecum lítigas?

PH. Delíberet renúntietque hodié mihi,

uelítne an non: ut álii, si huic non sít, siet. —

60 LA. Phidíppe, ades, audi paúcis. abiit. quíd mea? 510

postrémo inter se tránsigant ipsi, út lubet,

quandó nec gnatus nec híc mihi quicquam optéperant,

quae díco parui péndunt. porto hoc iúrgium

ad uxórem, quoius haec fiunt consilio ómnia,

65 atque ín eam hoc omne quód mihi aegrest éuomam. 515

MYRRINA PHIDIPPVS
 MATRONA SENEX

IV 1 MY. Périi, quid agam? quó me uortam? quíd uiro
 meo réspondebo
 mísera? nam audiúisse uocem púeri uisust uágientis:
 íta corripuit dérepente táctus sese ad fíliam.
 quód si rescierít peperisse eam, íd qua causa clám me
 habuisse

506 paululum (paulum) uobis accessit || 507 animi sunt ||

5 dícam, non edepól scio. sed óstium concrépuit. credo 520
 ípsum exire: núlla sum.

PH. Vxor ubi me ad fíliam ire sénsit, se eduxít foras.
 éccam uideo. quíd ais, Myrrina? heús tibi dico.

MY. Míhine, mi uir?

PH. Vír ego tuos sim? tú uirum me aut hómínem
 deputás adeo esse?

10 nám si utrumuis hórú, mulier, úmquam tibi uisús
 forem, 525

nón sic ludibrió tuis factis hábitus essem. MY. Quíbus?

PH. At rogitas?

péperit filia: hém, taces? ex quó? MY. Patrem istuc
 rógitare aequomst?

périi: ex quo nisi ex íllo censes, quóí datast nuptum,
 óbsecro?

PH. Crédo: neque adeo árbitrari pátris est aliter. séd
 demiror,

15 quíd sit quam ob rem hunc tánto opere omnis nós
 celare uóueris 530

pártum, praesertím quom et recte et suó pepererit
 témpore.

ádeon peruícáci esse animo, ut púerum praeoptarés
 perire,

éx quo firmiórem inter nos fóre amicitiam pósthac scires,
 pótius quam aduorsús libidinem ánimi tui esset cum
 íllo nupta!

20 égo etiam illorum ésse hanc culpam crédidi, quae te
 ést penes. 535

MY. Mísera sum. PH. Vtinam scíam ita esse istuc! séd
 nunc mi in mentém uenit

de hác re quod locúta es olim, quóm illum generum
 cépimus:

nám negabas núptam posse fíliam tuam té pati

521 exire] exire ad me (ad me exire) || 522 duxit || 523 atque
 eccam uideo || 527 istuc patrem rogitare (rogare) est aequum ||
 528 censes nisi ex illo || 531 tempore suo pepererit || 534 animi
 tui libidinem ||

cúm eo qui meretrícem amaret, quí pernoctarét foris.
 25 MY. Quámuis causam hunc súspicari quam ípsam ueram
 máuolo. 540

PH. Múlto prius quam tú sciui illum habére amicam,
 Mýrrina:

uérum id uitium núnquam ego esse décreui adu-
 lescéntiae:

nám id innatumst. át pol iam aderit, sé quoque etiam
 quom óderit.

sed ut ólim te ostendísti, eadem esse níl cessauisti
 úsque adhuc,

30 ut filiam ab eo abdúceres, ne quód ego egissem essét
 ratum. 545

id núnce indicium haec rés facit, quo pácto factum
 uólueris.

MY. Ádeon me esse péruicacem cénses, quói matér siem,
 út eo essem animo, si éx usu esset nóstro hoc matri-
 mónium?

PH. Tún prospicere aut iúdicare nóstram in rem quod
 sít potes?

35 aúdisti ex aliquó fortasse, quí uidisse eum díceret 550
 éxeuntem aut íntro euntem ad amicam. quid tum póstea?
 sí modeste ac ráro fecit, nóne haec dissimuláre nos
 mágis humanumst quám dare operam id scíre, qui nos
 óderit?

nám si is posset áb ea sese dérepente auéllere,

40 quícum tot consuésset annos, nóne eum hominem
 dúcerem 555

née uirum satis fírmm gnatae. MY. Mítte adulescentem
 óbsecro

ét quae me peccásse aís. abi, sólus solum cónueni,
 róga uelitne an nóne uxorem: si ést ut dicat uéllere se,
 rédde: sin est autem ut nolit, récte ego consuluí meae.

541 sciui quam tu || 542 decreui esse ego || 543 id omnibus
 innatumst || 546 res indicium haec (indicium res) || 552 fecit
 nonne haec] fecit haec (haec fecit) nonne ||

45 PH. Síquidem ille ipse nóne uolt et tu sénsti esse in
 eo, Mýrrina, 560
 péccatum: aderam, quóiú consilio pár ea fuerat próspici.
 quam ób rem incendor íra, te esse ausam haéc facere
 iniussú meo:

ínterdico ne éxtulisse extra aedis puerum usquám uelis.
 séd ego stultiór, meis dictis quí parere hanc póstulem.
 50 íbo intro atque edícam seruis né quoquam ecferrí
 sinant. 565

MYRRINA MATRONA

Nullám pol credo múlterem me míseriorem uíuere:
 nam ut híc laturus hóc siet, si rem ípsam ut sít re-
 sciúerit,

non édepol clam me est, quom hóc quod leuiust tam
 íracundo animó tulit,
 nec quá uia senténtia eius póssit mutarí scio.

55 hoc mi ún timeris ex plurimís miseris rélicuom fuerát
 malum, 570
 si púerum ut tollam cógit, quóiú nos quí sít nescimús
 pater:

nam quóm compressast gnáta, forma in ténebris nosci
 nóne quitast:
 neque détractum ei tum quícquamst, qui post póssit
 nosci quí siet:

ipse éripuit ui, in dígito quem habuit, uírgini abiens
 ánulum.

60 simul uéreor Pamphilúm ne orata nóstra nequeat
 díutius 575
 celáre, quom sciét alienum púerum tolli pró suo.

560 sensisti || 562 facere haec || 567 hoc sit si ipsam rem
 ut sit (siet) ||

SOSTRATA PAMPHILVS
MATRONA ADVLESCENS

IV 2 SO. Non clám me est, gnate mí, me tibi suspéctam
esse, uxorém tuam
proptér meos mores hínc abisse, etsi éa dissimulas
sédulo:
uerum íta me di ament ítaque optingant éx te quae
exoptém mi, uti
numquám sciens commérui, merito ut cáperet odium
illám mei. 580
5 teque ánte quod me amáre rebar, eí rei firmastí fidem:
nam mi íntus tuos patér narrauit módo, quo pacto
me hábueris
praepósitam amori tuó: nunc tibi me cértumst contra
grátiam
reférre, ut apud me praémium esse pósito pietatí scias.
mi Pámphile, hoc et uóbis et meae cómmodum famae
árbitor: 585
10 ego rús me abituram hinc ésse cum tuo cértó decreuí
patre,
ne méa praesentia óbstet neu causa úlla restet rélicua,
quín túa Philumena ád te redeat. PA. Quaéso quid
istuc cónsilist?
stultítia illius uícta ex urbe tú rus habitatúm migres?
haud fácies, neque sinam út qui nobis, máter, male
dictúm uelit, 590
15 mea pértinacia ésse dicat fáctum, hau tua modéstia.
tum tuás amicas te ét cognatas déserere et festós dies
mea caúsa nolo. SO. Níl iam istae res míhi uoluptatís
ferunt.
dum aetátis tempus túlit, perfuncta sátis sum; satias
iám tenet

577 tibi me esse suspectam || 579. 580 exoptem mihi | ut
numquam || 586 abituram hinc cum tuo me esse || 589 illius
stultitia ||

studiórum istorum. haec míhi nunc curast máxuma,
ut nequoí mea 595
20 longínquitas aetátis obstet, mórtem ut exoptét meam.
hic uídeo me esse inuísam inmerito: témpust me con-
cédere.
sic óptume, ut ego opínor, omnis caúsas praecidam
ómnibus:
et me hác suspitióne exsoluam et illis morem géssero.
sine me óbsecro hoc ecfúgere, uolguis quód male audit
múlierum. 600
25 PA. Quam fórtunatus céteris sum rébus, absque una
hác foret,
hanc mátre habens talem, íllam autem uxorem!
SO. Óbsecro, mi Pámphile,
non túte incommodám rem, ut quaequest, ín animum
inducés pati?
si cétera ita sunt út uis itaque ut ésse ego illa
exístumo,
mi gnáte, da mi hanc uéniam, reddue íllam. PA. Vae
miseró mihi! 605
30 SO. Et míquidem: nam haec res nón minus me mále
habet quam te, gnáte mi.

LACHES SOSTRATA PAMPHILVS
SENEX MATRONA ADVLESCENS

LA. Quém cum istoc sermónem habueris, prócul hinc IV 3
astans ácepi, uxor.
ístuc saperest, qui úbiquomque opus sit ánimum
possit fléctere,
quód faciundum sít post fortasse, ídem hoc nunc fecerít
sic *ultra*.

596 mortem ut] mortemue || 604 ego illam || 605 da ueniam
hanc mihi || 607 astans] stans || 608 est sapere || 609 fecerit sic]
si feceris ||

- SO. Fórs fuat pol. LA. Ábi rus ergo hinc: íbi ego
te et tu mé feres. 610
- 5 SO. Speró mecastor. LA. Í ergo intro et compóne
quae tecúm simul
- Ferántur. dixi. SO. Ita út iubes faciám. — PA. Pater!
LA. Quid uis, Pamphile? PA. Hínc abire mátrem?
minume. LA. Quid ita *tu* istuc?
- PA. Quía de uxore incértus sum etiam quíd sim
facturús. LA. Quid est?
- quíd uis facere nísi redducere? PA. Équidem cupio
et uix contineor: 615
- 10 séd non minuam meúm consilium: ex úsu quod est,
id pésequar:
non crédo ea gratiá concordés mágis, si redducám, fore.
- LA. Néscias: uerúm tua re fert níhil, utrum illae
fécerint,
quándo haec aberit. ódiosa haec est aétas adu-
lescéntulis.
- é medio aequom excédere est; postrémo nos iam
fábula 620
- 15 sumus, Pámphile: 'senex átque anus'.
sed uideo Phidíppum égređi per témpus: accedámus.

PHIDIPPVS LACHES PAMPFILVS
SENES DVO ADVLESCENS

- IV 4 PH. Tibí quoque edepol sum íratus, Philúmena,
grauitér quidem: nam hercle ábs te est factum túrpiter.
etsí tibi causa est de hác re: mater te ínpulit. 625
huic uéro nulla est. LA. Ópportune té mihi,
5 Phidíppe, in ipso témpore ostendís. PH. Quid est?
PA. Quid réspedeso his? aut quo pacto hoc óperiam?

617 credo ea gratia concordés magis si non || 620 fabulae ||
628 aperiam ||

- LA. Dic filiae rus cóncessuram hinc Sóstratam:
ne réuereatur, mínus iam quo redeát domum. PH. Ah: 630
nullám de his rebus cúlpan commeruít tua:
- 10 a Myrrina haec sunt méa uxore exorta ómnia:
PA. Mutátio fit. PH. éa nos perturbát, Laches.
PA. Dum né redducam, túrbent porro quám uelint.
PH. Ego, Pámphile, esse intér nos, si fierí potest, 635
adfinítatem hanc sáne perpetuám uolo;
- 15 sin ést ut aliter *de hác* tua sit senténtia,
accípias puerum. PA. Sénsit peperisse: óccidi.
LA. Puerúm? quem puerum? PH. Nátus est nobis
nepos:
nam abducta a uobis praégnas fuerat filia, 640
neque fuisse praegnatem únquam ante hunc sciuí diem.
- 20 LA. Bene, íta me di ament, núnctias, et gaúdeo
natum illum et tibi illam sáluam. sed quíd múlteris
uxórem habes aut quibus moratam móribus!
nosne hóc celatos tám diu! nequeó satis, 645
quam hoc míhi uidetur fáctum praue, próloqui.
- 25 PH. Non tibi illud factum mínus placet quam míhi,
Laches.
PA. Etiám si dudum fúerat ambiguom hóc mihi,
nunc nó n est, quom eam séquitur alienús puer.
LA. Nullást tibi, Pamphile, híc iam consultátio: 650
PA. Perii. LA. hunc uidere saépe optabamús diem,
30 quom ex te ésset aliquis, quí te appellarét patrem:
euénit: habeo grátiam dis. PA. Núllus sum.
LA. reddúc uxorem ac nóli aduorsarí mihi.
PA. Patér, si illa ex me líberos uellét sibi 655
aut sése mecum núptam, satis certó scio,
35 non clám me haberet quód celasse intéllego.
nunc quom éius alienum ánimum esse a me séntiam
neque cónuenturum intér nos posthac árbitrer,
quam ob rém redducam? LA. Mátér quod suasít sua,

649 consequitur || 650 nulla || consultatiost || 658 esse animum
a me (a me esse animum) ||

adulēscens mulier fēcit: mirandūmne id est? 661
 40 censēn te posse réperire ullam mulierem,
 quae cáreat culpa? an quí non delincunt uiri?
 PH. Vosmēt uidete iám, Laches et tu Pámphile,
 remíssan opus sit uobis, reductán domum: 665
 45 neutra ín re uobis dífficultas á me erit.
 44 uxór quid faciat, ín manu non ést mea.
 sed quíd faciemus púero? LA. Ridiculé rogas:
 quidquíd futurumst, huíc suom reddas sc̄licet,
 ut alámus nostrum. PA. Quem ípse neclexít pater, 670
 ego alám? LA. Quid dixti? eho an nóñ alemus,
 Pámphile?
 50 prodémus quaeso pótius? quae haec améntiast!
 enim uéro prorsus iám tacere nóñ queo.
 nam cógis ea quae nólo ut praesente hóc loquar.
 ignárum censes tuárum lacrumarum ésse me? 675
 aut quíd sit id quod sóllícitere ad hūnc modum?
 65 primum hānc ubi dixti caúsam, te proptér tuam
 matrém non posse habére hanc uxórém domi:
 pollicítast ea se cóncessuram ex aédibus.
 nunc póstquam ademptam hanc quóque tibi causám
 uidēs, 680
 puér quia clam te est nátus, nactus álteram es.
 60 errás, tui animi sí me esse ignarúm putas.
 aliquādo tandem huc ánimum ut adiungás tuom,
 quam lóngum spatium amáñdi amicam tibi dedi!
 sumptús quos fecisti ín eam quam aequo animó tuli!
 egi átque orauí tēcum uxorem ut dúceres, 686
 65 tempús dixi esse: inpúlsu duxistí meo.
 nunc ánimum rursus ad méretricem adiunxtí tuom:
 nam in eándem uitam té reuolutum dénuo 691
 70 uideo ésse. PA. Mene? LA. Te ípsum, et facis iniúriam:
 quae tum obsecutus mihi fecisti ut decuerat 688
 cui tu obsecutus facis huíc adeo iniuriam 690

663 qui] quia || 689 adiunxti] induxti ||

confingis falsas causas ad discórdiam,
 ut cum illa uiuas, téstem hanc quom abs te amóueris.
 sensitque adeo uxor: nam eí causa alia quae fuit, 695
 quam ob rem ábs te abiret? PH. Pláne hic diuinát:
 nam id est.
 75 PA. Dabo itís iurandum níhil esse istorsum mihi.
 LA. Ah,
 reddúc uxorem, aut quam ób rem non opus sít cedo.
 PA. Non ést nunc tempus. LA. Púerum accipias: nam
 ís quidem
 in cúlpa non est: póst de matre uidero. 700
 PA. Omnímōdis *ego* misér sum nec quid agám scio:
 80 tot nūnc me rebus míserum concludít pater.
 abíbo hinc, praesens quādo promoueo parum.
 nam púerum iniussu crédo non tollént meo,
 praesértim in ea re quóm sit mi adiutrix socrus. — 705
 LA. Fugis? hém, nec quicquam cérti respondés mihi?
 85 num tibi uidetur ésse apud sesé? sine:
 puerúm, Phidippe, míhi cedo: ego alam. PH. Máxume.
 non mírum fecit úxor, si hoc aegré tulit:
 amárae mulierés sunt, non facile haéc ferunt. 710
 proptérea haec irast: nam ípsa narrauit mihi.
 90 id ego hóc praesente tibi nolueram dícere,
 neque illí credebam prímo; nunc uerúm palamst.
 nam omníno abhorrere ánimum huíc uideo a núptiis.
 LA. Quid érgo agam, Phidíppe? quid das cónsili? 715
 PH. Quid agás? meretricem hanc prímu adeundam
 cénseo.
 95 orémus, accusémus, grauius dénique
 minitémur, si cum illo hábuerit rem póstea.
 LA. Faciam út mones. eho curre, puer, ad Báčchidem
 hanc
 uicínam nostram: huc éuoca uerbís meis. 720
 at te óro porro in hác re adiutor síis mihi. PH. Ah,
 100 iam dúdum dixi idémque nunc dicó, Laches:

701 omnibus modis || 709 uxor mea si ||

manére adfinitátem hanc inter nós uolo,
 si ulló modo est ut póssit: quod speró fore.
 sed uín adesse me úna, dum istam cónuenis? 725
 LA. Immo *hinc* abi, aliquam púero nutricém para.

BACCHIS LACHES
 MERETRIX SENEX

- V 1 BA. Non hóc de nihilost, quód Laches me núnc con-
 uentam esse éxpetit:
 nec pól me multum fállit, quín quod súspicor sit quód
 uelit.
 LA. Vidéndumst ne minus própter iram hinc ínpetrem
 quam póssiem,
 aut néquid faciam plús, quod minus me póst fecisse
 sátius sit. 730
 5 adgrédiar. Bacchis, sálue.
 BA. Salué, Laches. LA. Credo édepol te non níl
 mirari, Baccchis,
 quid sít quaprópter te húc foras puerum éuocare iússi.
 BA. Pol égo quoque etiam tímida sum, quom uénit
 in mentem quaé sim,
 ne nómen mihi quaesti óbsiet: nam móres facile tútor. 735
 10 LA. Si uéra dicis, níl tibi est a mé pericli, múlier:
 nam iam aétate ea sum, ut nón siet peccáto mi
 ignosci aéquom:
 quo mágis res omnis caútius ne témere faciam adcúro.
 nunc si id facis factúraue es, bonás quod par est fácere,
 inscítum offerre iniúriam tibi me ínmerenti íniquomst. 740
 15 BA. Est mágnam ecastor grátiam de istác re quod tibi
 hábeam:

729 hinc] hanc || possim || 730 post me (me post) minus ||
 734 ego pol || uenit mihi in mentem || 735 obstat || 739 nam si
 id nunc || 741 magna . . gratia . . quam ||

- nam quí post factam iniúriam se expúrget, parum mi
 prósit.
 séd quid istuc est? LA. Meúm receptas fílium ad te
 Pámphilum.
 22 BA. Quís id aít? LA. Socrús. BA. Men? LA. Te ipsam:
 et fíliam abduxít suam, 748
 23 púerumque ob eam rém clam uoluit, nátus qui est,
 exstínguere. BA. Ah . . 749
 18 LA. Síne dicam: *hic* hanc prius quam duxit, uóstrum
 amorem pértuli. 744
 máne: nondum etiam dixi id quod *te* uólui. hic nunc
 uxórem habet:
 20 quaére alium tibi firmiorem amícum, dum tibi témpus est:
 nám neque ille hoc animo érit aetatem, néque pol ista
 aetás *tibi*. 747
 24 BA. Sí scirem aliud, quí firmare méam apud uos possém
 fidem, 750
 25 sánctius quam iús iurandum, id póllicerer tibi, Laches,
 ségregatum habuisse, uxorem ut dúxit, a me Pámphilum.
 LA. Lépida es. sed scin, quíd uolo potius sódes facias?
 BA. Quíd? cedo.
 LA. Eás ad mulierés huc intro atque istuc ius iurándum
 item
 pólliceare illís. exple animum eis téque hoc crimine
 éxpedi. 755
 30 BA. Fáciam. quod pol, si ésset alia ex hóc quaestu,
 haud facerét, scio,
 út de tali caúsa nuptae múlieri se osténderet.
 séd nolo esse fálssa fama gnátum suspectúm tuom,
 néc leuiorem uóbis, quibus est mínime aequom, eum
 uidérier
 ínmerito: nam méritus de me est, quód queam illi ut
 cómmodem. 760

744 hanc] uxorem hanc || 746 tempus consulendi est ||
 747 neque pol tu eadem ista aetas (istac aetate) || 750 aliud
 si scirem || 752 me segregatum || 753 quid uis cedo || 754 idem ||

35 LA. Fácilem beniuolúmque lingua túa iam tibi me
reddidit:
nám non sunt solae árbitratae haec: égo quoque etiam
crédidi.
núnc quam ego te esse praéter nostram opínionem
cómperi,
fác eadem ut sis pórró: nostra utére amicitia, út uoles.
áliter si faciés .. me reprimam, ne aégre quicquam
ex me aúdias. 765
40 uérum hoc te moneo únum, amicus quális sim aut
quid póssiem
pótius quam inimicús, periclum fácias.

PHIDIPPVS LACHES BACCHIS
SENES DVO MERETRIX

V 2 PH. Nil apud mé tibi
deferri patiar, quín benigne opus quód sit praebeátur.
sed tú quom eris satura atque ébria, puer út satur
sit fácito.
LA. Nostér socer, uideó, uenit: pueró nutricem addúcit.
5 Phidíppe, Bacchis déierat persáncte. PH. Haecine
east? LA. Haéc est. 771
PH. Nec pól istae metuont deós, neque eas respícere
deos opínor.
BA. Ancíllas dedo: quólubet cruciátu per me exquíre.
haec rés hic agitur: Pámphilo me óportet facere ut
rédeat
uxór: quod si perfécero, non paénitet me fámae, 775
10 solám fecisse id quód aliae meretríce facere fúgitant.

765 reprimam me || 766 qualis sim amicus || 768 quod opus
sit benigne || 769 cum tu satura atque ebria eris || 772 eas]
has || 774. 775 me facere ut redeat uxor | oportet quod si
perficio ||

LA. Phidíppe, nostras múlieres suspéctas fuisse fálsó
nobís in re eapse inuénimus: porro hánc nunc ex-
periamur.
nam sí compererit crímini tua fálsó credidísse,
missam íram faciet: sin meust ob eám rem iratus
gnátus, 780
15 quod péperit uxor clam, íd leuest: cito áb eo haec ira
abscédet.
profécito in hac re níl malist, quod sít discidio dígnum.
PH. Velím quidem hercle. LA. Exquíre: adest: quod
sátis sit, faciet ípsa.
PH. Quid mi ístaec narras léuia? non tute ípse dudum
audísti,
de hac re ánimus meus ut sít, Laches? illís modo ex-
plete ánimus. — 785
20 LA. Quaeso édepol, Bacchis, quód mihi es pollícita
tute ut sérues.
BA. Ob eám rem uin ergo íntro eam? LA. I, exple
ánimus eis, coge ut crédant.
BA. Eo, étsi scio pol eís fore meum cónspectum in-
uisum hódie:
nam núpta meretrici hóstis est, a uíro ubi segre-
gátast. 789
25 LA. At eásdem amicas fóre tibi promítto, ubi rem
cognórint: 791
nam illás errore et té simul suspítione exsólues.
BA. Perí, pudet Philúmenae. me séquimini huc íntro
ámbae. —
LA. Quid est míhi quod malim quám quod huic in-
téllego euenire,

LA. At haec amicae erunt, ubi quam ob rem adueneris
resciscant. 790

778 ipsa || 779 tua se uxor falso (tua se uxor se) || 780 meust]
autem (autem est) || 784 leuia] quia (an quia) || 787 i exple] i atque
exple (itaque exple) || 791 rem ubi cognouerint || 794 quod mihi ||

ut grátiam ineat sine suo dispéndio et mihi prósit? 795
 30 nam si ést ut haec nunc Pámphilum uere áb se se-
 gregárit,
 feret grátiam eius unáque nos sibi ópera amicos iúnget.

PARMENO BACCHIS
 SERVOS MERETRIX

V 3 PA. Édepol ne meam érus esse operám députat paruí
 preti,
 qui ób rem nullam misit, frustra ubi tótum desedí
 diem, 800
 Mýconium hospitém dum exspecto in árce Callidémidem.
 itaque ineptus hódie dum illi sédeo, ut quisque uénerat,
 5 áccedebam: 'aduléscens, didcum *míhi* quaeso, es tu
 Mýconius?'
 "nón sum." 'at Callidémides?' "non." 'hóspitem
 ecquem Pámphilum
 híc habes?' omnes negabant: néque eum quemquam
 esse árbitor. 805
 dénique hercle iám pudebat: ábii. sed quid Bácschidem
 áb nostro adfíne éxeuntem uídeo? quid huic híc
 ést reí?
 10 BA. Pármeno, opportúne te offers: própere curre ad
 Pámphilum.
 PA. Quíd eo? BA. Dic me oráre ut ueniat. PA. Ád
 te? BA. Immo ad Philúmenam.
 PA. Quíd reí est? BA. Tua quód nil re fert, pér-
 contari désinas. 810
 PA. Níl dicam aliud? BA. Étiam: cognosse ánulum
 illum Mýrrinam

scit sibi nobilitatem ex eo et rem natam et gloriam esse 797

798 referet gratiam ei unaque || 811 aliud dicam ||

gnátae suae fuisse, quem ipse olim dederat míhi.
 PA. Scio.
 15 tántumne est? BA. Tantum: áderit continuo, hóc ubi
 ex te audierit.
 séd cessas? PA. Minime équidem: nam hodie míhi
 potestas háu datast:
 ita cursando atque ámbulando tótum hunc contriui
 diem. 815

BACCHIS
 MERETRIX

Quantam óptuli aduentú meo laetítiam Pamphilo hódie!
 quot cómmodas res áttuli! quot áutem ademi cúras!
 20 gnatum eí restituo, paéne qui harum ipsiusque opera
 périit;
 uxórem, quam numquámst ratus posthác se habiturum,
 réddo;
 qua ré suspectus suó patri fuit ét Phidippo, exsólui: 820
 híc ádeo his rebus ánulus fuit ínitium inueniúndis.
 nam mémini abhinc mensís decem fere ád me nocte
 práma
 25 confúgere anhelantém domum sine cómite, uini plénum,
 cum hoc ánulo: extimui ílico: 'mi Pámphile,' inquam
 'amábo,
 quid éxanimatus óbsecro es? unde ánulum istum
 nánctu's? 825
 dic mi.' ille alias res ágere se simuláre. postquam
 uídeo
 nesció quid suspectárier, magis coépi instare ut dícat.
 30 homo sé fatetur ui ín uia nesció quam compressísse
 dicítque sese illi ánulum, dum líctat, detraxísse.

812 mihi dederat || 818 qui paene || 820 et Phidippo fuit ||
 825 unde] aut (aut unde) || 827 suspicariet ||

eum haec cognouit Mýrrina modo in digito me habente. 830
rogat unde sit; narro omnia haec: indést cognitio fácta, Philúmenam compréssam esse ab eo et filium inde hunc nátum.

35 haec tót propter me gáudia illi cóntigisse laetor, etsi hóc meretrices áliae nolunt: néque enim est in rem nóstram,
ut quisquam amator núptiis laetétur. uerum ecástor 835 numquam ánimus quaesti grátia ad malás adducam pártis.
ego illó dum licitumst úsa sum benigno et lepto et cómi.
40 incómmode mihi núptiis euenit, factum fáteor;
at pól me fecisse árbitor, ne id mérito mi eueníret. multa éx quo fuerint cómmoda, eius incómmoda aequomst férre. 840

PAMPHILVS · PARMENO BACCHIS
ADVLESCENS SERVOS MERETRIX

V 4 PAM. Víde, mi Parmeno, étiam sodes, út mi haec certa et clára attuleris,
né me in breue conlícias tempus gáudio hoc falsó frui.
PAR. Vísumst. PAM. Certen? PAR. Cérte. PAM. Deus sum, si hóc itast. PAR. Verúm reperies.
PAM. Mánedum sodes: tímeo ne aliud crédam atque aliud núncties.
5 PAR. Maneó. PAM. Sic te dixísse opinor, ínuenisse Mýrrinam 845
Bácchidem anulúm suom habere. PAR. Fáctum. PAM. Eum quem olim eí dedi.
éaque hoc te mihi núnctiare iússit: itane est fáctum?
PAR. Ita inquam.

830 in digito modo me habentem || 837 dum illo || 842 conicias ||

PAM. Quís me est fortunátior 'uenustátisque adeo plénior!
ého tu, pro hoc te núnctio qui dónem? qui? qui? néscio.

10 PAR. At égo scio. PAM. Qui? PAR. Níhilo enim: 850
nám neque in nuntió neque in me ipso tibi boni quid sít scio.

PAM. Égon qui ab orco mórtuom me réducem in lucem féceris
sinám sine munere á me abire? ah nímium me ingrátum putas.

sed Bácchidem eccam uideo stare ante óstium:
15 me exspéctat credo: adíbo. BA. Salue, Pámphile. 855
PAM. Ó Bácchis, o mea Bácchis, seruatríx mea!
BA. Bene fáctum et uolup est. PAM. Fáctis ut credám facis:

antíquamque adeo tuám uenustatem óptines,
ut uóluptati obitus sérmio adfatus tuos, quoquamque aduéneris,

20 sempér sit. BA. At tu ecástor morem antíquom atque ingenium óptines, 860
ut ómnium *hominum* homó te uiuat núsquam quisquam blándior.

PAM. Hahahaé, tun mi istuc? BA. Récte amasti, Pámphile, uxorém tuam:
nam núnquam ante hunc diém meis oculis eám, quod nossem, uíderam:

Perlíberalis uísast. PAM. Dic uerum. BA. Íta me di ament, Pámphile!

25 PAM. Dic mi, hárum rerum núnquid dixti meó patri? BA. Nil. PAM. Néque opus est adeó muttito. nón placet fieri, hóc item ut in co- moédiis, 866

849 eho tu] egone || 850 qui] quid || 859 adfatus] aduentus ||
861 omnium *hominum*] unus omnium || nusquam] numquam ||
866 placet non || itidem ||

omnia omnes ubi resciscunt. hic quos fuerat par
resciscere
sciunt; quos autem non scire aequomst, neque resciscent
neque scient.

BA. Immo etiam qui hoc occultari facilius credas dabo.
30 Myrrina ita Phidippo dixit, iuri iurando meo 870
se fidem habuisse et propterea te sibi purgatum.

PAM. Optumest:

speroque hanc rem esse euenturam nobis ex sententia.

* * * * *
* * * * *
* * * * *

PAR. Ere, licetne scire ex te, hodie quid sit quod feci
boni?

aut quid istuc est quod uos agitis? PAM. Non licet.

PAR. Tamen suspicor.

35 ego hunc 'ab orco mortuom'? quo pacto? PAM. Nescis,
Parmeno, 875

quantum hodie profueris mihi et ex quanta aerumna
extraxeris.

PAR. Immo scio, neque hoc imprudens feci. PAM. Ego
istuc satis scio. PAR. Ah,

temere quiequam Parmeno praetereat quod facto usus sit?

PAM. Sequere me intro, Parmeno. PAR. Sequor:
equidem plus hodie boni

40 feci imprudens quam sciens ante hunc diem umquam.

CANTOR. Plaudite. 880

868 non autem || 870 iure iurando || 877 immo uero scio ||
ah] an ||

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 197 iambici senarii
- 198 ad 215 iambici octonarii
- 216 iambicus senarius
- 217 ad 242 trochaici septenarii
- 243 ad 273 iambici septenarii
- 274 ad 280 trochaici septenarii
- 281 = 284 trochaici octonarii
- 282 et 283 = 285 et 288 trochaici septenarii
- 289 ad 291 trochaici octonarii
- 292 trochaicus septenarius
- 293 ad 324 iambici octonarii
- 325 et 326 iambici septenarii
- 327 ad 335 iambici senarii
- 336 ad 360 iambici septenarii
- 361 ad 408 trochaici septenarii
- 409 ad 450 iambici senarii
- 451 ad 484 trochaici septenarii
- 485 ad 515 iambici senarii
- 516 et 517 = 523 et 524 trochaici octonarii
- 518 = 525 trochaici septenarii
- 519 et 520 = 526 et 527 trochaici octonarii
- 521 trochaicus quaternarius catalecticus
- 522 = 523 trochaici septenarii
- 529 trochaicus octonarius
- 530 et 531 trochaici septenarii
- 532 ad 534 trochaici octonarii
- 535 ad 543 trochaici septenarii
- 544 ad 546 iambici octonarii

- V. 547 ad 565 trochaici septenarii
 - 566 ad 606 iambici octonarii
 - { 607 et 609 = 613 et 615 trochaici octonarii
 - { 608 et 610 = 614 et 616 trochaici septenarii
 - { 611 = 617 iambici octonarii
 - { 612 iambicus senarius
 - { 618 ad 620 trochaici septenarii
 - { 621 iambicus quaternarius
 - 622 iambicus septenarius
 - 623 ad 726 iambici senarii
 - 727 ad 730 iambici octonarii
 - 731 iambicus quaternarius catalecticus
 - 732 ad 742 iambici septenarii
 - 743 ad 767 trochaici septenarii
 - 768 ad 798 iambici septenarii
 - 799 ad 815 trochaici septenarii
 - 816 ad 840 iambici septenarii
 - { 841 = 843 trochaici octonarii
 - { 842 = 844 trochaici septenarii
 - 845 iambicus octonarius
 - 846 trochaicus septenarius
 - { 847 trochaicus octonarius
 - { 848 et 849 trochaici septenarii
 - { 850 iambicus quaternarius
 - { 851 et 852 trochaici septenarii
 - { 853 iambicus octonarius
 - 854 ad 858 iambici senarii
 - 859 ad 868 iambici octonarii
 - 869 ad 880 trochaici septenarii.

P · TERENTI · AFRI
 A D E L P H O E

GRAECA · MENANDR · ACTA · LVDIS · FVNERALIBVS
 QVOS · LVCIO · AEMELIO · PAVLO · FECERE
 Q · FABIVS · MAXVMVS · P · CORNELIVS · AFRICANVS
 EGERE · L · ATILIVS · PRAEN · L · AMBIVIVS · TVRPIO
 MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIB · SARRANIS · TOTA
 FACTA · SEXTA
 M · CORNELIO · CETHEGO · L · ANICIO · GALLO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA

Duós cum haberet Démea adulescéntulos,
 dat Mícioni frátri adoptandum Aéschinum,
 sed Ctésiphonem rétinet. hunc citharístriae
 lepóre captum súb duro ac tristí patre
 5 fratér celabat Aeschinus; famám rei,
amórem in sese transférēbat; déniq̄ue
 fidécinam lenoni éripit. uitiáuerat
 idem Aéschinus ciuem Átticam paupérculam
 fidémq̄ue dederat hánc sibi uxorém fore.
 10 Deméa iurgare, gráuit̄er ferre; móx tamen,
 ut uéritas patefácta est, ducit Aéschinus
 uitiátam, potitur Ctésipho citharístriam.

PERSONAE

MICIO SENEX
 DEMEA SENEX
 SANNIO LENO
 AESCHINVS ADVLESCENS
 BACCHIS MERETRIX
 PARMENO SERVOS
 SYRVS SERVOS
 CTESIPHO ADVLESCENS
 SOSTRATA MATRONA
 CANTHARA ANVS
 GETA SERVOS
 HEGIO SENEX
 PAMPHILA VIRGO
 DROMO PVER.

PROLOGVS

Postquám poëta sénsit scripturám suam
 ab iníquis obseruári et aduorsários
 rapere ín peiorem pártē quam acturí sumus,
 * * * * *
 indício de se ipse érit, uos eritis iúdiceš,
 laudín an uitio dúci id factum opórteat. 5
 Synápothnescontes Díphili comoédiast:
 eam Cóm̄morientes Plaútus fecit fábulam.
 in Graéca adulescens ést, qui lenoni éripit
 meretricem in prima fábulā: eum Plautús locum
 reliquit integrum. eúm *nunc* hic sumpsit sibi 10
 in Adélfhos, uerbum dé uerbo expressum éxtulit.
 eam nós acturi súmus nouam; pernóscite
 furtúmne factum exístumetis án locum
 reprehénsū, qui praetéritus neclegéntiast.
 nam quód isti dicunt máliuoli, homines nóbilis 15
 hunc ádiutare adsídueque una scríbere:
 quod illí maledictum uéhemens esse exístumant,
 eam laúdem hic ducit máxumam, quom illís placet,
 qui uóbis uniuórsis et populó placent,
 quorum ópera in bello, in ótio, in negótio 20
 suo quísque tempore úsust sine supérbia.
 dehinc ne éxspectetis árgumentum fábulae:
 senés qui primi uénient, ei partem áperient,
 in agéndo partem osténdent. facite aequánimitas
 * * * * *
 poëtae ad scribendum aúgeat indústriam. 25

MICIO
SENEX

I 1 Storáx! non rediit hác nocte a cena Aéschinus
neque séruolorum quisquam, qui aduorsum ierant. —
profécto hoc uere dicunt: si absis úspiam
atque íbi si cesses, éuenire ea sátius est,
5 quae in te úxor dicit ét quae in animo cógitat 30
iráta, quam illa quae parentes própítii.
uxór, si cesses, aut te amare cógitat
aut hélluari aut pótare atque animo óbsequi
et tíbi bene esse, sóli sibi quom sít male.
10 ego quía non rediit fílius quae cógito! 35
quibus núnc sollicitor rébus! ne aut ille álserit
aut úspiam ceciderit ac praefrégerit
aliquíd. uah, quemquamne hóminem in animum in-
stítuere
paráre quod sit cárius quam ipse ést sibi!
15 atque éx me hic natus nó n est, sed fratre éx meo. 40
dissímili is studiosi iam ín de ab adulescéntia.
ego hánc clementem uitam urbanam atque ótium
secútus sum et, quod fórtunatum istí putant,
uxórem numquam habui. ille contra haec ómnia:
20 ruri ágere uitam, sémper parce ac dúriter 45
se habére, uxorem dúxit, nati filii
duo: ín de ego hunc maiórem adoptaui mihi:
edúxi a paruolo, hábui, amaui pró meo;
in eó me oblecto: sólum id est carúm mihi.

29 atque] aut || 33 helluari] tete amari || 34 cum sibi ||
36 et quibus || 37 ac] aut || 38 instituere aut || 40.41 SED EX
FRATRE MEQ | IS DISSIMILI (sed ex fratre is adeo | dissimili) ||

25 ille út item contra me hábeat facio sédulo: 50
do, praétermitto, nó n necesse habeo ómnia
pro meó iure agere: póstremo, alii clánculum
patrés quae faciunt, quae fert adulescéntia,
ea né me celet cónsuefecí filium.
30 nam quí mentiri aut fállere insuerít patrem, 55
hau dubie tanto mágis audebit céteros.
pudóre et liberálitate líberos
retinére. satius ésse credo quám metu.
haec frátri mecum nó n conueniunt néque placent.
35 uenit ad me saepe clamans 'quid agis, Micio? 60
quor pérdis adulescéntem nobis? quór amat?
quor pótat? quor tu his rébus sumptum súggeris,
uestítu nimio indúlges? nimium inéptus es.'
nimium ípsest durus praéter aequomque ét bonum,
40 et érrat longe meá quidem senténtia, 65
qui impérium credat gráuius esse aut stábilius,
ui quód fit, quam illud quód amicitia adiúngitur.
mea sic est ratio et sic animum inducó meum:
maló coactus quí suom officiúm facit,
45 dum id réscitum iri crédit, tantispér cauet: 70
si spérat fore clam, rúrsum ad ingeniúm redit.
ille quém beneficio adiúngas ex animó facit,
studet pár referre, praésens absensque ídem erit.
hoc pátriumst, potius cónsuefacere filium
50 sua spónte recte fácere quam alienó metu: 75
hoc páter ac dominus ínterest. hoc quí nequit,
fateátur nescire ímperare líberis.
sed éstne hic ipsus, dé quo agebam? et céрте is est.
nesció quid tristem uideo: credo iam, út solet,
55 iurgábit. saluom te áduenire, Démea, 80
gaudémus.

56 hau dubie] aut audebit || 60 clamitans ||

DEMEA MICIO
SENES DVO

- I 2 DE. Ehem opportúne: te ipsum quaérito.
MI. Quid trístis es? DE. Rogás me, ubi nobis
Aéschinus
sic ést, quid trístis égo sim? MI. Dixin hóc fore?
quid is fécit? DE. Quid ille fécerit? quem néque
pudet
5 quicquám nec metuit quémquam neque legém putat 85
tenére se ullam. nám illa quae antehac fácta sunt
omíto: modo quid díssignauit! MI. Quídnam id est?
DE. Forés ecfregit átque in aedis ínruit
aliénas: ipsum dómínum atque omnem fámiliam
10 mulcáuit usque ad mórtem: eripuit múlíerem 90
quam amábat. clamant ómnes indigníssume
factum ésse. hoc adueniénti quot mihi, Mício,
dixére! in orest ómni populo. dénique,
si cónferendum exéplumst, non fratrem reí
15 uidet óperam dare, ruri ésse parcum ac sóbrium? 95
nullum húius simile fáctum. haec quom illi, Mício,
dicó, tibi dico: tú illum corrumpí sinis.
MI. Homine ínperito núnquam quicquam iniústiust,
qui nísi quod ipse fécit nil rectúm putat.
20 DE. Quorsum ístuc? MI. Quia tu, Démea, haec male
iúdicas. 100
non ést flagitium, míhi crede, adulescéntulum
scortári, neque potáre: non est: néque fores
ecfríngere. haec si néque ego neque tu fécimur,
non sít egestas fácere nos. tu núnc tibi
25 id laúdi ducis, quód tunc fecisti ínopia. 105
iniúriumst: nam si éstet unde id fieret,
facerémus. et tu illúm tuom, si essés homo,
sinerés nunc fácere, dúm per aetatém licet,

83 sic est] siet || 94.95 fratrem uidet | rei dare operam ||

- potiús quam, ubi te exspectátum eiecissét foras,
30 aliéniore aetáte post facerét tamen. 110
DE. Pro Iúppiter! tu, homo, ádigis me ad insániam.
non ést flagitium fácere haec adulescéntulum? MI. Ah,
auscúlta, ne me optúndas de hac re saépius.
tuom filium dedísti adoptandúm mihi:
35 is méus est factus: síquid peccat, Démea, 115
mihi péccat: ego illi máxumam partém fero.
scortátur, potat, ólet unguenta? dé meo; 117
40 forés ecfregit? réstituentur; díscidit 120
uestém? resarciétur. est dis grátia,
et est únde haec fiant, ét adhuc non molésta sunt.
postrémo aut desine aut cedo quemuis árbitrum:
te plúra in hac re péccare ostendam. DE. Eí mihi!
45 pater ésse disce ab illis qui ueré sciunt. 125
MI. Natúra tu illi páter es, consiliús ego.
DE. Tun cónsiliis? quicquam . . MI. Ah, si pergis,
ábiero.
DE. Sicíne agis? MI. An ego tótiens de eadem re
aúdiam?
DE. Curaést mihi. MI. Et mihi cúraest. uerum, Démea,
50 curémus aequam utérque partem: tu álterum, 130
ego ítem álterum. nám cúrare ambos própemodum
repóscere illum est quém dedisti. DE. Ah, Mício!
MI. Mihi sic uidetur. DE. Quíd ístic? tibi si ístúe
placet,
profúndat perdat péreat! nihil ad me áttinet. 134
55 iam sí uerbum unum pósthac . . MI. Rursum, Démea,
iráscere? DE. An non crédis? repeton quém dedi?
aegrést; alienus nón sum; si obsto . . em désino.
unúm uis curem? cúro. et est dis grátia,
quom ita út uolo esse est; túos iste ipse séntiet
amat? dabitur a me argentum, dum erit commodum; 118
ubi non erit, fortasse excludetur foras. 119

131 ambos curare || 133 si tibi || 139 iste tuus ||

60 postérius . . nolo in illum grauius dícere. — 140
 MI. Nec níl neque omnia haec sunt quae dicít; tamen
 non níl molesta haec súnť mihi; sed osténdere
 me aegré pati illi nólui. nam itást homo:
 quom pláco, aduorsor sédulo et detérreo,
 65 tamen uíx humane pátitur; uerum si aúgeam 145
 aut étiam adiutor sim éius iracúndiae,
 insániam profécto cum illo. etsi Aéschinus
 non nállam in hac re nóbis facit iniúriam.
 quam hic nón amaui méretricem? aut quoi nón dedit
 70 aliqúid? postremo núper (credo iam ómnium 150
 taedébat) dixit uéllē uxorem dúcere.
 sperábam iam deféruisse adulescétiam:
 gaudébam. ecce autem de íntegro! nisi quídquid est
 uolo scíre atque hominem cónuenire, si ápud forumst.

SANNIO BACCHIS AESCHINVS
 LENO MERETRIX ADVLESCENS

PARMENO
 SERVOS

II 1 SA. Óbsecro, populáres, ferte mísero atque innocéti
 auxiliúm: 155
 súbuenite inopi. AE. Ótiose núncliam ilico híc consistē.
 quíd respectas? níl periclist: núnquam, dum ego adero,
 híc te tanget.
 SA. Égo istam inuitis ómnibus. AE. Quamquámst sce-
 lestus, nón committet
 5 hódie umquam iterum ut uápulet.
 SA. Aéschine, audi, né te ignarum fuísse dicas meórum
 morum, 160
 léno ego sum. AE. Scio. SA. Át ita, ut usquam fuít
 fide quisquam óptuma.
 tú quod te postérius purges, hánc iniuriám mihi nolle

factam esse, huius non faciam. crede hoc, égo meum
 ius pérsequar:
 10 néque tu uerbis sólues umquam, quód mihi re male féceris.
 nóui ego uostra haec nóllem factum: iús iurandum
 iniúria hac 165
 té esse indignum dábitur, quom ego indignis sim acceptús
 modis.
 AE. Ábi prae strenue ác fores aperi. SA. Céterum
 hoc nihilí facis?
 AE. Íntro nunciám tu. SA. Enim non sinam. AE. Ác-
 cede illuc, Pármēno:
 15 núncliam istoc abísti: híc propter húnē adsiste: em
 sic uolo.
 caue núncliam oculos á meis quoquam óculis demoueás
 tuos, 170
 ne móra sit, si innuerím, quin pugnus cóntinuo in mala
 haéreat.
 SA. Istúc uolo ego me ipsum éxperiri. AE. Em sérua:
 omitte múliērem!
 SA. O indignum facinus! AE. Nísi caues, geminábit.
 SA. Ei mísero mihi!
 20 AE. Non innueram; uerum ín istam partem pótius
 peccató tamen.
 i núncliam. — SA. Quid hóc rei est? regnumne, Aéschine,
 híc tu póssides? 175
 AE. Si póssiderem, ornátus esses éx tuis uirtútibus.
 SA. Quid tibi rei mecumst? AE. Níl. SA. Quid? nostin
 quí sim? AE. Non desidēro.
 SA. Tetigín tui quicquam? AE. Si áttigisses, férres
 infortúnium.
 25 SA. Qui tibi meam magis lícet habere, pró qua ego
 argentúm dedi?

165. 166 ius iurandum dabitur | te esse indignum iniuria
 hac indignis cum egomet sim || 170 oculis quoquam || 173 o fa-
 cinus indignum. AE. geminabit nisi caues. SA. ei misero mihi
 (o miserum facinus. AE. geminabit nisi caues. SA. ei miseriam) ||
 179 magis licet meam ||

respónde. AE. Ante aedes nón fecisse erit mélius hic
 conuítium: 180
 nam sí molestus pérgis esse, iam íntro abripiere
 átque ibi
 usque ad necem operiére loris. SA. Lóris liber?
 AE. Sic erit.
 SA. O hóminem inpurum! hicín libertatem áiunt esse
 aequam ómnibus?
 30 AE. Si sátis iam debacchátus es, leno, aúdi si uis
 núnciam.
 SA. Egon aútem debacchátus sum an tu? AE. Mítte
 ista atque ad rém redi. 185
 SA. Quam rém? quo redeam? AE. Iámne me uis
 dicere id quod ad te áttinet?
 SA. Cupio, aéqui modo aliquíd. AE. Vah, leno iníqua
 me non uólt loqui!
 SA. Lenó sum, perniciés communis, fáteor, adu-
 lescentium,
 35 periúrus, pestis: támen tibi a me núlla ortast iniúria.
 AE. Nam hercle étiam hoc restat. SA. Ílluc quaeso
 rédi, quo coepisti, Aéschine. 190
 AE. Minís uiginti tu íllam emisti (quae res tibi uortát
 male):
 argénti tantum dábitur. SA. Quid? si ego tibi íllam
 nolo uéndere,
 cogés me? AE. Minume. SA. Námque id metui.
 AE. Néque uendundam cénseo,
 40 quae líberast: nam ego líberali íllam adsero causá manu.
 nunc uíde, utrum uis? argéntum accipere an causam
 meditari tuam? 195
 delíbera hoc, dum ego rédeo, leno. — SA. Pró supreme
 Iúppiter,
 mínime miror qui ínsanire occípiunt ex iniúria.
 dómi me arripuit, uérberauit: mé ínuito abduxít meam.

185 egon debacchatus sum autem an tu in me || 188 fateor
 pernicies communis || 198 eripuit ||

46 ób malefacta haec tántidem emptam póstulat sibi
 trádiar. 200
 uérum enim quando béne promeruit, fiat: suom ius
 póstulat.
 áge iam cupio, sí modo argentum réddat. sed ego
 hoc háriolor:
 úbi me dixeró dare tanti, téstis faciet ílico,
 50 uéndidisse mé, de argento sómnum: 'mox: crás redi.'
 íd quoque, si modo réddat, possum férre, quamquam
 iniúriumst. 205
 uérum cogito íd quod res est: quádo eum quaestum
 occéperis,
 áccipiunda et mússitanda iniúria adulescentiumst.
 séd nemo dábit: frustra ego mecum hánc rationem
 députo.

SYRVS SANNIO
 SERVOS LENO

SY. Tace, égomet conueniam ípsum: cupide accípiat II 2
 iam faxo ác bene
 dicát secum etiam esse áctum. quid istuc, Sánnio, est
 quod te aúdió 210
 nesció quid concertásse cum ero? SA. Núnquam uidi
 iníquiús
 certationem cómparatam, quám quae hodie inter nós fuit:
 5 ego uápulando, ille uérberando, usque ámbo defessí sumus.
 SY. Tua culpa. SA. Quid facerem? SY. Adulescenti
 mórem gestum opórtuit.

hominj misero plus quingentos colaphos infregit mihi. 199

205 possum ferre si modo reddat || 209. 210 iam faxo atque
 etiam | bene dicat secum esse || 212 quam haec quae (quam
 quae haec, quam haec) ||

SA. Qui pótui melius, quí hodie usque os praebui?

SY. Age, scis quíd loquar? 215
pecúniam in locó neclegere máximum interdúmst
lucrum. SA. Hui!

SY. Metuísti, si nunc dé tuo iure cóncessisses paululum,
10 aduléscenti esses mórigeratus, hóminum homo stul-
tissime,

ne nón tibi istuc faéneraret. SA. Égo spem pretio
nón emo.

SY. Numquám rem facies: ábi, inescare néscis homines,
Sánnio. 220

SA. Credo ístuc melius ésse: uerum ego núnquam
adeo astutús fui,
quin quídquid possem mállém auferre pótius in praeséntia.

15 SY. Nouí tuom animum: quási tanti umquam tibi sint
uigintí minae,

dum huic óbsequare. praetérea autem te añunt pro-
ficisci Cyprum, SA. Hem!

SY. coemísse hinc quae illuc uéheres multa, náuem
conductam: hóc scio, 225
animús tibi pendet. úbi illim ut spero rédieris, tum
tu hóc ages.

SA. Nusquám pedem. perii hércle: hac illi spé hoc
incepterunt. SY. Timet:

20 iniéci scrupulum hómini. SA. Ó scelera: illúd uide,
ut in ípso articulo opprésit. emptae múlieres
complúres et item hinc ália quae portó Cyprum. 230
nisi eo ad mercatum uénio, damnum máximumst.

nunc si hóc omitto ac túm agam ubi illinc rédiero,
25 nihil ést; refrixerít res: 'nunc demúm uenis?
quor pássu's? ubi eras?' út sit satius pérdere
quam hic núnca manere tám diu aut tum pérsequi. 235

SY. Iamne énumerasti id quód ad te ređiturúm putes?

217 paululum atque || 220 nescis inescare || 223 Age noui
tuum animum quasi iam usquam || 226 illim ut] illinc || tum
tu] tamen ||

SA. Hocíne illo dignumst? hócíne incipere Aéschinum,
30 per opprészionem ut hánc mi eripere póstulet!

SY. Labáscit. unum hoc hábeo: uide si sátis placet:
potiús quam uenias ín periculum, Sánnio, 240
seruésne an perdas tótum, diuiduóm face.

minás decem conrádet alicunde. SA. Eí mihi,
35 etiám de sorte núnca uenio in dubiúm miser?

pudét nihil? omnis déntis labefecít mihi,
praetérea colaphis túber est totúm caput: 245
etiám ínsuper defrúdet? nusquam abeo. SY. Út lubet:
numquíd uis quin abeam? SA. Ímmo hercle hoc
quaesó, Syre,

40 utut haéc sunt facta, pótius quam lités sequar,
meum míhi reddatur, sáltem quanti emptást. Syre,
scio te ántehac non esse úsum amicitíá mea: 250

memorém me dices ésse et gratum. SY. Sédulo
faciám. sed Ctesiphónem uideo: laétus est
45 de amíca. SA. Quid quod te óro? SY. Paulispér mane.

CTESIPHO	SANNIO	SYRVS
ADVLESCENS	LENO	SERVOS

CT. Abs quíuis homine, quómst opus, beneficium accipere II 3
gaúdeas:

uerum énim uero id demúm iuuat, si quem aéquomst
facere is béne facit. 255
o fráter frater, quíd ego nunc te laúdem? satis certó
scio:

numquam íta magnífice quícquam dicam, id uirtus
quin superét tua.

5 itaque única hanc rem me habére praeter álios prae-
cipuam árbitror,
fratrem hómini nemini ésse primarum ártium magis
príncipem.

250 non esse usum antehac ||

SY. O Ctésipho. CT. O Syre, Aéschinus ubist? SY. Éllum,
te exspectát domi. CT. Hem. 260

SY. Quid est? CT. Quid sit? opera illús, Syre, nunc
úuo: festiuóm caput,

qui *quom* ómnis *res* sibi póst putarit ésse prae meo
cómmo,

10 maledícta, famam, meúm laborem et péccatum in se
tránstulit;

nil póte supra. sed quíd foris crepuit? SY. Máne,
mane: ipse exít foras.

AESCHINVS CTESIPHO SYRVS SANNIO
ADVLESCENTES DVO SERVOS LENO

II 4 AE. Vbi ést ille sacrilegús? SA. Me quaerit. núnquidnam
ecfert? óccidi: 265

nil uídeo. AE. Ehem oportúne: te ipsum quaéro.
quíd fit, Ctésipho?

in tútost omnis rés: omítte uéro tristitiém tuam.

CT. Ego illam hércle facile omítto, quiquidem te hábeam
fratrem: o mi Aéschine,

5 o mí germane! ah uéreor coram in ós te laudare
ámplius,

ne id ádsentandi mágis quam quo habeam grátum
facere exístumes. 270

AE. Age inépte, quasi nunc nón norimus nós inter
nos, Ctésipho.

sed hoc míhi dolet, nos séro rescisse ét *rem* paene in
eúm locum

redísse, ut si omnes cúperent tibi nil póssent auxiliárier.

10 CT. Pudébat. AE. Ah, stultítiast istaec, nón pudor:
tam ob páruolam

261 illius opera || 262 qui (quia) omnia sibi (QUIGNOMINIA-
SIBI) post putarit || 264 quid] quidnam || 268 illam facile hercle
uero (illam facile uero) || 272 nos paene sero scisse et paene ||

rem paene e patria! túrpe dictu. deós quaeso ut
istaec próhibeant. 275

CT. Peccáui. AE. Quid aít tándem nobis Sánnio?
SY. Iam mítis est.

AE. Ego ád forum ibo, ut húnce absoluum: tú í intro
ad illam, Ctésipho. —

SA. Syre, ínsta. SY. Eamus: námque hic properat ín
Cyprum. SA. Non tám quidem

15 quam uís: et iam maneo ótiosus híc. SY. Reddetur:
né time.

SA. At ut ómne reddat. SY. Ómne reddet: táce modo
ac sequere hác. SA. Sequor. — 280

CT. Heus heús, Syre. SY. Em, quid est? CT. Óbsecro te
hercle, hómíne istum inpuríssimum
quam prímum absoluitóte, ne, si mágis irritatús siet,
aliqua hóc permanet ád patrem atque ego túm per-
petuo périerim.

20 SY. Non fíet, bono animo és: tu cum illa te óblecta
intus ínterim

et léctulos iube stérni nobis ét parari cétera. 285
ego iám transacta ré conuortam mé domum cum opsónio.

CT. Ita, quaéso: quando hoc béne successit, hílare
hunc sumamús diem.

SOSTRATA CANTHARA
MATRONA ANVS

SO. Óbsecro, mea nútrix, quid nunc fíet? CA. Quid III 1
fiát rogas?

recte édepol, spero. SO. Módo dolores, méa tu, oc-
cipiunt prímulum.

CA. Iam núnc times? quasi núnquam adfueris, nún-
quam tute pépereris! 290

278 ne tam quidem || 283 ad patrem hoc permanet || 284 intus
te (te intus) oblecta ||

SO. *Heu* mé miseram! habeo néminem,
5 sólae sumus: Geta autem hic non adést, qui arcessat
Aéschinum.

CA. Pol ís quidem iam hic áderit: nam numquam
únunq̄uam intermittit diem,
quin sémper ueniat. SO. Sólus mearum miseriarumst
rémedium.

CA. É re nata mélius fieri hau pótuít quam factúmst,
era, 295
quándo uitium oblátumst, quod ad illum áttinet po-
tíssimum,

10 tálem, tali ingénio atque animo, nátum ex tanta fámilia.
SO. Ita póll *res* est ut dícis: saluos nóbis deos quaeso
út siet.

GETA SOSTRATA CANTHARA
SERVOS MATRONA ANVS

III 2 GE. Nunc illud est, quom, si ómnia omnes síua con-
sília cónferant

atque huíc malo salútem quaerant, aúxili nihil ád-
ferant, 300

quod míhique eraeque fílliaeque erílist. uae miseró míhi!
tot res repente circumuallant se, únde emergi nó potest:
5 uís egestas ínustitia sólitudó infámia.

hócine saeculum! o scélera, o genera sacrilega, o ho-
minem ínpium,

SO. Me miseram, quidnam est quód sic uideo tímídu
et properantém Getam? 305

GE. quem néque fides neque iús iurandum néque illum
misericórdia

représsit neque refléxit neque quod pártus instabát prope,

291 miseram me neminem habeo || 292 adest nec quem ad
obstetricem mittam nec qui || 297 ingenio] genere ||

10 quoi miserae indigne pér uim uitium optúlerat. SO. Non
intéllego

sátis quae loquitur. CA. Própius obsecro áccedamus,
Sóstrata. GE. Ah

mé miserum! uix cópos sum animi, ita árdeo ira-
cúndia. 310

nihil ést quod malim quam illam totam fámiliam dari
mi óbuiam,

ut ego hánc iram in eos éuomam omnem, dum aégri-
tudo haec ést recens.

15 sátis mi id habeam súplici.
seni ánimam primum exstínguerem ipsi, qui illud pro-
duxit scelus:

tum autém Syrum impulsórem, uah, quibus illum lace-
rarém modis! 315

sublímen médium arríperem et capite prónum in
terra státuerem,

ut cérebro dispergát uiam.

20 ádulescenti ipsi ériperem oculos, pósthac praecipitém
darem.

céteros ruerem ágerem raperem túnderem et pro-
stérnerem.

sed céssó eram hoc malo ímpertire própere? SO. Re-
uocemús. Geta! GE. Hem, 320

quísquis es, sine me. SO. Égo sum Sostrata. GE. Vbi
east? te ipsam quaérito,

te éxpeto: oppido ópportune te óptulisti mi óbuiam.
25 éra... SO. Quid ést? quid trépidas? GE. Ei míhi.

CA. Quid festinas, mí Geta?
ánimam recipe. GE. Prórsus SO. Quid istuc 'prórsus'
ergost? GE. périimus.

SO. Éloquere ergo, te óbsecro, quid áctumst? GE. Iam
SO. Quid 'iám', Geta? 325

310 sum compos || 313 supplici dum illos ulciscar modo ||
316 pronum] primum || 322 expecto || 323 SO. quid festinas ||
324 perimus || 325 actumst. SO. eloquere ergo obsecro te
quid sit ||

- GE. Aéschinus SO. Quid is érgo? GE. alienus ést ab nostra fámilia. SO. Hem, périi. qua re? GE. Amáre ocepit áliam. SO. Vae miseraé mihi!
- 30 GE. Néque id occulte fért, a lenone ípsus eripuít palam. SO. Sátin hoc certumst? GE. Cértum: hisce oculis égomét uidi, Sóstrata. SO. Ah me míseram! quid iam crédas? aut quoi crédas? nostrumne Aéschinum! 330
- nostram ómnium uitam, ín quo nostrae spés opesque omnés sitae!
- qui sé sine hac iurábat unum núnquam uicturúm diem!
- 35 qui se ín sui gremió positurum púerum dicebát patris! ita óbsecraturum, út liceret hánc sibi uxorem dúcere! GE. Era, lácrumas mitte ac pótius quod ad hanc rem ópus est porro próspice: 335
- patiámurne an narrémus quoipiam? CA. Aú au, mi homo, sánun es?
- an hoc próferendum tibi uidetur úsquam? GE. Mi- quidem nón placet.
- 40 iam prímum illum alieno ánimo a nobis ésse res ipsa índicat.
- nunc si hóc palam proférimus, ille infítias ibit, sát scio: tua fáma et gnatae uíta in dubium uéniet. tum si máxume 340
- fateátur, quom amet áliam, non est útile hanc illí dari. quaprópter quoquo pácto tacitost ópus. SO. Ah minume géntium:
- 45 non fáciam. GE. Quid ages? SO. Próferam. CA. Hem, mea Sóstrata, uide quám rem agas. SO. Peióre res locó non potis est ésse quam in quo núnce sitast.
- primum índotatast: túm praeterea, quae secunda ei dós erat, 345

331 uitam omnium || 332 erant qui sine hac iurabat se ||
337 usquam esse (esse usquam) || mihi quidem ||

- periút: nuptum pro uírgine dari nón potest. hoc réli- cuomst:
- si infítias ibit, téstis mecum est ánulus quem amíserat.
- 50 postrémo quando ego cónscia mihi sum, á me culpam esse hánc procul,
- neque prétium neque rem ullam íntercessisse illa aut me indignám, Geta,
- expériar. GE. Quid istic? cédo, ut melius dícis. SO. Tu quantúm potis 350
- abi atque Hégoni cógnato huius rem énarrato omnem órdine:
- nam is nóstro Simuló fuit summus ét nos coluit máxume.
- 55 GE. Nam hercle álius nemo réspicit nos. SO. Própera tu, mea Cánthara, curre, óbstetricem arcésse, ut quom opus sit ne ín mora nobís siet.

DEMEA SYRVS
SENEX SERVOS

- DE. Dispérii: Ctesiphónem audiui filium 355 III 3
una ádfuisse in ráptione cum Aéschino.
- id mísero restat míhi mali, si illúm potest, qui aliquoi reist etiam, eum ad nequitiam addúcere.
- 5 ubi ego illum quaeram? crédo abductum in gáneum aliquó: persuasit ille impurus, sát scio. 360
- sed eccúm Syrum ire uídeo: iam hinc scibo tibi siet. atqui hércle hic de grege illost: si me sénserit eum quaéritare, núnquam dicet cárnufex.
- 10 non óstendam id me uéllé. SY. Omnem rem módo seni quo pácto haberet órdine enarráimus. 365
- nil quícquam uidi laétius. DE. Pro Iúppiter, homínis stultitiam! SY. Cónlaudauit filium;

346 pro uirgine dari nuptum || 350 accedo || potes ||
362 atque || 365 enarramus ordine ||

mihi, qui id dedissem cónsiliu[m], egit grátias.
 15 DE. Disrúmpor. SY. Argentum ádnúmerauit flico;
 dedít praeterea in sump[er]tum dimidiu[m] minae: 370
 id dístríbutum sánest ex senté[n]tia. DE. Em
 huic mándes, siquid récte curatú[m] uelis!
 SY. Ehem Démea, haud aspéxeram te; quíd agitur?
 20 DE. Quid agátur? uostram néqueo mirarí satis
 ratió[n]em. SY. Est hercle inépta, ne dicám dolo, 375
 absúrda. piscis céteros purgá, Dromo;
 gongrum ístum maxumum in aqua sinito lúdere
 tantísper; ubi ego rédiero, exossábitur;
 25 prius nólo. DE. Haecin flagítia! SY. Miquidem nó[n]
 placent,
 et clámo saepe. sálsamenta haec, Stéphanio, 380
 fac mácerentur púlcere. DE. Di uostrám fidem!
 utrúm studione id sibi habet an laudí putat
 fore, sí perdiderit gnátum? uae miseró mihi!
 30 uidére uideor iám diem illum, quom hinc egens
 profúgiat aliquo militatum. SY. O Démea, 385
 istú[c] est sapere, nó[n] quod ante pedés modost
 uidére, sed etiam illa quae futúra sunt
 prospícere. DE. Quid? istaec iám penes uos psáltríast?
 35 SY. Ellam íntus. DE. Eho, an domíst habiturus?
 SY. Crédo, ut est
 deméntia. DE. Haecin fieri! SY. Inepta léntas 390
 patris ét facilitas práua. DE. Fratris mé quidem
 pudét pigetque. SY. Nímiu[m] inter uos, Démea,
 (non quía ades praesens dico hoc) pernimum ínterest.
 40 tu cuántusquantu's níl nisi sapiéntia es,
 ille sómniu[m]. sinerés uero illum tú tuom 395
 facere haéc? DE. Sinerem illum? an nó[n] sex totis
 ménsibus
 prius ólfecissem, quám ille quicquam coéperet?
 SY. Vigilántiam tuam tú mihi narras? DE. Sí[c] siet

45 modo ut núnc est, quaeso. SY. Vt suóm quisque esse
 uólt, itast.
 DE. Quid eúm? uidistin hódie? SY. Tuomne filiu[m]? 400
 abigam hunc rus. iam dudum áliquid ruri agere árbitror.
 DE. Satin scís ibi esse? SY. Oh, quem égomet pro-
 duxi. DE. Óptumest:
 metuí ne haereret híc. SY. Atque iratum ádmodum.
 50 DE. Quid autem? SY. Adortus iúrgiost fratrem ápu[d]
 forum
 de psáltria ista. DE. Ain uéro? SY. Vah, nil réticuit. 405
 nam ut númerabatur fórte argentum, intéruenit
 homo de ímprouiso: coépit clamare 'Aéschine,
 haecin flagítia fácere tel haec te admíttere
 55 indígna genere nóstro!' DE. Oh, lacrumo gaúdio.
 SY. 'Non tu hóc argentum pérdis, sed uitám tuam.' 410
 DE. Saluós sit spero: est símilis maiorúm suom. SY. Hui!
 DE. Syre, praéceptorum plénust istorum ille. SY. Phy!
 domi hábuit unde dísceret. DE. Fit sédulo:
 60 nil praétermitto: cónsuefacio: dénique
 inspícere tamquam in spéculum in uitas ómniu[m] 415
 iubeo átque ex aliis súmer[e] exemplúm sibi.
 'hoc fácito.' SY. Recte sáne. DE. 'Hoc fugito.'
 SY. Cállide.
 DE. 'Hoc laúdist.' SY. Istaec rés est. DE. 'Hoc
 uitíó datur.'
 65 SY. Probíssume. DE. Porro autem .. SY. Non hercle
 ótiumst
 nunc mi aúscultandi. piscis ex senté[n]tia 420
 nanctús sum: ei mihi ne córrumpantur cautiost:
 nam id nóbis tam flagítiumst quam illa, Démea,
 non fácere uobis, quae modo dixi: et quód queo
 70 conséruis ad eundem ístunc praeciپیó modum:
 'hoc sálsumst, hoc adústumst, hoc lautúmst parum: 425
 illúd recte: iterum síc memento.' sédulo
 moneó, quae possum pró mea sapiéntia:

postrémo tamquam in spéculum in patinas, Démea,
 75 inspícere iubeo et móneo quid facto úsus sit.
 inépta haec esse, nós quae facimus, séntio; 430
 uerúm quid facias? út homost, ita morém geras.
 numquíd uis? DE. Mentem uóbis meliorém dari.
 SY. Tu rús hinc ibis? DE. Récta. SY. Nam quid
 tu híc agas?
 80 ubi síquid bene praecipias, nemo optémperet. —
 DE. Ego uéro hinc abeo, quádo is, quam ob rem
 huc uéneram, 435
 rus ábiit: illum cúro unum, ille ad me áttinet.
 quando ita uolt frater, de istoc ipse uiderit.
 sed quis illic est, quem uideo procul? estne Hégio
 85 tribúlis noster? sí satis cerno, is est hércle: uah,
 homo amícus nobis iam índe a puero (o dí boni, 440
 ne illíus modi iam mágna nobis ciuium
 penúriast) homo antíqua uirtute ac fide.
 haud cíto mali quid órtum ex hoc sit públice.
 90 quam gaúdeo, ubi etiam húius generis réliquias
 restáre uideo! ah, uíuere etiam núnc lubet. 445
 oppériar hominem hic, út salutem et cónloquar.

HEGIO	DEMEA	GETA	PAMPHILA
SENES DVO		SERVOS	VIRGO

III 4 HE. Pro di ímortales, fácinus indignúm, Geta,
 quod nárras! GE. Sic est fáctum. HE. Ex illan fámilia
 tam inlíberale esse órtum facinus! o Aéschine,
 pol haúd paternum istúe dedisti. DE. Videlicet 450
 5 de psáltria hac audíuit: id illi núnc dolet
 aliéno. at pater? is níhili pendit: eí mihi,
 utinam híc prope adesset álicubi atque audíret haec!
 HE. Nisi fácient quae illos aéquomst, haud sic auferent.

439 is hercle est || 445 uah || 448 quid || 449 facinus esse
 ortum ||

GE. In té spes omnis, Hégio, nobís sitast: 455
 10 te solum habemus, tú es patronus, tú pater:
 tibi móriens ille nós commendauít senex:
 si déseris tu, périimus. HE. Caue dixeris:
 neque fáciam neque me sátis píe posse árbitor.
 DE. Adíbo. saluere Hégionem plúrumum 460
 15 iubeo. HE. Óh, te quaerebam ípsum: salue, Démea.
 DE. Quid autem? HE. Maior fílius tuos Aéschinus,
 quem adóptandum dedísti fratri, néque boni
 neque líberalis fúnctus officiúmst uiri.
 DE. Quid istúe est? HE. Nostrum amícum noras
 Símulum 465
 20 aequálem? DE. Quid ní? HE. Fíliam eius uírginem
 uitiáuit. DE. Hem! HE. Mane: nóndum audísti, Démea,
 quod ést grauissimum. DE. An quicquam etiam est
 ámplius?
 HE. Vero ámplius: nam hoc quídem ferundum aliquó
 modost:
 amor persuasit, nóx uinum adulescéntia: 470
 25 humánumst. ubi scit fáctum, ad matrem uírginis
 uenit ípsus ultro lácrumans orans óbsecrans
 fidém dans, iurans sé illam ducturúm domum.
 ignótumst, tacitumst, créditumst. uirgo éx eo
 compréssu grauidast fácta (hic mensis decumus est). 475
 30 ille bónus uir nobis psáltriam, si díis placet,
 paráuit quicum uúat, illam déserit.
 DE. Pro cértón tu istaec dícis? HE. Mater uírginis
 in médiost, ipsa uírgo, res ipsa, híc Geta
 praetérea, ut captust séruolorum, nó n malus 480
 35 neque inérs: alit illas, sólus omnem fámiliam
 susténtat: hunc abdúce, uinci, quaére rem.
 GE. Immo hércle extorque, nísi ita factumst, Démea;
 postrémo non negábit: coram ipsúm cedo.
 DE. Pudét: nec quid agam nec quid huic respóndeam

457 ille tibi moriens || 463 fratri adoptandum dedisti ||
 468 est etiam || 470 persuasit nox amor || 475 grauida facta est
 mensis hic ||

- 40 sció. PA. (intus) Me miseram, differor dolóribus. 486
Iunó Lucina, fér opem: serua me óbsecro. HE. Hem,
numnam illa quaeso párturit? GE. Certe, Hégio.
HE. Em illaéc fidem nunc uóstram inplorat, Démea:
quod iús uos cogit, íd uoluntate ínpetret. 490
- 45 haec prínum ut fiant deós quaeso ut uobís decet.
sin áliter animus uóster est, ego, Démea,
summá ui defendam hánc atque illum mórtuom.
cognátus mihi erat: úna a pueris páruolis
sumus éducti: una sémpér militiae ét domi 495
- 50 fuimús: paupertatem úna pertulimús grauem.
quaprópter nitar fáciam experiar, déniq̄ue
animám relinq̄am pótius quam illas déseram.
- 53 quid míhi respondes? DE. Frátre[m] conueniam, Hégio.
55 HE. Sed, Démea, hoc tu fácito cum animo cógites: 500
quam uós facillume ágitis, quam estis máxume
potétes dites fórtunati nóbiles,
tam máxume uos aéqua aequo animo nóscere
opórtet, si uos uóltis perhiberí probos.
- 60 DE. Redíto. fient quae fieri aequomst ómnia. 505
HE. Decét te facere. Géta, duc me intro ad Sóstratam.—
DE. Non me índicente haec fíunt: utinam hic sít modo
defúntum! uerum nínia illaec licéntia
profécto euadet ín aliquod magnúm malum.
- 65 ibo ác requiram frátre[m], ut in eum haec éuomam. 510

HEGIO
SENEX

- III 5 Bono ánimo fac sis, Sóstrata, et istam quód potis
fac cónsolere. ego Mícionem, si ápud forumst,
conueniam atque ut res géstast narrabo órdine:
si est, ís facturus út sit officiúm suom,
5 faciát: sin aliter de hác re est eius senténtia, 515
respóndeat mi, ut quíd agam quam primúm sciam.

486 miseram me || 490 uos ius (uos uis) || 495 educati ||
503 aequo animo aequa || 511 potes ||

CTESIPHO SYRVS
ADVLESCENS SERVOS

- CT. Aín patrem hinc abísse rus? SY. Iam dúdum. IV 1
CT. Dic sodés. SY. Apud uillamst:
núnc quom máxume óperis aliquid fácere credo.
CT. Vtinám quidem!
quod cúm salute eius fiat, ita se defetigarít uelim, 519
ut tríduo hoc perpétuo prorsum e lécto nequeat súrgere.
- 5 SY. Ita fíat, et istoc síqui potis est réctius. CT. Ita:
nam húncc diem
miseré nimis cupio, ut coépi, perpetuom ín laetitia dégere.
et illud rus nulla ália causa tám male odi, nísi quia
propest: quód si abesset lóngius,
príus nox oppressísset illi, quam húc reuorti pósset
iterum. 525
- 10 núnc ubi me illi nón uidebit, iam húc recurret, sát scio:
rogitábit me, ubi fúerim: 'ego hoc te tóto non uidí die?'
quid dicám? SY. Nilne in méntemst? CT. Numquam
quécquam. SY. Tanto néquior.
cluéns amicus hósipes nemost uóbis? CT. Sunt: quid
póstea?
SY. Hisce ópera ut data sit. CT. Quae non data sit?
nón potest fierí. SY. Potest. 530
- 15 CT. Intérdius: sed si híc pernocto, caúsae quid dicám,
Syre?
SY. Vah, quám uellem etiam nóctu amicis óperam mos
essét dari!
quin tu ótiosus ésto: ego illius sénsu[m] pulcere cálleo.
quom féruit maxumé, tam placidum quám ouem reddo.
CT. Quó modo?
SY. Laudári per te audít lubenter: fácio te apud illúm
deum: 535
- 20 uirtútes narro. CT. Meás? SY. Tuas: homini fílico
lacrumaé cadunt

526 illic || 527 hoc te] hodie || 535 laudariet te ||

quasi púero gaudio. ém tibi autem! CT. Quídnam est?
 SY. Lupus in fábulá.
 CT. Pater ést? SY. *Is est ipsus.* CT. Síre, quid agimus?
 SY. Fúge modo intro, ego uídero.
 CT. Siquíd rogabit, núsquam tu me: audístin? SY. Potin
 ut désinas?

DEMEA	CTESIPHO	SYRVS
SENEX	ADVLESCENS	SERVOS

IV 2 DE. Né ego homo sum infélix: fratrem núsquam in-
 uenio géntium: 540
 praétereá autem, dúm illum quaero, a uílla mercen-
 nárium
 uídi: is filiúm negat esse rúri: nec quid agám scio.
 CT. Síre! SY. Quid est? CT. Men quaérit? SY. Verum.
 CT. Périi. SY. Quin tu animó bono es.
 5 DE. Quíd hoc malum infelícitatis! néqueo satis decérnere:
 nísi me credo huic ésse natum reí, ferundis míseriis. 545
 prímus sentió mala nostra: prímus rescisco ómnia:
 prímus porro obnúntio: aegre sólus, siquid fit, fero.
 SY. Rídeo hunc: primum aít se scire: is sólus nescit
 ómnia.
 10 DE. núnc redeo: si fórte frater rédierit uisó. CT. Syre,
 óbsecro, uide ne ille huc prorsus se ínruat. SY. Etiám
 taces? 550
 égo cauebo. CT. Númquam hercle hodie ego ístuc
 committám tibi:
 nám me iam in cellam áliquam cum illa cóncudam:
 id tutíssimumst. —
 SY. Áge, tamen ego hunc ámouebo. DE. Séd eccum
 sceleratúm Syrum.
 15 SY. Nón hercle hic qui uólt durare quísqum, si sic
 fit, potest.

538 *is est ipsus*] *ipsus (est)* || 540 *infelix: primum fratrem* ||

scíre equidem uoló, quot mihi sint dómini: quae haec
 est míseria! 555
 DE. Quíd ille gannit? quíd uolt? quid aís, bóne uir?
 est fráter domi?
 SY. Quíd malum 'bone uir' mihi narras? équidem
 perii. DE. Quíd tibi est?
 SY. Rógitas? Ctesiphó me pugnis míserum et istam
 psáltriam
 20 úsque occidit. DE. Hém, quid narras? SY. Ém uide
 ut discidit labrum. 559
 DE. Quam ób rem? SY. Me impulsóre hanc emptam esse
 aít. DE. Non tu eum rus hinc modo
 próduxe aibas? SY. Fáctum: uerum uénit post in-
 sániens:
 níl pepercit. nón puduisse uérberare hominém senem!
 quem égo modo puerúm tantillum in má nibus gestauí meis.
 25 DE. Laúdo: Ctesiphó, patrissas: ábi, uirum te iú dico.
 SY. Laúdas? ne ille cóntinebit pósthac, si sapiét, manus.
 DE. Fórtiter. SY. Perquám, quia miseram múlierem
 et me séruolum, 566
 quí referire nón audebam, uícit: hui, perfórtiter.
 DE. Nón potuit meliús. idem quod ego sénsit, te
 esse huic reí caput.
 30 séd estne frater íntus? SY. Non est. DE. Vbi illum
 inueniam cógito.
 SY. Scío ubi sit, uerum hódie numquam mónstrabo.
 DE. Hem, quid aís? SY. Ita. 570
 DE. Dímmiuetur tíbi quidem iam cérebrum. SY. At
 nomen néscio
 illius hominis, séd locum noui úbi sit. DE. Dic ergó
 locum.
 SY. Nóstin porticum ápuđ macellum hac deórsum?
 DE. Quid ni nóuerim?
 35 SY. Praéterito récta platea súrsum hanc: ubi eo uéneris,

561 *aiebas* || 573 *hac*] *hanc* || 574 *hac recta platea*
sursum ||

clūos deorsum uórsum est: istac praecipitato; póstea 575
ést ad hanc manúm sacellum: ibi ángiportum própter est,
DE. Quánam? SY. Illi ubi etiám caprificus mágna est.

DE. Noui. SY. Hac pégito.

DE. Id quidem angipórtum non est péruium. SY. Verum
hércle: uah,

40 cénsen hominem me ésse? erraui: in pórticem rursúm redi:
sáne hac multo própius ibis ét minor est errátio. 580
scín Cratini huius dítis aedes? DE. Scío. SY. Vbi

eas praetérieris,

ád sinistram hac récta platea; ubi ád Dianae uéneris,
íto ad dextram: príus quam ad portam uénias, apud
ipsúm lacum

45 ést pistrilla, eĩ éxaduersum fábrica: ibist. DE. Quid
íbi facit?

SY. Léctulos illí salignis pédibus faciundós dedit. 585

DE. Vbi potetis uós? bene sane. séd cesso ad eum
pégere. —

SY. Í sane: ego te exércebo hodie, ut dígnus es,
silicérnium.

Aéschinus otíose cessat; prándium corrúmpitur;

50 Ctésipho autem in amórest totus. égo iam prospiciám
míhi:

nám iam abibo atque únun quidquid, quód quidem
erit bellíssimum, 590

cárpam et cyathos sórbilans paulátim hunc producám diem.

MICIO HEGIO

SENES DVO

IV 3 MI. Ego in hác re nil repério, quam ob rem laúder
tanto opere, Hégio.

Meum officium facio: quód peccatum a nóbis ortumst
córriego.

575 istac] hac || 577 quanam] quodnam (quonam) || illic ||
585 illi salignis] in sole iligneis ||

nisi sí me in illo crédidisti esse hóminum numero, qui
íta putant,

sibi fieri iniuriam últro, si quam fécere ipsi ex-
póstules, 595

5 et últro accusant. íd quia a me nó est factum, agis
grátias?

HE. Ah, mínime: numquam te áliter atque es ésse
animum induxí meum.

sed quaéso, Micio, út mecum una eás ad matrem
uírginis

atque ístaec eadem míhi quae dixti túte dicas múlieri:
suspítionem hanc própter fratrem esse: eius esse illam
psáltriam. 600

11 nam et illi iam releuábis animum, quae dolore ac
miseria

tabéscit, et tuom officium fueris fúnctus. sed si alitér
putas,

egomét narrabo quae míhi dixti. MI. Ímmo ego ibo.

HE. Béne facis:

omnés, quibus res sunt mínus secundae, mágis sunt
nescio quó modo 605

15 suspítiosi: ad cóntumeliam ómnia accipiúnt magis:
proptér suam inpoténtiam se sémpér credunt lúdiar.

quaprópter te ipsum púrgare ipsi córam placabílius est.
MI. Et récte et uerum dícis. HE. Sequere me érgo

hac intro. MI. Máxime.

MI. Si ita aequom censes aut si ita opus est facto, eamus.
HE. Bene facis. 601

597 atque es in animum || 598 ut una mecum ad matrem
uirginis eas Micio || 599 quae mihi || 600 fratrem eius esse et
illam || 602 animum iam releuabis || 603 tuo officio || 607 ludier]
claudier (neglegi) ||

AESCHINVS
ADVLESCENS

- IV 4 Diserúciór animi: hocín mihi malí de inprouiso óbici 610
 3 tantum, út neque quid *ego* dé me faciam nec quid agam
 certúm siet!
 mémbra *mihi* metú debilia súnť: animus timóre ob-
 stipuit:
- 5 pécťori consístere
 nil cónsili quit. quó modo hac me expédiam turba?
 tánta nunc
 suspítio de me incidit: *uah*, néque ea inmerito:
 Sóstrata 615 616
 crédit mihi me psálťriam emisse hánc: id anus mi ín-
 díciúm fecit.
- 10 nám ut hinc forte ea ad óbstertricem erat míssa, ubi
 eam uidi, ílico
 accédo: rogito, Pámphila quid agát, iam partus ádsiet,
 eone óbstertricem arcéssat. illa exclámat 'abi, abi
 iam, Aéschine: 620
 satis diú dedisti uérba, sat adhuc túa nos frustratást
 fides.'
- 'hem, quíd istuc obsecro' ínquam "est?" 'ualeas,
 habeas illam quae placet.'
- 15 sensi ílico id illas súspicari: séd me reprehendí tamen,
 nequíd de fratre gárrulae illi dícerem ac fierét palam.
 núnc quid faciam? dícam fratris ésse hanc? quod
 minumést opus 625
 úsquam efferri. age mítto: fieri pótis est ut nequa éxeat.
 ípsum id metuo ut crédant: tot concúrunt ueri símilia:
 20 égomet rapui ipse, égomet solui argéntum, ad me ab-
 ductást domum.
 haéc adeo mea cúlpa fieri fáteor. non me hanc rém patri,

610 hocine de inprouiso mali mihi || 613 pectore || 614 quit.
 uah quomodo me ex hac || 615. 616 incidit neque || 617 hanc
 emisse ||

- útut erat gesta, índicasse! exórassem ut eam dícerem. 630
 céssatum usque adhuc est: nunc porro, Aéschine, ex-
 pergiscere!
 núnc hoc primumst: ad illas ibo, ut púrgem me.
 accedam ad fores.
- 25 périi: horresco sémper, ubi pultáre hasce occipió miser.
 heús heus! Aeschínus sum ego. aperite áliquis actutum
 óstium. 634
 pródit nescio quis: concedam huc.

MICIO
SENEX

AESCHINVS
ADVLESCENS

- MI. Ita uti dixi, Sóstrata, IV 5
 fácite: ego Aeschínúm conueniam, ut quó modo acta
 haec súnť sciat.
 séd quis ostium hóc pultauit? AE. Páter hercle est,
 perii. MI. Aéschine,
 AE. Quid huic híc negotist? MI. túne has pepulistí
 fores?
- 5 tacet. quór non ludo hunc áliquantisper? mélius est,
 quandóquidem hoc numquam mi ípse uoluit crédere. 640
 nil míhi respondes? AE. Nón equidem istas, quód sciam.
 MI. Ita? nám mirabar, quíd hic negoti essét tibi.
 erúbuit: salua rés est. AE. Dic sodés, pater,
 10 tibi uéro quid istic ést reí? MI. Nil míhi quidem.
 amícus quidam me á foro abduxít modo 645
 huc áduocatum síbi. AE. Quid? MI. Ego dicám tibi.
 habitánt hic quaedam múlieres paupérculae:
 ut opínor eas non nósse te, et certó scio:
 15 neque ením diu huc migrárunt. AE. Quid tum póstea?
 MI. Virgo ést cum matre. AE. Pérge. MI. Haec uirgo
 orbást patre: 650
 hic méus amícus ílli generest próxumus:

huic léges cogunt núbere hanc. AE. Perí. MI. Quid est?
AE. Nil: récte: perge. MI. Is uénit ut secum áuehat:

20 nam habitát Miletí. AE. Hem, uírginem ut secum
áuehat?

MI. Sic ést. AE. Miletum usque óbsecro? MI. Ita.
AE. Animó malest. 655

quid ipsaé? quid aũunt? MI. Quid illas censes? nihil
enim.

comméntast mater ésse ex alienó uiro
nesció quo puerum nátum: neque eum nóminat:

25 priórem esse illum, nón oportere huic dari.

AE. Eho, nónne haec iusta tibi uidentur póscier? 660
MI. Non. AE. Óbsecro 'non'? án illam hinc abducét,
pater?

MI. Quid illám ni abducat? AE. Fáctum a uobis dúriter
inmísericorditérque atque etiam, si ést, pater,

30 dicéndum magis apérte, inliberalíter.

MI. Quam ob rém? AE. Rogas me? quíd illi tandem
créditis 665

fore ánimi misero, quicum ea consueuít prius
(qui infélix hauscio án illam misere núnc amet),
quom hanc sibi uidebit praésens praesenti éripi,
35 abdúci ab oculis? fácinus indignúm, pater!

MI. Qua rátióne istuc? quis despondit? quis dedit? 670
quói quándo nupsit? aúctor his rebús quis est?
quor dúxit alienam? AE. Án sedere opórtuit

domi uírginem tam grándem, dum cognátus huc
40 illím ueniret éxspectantem? haec, mí pater,
te dícere aequom fúit et id defénderé. 675

MI. Ridículum: aduorsumne illum causam dícerem,
quói uéneram aduocátus? sed quid ista, Aéschine,
nostra? aút quid nobis cum illis? abeamús. quid est?
45 quíd lacrumas? AE. Pater, óbsecro, auscultá. MI. Aéschine,
audiui ómnia

657 commenta mater est || alio || 660 poscier] postea ||
666 quicum ea] qui cum illa || 674 illinc ||

ét scio: nam té amo: quo magis quaé agis curae súnť
mihi. 680

AE. Ita uelim me prómerentem amés, dum uiuas, mí
pater,

úť me hoc delictum ádmisísse in me, íd mihi uehe-
mentér dolet

ét me tui pudét. MI. Credo hercle: nam íngenium
nouí tuom

50 líberale; séd uereor ne indíligens nímíum síes.

ín qua ciuitáte tandem te árbitrare uíuere? 685

uírginem uitiásti, quam te iús non fuerat tángere.
iám id peccatum prímu magnum, *mágnum*, at humanúm
tamen:

fécere alii saépe item boni. át postquam euenít, cedo
55 núnquid circumspéxti? aut numquid túte prospéxti tibi,
quíd fieret? qua fieret? si te ipsúm mihi puduit pró-
loqui, 690

quá resciscerem? haéc dum dubitas, ménses abierúť
decem.
pródidisti et te ét illam miseram et gnátum, quod
quidem in té fuit.

quíd? credebas dórmienti haec tibi confecturós deos?
60 ét illam sine tua ópera in cubiculum íri deductúm
domum?

nólim ceterárum rerum té socordem eodém modo. 695
bóno animo es, ducés uxorem hanc. AE. Hém! MI. Bono,
inquam, animo és. AE. Pater,
óbsecro, num hídis nunc tu me? MI. Égo te? quam
ob rem? AE. Nésicio:

quía tam misere hoc ésse cupio uérum, eo uereór magis.
65 MI. Ábi domum ac deos cómprecare, ut úxorem arces-
sás: abi.

AE. Quíd? eam uxorem? MI. Eám. AE. Iam? MI. Iam
quantúm potis. AE. Dí mé, pater, 700

688 postquam id uenit (euenit) || 690 mihi ipsum || 696 bono
animo es inquam || 700 eam] iam || Eam] iam || potis] potes
(potest) ||

omnes oderint, ni magis te quam oculos nunc ego
amó meos.

MI. Quid? quam illam? AE. Aequae. MI. Pérbenigne.
AE. Quid? ille ubist Milésius?

MI. Péríit, abiit, náuem ascendit; séd quor cessas?
AE. Ábi, pater,

70 tú potius deos cómprecare: nám tibi eos certó scio,
quó uir melior múlto es quam ego, optémperaturós
magis. 705

MI. Égo eo intro, ut quae opus sún parentur: tú fac
ut dixi, sí sapis. —

AE. Quid hoc ést negoti? hoc ést patrem esse aut
hoc ést filium ésse?

si fráter aut sodális esset, quí magis morem géret?
75 hic nón amandust? hícine non gestándus in sinúst? hem:
itaque ádeo magnam mi íncit sua cómmoditate
cúram, 710

ne inprúdens faciam fórte quod nolít; sciens cauébo.
sed céssó ire intro, né morae meis núptiis egomét sim?

DEMEA

SENEC

IV 6 Deféssus sum ambuládo: ut, Syre, te cúm tua
monstrátione mágnus perdat Iúppiter!
perréptai usque omne óppidum: ad portam, ád lacum, 715
quo nón? neque illi ulla fábrica erat nec fráterem homo
5 uidísse se aibat quísqum. nunc ueró domi
certum óbsidere est úsque donec rédierit.

711 forte inprudens faciam || 712 siem || 716 illi fabrica
ulla (fabrica illic ulla) || 717 aiebat ||

MICIO DEMEA

SENEC DVO

MI. Ibo, illis dicam nüllam esse in nobis moram. IV 7

DE. Sed eccum ípsum. te iam dúdum quaero, Micio. 720

MI. Quidnám? DE. Fero alia flágitia ad te ingéntia
boni illíus adulescéntis. MI. Ecce autém! DE. Noua,
5 capitália. MI. Ohe iam! DE. Néscis qui uir sí.
MI. Scio.

DE. O stúlte, tu de psáltria me sómnias 724

agere: hoc peccatum in uirginemst ciuém. MI. Scio.

DE. Eho, scís et patere? MI. Quid ni patiar? DE. Dic
mihi,

non clámas? non insánis? MI. Non. DE. Malím
quidem.

10 puer nátust. MI. Di bene uórtant! DE. Virgo níl
habet.

MI. Audíui. DE. Et ducenda índotatast. MI. Scílicet.

DE. Quid núnc futurumst? MI. Íd enim quod res
ípsa fert: 730

illínc huc transferétur uirgo. DE. O Iúppiter,

istócin pacto opórtet? MI. Quid faciam ámplius?

15 DE. Quid fácias? si non eápsé re tibi istúe dolet,
simuláre certe est hóminis. MI. Quin iam uirginem
despóndi, res compósitast, fiunt núptiae, 735
dempsí metum omnem: haec mágis sunt. hominis.

DE. Céterum
placét tibi factum, Micio? MI. Non, sí queam

20 mutáre. nunc quom nón queo, aequo animó fero.

ita uítast hominum, quási quom ludas tésseris:

si illúd quod maxume ópus est iactu nón cadit, 740

illúd quod cecidit fórte, id arte ut córrigās.

DE. Córréctor! nempe tua árte uigintí minae

25 pro psáltria periére: quae quantúm potest

aliquo ábiciundast, sí non pretio, grátiis.

MI. Neque ést neque illam sáne studeo uéndere. 745

DE. Quid ígitur facies? MI. Dómi erit. DE. Pro
diuóm fidem,

meretríx et mater fámiliás una ín domo?

30 MI. Quor nón? DE. Sanum te crédis esse? MI. Equidem
árbitror.

DE. Ita mé di ament, ut túam ego uideo inéptiam,
factúrum credo, ut hábeas quicum cántites. 750

MI. Quor nón? DE. Et noua nupta éadem haec discet.
MI. Scilicet.

DE. Tu inté eás restim dúctans saltabís. MI. Probe.

35 DE. Probe? MI. Ét tu nobiscum úna, si opus sit.
DE. Eí mihi!

non te haéc pudent? MI. Iam uéro omítte, Démea,
tuam ístanc iracúndiam atque ita utí decet 755

hilarum ác lubentem fác te gnati in núptiis.

ego hós conuenio: póst huc redeo. — DE. O Iúppiter,

40 hancín uitam! hoscín móres! hanc deméntiam!

uxór sine dote uéniet, intus psáltríast,

domus sumpuosa, aduléscens luxu pérditus, 760

senéx delirans. ípsa si cupiát Salus,

seruáre prorsus nón potest hanc fámiliam.

SYRVS DEMEA
SERVOS SENEX

V 1 SY. Edepól, Syrisce, té curasti mólliter
lautéque munus áministrastí tuom.

abi. séd postquam intus sum ómnium rerúm satur, 765
prodámbulare hic lúbitumst. DE. Illud síis uide:

5 exéplum disciplínae *ecum*. SY. Ecce autem híc adest
senex nóster. quid fit? quíd tu es tristis? DE. Óh,
scelus!

749 uideo ego tuam (tuam ego) || 766 prodeambulare huc ||

SY. Ohe iám: tu uerba fúndes hic sapiéntia?

DE. Tu sí meus esses. SY. Dís quidem esses,
Démea, 770

ac tuám rem constabilíesses. DE. Exemplo ómnibus
10 curárem ut esses. SY. Quam ób rem? quid fecí?
DE. Rogas?

in ípsa turba atque ín peccato máxumo,
quod uix sedatum sátis est, potastí, scelus,
quasi ré bene gesta. SY. Sáne nollem huc éxítum. 775

DROMO DEMEA SYRVS
PVER SENEX SERVOS

DR. Heus Síre, rogat te Ctésípho ut redeás. SY. Abi. — V 2

DE. Quid Ctésíphonem hic nárrat? SY. Nil. DE. Eho,
cárnufex,
est Ctésípho intus? SY. Nón est. DE. Quor hic
nóminat?

SY. Est álius quídam, párasitaster paúlulus:

5 nostín? DE. Iam scibo. SY. Quíd agis? quo abis?
DE. Mítte me. 780

SY. Noli ínquam. DE. Non manum ábstines, mastígia?
an tíbi iam mauis cérebrum dispergam híc? — SY. Ábit.
edepól comissatórem haud sane cómodum,
praesértim Ctésíphóni! quid ego núnc agam?

10 nisi, dum haé sílescunt túrbæ, interea in ángulum 785
aliquo ábeam atque edormíscam hoc uilli. síc agam.

MICIO DEMEA
SENES DVO

MI. Paráta a nobis súnť, ita ut dixi, Sóstrata: V 3
ubi uís .. quisnam a me pépult tam grauitér fores?

771 exempla (exemplum) ||

DE. Ei mihi, quid faciam? quid agam? quid clamem
aut querar?

o caelum, o terra, o maria Neptuni! MI. Em tibi, 790
rescivit omnem rem: id nunc clamat. scilicet,
paratae lites: succurrendumst. DE. Eecum adest
communis corruptela nostrum liberum.

MI. Tandem reprime iracundiam atque ad te redi.

DE. Repressi, redii, mitto maledicta omnia: 795

rem ipsam putemus. dictum hoc inter nos fuit
(ex te adeo ortum), ne tu curares meum
neue ego tuom? responde, factumst? MI. Non nego.

DE. Quor nunc apud te potat? quor recipis meum?
quor emis amicam, Micio? numquid minus 800

15 mihi idem ius tecum esse aequomst quod mecumst tibi?
quando ego tuom non curo, ne cura meum.

MI. Non aequom dicis. DE. Non? MI. Nam uetus uerbum
hoc quidemst,

communia esse amicorum inter se omnia.

DE. Facete: nunc demum istaec nata oratio. 805

20 MI. Ausculta paucis, nisi molestumst, Demea.
principio, si id te mordet, sumptus filii

quos faciunt, quaeso hoc facito tecum cogites:
tu illis duo olim pro re tollebas tua,

quod satis putabas tua bona ambobus fore, 810
25 et me tum uxorem credidisti scilicet

ducturum: eandem illam rationem antiquam optine:
conserva, parce, quaere, fac quam plurimum

illis relinuas, gloriam tu istanc tibi.
mea, quae praeter spem euenero, utantur sine. 815

30 de summa nil decedet: quod hinc accesserit,
id de lucro putato esse omne. haec si uoles
in animo uere cogitare, Demea,

et mihi et tibi et illis dempseris molestiam.

798 MI. factumst non || 801 aequomst esse || 813 quaere
parce || 814 istanc tibi optine (istam optine) ||

DE. Mitto rem: consuetudinem ipsorum.. MI. Mane: 820

35 scio: istuc ibam. multa in homine, Demea,
signa insunt, quibus ex coniectura facile fit,
duo quom idem faciunt, saepe ut possis dicere
'hoc licet inpune facere huic, illi non licet',
non quo dissimilis res sit, sed quo is qui facit. 825

40 quae ego inesse in illis uideo, ut confidam fore
ita ut uolumus. uideo sapere, intellegere, in loco
uereri, inter se amare. siris liberum
ingenium atque animum: quo uis illos tu die
redducas. at enim metuas, ne ab re sint tamen 830

45 omissiores paulo. o noster Demea,
ad omnia alia aetate sapimus rectius;

solum unum hoc uiti senectus adfert hominibus:
attentiores sumus ad rem omnes, quam sat est:
quod illis sat aetas acuet. DE. Ne nimium modo 835

50 bona tuae istae nos rationes, Micio,
et tuos iste animus aequos subuertat! MI. Tace:

non fiet. mitte iam istaec: da te hodie mihi:
exporge frontem. DE. Scilicet ita tempus fert,

faciundumst. ceterum ego rus cras cum filio 840

55 cum primo luci ibo hinc. MI. De nocte, censeo:
hodie modo hilarum fac te. DE. Et istam psaltriam

una illuc mecum hinc abstraham. MI. Pugnaueris:
eo pacto prorsum illi adligaris filium.

modo facito ut illam serues. DE. Ego istuc uidero: 845

60 atque ibi fauillae plena, fumi ac pollinis
coquendo sit faxo et molendo; praeterhac
meridie ipso faciam ut stipulam conligat;

tam excortam reddam atque atram quam carbost.
MI. Placet:

nunc mihi uidere sapere. atque equidem filium 850
65 tum etiam si nolit cogam ut cum illa una cubet.

822 ex quibus || 828 siris] scire et (est) || 833 uitium ||
847 praeter haec ||

DE. Derídes? fortunátu's, qui isto animó sies.
ego séntio .. MI. Ah, pergísne? DE. Iam iam désino.
MI. I ergo íntro, et quoi rei est, ei rei hunc sumamús
diem.

DEMEA
SENEX

V 4 Númquam ita quisquam béne subducta rátióne ad
uitám fuit, 855
quín res aetas úsus semper áliquíd adportét noui,
áliquíd moneat: út illa quae te scísse credas néscias,
ét quae tibi putáris prima, in éxperiundo ut répudies.
5 quód nunc mi euenít: nam ego uitam dúram, quam uixi
úsque adhuc,
própe iam excurso spátio omitto. id quam ób rem? re
eapse répperi 860
fácilitate níhil esse homini mélius neque cleméntia.
íd esse uerum ex me átque ex fratre quóuis facílest
nóscere.
súam ille semper égit uitam in ótio, in conuúuiis,
10 clémens, placídus, núlli laedere ós, adridere ómnibus:
sibi uixit, sibi sumpptum fecit: ómnes bene dicúnt,
amant. 865
égo ille agrestis saeuos tristis parcus truculentús tenax
dúxi uxorem: quam íbi miseriam uídi! nati filii:
ália cura. heia autem, dum studeo íllis ut quam
plúrumum
15 fácerem, contriui ín quaerundo uítam atque aetatém
meam:
núnc exacta aetáte hoc fructi pró labore ab eís fero, 870
ódium; ille alter síne labore pátria potitur cómmoda.
illum amant, me fugítant; illi crédunt consilia ómnia,
illum diligúnt, apud illum súnnt ambo, ego desértus sum;

860 re ipsa || 863 ille suam ||

20 illum ut uiuat óptant, meam autem mórtem exspectant
scílicet.
íta eos meo labóre eductos máxumo hic fecít suos 875
paúlo sumptu: ego míseriam omnem cápío, hic potitur
gaúdia.
áge age nunc porro éxperiamur cóntra ecquid ego
póssiem
blánde dicere aut benigne fácere, quando hoc próuocat.
25 égo quoque a meis me amari et mágni pendí póstulo.
si íd fit dando atque óbsequendo, nón posteriorés feram. 880
dérit? id mea mínime re fert, quí sum natu máxumus.

SYRVS DEMEA
SERVOS SENEX

SY. Heus Démea, rogat fráter ne abeas lóngius. V 5
DE. Quis homo? ó Syre noster, sálue: quid fit? quíd
agitur?
SY. Recte. DE. Óptumest: iam núnc haec tria primum
áddidi
praeter naturam: 'o nóster, quid fit? quíd agitur?' 885
5 seruom haúd inliberálem praebes te, ét tibi
lubéns bene faxim. SY. Grátiam habeo. DE. Atquí,
Syre,
hoc uérumst, et re eapse éxperiere própediem.

GETA DEMEA
SERVOS SENEX

GE. Era, ego húc ad hos prouíso, quam mox uírginem V 6
arcéssant. sed eccum Démeam. saluós sies. 890
DE. O — quí uocare? GE. Géta. DE. Geta, hominem
máxumi

876 miseriam omnem ego || 888 re eapse] ipsa re ||

preti te esse hodie iudicavi animo meo:
 5 nam is mihi profectost seruos spectatus satis,
 quoi dominus curaest, ita uti tibi sensi, Geta,
 et tibi ob eam rem, siquid usus uenerit, 895
 lubens bene faxim. meditor esse adfabilis,
 et bene procedit. GE. Bonus es, quom haec existumas.
 10 DE. Paulatim plebem primulum facio meam.

AESCHINVS **DEMEA** **SYRVS** **GETA**
 ADVLESCENS SENEX SERVI DVO

V 7 AE. Occidunt mequidem, dum nimis sanctas nuptias
 student facere: in adparando consumunt diem. 900
 DE. Quid agitur, Aeschine? AE. Ehem, pater mi, tu
 hic eras?
 DE. Tuos hercle uero et animo et natura pater,
 5 qui te amat plus quam hosce oculos. sed quor non
 domum
 uxorem arcessis? AE. Cupio; uerum hoc mihi moraest:
 tibicina et hymenaum qui cantent. DE. Eho, 905
 uin tu huic seni auscultare? AE. Quid? DE. Missa
 haec face,
 hymenaum turbam lampadas tibicinas,
 10 atque hanc in horto macteriam iube dirui
 quantum potest: hac transfer, unam fac domum:
 transduc et matrem et familiam omnem ad nos.
 AE. Placet, 910
 pater lepidissime. DE. Euge, iam lepidus uocor.
 fratri aedes fient peruia, turbam domum
 15 adducet, sumptu amittet multa: quid mea?
 ego lepidus in eo gratiam. iube nunciam
 dinumeret ille Bablyo uiginti minas. 915
 Syre, cessas ire ac facere? SY. Quid ego? DE. Dirue.
 tu illas abi ac transduce. — GE. Di tibi, Demea,
 20 bene faciant, quom te uideo nostrae familiae
 tam ex animo factum uelle. DE. Dignos arbitror.

quid tu ais? AE. Sic opinor. DE. Multo rectiust 920
 quam illam puerperam huc nunc duci per uiam
 aegrotam. AE. Nil enim uidi melius, mi pater.
 25 DE. Sic soleo. sed eecum Micio egreditur foras.

MICIO **DEMEA** **AESCHINVS**
 SENES DVO ADVLESCENS

MI. Iubet frater? ubi is est? tun iubes hoc, Demea? V 8
 DE. Ego uero iubeo et hac re et aliis omnibus 925
 quam maxime unam facere nos hanc familiam,
 colere adiuuare adiungere. AE. Ita quaeso, pater.
 5 MI. Haud aliter censeo. DE. Immo hercle ita nobis
 decet:
 primum huius uxori est mater. MI. Est. quid postea?
 DE. Proba et modesta. MI. Ita aiunt. DE. Natu
 grandior. 930
 MI. Scio. DE. Parere iam diu haec per annos non
 potest:
 nec qui eam respiciat quisquam est: solast. MI. Quam
 hic rem agit?
 10 DE. Hanc te aequomst ducere, et te operam ut fiat dare.
 MI. Me ducere autem? DE. Te. MI. Me? DE. Te in-
 quam. MI. Ineptis. DE. Si tu sis homo,
 hic faciat. AE. Mi pater! MI. Quid tu autem huic, asine,
 auscultas? DE. Nihil agis: 935
 fieri aliter non potest. MI. Deliras. AE. Sine te exorem,
 mi pater.
 MI. Insanis: aufer te. DE. Age, da ueniam filio.
 MI. Satin sanus es?
 15 ego nouos maritus anno demum quinto et sexagensamo
 fiam atque anum decrepitam ducam? idne estis auctores
 mihi?
 AE. Fac: promisi ego illis. MI. Promisti autem? de
 te largitor, puer. 940

DE. Age, quid siquid te máius oret? MI. Quási non hoc sit máximum.

DE. Da uéniam. AE. Ne grauáre. DE. Fac, promítte. MI. Non omíttitis?

20 AE. Non, nísi te exorem. MI. Vís est haec quidem. Age prolixé, Mício.

MI. Etsi hóc mihi prauom inéptum absurdum atque alienum a uitá mea uidétur, si uos tánto opere istuc uóltis, fiat. AE. Béne facis. 945

DE. Meritó te amo. uerúm quid ego dicam, hóc quom confit quód uolo?

MI. Quid? núnquid restat? DE. Hégio cognátus his est próxumus,

25 adfínis nobis, paúper: bene nos áliiquid facere illí decet. MI. Quid fácere? DE. Agelli est híc sub urbe paulum quod locitás foras:

huic démus qui fruátur. MI. Paulum id autemst? DE. Si multúmst, tamen 950 faciúndumst: pro patre huic est, bonus est, nóster est, recté datur.

postrémo nunc meum illud uerbum fácio, quod tu, Mício, bene ét sapienter díxisti dudum: 'uítium commune

30 omniumst, quod núnium ad rem in senécta attenti súmus'. hanc maculam nós decet ecfúgere: et dictumst uére et re eapse fieri oportet.

AE. Mí pater! 955 MI. Quid istíc? *ager* dabitur *Hégioni*, quándoquidem hic uolt. AE. Gaúdeo.

DE. Nunc tú mihi es germánus *frater* páriter animo et córpore.

35 suó sibi gladio hunc iúgulo.

947 quid nunc quod || est his cognatus || 955 re ipsa || 956 quid istuc ||

SYRVS
SERVOS

DEMEA MICIO
SENES DVO

AESCHINVS
ADVLESCENS

SY. Factumst quód iussisti, Démea. V 9
DE. Frúgi homo's. ergo édepol hodie meá quidem senténtia

iúdicó Syrum fieri esse aequom líberum. MI. Istunc líberum? 960

quódnam ob factum? DE. Múlta. SY. O noster Démea, edepol uír bonu's:

5 égo istos uobis úsque a pueris cúraui ambos sédulo; dócui, monui, béne praecepi sémpér quae potui ómnia. DE. Rés apparet: ét quidem porro haec, ópsonare cüm fide,

scórtum adducere, ádparare dé die conuúuium: 965 nó mediocris hóminis haec sunt ófficia. SY. O lepidúm caput!

10 DE. Póstre mo hodie in psáltria ista emúnda hic adiutór fuit,

híc curauit: pródesse aequomst. álii meliorés erunt. déni que hic uolt fieri. MI. Vin tu hoc fieri? AE. Cupio. MI. Sí quidem

tú uis: Syre, eho accéde huc ad me: líber esto. SY. Béne facis; 970

ómnibus gratiam hábeo, et seorsum tibi praeterea, Démea. 15 DE. Gaúdeo. AE. Et ego. SY. Crédo: utinam hoc pétuom fiat gaúdiu,

Phrýgiam ut uxorém meam una mécum uideam líberam! DE. Óptumam *istam* múlterem. SY. Et quidem tuó nepoti huius filio

hódie prima mámmam dedit haec. DE. Hércle uero sério, síquidem prima dédit, hau dubiumst quín emitti aequóm siet. 976

20 MI. Ób eam rem? DE. Ob eam: póstre mo a me argéntum quantist súmito.

967 istac || 974 *istam*] quidem ||

SY. Dí tibi, Demea, ómnia omnes sémper optata ófferant!
 MI. Síyre, processisti hódie pulcre. DE. Síquidem porro,

Mício,
 tú tuom officium fácies, atque huic áliquíd paulum praé
 manu 980

déderis, unde utátur: reddet tibi cito. MI. Istoc uílius.
 25 AE. Frúgi homost. SY. Reddam hércle, da modo. AE. Áge,
 pater! MI. Post cónsulam.

DE. Fáciet. SY. O uir óptume! AE. O patér mi
 festiuíssume! —

MI. Quid istuc? quae res tám repente móres mutauít tuos?
 quód prolubium? quae istaec subitast lárgitas? DE. Dicám
 tibi: 985

út id ostenderém, quod te isti fácilem et festiuóm putant,
 30 íd non fieri ex uéra uita néque adeo ex aequo ét bono,
 séd ex adsentando índulgento et lárgiendo, Mício.
 núnc adeo si ob eám rem uobis méa uita inuisa, Aéschine,

est,
 quía non iusta iniústa prorsus ómnia omnino óbsequor, 990
 míssam facio: ecfúndite, emite, fácite quod uobis lubet.
 35 séd si id uoltis pótius, quae uos própter adulescéntiam
 mínus uidetis, mágis impense cúpitis, consulitís parum,
 haéc reprehendere ét corrigere quem, óbsecundare in loco:
 écce me qui id fáciam uobis. AE. Tíbi, pater, per-
 mítimus: 995

plús scis quod opus fáctost. sed de frátre quid fiét?
 DE. Sino:
 40 hábeat; in istac fínem faciat. MI. Ístuc recte. CANTOR.
 Plaúдите.

978 omnes semper omnia || 991 missa || 994 quem] me et ||
 996 scis quod] scis quid ||

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 154 iambici senarii
 - 155 ad 158 trochaici octonarii
 - 159 trochaicus quaternarius catalecticus
 - 160 et 162 trochaici octonarii
 - 161, 163 ad 169 trochaici septenarii
 - 170 ad 196 iambici octonarii
 - 197 ad 208 trochaici septenarii
 - 209 ad 227 iambici octonarii
 - 228 ad 253 iambici senarii
 - 254 ad 287 iambici octonarii
 - 288 = 292 trochaici septenarii
 - 289 et 290 = 293 et 294 iambici octonarii
 - 291 iambicus quaternarius
 - 295 ad 297 trochaici septenarii
 - 298 iambicus octonarius
 - 299 ad 302 = 305 ad 308 iambici octonarii
 - 303 et 304 = 309 et 310 trochaici septenarii
 - 311 et 312, 314 ad 316 iambici octonarii
 - 313 trochaicus quaternarius catalecticus
 - 317 iambicus quaternarius
 - 318 et 319 trochaici septenarii
 - 320 iambicus octonarius
 - 321 ad 329 trochaici septenarii
 - 330 ad 354 iambici octonarii
 - 355 ad 516 iambici senarii
 - 517 = 525 trochaici octonarii
 - 518 = 526 trochaici septenarii
 - 519 ad 523 = 527 ad 531 iambici octonarii
 - 524 iambicus quaternarius
 - 532 ad 539 iambici octonarii

- V. 540 ad 591 trochaici septenarii
 - 592 ad 609 iambici octonarii
 - 610 et 611 = 614 et 615 (616) iambici octonarii
 - 612 = 617 trochaici octonarii
 - 613 trochaicus quaternarius catalecticus
 - 618 trochaicus septenarius
 - 619 ad 624 iambici octonarii
 - 625 ad 637 trochaici septenarii
 - 638 ad 678 iambici senarii
 - 679 ad 706 trochaici septenarii
 - 707 ad 712 iambici septenarii
 - 713 ad 854 iambici senarii
 - 855 ad 881 trochaici septenarii
 - 882 ad 933 iambici senarii
 - 934 ad 958 iambici octonarii
 - 959 ad 997 trochaici septenarii.

ONOMASTICON TERENCEIANVM.

- Aeschinus (*Αἰσχίνης*) *Ad.* 26.
82. 147. 260. 326. 462. 588.
634. Aeschine *Ad.* 160. 175.
190. 268. 407. 449. 620. 631.
637. 677. 679. 901. 989. Aeschin-
num *Ad.* 237. 292. 330. 636.
Aeschino *Ad.* 356
Aesculapius (*Ἀσκληπιός*) Aescu-
lapi *Hec.* 338
Aethiopia (*Ἀιθιοπία*) (*abl.*) *Eu.*
165. 471
Andrius (*Ἀνδριος*) Andrium *An.*
906. Andria *An.* 73. 215. An-
driam *An.* 9. 13. Andriae *An.*
85. Andria (*abl.*) *An.* 461. 756
Andrus (*Ἀνδρος*) Andrum *An.*
222. 923. Andro *An.* 70. 931
Antiphila (*Ἀντιφίλη*) *Hau.* 691.
(*voc.*) 258. 381. 398. 405. 408
Antipho (*Ἀντιφών*) *Ph.* 101. 187.
231. 254. 270. 308. 502. (*voc.*)
Eu. 565. 574. *Ph.* 163. 202. 204.
216. 465. 504. 528. 549. 696.
854. 861. 883. Antiphonem
Eu. 840. *Ph.* 192. 221. 323.
463. 918. Antiphoni *Ph.* 598.
753. 842. Antiphone *Ph.* 612
Apollo (*Ἀπόλλων*) Apollinis *An.*
698
Archidemides (*Ἀρχιδημίδης*) Ar-
chidemidem *Eu.* 327
Archylis (*Ἀρχυλῖς*) (*voc.*) *An.*
228. 481
Archonides (*Ἀρχωνίδης*) Archo-
nidi (*gen.*) *Hau.* 1065
Asia (*Ἀσία*) Asiam *An.* 935. *Hau.*
111. 117. Asia (*abl.*) *Hau.* 181
Athenae (*Ἀθήναι*) Athenas *An.*
907. Athenarum *Hec.* 88
Atticus (*Ἀττικός*) *An.* 923. Atti-
cum *An.* 927. Atticam *An.* 221.
780. 859. *Eu.* 805. 1093. *Ph.*
114. Attica (*abl.*) *Eu.* 110
Babylo (*Βαβυλών*) *Ad.* 915
Bacchis (*Βακχίς*) *Hau.* 654. 722.
821. 905. 908. *Hec.* 98. 771.
(*voc.*) *Hau.* 736. *Hec.* 731. 732.
786. 856. Bacchidem *Hau.*
311. 696. 767. 809. 969. *Hec.*
114. 128. 157. 719. 806. 846.
854. Baccidis *Hau.* 744. *Hec.*
102. Bacchidi *Hau.* 791. 1050.
Hec. 60. 169
Byrria (*Βυρρία*) *An.* 333. (*voc.*)
301. 314. 323. Byrriam *An.*
357
Caecilius Caecili *Hec.* 14
Callidemides (*Καλλιδημίδης*)
Hec. 804. Callidemidem *Hec.*
432. 801
Canthara (*Κανθάρα*) (*voc.*) *Ad.*
353. Cantharam *An.* 769
Caria (*Καρία*) Cariam *Eu.* 126
Caria (*abl.*) *Hau.* 608
Ceres Cerere *Eu.* 732
Chaerea (*Χαιρέας*) *Eu.* 696. 707.
823. 824. 923. 985. (*voc.*) 308.
337. 558. 864. 871. 880. 893.
901. 1086. Chaeream *Eu.* 540.
713

- Charinus (Χαρῖνος) Charine *An.* 305. 325. 330. 345. 642. 974. Charinum *An.* 318. Charini *Hau.* 732
- Chremes (Χρέμης) *An.* 99. 144. 166. 241. 352. 376. 391. 773. 949. 970. 976. *Eu.* 501. 531. 617. *Hau.* 875. 1045. (*voc.*) *An.* 538. 550. 561. 574. 783. 823. 846. 854. 868. 895. 902. 906. 917. 930. 945. 946. 992. *Eu.* 535. 730. 743. 751. 765. *Hau.* 75. 94. 117. 148. 429. 436. 493. 518. 556. 585. 591. 631. 644. 665. 787. 795. 844. 851. 859. 862. 883. 894. 938. 1049. 1052. *Ph.* 567. 577. 609. 613. 797. 960. 966. 984. Chremem *An.* 361. 527. *Eu.* 724. 909. *Ph.* 63. 865. Chremetem *An.* 472. 533. Chremetis *An.* 247. Chremi (*gen.*) *An.* 368. Chremeti *Ph.* 1026
- Chrysis (Χρυσίς) *An.* 105. 803. Chrysidem *An.* 85. 107. 796. Chrysidis *An.* 124. 223. 283. 801. 925. Chryside *An.* 106
- Cilicia (Κιλικία) Ciliciam *Ph.* 66
- Clinia (Κλεινία) *Hau.* 225. 431. 525. 768. 847. 907. (*voc.*) 105. 175. 234. 243. 264. 279. 295. 309. 360. 406. 688. 695. Cliniam *An.* 86. *Hau.* 405. 605. 821. Cliniae (*gen.*) *Hau.* 515. 899. (*dat.*) 884
- Clitipho (Κλειτοφῶν) *Hau.* 727. 829. 904. (*voc.*) 209. 240. 244. 273. 321. 335. 353. 562. 575. 579. 960. 967. 1037. 1057. Clitiphonis *Hau.* 697. 703. 767. 852
- Corinthius (Κορίνθιος) Corinthia *Hau.* 600. 629
- Corinthus (Κόρινθος) Corinthum *Hec.* 86. Corintho *Hau.* 96
- Cratinus (Κρατῖνος) Cratine *Ph.* 448. Cratinum *Ph.* 447. Cratini *Ad.* 581
- Crito (Κρίτων) *An.* 801. *Hau.* 498. (*voc.*) *An.* 802. 817. 919. 942. 951. *Ph.* 456. Critonem *An.* 906
- Ctesipho (Κτησιφῶν) *Ad.* 558. 589. 776. 778. (*voc.*) 260. 266. 271. 277. 564. Ctesiphonem *Ad.* 252. 355. 777. Ctesiphoni *Ad.* 784
- Cyprus (Κύπρος) Cyprus *Ad.* 224. 230. 278
- Danaë (Δανάη) Danaae *Eu.* 585
- Dauos (Δαός) *An.* 159. 194. 576. 663. 721. 840. Dauae *An.* 190. 199. 206. 344. 346. 367. 370. 383. 409. 434*. 476. 492. 582. 595. 665. 711. 965. 972. 978. 985. 987. *Ph.* 52. 63. Daoum *An.* 169. 173. 335. 579. 787. 842. 862. 963. Dauī *An.* 509. Dauo (*dat.*) *An.* 953. (*abl.*) 802. 415. 838
- Demea (Δημέας) (*voc.*) *Ad.* 80. 100. 115. 129. 135. 373. 385. 392. 422. 428. 461. 467. 483. 489. 492. 500. 754. 770. 806. 818. 821. 831. 882. 917. 924. 958. 961. 971. 978. Demeam *Ad.* 890
- Demipho (Δημοφῶν) *Ph.* 352. 353. 656. (*voc.*) 421. 439. 723. 795. 906. 926. 969. 1011. 1024. 1031. Demiphonem *Ph.* 899
- Diana Dianae *Ad.* 582
- Dionysia (Διονύσια) *Hau.* 162. 733
- Diphilus (Διφίλος) Diphili *Ad.* 6
- Discus (Δίσκος) Discum *Eu.* 608
- Donax (Δόναξ) (*voc.*) *Eu.* 772. 774
- Dorcium (Δόρκιον) Dorcio *Ph.* 152
- Dorias (Δωριάς) (*voc.*) *Eu.* 538. 720

- Dorio (Δωρίων) (*voc.*) *Ph.* 485. 526
- Dorus (Δῶρος) Dore *Eu.* 472. 594. 850. Dorum *Eu.* 724
- Dromo (Δρόμων) *Hau.* 275. (*voc.*) *An.* 860. *Hau.* 249. 743. 748. *Ad.* 376. Dromonem *Hau.* 241. 892
- Ennius Ennium *An.* 18
- Fors Fortuna *Hec.* 386
- Fortuna *Hec.* 406
- Geta (Γέτας) *Ph.* 35. 46. 606. 838. 840. *Ad.* 291. 479. 891. (*voc.*) *Ph.* 72. 136. 151. 179. 196. 219. 233. 373. 374. 386. 478. 482. 536. 545. 554. 609. 616. 672. 682. 777. 781. 847. 848. 869. *Ad.* 320. 323. 325. 349. 447. 506. 891. 894. Getam *Ph.* 50. 177. 827. *Ad.* 305
- Glycerium (Γλυκέριον) *An.* 806. 875. 969. (*voc.*) 134. (*acc.*) 552. 859. 908. 978. Glycerio (*dat.*) 790. 905. (*abl.*) 243. 284. 682
- Gnatho (Γνάθων) *Eu.* 228. 271. (*voc.*) 419. 446. 474. 771. 1043. 1054
- Gnathonicus (Γναθωνικός) Gnathonici *Eu.* 264
- Graecus Graeci *Ph.* 26. Graeca *Hau.* 8. (*abl.*) *Eu.* 33. *Hau.* 4. *Ad.* 8. Graecus *Hau.* 17. Graecis *Eu.* 8
- Hegio (Ηγίων) *Ad.* 438. 947. (*voc.*) *Ph.* 447. 452. *Ad.* 455. 488. 499. 592. Hegionem *Ad.* 460. Hegioni *Ad.* 351. 956*
- Hercules (Ἡρακλῆς) *Eu.* 1027
- Imbrus (Ἰμβρος) Imbro *Hec.* 171
- Indicus (Ἰνδικός) Indicis *Eu.* 413
- Iuno Lucina *An.* 473. *Ad.* 487
- Iuppiter *Ph.* 807. *Ad.* 714. (*voc.*) *An.* 464. 732. 930. *Eu.* 550. 709. 946. 1048. *Hau.* 256. 630. 690. *Ph.* 816. *Hec.* 317. *Ad.* 111. 196. 366. 731. 757. Iouem *Eu.* 584. Ioue *Hau.* 1036
- Laches (Λάχης) *Hec.* 727. (*voc.*) 134. 206. 232. 263. 633. 647. 664. 722. 732. 751. 785
- Latinus Latini *Ph.* 26. Latinas *Eu.* 8. 34. *Hau.* 18
- Lemnus (Λήμνος) Lemnum *Ph.* 66. 567. Lemni *Ph.* 680. 942. 1013. Lemno *Ph.* 873. 1004
- Lesbia (Λεσβία) (*voc.*) *An.* 459. Lesbiam *An.* 228
- Liber Libero *Eu.* 732
- Lucina *vide* Iuno
- Menander (Μένανδρος) *An.* 9. Menandri *Eu.* 9. 20. 30
- Menedemus (Μενέδημος) Menedeme *Hau.* 159. 427. 440. 464. 861. 883. 908. 921. 931. 954. 1047. Menedemum *Hau.* 180. 185. 608. 739. 1001. Menedemi *Hau.* 749. Menedemo (*dat.*) *Hau.* 768. (*abl.*) 610
- Micio (Μικίων) *Ad.* 923. (*voc.*) 60. 92. 96. 132. 598. 720. 737. 800. 836. 943. 952. 979. 988. Micionem *Ad.* 512
- Mida (Μίδα) *Ph.* 862
- Milesius (Μιλῆσιος) *Ad.* 702
- Miletus (Μίλητος) Miletum *Ad.* 655. Miletī *Ad.* 654
- Minerva Mineruam *Hau.* 1036
- Myconius (Μυκόνιος) *Hec.* 803. Myconium *Hec.* 433. 801
- Myrrina (Μυρρίνη) *Hec.* 445. 830. 870. (*voc.*) 523. 541. 560. Myrrinam *Hec.* 811. 845. Myrrina (*abl.*) *Hec.* 632
- Mysis (Μυσίς) *An.* 226. (*voc.*) 267. 282. 686. 693. 714. 722. 748. 802
- Nacuius Nacuium *An.* 18. Nacui *Eu.* 25
- Nausistrata (Ναυιστράτη)

- (*voc.*) Ph. 784. 813. 986. 987.
1014. 1037. 1046
Neptunus Neptuni *Ad.* 790
Niceratus (Νικηράτος) Nicera-
tum *An.* 87
Oedipus (Οἰδίππος) *An.* 194
Omphale (Ομφάλη) Omphalae
Eu. 1027
Pamphila (Παμφίλη) *Ad.* 619.
Pamphilam *Eu.* 440. 442. 624.
796. 827. 1036. *Ph.* 310. 510.
517
Pamphilus (Πάμφιλος) *An.* 88.
131. 462. 851. 957. 965. *Hec.*
60. 115. 144. 346. Pamphile
An. 254. 267. 286. 318. 321.
325. 344. 380. 409. 416. 617.
675. 686. 871. 882. 933. 950.
965. 986. *Hec.* 290. 382. 389.
395. 456. 482. 484. 504. 585.
602. 613. 621. 635. 650. 664.
671. 824. 855. 862. 864. Pam-
philum *An.* 90. 145. 209. 227.
234. 310. 338. 412. 685. 717.
Hec. 173. 428. 575. 743. 752.
796. 804. 808. Pamphili *An.*
549. 765. *Hec.* 77. 152. 341.
Pamphilo (*dat.*) *An.* 301. 429.
486. 518. *Hec.* 125. 774. 816.
(*abl.*) *An.* 166. 216. 497. 512.
603. *Hec.* 269
Parmeno (Παρμένων) *Eu.* 129.
570. 694. 700. 925. 974. 1050.
Hec. 409. 878. (*voc.*) *Eu.* 83.
99. 189. 221. 277. 286. 307.
330. 351. 362. 369. 462. 964.
975. 1020. 1034. *Hec.* 82. 83.
103. 109. 131. 133. 149. 301.
304. 314. 320. 340. 359. 416.
808. 841. 875. 879. *Ad.* 168.
Parmenonem *Eu.* 267. 270.
304. 918. 944. 1005. Parmenonis
Eu. 718. Parmenone *Eu.* 698
Pasibula (Πασιβύλη) *An.* 945
Perinthia (Περινθία) (*abl.*) *An.*
13. Perinthiam *An.* 9
- Phaedria (Φαιδρίας) *Eu.* 81.
982. *Ph.* 80. 475. 484. 830
833. 1054. (*voc.*) *Eu.* 86. 95
144. 148. 171. 190. 210. 651.
678. 687. 715. 1073. 1086.
Ph. 154. 178. 208. 222. 247.
257. 269. 309. 499. 503. 532.
558. Phaedriam *Eu.* 440.
441. *Ph.* 64. 253. Phaedriae
(*gen.*) *Eu.* 354. 437. 824. *Ph.*
600. (*dat.*) *Eu.* 1037. *Ph.* 87.
597. 712. 778. 886. 1036.
1049. Phaedria (*abl.*) *Eu.* 201.
465
Phaedrus (Φαῖδρος) Phaedrum
An. 86
Phania (Φανίας) *An.* 934. *Hec.*
458. Phanium *An.* 929. *Hau.*
169
Phanium (Φάνιον) *Ph.* 322. (*voc.*)
201. (*acc.*) 218. 316. 352. 782.
Phanio *Ph.* 872
Phanocrates (Φανοκράτης) Pha-
nocratae *Hau.* 1061
Phidippus (Φειδίππος) Phi-
dippe *Hec.* 247. 256. 480. 497.
510. 627. 708. 715. 771. 777.
Phidippum *Hec.* 246. 449.
622. Phidippo *Hec.* 820. 870
Philotis (Φιλότις) (*voc.*) *Hec.* 82.
84. Philotium (Φιλότιον) (*voc.*)
Hec. 89. 197. (*acc.*) 81
Philtera (Φιλτήρα) *Hau.* 662
Philumena (Φιλονυμένη) *Hec.*
354. 414. 480. 588. (*voc.*) 243.
325. 632. Philumenam *An.*
306. 1001. *Hec.* 219. 320. 466.
809. 832. Philumenae *Hec.*
191. 318. 337. 349. 793
Phormio (Φορμίον) *Ph.* 27. 122.
314. 476. 618. 692. 833. 897.
1048. (*voc.*) 317. 324. 437. 478.
620. 858. 875. 882. 900. 922.
1050. Phormionem *Ph.* 26. 307.
560. 592. 783. 1027. Phormioni
Ph. 157. 720

- Phrygia (Φρυγία) (*voc.*) *Hau.*
731. Phrygiam *Ad.* 973
Piraeus (Πειραιεύς) Piraeo *Eu.*
290. 539
Plautus *Ad.* 7. 9. Plautum *An.*
18. Plauti *Eu.* 25
Pyrrus (Πύρρος) *Eu.* 783
Pythias (Πυθιάς) *Eu.* 642. (*voc.*)
500. 650. 656. 672. 730. 753.
901. 902. 909. 947. 961
Rhamnusius (Ραμνούσιος)
Rhamnusium *An.* 930
Rhodius (Ῥόδιος) *Eu.* 423.
Rhodium *Eu.* 420. Rhodio
Eu. 498
Rhodus (Ῥόδος) Rhodi *Eu.* 107
Salus *Hec.* 338. *Ad.* 761
Samius (Σάμιος) Samia *Eu.* 107
Sanga (Σάγγης) *Eu.* 776. (*voc.*)
814
Sannio (Σαννίον) *Eu.* 780. *Ad.*
276. (*voc.*) 210. 220. 240
Scirtus (Σκίρτος) Scirte *Hec.* 78
Simalio (Σιμαλίον) (*voc.*) *Eu.*
772. 775
Simo (Σίμων) *An.* 789. 907.
(*voc.*) 41. 503. 820. 846. 894.
908. 914
Simulus (Σιμούλιος) Simulum *Ad.*
465. Simulo *Ad.* 352
Simus (Σίμος) *Hau.* 498
Sophrona (Σωφρόνη) *Ph.* 865.
(*voc.*) 739. 741. Sophronam
Eu. 807
Sosia (Σωσίας) (*voc.*) *An.* 28.
51. 119. *Hec.* 427
Sostrata (Σωστράτη) *Ad.* 321.
616. (*voc.*) *Hau.* 647. 663.
1007. *Hec.* 223. 229. 271. 339.
Ad. 309. 329. 343. 511. 635.
787. Sostratam *Hec.* 179. 329.
629. *Ad.* 506. Sostratae *Hec.*
332
- Stephanio (Στεφανίον) (*voc.*)
Ad. 380
Stilpo (Στίλπον) *Ph.* 389. 390.
740. Stilponem *Ph.* [356.] 390
Storax (Στόραξ) (*voc.*) *Ad.* 26
Strato (Στράτων) (*voc.*) *Eu.* 414
Sunium (Σούνιον) (*acc.*) *Ph.*
837. Suni *Eu.* 519. Sunio
Eu. 115
Syra (Σύρα) (*voc.*) *Hec.* 59. 83
Syrisus (Συρίσιος) Syrisce *Eu.*
772. 775. *Ad.* 763
Syrus (Σύρος) *Hau.* 473. 509.
728. 743. 896. 898. Syre *Hau.*
291. 310. 319. 343. 346. 348.
350. 400. 517. 531. 536. 543.
581. 589. 595. 598. 615. 684.
692. 699. 757. 762. 775. 811.
825. 975. 980. 985. 993. *Ad.*
247. 249. 260. 261. 278. 281.
412. 531. 538. 543. 549. 713.
776. 883. 887. 916. 970. 979.
Syrum *Hau.* 191. 757. 950.
Ad. 315. 361. 553. 960. Syri
Hau. 723. 886. Syro (*dat.*)
Hau. 999. 1066. (*abl.*) 241.
882
Thais (Θαῖς) *Eu.* 391. 499. 508.
527. 532. 619. 725. 733. 848.
963. 1039. 1040. (*voc.*) 91. 190.
455. 462. 743. 750. 754. 783.
792. 807. 810. 873. 882. 887.
906. Thaidem *Eu.* 231. 266.
270. 352. 359. 364. 563. 788.
991. 1055. 1075. Thaidis *Eu.*
267*. Thaidi *Eu.* 188. 275.
434. 569. 616. 951. 983. 1026.
Thaide *Eu.* 545. 956. 1051
Thraso (Θράσων) *Eu.* 353. (*voc.*)
453. 455. 475. 1025. 1061. 1068.
1088
Venus *Eu.* 732.

